

Vlerësim i qasjes së komuniteteve pakicë në sistemin e drejtësisë në Kosovë Raport

**Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë
Mars 2009 – Shkurt 2010**



Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë
Dokumentimi dhe Kujtesa

Disclaimer

Ky publikim është përgatitur në kuadër të projektit “Promovimi dhe mbrojtja e të drejtave të pakicave në Kosovë”, i cili financohet bashkërisht nga Bashkimi Evropian – Instrumenti Evropian për Demokraci dhe të Drejtat e Njeriut dhe OSBE-ja - Komisariati i Lartë për Pakicat Kombëtare.

Përmbajtja e këtij publikimi është përgjegjësi e Fondit për të Drejtën Humanitare Kosovë dhe në asnjë mënyrë nuk mund të merret se ajo paraqet qëndrimet e Bashkimit Evropian apo OSBE-së – Komisariatit të Lartë për Pakicat Kombëtare.

PËRMBAJTJA

PËRMBLEDHJE.....	5
HYRJE.....	5
1. METODOLOGJIA.....	6
1.1. Vështirësitë në marrjen e informatave nga gjykatat.....	8
GJETJET KRYESORE TË HULUMTIMIT.....	8
1. PUNËSIMI I PJESËTARËVE TË KOMUNITETIT NË GJYKATAT E KOSOVËS.....	9
2. E DREJTA PËR NDIHMË JURIDIKE PA PAGESË.....	10
3. IMPLEMENTIMI I LIGJIT PËR PËRDORIMIN E GJUHËVE NË GJYKATAT E KOSOVËS.....	10
4. MUNGESA E NUMRIT TË SAKTË APO KOMPLET TË RASTEVE.....	10
5. LËNDËT E PJESËTARËVE TË KOMUNITETEVE PAKICË NË KOSOVË.....	11
GJYKATAT DHE MANDATI I TYRE	12
1. GJYKATAT E QARKUT	12
2. GJYKATAT KOMUNALE	12
3. GJYKATAT KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE.....	12
4. GJYKATA SUPREME E KOSOVËS.....	12
5. GJYKATA E LARTË PËR KUNDËRVAJTJE	13
6. GJYKATAT NË RAJONIN E PEJËS/PEĆ.....	14
GJYKATA E QARKUT NË PEJË/PEĆ	
GJYKATAT KOMUNALE NË RAJONIN E PEJËS/PEĆ	
GJYKATA KOMUNALE NË PEJË/PEĆ	
GJYKATA KOMUNALE NË ISTOG/ISTOK	
GJYKATA KOMUNALE NË DEÇAN/DEÇANE	
GJYKATA KOMUNALE NË GJAKOVË/ĐAKOVICA	
GJYKATA KOMUNALE NË KLINË/KLINA	
GJYKATAT KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË RAJONIN E PEJËS/PEĆ	
GJYKATA KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË PEJË/PEĆ	
GJYKATA KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË ISTOG/ISTOK	
GJYKATA KOMUNALE KUNDËRVAJTJE NË DEÇAN/DEÇANE	
GJYKATA KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË GJAKOVË/ĐAKOVICA	
GJYKATA KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË KLINË/KLINA	
7. GJYKATAT NË RAJONIN E MITROVICËS/MITROVICA	17

GJYKATA KOMUNALE NË SKENDERAJ/SRBICA	
GJYKATA KOMUNALE NË VUSHTRRI/VUÇITRN	
GJYKATAT KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË RAJONIN E MITROVICËS/ MITROVICA	
GJYKATA KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË SKENDERAJ/SRBICA	
GJYKATA PËR KUNDËRVAJTJE NË VUSHTRRI/VUÇITRN	
8. GJYKATAT NË RAJONIN E GJILANIT/GNJILANE.....	19
GJYKATA E QARKUT NË GJILAN/GNJILANE	
GJYKATAT KOMUNALE NË RAJONIN E GJILANIT/GNJILANE	
GJYKATA KOMUNALE NË KAMENICË/KAMENICA	
GJYKATA KOMUNALE NË VITI/VITINA	
GJYKATA KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË GJILAN/GNJILANE	
GJYKATA KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË KAMENICË/KAMENICA	
9. GJYKATAT NË RAJONIN E PRISHTINËS/PRIŠTINA.....	21
GJYKATA E QARKUT NË PRISHTINË/PRIŠTINA	
GJYKATA KOMUNALE NË PRISHTINË/PRIŠTINA	
GJYKATA KOMUNALE NË PODUJEVË/PODUJEVO	
GJYKATA KOMUNALE NË GLLOGOVÇ/GLOGOVAC	
GJYKATA KOMUNALE NË LIPJAN/LIPLJANE	
GJYKATA KOMUNALE NË FERIZAJ/UROŠEVAC	
GJYKATA KOMUNALE NË KAÇANIK/KAČANIK	
GJYKATAT KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË RAJONIN E PRISHTINËS /PRIŠTINA	
GJYKATA KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË PODUJEVË/PODUJEVO	
GJYKATA KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË GLLOGOVÇ/GLOGOVAC	
GJYKATA KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË LIPJAN/LIPLJANE	
GJYKATA KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË KAÇANIK/KAČANIK	
GJYKATA KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË FERIZAJ/UROŠEVAC	
10. GJYKATAT NË RAJONIN E PRIZRENIT/PRIZREN.....	25
GJYKATA E QARKUT NË PRIZREN	
GJYKATA KOMUNALE NË PRIZREN	
GJYKATA KOMUNALE NË MALISHEVË/MALIŠEVO	
GJYKATA KOMUNALE NË SUHAREKË/ SUVA REKA	
GJYKATA KOMUNALE NË DRAGASH/DRAGAŠ	
GJYKATA KOMUNALE NË RAHOVEC/ORAHOVAC	
GJYKATAT KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË RAJONIN E PRIZRENIT/PRIZREN	
GJYKATA KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË MALISHEVË/MALIŠEVO	
GJYKATA KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË SUHAREKË/SUVA REKA	
GJYKATA KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË DRAGASH/DRAGAŠ	
11. QASJA NË GJYKATAT E KOSOVËS NGA KËNDVËSHTRIMI I PAKICAVE.....	28
KONKLuzionet.....	31
REKOMANDIMET.....	32
PREZANTIMI TABELAR - Shtojca 1	35
KORNIZA LIGJORE PËR PAKICAT KOMBËTARE - KRONOLOGJIA - Shtojca 2.....	41

PËRMBLEDHJE

Gjatë periudhës mars 2009 – shkurt 2010, Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë (FDH Kosovë) vizitoi shumicën e gjykatave në Kosovë dhe zhvilloi intervista me përfaqësuesit e tyre, me qëllim që të sigurojë të dhëna për shkallën e punësimit të pjesëtarëve nga radhët e komuniteteve pakicë në gjykatat e Kosovës, të shohë nëse ekzistojnë kushte për ofrimin e ndihmës ligjore falas, të vlerësojë nëse gjykatat në Kosovë respektojnë Ligjin për përdorimin e gjuhëve dhe të informohet se në cilat raste pjesëtarët e komuniteteve pakicë janë palë në procedurë dhe sa është numri i rasteve të përfunduara sipas përkatësisë kombëtare të palëve. Hulumtimi është plotësuar me intervistat e realizuara me pjesëtarët e komuniteteve që kanë pasur përvojë me gjykatat në Kosovës.

FDH Kosovë konstaton se nuk është implementuar në tërësi korniza ligjore që rregullon përfaqësimin e pjesëtarëve të komuniteteve pakicë në institucionet gjyqësore të Kosovës. Korniza thekson se institucionet gjyqësore duhet të kenë të paktën 15 për qind pjesëtarë të komuniteteve jo-shqiptare, nga të cilat 8 për qind e këtyre pozitave duhet t'u takojnë serbëve. Sidoqoftë, shumica dërmuese e gjykatësve, gjykatësve porotë dhe zyrtarëve të administratës janë nga radhët e komunitetit shqiptar.

Përfaqësuesit e gjykatave pohojnë se e drejta për ndihmë juridike falas u garantohet të gjithë qytetarëve të Kosovës, në kushte të barabarta. Nga ana tjetër, pjesa dërmuese e të intervistuarve nga radhët e komuniteteve pakicë i thanë FDH-së Kosovës të kundërtën, që do të thotë se ata nuk janë të informuar mbi të drejtën për përfaqësim ligjor pa pagesë, prandaj nuk kanë pasur mundësi të shfrytëzojnë këtë të drejtë edhe pse kanë pasur nevojë për të.

Sa i përket implementimit të Ligjit për përdorimin e gjuhëve, FDH Kosovë erdhi në përfundim se, marrë në përgjithësi, ligji është implementuar në të gjitha gjykatat në të cilat është zhvilluar hulumtimi. Gjykatat e Kosovës e përgatisin dokumentacionin në gjuhët zyrtare të Kosovës, në gjuhën serbe dhe shqipe. Dokumentacioni i lëshuar nga gjykatat në Prizren/Prizren është edhe në gjuhën turke, meqenëse ajo është gjithashtu gjuhë zyrtare

e komunës, së bashku me gjuhën serbe dhe shqipe. Institucionet gjyqësore të Kosovës ofrojnë shërbime të përkthimit për të gjitha palët në gjuhën shqipe dhe serbe, sikurse edhe në gjuhën turke në komunën e Prizrenit/Prizren. Sidoqoftë, duhet theksuar se numri i pamjaftueshëm i përkthyesve gjyqësor dhe mungesa e pajisjeve për përkthim simultan mund të paraqesë pengesë për mbarëvajtjen e procedurave gjyqësore. Këshilli Gjyqësor i Kosovës në Prishtinë/Priština i përgatit të gjitha dokumentet zyrtare të cilat shfrytëzohen nga gjykatat në komunikim me qytetarët. Këto dokumente nuk janë përgatitur edhe në gjuhën turke.

Gjykatat e Kosovës nuk janë në gjendje të azhurnojnë të dhënat për lëndët gjyqësore. Shumica e gjykatave ende nuk kanë të instaluar bazën e të dhënave në formë elektronike, prandaj ato mbajnë evidencën e rasteve në mënyrë manuale. FDH Kosovë ka konstatuar se numri i rasteve ku pjesëtarët e komuniteteve pakicë paraqiten si palë ka shënuar rritje vit pas viti. Këto janë kryesisht lëndë jokontestimore dhe trashëgimore, të cilat gjykatat komunale i kanë zgjidhur në masën më të madhe. Megjithatë, FDH Kosovë, duke u bazuar në hulumtimin e kryer dhe në bazë të statistikave që disponon, konkludon se ka mungesë të efikasitetit në gjykatat e Kosovës, që është në përputhje edhe me qëndrimet e të gjitha komuniteteve në Kosovë, të cilat janë shumë të pakënaqura me punën e gjykatave. Gjithashtu, FDH Kosovë është informuar nga përfaqësuesit e gjykatave për mungesën e pajisjeve teknike dhe resurseve njerëzore që pamundësojnë zgjidhjen më efektive të rasteve.

HYRJE

Nga marsi i vitit 2009 deri në shkurt të vitit 2010, Fondi për të Drejtën Humanitare – Kosovë (FDH Kosovë) realizoi një hulumtim për të vlerësuar nëse institucionet gjyqësore të Kosovës respektojnë në tërësi kornizën ligjore¹ për mbrojtjen e të drejtave të pakicave në punën e gjykatave dhe shkallën e punësimit të pjesëtarëve të komuniteteve pakicë në institucionet gjyqësore të Kosovës. Hulumtimi kishte për qëllim të vlerësojë korrektësinë, profesionalizmin dhe efikasitetin e gjykatave në Kosovë dhe të identifikojë zbrastëritat në implementimin e masave dhe mekanizmave ligjor që garantojnë të drejtat e pakicave, me synimin që të rrisë vetëdijen e vendimmarrësve për këto çështje.

¹ Kur bëhet fjalë për kornizën ligjore duhet thënë se FDH Kosovë ka monitoruar implementimin e dispozitave të Kushtetutës së Kosovës: nenin 57 të Kapitullit të III-të në lidhje me nenet 24, 31 dhe 32 të Kapitullit të II-të të Kushtetutës dhe pikën (j) të nenit 4 të Ligji kundër diskriminimit që rregullon trajtimin e barabartë të gjithë qytetarëve para drejtësisë, pa marrë parasysh prejardhjen etnike; nenet (12) deri (18) të Ligjit për përdorimin e gjuhëve në procedurat gjyqësore, sikurse edhe Rregulloren e UNMIK-ut numër 2006/36, që ka të bëjë me ndihmën ligjore.

Për këtë qëllim FDH Kosovë zhvilloi 48 intervista me përfaqësuesit e gjykatave komunale, gjykatave për kundërvajtje, gjykatave të qarkut, Gjykatës së Lartë për Kundërvajtje dhe Gjykatës Supreme dhe 32 intervista me pjesëtarët e komuniteteve që kanë qenë apo vazhdojnë të jenë palë në procedurat gjyqësore që zhvillohen në gjykatat e Kosovës.

Hulumtimi është zhvilluar në gjithë territorin e Kosovës: hulumtuesit e FDH Kosovë kanë zhvilluar intervista me përfaqësuesit e **Gjykatës Supreme të Kosovës, Gjykatës së Lartë për Kundërvajtje të Kosovës, gjykatave të qarkut në Prishtinë/Priština, Gjilan/Gnjilane, Prizren/Prizren dhe Pejë/Peć, gjykatave komunale në Glllogoc/Glogovac, Podujevë/Podujevo, Lipjan/Lipljan, Vushtrri/Vučitrn, Skenderaj/Srbica, Ferizaj/Uroševac, Kaçanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Malishevë/Mališevo, Suharekë/Suva Reka, Prizren/Prizren, Rahovec/Orahovac, Dragash/Dragaš, Deçan/Deçane, Pejë/Peć, Gjakovë/Đakovica, Klinë/Klina dhe Istog/Istok, gjykatat komunale për kundërvajtje në Glllogoc/Glogovac, Podujevë/Podujevo, Lipjan/Lipljan, Vushtrri/Vučitrn, Skenderaj/Srbica, Gjilan/Gnjilane, Ferizaj/Uroševac, Kaçanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Malishevë/Mališevo, Suharekë/Suva Reka, Rahovec/Orahovac, Dragash/Dragaš, Deçan/Deçane, Pejë/Peć, Gjakovë/Đakovica, Klinë/Klina, Istog/Istok dhe degën e Gjykatës Komunale dhe Gjykatës Komunale për Kundërvajtje të Ferizajit/Uroševac në Shtërpce/Štrpce dhe degën e Gjykatës Komunale të Prishtinës/Priština në Graçanicë/Gračanica.**

Hulumtuesit e FDH Kosovë gjatë këtij procesi nuk ia dolën të marrin të dhënat nga organet gjyqësore në Mitrovicë/Mitrovica, Leposaviq/Leposaviq dhe Zubin Potok/Zubin Potok, për arsye se këto gjykata nuk janë në funksion nga 20 shkurti i vitit 2008.² FDH Kosovë nuk ka siguruar të dhëna nga Gjykata Komunale në Prishtinë/Priština, Gjilan/Gnjilane, Viti/Vitina, sikurse edhe nga Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Prishtinë/Priština, Prizren/Prizren dhe Viti/Vitina sepse për shkak të mbingarkesës me punë këto gjykata nuk ishin në gjendje të na ofrojnë informatat e kërkuara. Në rastin e Gjykatës Komunale në Gjakovë/Đakovica, Fondi për të Drejtën Humanitare nuk mori asnjë informatë për shkak të mungesës së gatishmërisë të përfaqësuesve të kësaj gjykate për të ofruar të dhënat e kërkuara.

1. METODOLOGJIA

Me qëllim që të sigurojë komunikim të mirë dhe zhvillim të suksesshëm të hulumtimit, FDH Kosoves ka përgatitur dhe u ka dërguar nga një letër të gjithë kryetarëve dhe administratorëve të gjykatave të Kosovës, përmes së cilës i ka informuar ata me qëllimin e hulumtimit dhe ka definuar pikat e bashkëpunimit. Për këtë qëllim është përgatitur një pyetësor i posaçëm për intervistimin e administratorëve të gjykatave dhe përfaqësuesve të komuniteteve pakicë. Pyetësi i përgatitur për gjykatat ka për qëllim të ofrojë përgjigje në pyetjet e mëposhtme:

- A u drejtohen pjesëtarët e pakicave gjykatave në Kosovë?
- Sa janë të përfaqësuar minoritetet në sistemin e drejtësisë të Kosovës (numri i gjykatësve, prokurorëve, gjykatësve porotë dhe nëpunësve administrativ)
- A i përgjigjen pakicat sistemit Kosovar të drejtësisë (a paraqiten në gjykime dhe seancat tjera gjyqësore – në rastet ku palë janë pjesëtarët e komuniteteve pakicë; sa është numri i lëndëve të iniciuar pranë gjykatave nga pjesëtarët e komuniteteve pakicë nga viti 1999; sa është numri i lëndëve të zgjidhura?)
- Çfarë është natyra e lëndëve të iniciuara?
- Në ç'masë janë të informuar pjesëtarët e komuniteteve pakicë me mundësinë për të kërkuar drejtësi në Kosovë?

Gjatë punës në terren është grumbulluar një numër i konsiderueshëm i materialeve që shërbejnë si mostra dhe kanë të bëjnë me korrespondencën e gjykatave me palët, për shembull certifikatat e gjykatës, ftesa për gjykatë, aktvendimet e gjykatave, fletëdërgesat, dënimet me gjobë, ftesat për seancë kryesore etj. FDH Kosovë ka siguruar kopje të raporteve të punës të lëshuara nga disa gjykata komunale dhe gjykata komunale për kundërvajtje të dorëzuara në Sekretariatit e Këshillit Gjyqësor të Kosovës, sikundër edhe një numër të konsiderueshëm të raporteve të përgatitura për qëllimet e hulumtimit të FDH-së Kosoves.

Ashtu siç është cekur më lartë, FDH Kosovë ka intervistuar 32 pjesëtarë të komuniteteve pakicë, të cilët kanë qenë apo janë akoma palë në procedurat që

zhvillohen në gjykatat e Kosovës, me qëllim që të kuptojnë përshtypjet e tyre mbi zbatimin e drejtësisë në Kosovë. Për shkak të kufizimeve kohore, hulumtimi mbi eksperiencat e pjesëtarëve të komuniteteve pakicë me institucionet gjyqësore të Kosovës është kufizuar vetëm në këto komuna: Pejë/Peć, Gjiilan/Gnjilane, Kamenicë/Kamenica, Prizren/Prizren, Prishtinë/Priština dhe Lipjan/Lipljane. Këto komunitete janë zgjedhur pikërisht për shkak të numrit të madh të pjesëtarëve të pakicave që jetojnë në vendet e lartpërmendura. Gjatë procesit të intervistimit janë parashtruar pyetjet e mëposhtme:

- A u janë drejtuar ndonjëherë gjykatave në Kosovë? Nëse përgjigja është negative atëherë u kërkohet të sqarojnë arsyet pse, për shembull: sepse nuk kanë pasur nevojë për një gjë të tillë, ose për arsye tjera (për shembull: gjykata është shumë larg nga vendi ku ata jetojnë, nuk kanë transport apo sepse nuk u besojnë gjykatave të Kosovës)?
- Nëse përgjigja është pozitive, atëherë u kërkohet të sqarojnë cilave gjykata u janë drejtuar (gjykata, juridiksioni, vendi) dhe ta përshkruajnë rastin në fjalë?
- Në cilën gjuhë i janë drejtuar gjykatës? A kanë marrë sqarim nga gjykata dhe nëse përgjigja është pozitive, në çfarë gjuhe: gjuhën amtare apo gjuhë tjetër.
- Në çfarë gjuhe janë zhvilluar seancat gjyqësore dhe a kanë pasur përkthim në gjuhën amtare?
- A janë ankuar ndonjëherë nëse nuk kanë marrë përgjigje nga gjykata apo nëse kanë qenë të pakënaqur me punën e saj?
- A janë të njoftuar me të drejtën për ndihmë juridike falas dhe a e kanë shfrytëzuar ndonjëherë këtë shërbim?

Në fund, ekipi i hulumtuesve të FDH Kosovë kreu disa vizita në zyrat ndërlidhëse me gjykatat, të themeluara nga departamenti për Integrimin e Gjyqësorit të Ministrisë së Drejtësisë së Kosovës dhe të cilat funksionojnë në bazë të rregullores të UNMIK-ut.³ Këto zyra kanë mandat të ofrojnë transport, shërbime teknike dhe juridike për palët në procedurë, me qëllim që ta lehtësojnë sa më shumë që është e mundur qasjen e pjesëtarëve të komuniteteve pakicë në sistemin e drejtësisë. Përfaqësuesve të këtyre institucioneve u janë parashtruar këto pyetje:

- Cili është qëllimi i themelimit të Zyrave ndërlidhëse me gjykatat?
- Ç’lloj ndihme ofrojnë këto zyra dhe për kë?
- Sa është numri i lëndëve që kanë pranuar ato?
- Cilat janë reagimet nga shfrytëzuesit e shërbimeve?
- Cilat janë ankesat më të shpeshta që dëgjojnë gjatë punës së tyre të përditshme me qytetarë?

1.1. Vështirësitë në sigurimin e të dhënave nga gjykatat

Mbledhja e informatave nga regjistrat e gjykatave ishte një sfidë e madhe për punën e hulumtuesve të Fondit për shkak të mungesës së bazës së të dhënave të kompjuterizuara në gjykata dhe për faktin se palët në procedurë nuk janë të kategorizuara sipas përkatësisë kombëtare. Kjo do të thotë se regjistrat e gjykatave nuk kanë kolonë të posaçme që identifikon përkatësinë etnike të palëve. Hulumtuesi ynë ishte i “detyruar” që të kërkojë me mirësjellje nga personeli i gjykatave të ndryshme të ndajë kohë shtesë në mënyrë që të ofrojë të dhënat e kërkuara, gjë që në tërësi varej nga vullneti i mirë i personelit. Shpeshherë hulumtuesit së bashku me personelin janë detyruar t’i shfletojnë në mënyrë manuale regjistrat e gjykatës, në mënyrë që të identifikojnë përkatësinë kombëtare të palëve në procedurë. Situatat e tilla normalisht kishin ndikim në hulumtim, meqenëse në disa raste ishte e vështirë të dallohej kombësia e palëve në procedurë, për arsye se pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptas kanë emra dhe mbiemra të ngjashëm me shumicën shqiptare. Llogaritja e lëndëve të pranuar, të kompletuara dhe atyre në pritje për t’u zgjidhur sipas përkatësisë kombëtare të palëve në procedurë nganjëherë ishte e vështirë ngase ishte e pamundur për t’i fituar të dhënat e përgjithshme dhe precize, nga fakti se gjykatat shpeshherë nuk kishin informata të plota për numrin e lëndëve të zgjidhura brenda vitit, por vetëm informacion për rastet e grumbulluara dhe të trashëguara nga vitet paraprake, të cilat janë transferuar në vitin pasues. Fakti se FDH Kosovë nuk arriti t’i sigurojë të dhënat nga Gjykata Komunale në Prishtinë/Priština, e cila është gjykata më e madhe në Kosovë, si dhe Gjykata Komunale në Gjiilan/Gnjilane, Viti/Vitina dhe Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Prishtinë/Priština, Prizren/Prizren dhe Viti/Vitina kishte ndikim në shifrat përfundimtare.

4 Rregullorja e UNMIK-ut numër 2006/25 mbi Rregullat për Sistemin Gjyqësor të Kosovës, 27 prill 2006 <http://www.unmikonline.org/regulations/unmkgazette>

5 Kushtetuta e Kosovës, Kapitulli i VII-të, neni 103 (<http://www.kushtetutakosoves.info/repository/docs/Constitution.of.the.Republic.of.Kosovo.pdf>)

6 Në këtë numër të gjykatësve të emëruar nuk janë përfshirë gjykatësit nga Gjykata e Qarkut në Mitrovicë/Mitrovica, gjykatat komunale dhe gjykatat komunale për kundërvajtje në Mitrovicë/Mitrovica, Leposaviq/Leposaviq, Zubin Potok/Zubin Potok, meqenëse FDH Kosovë nuk arriti t'i sigurojë këto dhëna nga gjykatat në fjalë.

KONSTATIMET KRYESORE TË HULUMTIMIT

1. PUNËSIMI I PJESËTARËVE TË KOMUNITETEVE NË GJYKATAT E KOSOVËS

Kur bëhet fjalë për punësimin e pjesëtarëve të komuniteteve pakicë në gjykatat e Kosovës mund të thuhet se numri i tyre është larg nga kuotat e caktuara. Rregullat⁴ për Sistemin e Drejtësisë dhe Kushtetuta e Kosovës⁵ përmes masave të implementuara nga Këshilli Gjyqësor i Kosovës sigurojnë se të paktën 15 për qind e stafit të institucioneve gjyqësore do të jetë nga radhët e komuniteteve pakicë, nga të cilët 8 për qind të posteve do t'u takojnë serbëve. (Këshilli Gjyqësor i Kosovës është organi më i lartë Gjyqësor i Kosovës dhe është themeluar në përputhje me Rregulloren e UNMIK–ut numër 2005/52. Ky Këshill është kompetent dhe përgjegjës për emërimin e gjykatësve, prokurorëve dhe gjykatësve porotë. Këshilli Gjyqësor i Kosovës ka themeluar **Komitetin e përhershëm këshillues** për minoritete, në përputhje me nenin 2 dhe 2.5 të Rregullores së UNMIK-ut Nr. 2006/25, me qëllim që të: a) Përfaqësojë komunitetet që nuk janë përfaqësuar sa duhet në Sistemin Gjyqësor të Kosovës; b) Të ofrojë rekomandime për numrin e posteve që duhet të rezervohen për pjesëtarët e komuniteteve që nuk janë të përfaqësuar sa duhet; c) të inkurajojë kthimin e pjesëtarëve të komuniteteve që nuk janë të përfaqësuar sa duhet, të cilët i plotësojnë kushtet dhe janë të gatshëm të punojnë si gjykatës apo prokurorë në Kosovë d) Të ofrojë rekomandime për rekrutimin e pjesëtarëve të kualifikuar nga radhët e komuniteteve që nuk janë përfaqësuar sa duhet, të cilët do të emërohen si gjykatës apo prokurorë, sikurse edhe për punësim në pozitat tjera brenda Sistemit Gjyqësor të Kosovës).

FDH Kosovë konstatoi se pjesa dërmuese e gjykatësve në gjykatat e Kosovës janë shqiptarë: nga gjithsej **254** gjykatës **234** janë shqiptarë, gjashtë janë turq, tetë janë boshnjakë, tre janë serbë dhe tre të tjerë janë pjesëtarë të komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian.⁶ Gjykatësit e gjykatave të qarkut në Prishtinë/Priština dhe Gjilan/Gnjilane dhe gjykatësit e Gjykatës Komunale të Prishtinës/Priština (me përjashtim të degës së Gjykatës Komunale të Prishtinës/Priština

në Graçanicë/Gračanica) janë ekskluzivisht shqiptarë. Shqiptarë janë edhe të gjithë gjykatësit e punësuar në gjykatat komunale në Skenderaj/Srbica, Suharekë/Suva Reka, Malishevë/Mališevo, Rahovec/Orahovac, Podujevë/ Podujevo, Gllogoc/Glogovac, Lipjan/Lipljan, Gjakovë/Đakovica, Klinë/Klina, Istog/Istok, Deçan/Dečane, Viti/Vitina, Kamenicë/Kamenica, Kaçanik/Kaçanik dhe Ferizaj/Uroševac, gjykatësit në gjykatat komunale për kundërvajtje në Podujevë/Podujevo, Gllogoc/Glogovac, Lipjan/Lipljan, Suharekë/SuvaReka, Malishevë/Mališevo, Rahovec/Orahovac, Dragash/Dragaš, Prishtinë/Priština, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn, Pejë/Peć, Gjakovë/Đakovica, Klinë/Klina, Istog/Istok, Deçan/Dečane, Kaçanik/Kaçanik dhe Ferizaj/Uroševac (sikurse edhe në departamentin e Gjykatës Komunale për Kundërvajtje të Ferizajit/Uroševac në Shtërpce/Štrpce) dhe në Gjykatën e Lartë për Kundërvajtje. Gjykatësit nga radhët e komuniteteve pakicë janë të punësuar në gjykatat e qarkut në Prizren/Prizren dhe Pejë/Peć, gjykatat komunale në Dragash/Dragaš, Prizren/Prizren, Vushtrri/Vučitrn dhe Gjilan/Gnjilane dhe në Gjykatën Supreme të Kosovës. Situata është e ngjashme edhe kur bëhet fjalë për nëpunësit administrativ dhe gjykatësit porotë. Gjithsej janë të punësuar 884 nëpunës administrativ, kurse përbërja e tyre kombëtare është si vijon: 830 shqiptarë, 11 turq, 16 boshnjakë, 18 serbë dhe 9 pjesëtarë të komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian. Të gjithë nëpunësit administrativ në gjykatat e qarkut, gjykatat komunale dhe gjykatat komunale për kundërvajtje të cekura më poshtë janë shqiptarë: Gjykata e Qarkut në Gjilan/Gnjilane, gjykatat komunale në Podujevë/Podujevo, Suharekë/Suva Reka, Malishevë/ Mališevo, Gllogoc/Glogovac, Skenderaj/Srbica, Gjakovë/Đakovica, Klinë/Klina, Istog/Istok, Deçan/Dečane, Kaçanik/Kaçanik dhe Lipjan/Lipljan, gjykatat komunale për kundërvajtje në Podujevë/Podujevo, Gllogoc/Glogovac, Kaçanik/Kaçanik, Suharekë/Suva Reka, Malishevë/Mališevo, Skenderaj/Srbica, Pejë/Peć, Gjakovë/Đakovica, Klinë/Klina, Istog/Istok, Deçan/Dečane dhe në Gjykatën e Lartë për Kundërvajtje. Pjesëtarët nga radhët e komuniteteve pakicë punojnë si nëpunës administrativ në gjykatat e qarkut në Pejë/Peć, Prishtinë/Priština dhe Prizren/Prizren, gjykatat komunale në Lipjan/Lipljan, Prishtinë/Priština, Prizren/Prizren, Dragash/ Dragaš, Rahovec/Orahovac, Ferizaj/Uroševac, Vushtrri/Vučitrn, Pejë/Peć, Viti/Vitina, Kamenicë/Kamenica, gjykatat komunale për kundërvajtje në Prizren/Prizren, Dragash/Dragaš

Rahovec/Orahovac, Ferizaj/Uroševac, Vushtrri/Vučitrn, Gjilan/Gnjilane, Kamenicë/Kamenica, në departamentin e Gjykatës Komunale dhe Gjykatës Komunale për Kundërvajtje të Prishtinës/Priština dhe Ferizajit/Uroševac në Graçanicë/Gračanica, respektivisht në Shtërpce/Štrpce dhe në Gjykatën Supreme të Kosovës. Në gjykatat e Kosovës janë emëruar gjithsej 332 gjykatës porotë shqiptarë dhe 34 gjykatës porotë pjesëtarë të komuniteteve pakicë (17 serbë, nëntë boshnjakë, pesë pjesëtarët të komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian dhe tre turq). Në Gjykatën e Qarkut në Gjilan/Gnjilane dhe Prishtinë/Priština dhe në gjykatat komunale në Podujevë/Podujevo, Gllugoc/Glogovac, Ferizaj/Uroševac, Kacanik/Kaçanik, Malishevë/Mališevo, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn, Gjakovë/Đakovica, Klinë/Klina, Istog/Istok dhe Pejë/Peć gjykatësit porotë janë ekskluzivisht shqiptarë. Gjykatësit porotë nga radhët e pjesëtarëve të komuniteteve pakicë janë të punësuar në gjykatat e qarkut në Pejë/Peć dhe Prizren/Prizren dhe në gjykatat komunale në Decan/Dečane, Prizren/Prizren, Suharekë/Suva Reka, Rahovec/Orahovac, Viti/Vitina, Lipjan/Lipljan, Kamenicë/Kamenica si dhe në departamentet e gjykatave komunale të Prishtinës/Priština dhe Ferizajit/Uroševac në Graçanicë/Gračanica, respektivisht në Shtërpce/Štrpce.

Përfaqësimi i komuniteteve jo shumicë nën kuotat e parapara shpjegohet me dështimin e Sistemit Gjyqësor të Kosovës për rekrutimin e kandidatëve nga radhët e këtyre komuniteteve, për shkak të mungesës së aplikimeve apo kandidatëve të kualifikuar. Sipas disa pohimeve, mungesa e interesimit të gjykatësve nga radhët e komuniteteve pakicë, posaçërisht atyre serbë, ka të bëjë me faktin se rrogat e ofruara nga gjykatat e Kosovës janë më të vogla në krahasim me ato që ofrojnë strukturat paralele sere.

Ata (serbët) fitojnë shumë më tepër duke punuar në strukturat paralele, të cilat financohen nga Qeveria e Serbisë. Mund t'ua tregoj rastin e prokurorit publik B.B i cili punonte në Prishtinë/Priština, por nuk ishte i kënaqur me pagën. Ai tani punon për strukturat paralele serbe dhe merr rrogë tre herë më të madhe.

T.J. shef i Zyrës ndërlidhëse me gjykatat e Kosovës, Zyra koordinuese në Graçanicë/Gračanica

Intervistë e FDH Kosovë, 2 shkurt 2010

2. E DREJTA NË NDIHMË JURIDIKE PA PAGESË

Përfaqësuesit e të gjitha gjykatave pohojnë se kjo është e drejtë e garantuar për të gjithë qytetarët e Kosovës dhe se ata gëzojnë të drejtën për ndihmë juridike falas në kushte të barabarta, ashtu siç është paraparë me Rregulloren e UNMIK-ut për ndihmë juridike, numër 2006/36, e cila hyri në fuqi më 7 qershor 2006.⁷ Gjykata ka për detyrë t'i informojë palët për të drejtat e tyre dhe për faktin se ata mund të zgjedhin përfaqësuesin e tyre ligjor nga lista e avokatëve të përpiluar prej Odës së Avokatëve të Kosovës për rajonin përkatës; nga zyrtarët ligjor të punësuar nga Zyra Rajonale për Ndhimë Ligjore dhe nga OJQ-të e kontraktuara nga Komisioni për Ndhimë Juridike.⁸ Palët gjithashtu njoftohen se kanë të drejtë të kërkojnë avokat nga radhët e komunitetit të tyre, nëse kjo i bën të ndihen më të sigurt. Sidoqoftë, përfaqësuesit e intervistuar të gjykatave theksuan se deri më tani qytetarët kanë lënë të kuptohet se për ta nuk është me rëndësi nëse përfaqësuesi i tyre ligjor është nga radhët e komunitetit të tyre, por me rëndësi është të marrin ndihmë adekuate profesionale.

Për dallim nga informatat e marra prej institucioneve gjyqësore të Kosovës, pjesëtarët e komuniteteve pakicë e informuan FDH Kosovë se ata nuk kanë njohuri mbi të drejtën e tyre për ndihmë juridike falas. Po të ishin informuar për një mundësi të tillë me siguri se do ta kishin shfrytëzuar. Disa pjesëtarë të komunitetit serb, të cilët kishin njohuri mbi të drejtën për ndihmë juridike falë profesionit të tyre,⁹ i thanë FDH Kosovë se nuk ishin njoftuar nga gjykata për këtë të drejtë. Për fund po theksojmë se disa përfaqësues të komuniteteve pakicë që mbajnë pozita zyrtare kanë pasur rastin ta shfrytëzojnë të drejtën për ndihmë juridike falas dhe kanë mbetur të kënaqur me të. I tillë ishte rasti me përfaqësuesit e komunitetit rom në rajonin e Gjilanit/Gnjilane.¹⁰

Sidoqoftë, zgjidhja e këtij problemi mund të qëndrojë në informimin më të mirë të pjesëtarëve të komuniteteve pakicë përmes fushatave për vetëdijësimin mbi të drejtën për ndihmë juridike falas, e cila duhet të zgjojë sa më shumë vëmendje dhe të ndikojë në ndyshimin e qëndrimeve të personelit të gjykatave ndaj kësaj çështjeje.

7 (<http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette>)

8 Komisioni i Kosovës për ndihmë juridike është inauguruar në shtator të vitit 2007, në bazë të Rregullores së UNMIK-ut 2006/36 mbi ndihmën juridike. Ai ishte agjencioni i parë i këtij lloji në rajon. Komisioni për ndihmë juridike është përgjegjës për ofrimin e ndihmës juridike falas për personat në gjendje të keqe materiale në fushën e së drejtës penale, civile dhe administrative. Komisioni përbëhet nga Zyra për koordinimin e ndihmës juridike në Prishtinë/Priština dhe pesë zyra të qarkut për ndihmë juridike, në Gjilan/Gnjilane, Mitrovicë/Mitrovica, Pejë/Peja, Prizren/Prizren dhe Prishtinë/Priština.

9 Shih ...<http://www.knj-ks.org/web>

10 Shih ...<http://www.knj-ks.org/web>

3. IMPLEMENTIMI I LIGJIT PËR PËRDORIMIN E GJUHËVE NË GJYKATAT NË KOSOVË

Marrë në përgjithësi, Ligji për përdorimin e gjuhëve është implementuar në të gjitha gjykatat në të cilat u krye hulumtimi. Emërtimet në tabelat e vendosura në hyrje të objekteve të gjykatave janë të shkruara në gjuhën shqipe, serbe dhe angleze. Informatat e përgatitura nga zyrtarët e gjykatës për informim publik janë në gjuhën shqipe dhe serbe, përderisa disa nga informacionet janë të publikuara edhe në gjuhën angleze. Emrat e të punësuarve gjithashtu janë shkruar në shqip dhe serbisht. Në Gjykatën e Qarkut, Gjykatën Komonale dhe Gjykatën Komonale për Kundërvajtje në Prizren/Prizren të gjitha emërtimet dhe informatat e përmendura më lartë janë të shkruara edhe në gjuhën turke, sepse turqishtja është gjuhë zyrtare në Prizren/Prizren.

Të gjitha gjykatat e qarkut dhe Gjykata Supreme e Kosovës kanë pajisje për përkthim simultan, përderisa Gjykata e Lartë për Kundërvajtje, gjykatat komunale dhe gjykatat komunale për kundërvajtje nuk posedojnë këto pajisje. Përkthyesit janë punësuar që nga themelimi i gjykatave. Në çdo gjykatë është punësuar nga një përkthyes, me përjashtim të gjykatave të qarkut në Prishtinë/Priştina dhe Prizren/Prizren dhe Gjykatës Komonale në Prizren/Prizren ku janë punësuar nga dy përkthyes. Përkthyesit bëjnë përkthimin e të gjitha dokumenteve dhe ofrojnë shërbime për palët gjatë seancave gjyqësore, duke përkthyer nga gjuha shqipe në atë serbe dhe anasjelltas, me përjashtim të gjykatave në Prizren/Prizren ku dokumentet dhe seancat gjyqësore përkthehen edhe në gjuhën turke. Me përjashtime të rralla, si në rastin e disa pjesëtarëve të komunitetit boshnjak në rajonin e Pejës/Peç që ishin palë në procedurë gjyqësore e të cilëve vendimet u janë lëshuar në gjuhën shqipe, pjesëtarëve të komuniteteve pakicë të gjitha vendimet e gjykatës u lëshohen në gjuhët zyrtare të Kosovës, pra në gjuhën serbe dhe shqipe, kurse në komunën e Prizrenit/Prizren edhe në gjuhën turke, e cila është gjuhë zyrtare e komunës, krahas gjuhës shqipe dhe serbe. Sidoqoftë, problem mbetet përdorimi i gjuhës rome. Pjesëtarët e këtij komuniteti dokumentacionin e marrin në gjuhën shqipe ose serbe, varësisht nga gjuha të cilën e kuptojnë.

Disa gjykata nuk kanë themeluar fare zyrat e përkthyesve, siç është rasti me gjykatat komunale për kundërvajtje në Skenderaj/Srbica dhe Glogoc/Glogovac, sikurse edhe në departamentin e Gjykatës Komonale për Kundërvajtje të Ferizajit/Uroševac në Shtërpce /Štrpce, ku përkthyesi nuk është punësuar fare. Në disa gjykata këto zyra janë themeluar, por ato kanë ndërprerë veprimtarinë e tyre në vitin 2002, me vendim të Këshillit Gjyqësor të Kosovës të po këtij viti, siç ishte rasti me gjykatat komunale për kundërvajtje në Deçan/Deçani, Podujevë/Podujevo dhe Malishevë/Mališevo. Këto gjykata shfrytëzojnë shërbimet e përkthyesve të punësuar në gjykatat komunale të komunave përkatëse. Gjykatat ku nuk janë themeluar zyrat e përkthyesve apo ato janë mbyllur, ende nuk kanë punësuar përkthyes.

Dokumentet përmes të cilave gjykatat komunikojnë me qytetarët, siç janë ftesat për gjykim, fletëdërgesat, etj. kanë formë të njëjtë dhe janë përgatitur nga Këshilli Gjyqësor i Kosovës në Prishtinë/Priştina në gjuhën serbe dhe shqipe. Këto dokumente nuk janë edhe në gjuhën turke, edhe pse kjo është gjuhë zyrtare në komunën e Prizrenit/Prizren dhe rrjedhimisht edhe në Gjykatën e Qarkut, Gjykatën Komonale dhe Gjykatën Komonale për Kundërvajtje në Prizren/Prizren.

Komunikimi mes kolegëve kryesisht zhvillohet në gjuhën shqipe, sepse pothuajse të gjithë gjykatësit, nëpunësit administrative dhe gjykatësit porotë janë shqiptarë. Megjithatë, në rastet kur ka gjykatës dhe të punësuar tjerë nga radhët e komuniteteve pakicë atëherë komunikimi zhvillohet në gjuhët e komuniteteve përkatëse.

4. MUNGESA E NUMRIT TË SAKTË DHE TË PLOTË TË LËNDËVE

Në përgjithësi, Hulumtuesit e FDH Kosovë nuk kanë marrë informata të sakta dhe të plota për numrin e lëndëve, kombësinë e palëve në procedurë dhe numrin e rasteve të zgjidhura në raport me numrin e përgjithshëm të rasteve të pranuar, të kategorizuara sipas përkatësisë kombëtare të palëve në procedurë. Problemi qëndron në faktin se gjykatat nuk mbajnë të dhëna për numrin e lëndëve sipas përkatësisë kombëtare të palëve. Baza e të dhënave në formë elektronike ende nuk

është instaluar në të gjitha gjykatat, por edhe në gjykatat ku ajo është instaluar kjo është bërë viteve të fundit dhe lëndët nuk janë organizuara ende. Kjo ishte një nga arsyt kryesore pse hulumtuesit e FDH Kosovë nuk siguruan të dhëna të koordinuara nga të gjitha gjykatat; disa gjykata ofruan të dhëna më precize dhe më të detajuara, si për shembull Gjykata e Qarkut në Prizren/Prizren, kurse të dhëna të pjesshme janë marrë nga Gjykata e Qarkut në Gjiilan/Gnjilane dhe Pejë/Peć, ndërsa Gjykata Komunale në Prishtinë/Priştina, e cila është gjykata komunale më e madhe në Kosovë, nuk ofroi të dhëna për numrin, natyrën e rasteve dhe kombësinë e palëve. Madje, edhe në gjykatat të cilat ofruan informata të hollësishme, ato nuk ishin të kategorizuara, njësoj sikurse të dhënat e siguruar nga gjykatat tjera.

Për këtë arsye, FDH Kosovë nuk është në gjendje të nxjerrë përfundim nëse institucionet gjyqësore të Kosovës i kryejnë aktivitete e tyre në mënyrë profesionale dhe të paanshme, pavarësisht përkatësisë kombëtare të palëve.

5. LËNDËT E Pjesëtarëve të Komuniteteve Pakicë në Kosovë

Në bazë të informatave me të cilat disponon, FDH Kosovë erdhi në përfundim se numri i lëndëve gjyqësore në të cilat palë janë pjesëtarët e komuniteteve pakicë është në rritje nga viti në vit. Kjo ka të bëjë kryesisht me lëndët jashtë kontestimore dhe trashëgimore. Këto janë lëndët që gjykatat komunale i kanë zgjidhur në numër më të madh. Numri i lëndëve penale ku palë janë pjesëtarët e komuniteteve pakicë është relativisht konstant, ai mbetet i njëjtë për çdo vit.

Regjistrat e gjykatave në Kosovë nuk ofrojnë informata mbi incidentet e motivuara etnikisht dhe rastet e tilla regjistruhen kryesisht në regjistrat e gjykatave me dorë, sikurse edhe rastet tjera. Në raste kur nevojiten informatat mbi incidentet e motivuara etnikisht atëherë nëpunësit këto informata i nxjerrin nga librat e regjistrave të përgjithshme. Në ndërkohë, EULEX-i ka caktuar nga dy këshilltarë për krime ndëretnike në secilin rajon, me qëllim që të monitorojnë, mentorojnë dhe këshillojnë policinë.¹¹

Numri më i madh i rasteve ku palë janë pjesëtarët e komunitetit pakicë ka të bëjë me shkeljen e së drejtës në pronë. Në shumicën e rasteve palë në këto lëndë janë pjesëtarët e komunitetit serb. Bëhet fjalë për paditë për kompensimin e dëmit të cilat serbët i kanë ngritur kundër UNMIK-ut, KFOR-it, Qeverisë së Kosovës dhe komunave të ndryshme të Kosovës, për shkak të uzurpimit të pronës dhe pamundësisë së shfrytëzimit të saj. Në bazë të informatave me të cilat disponojmë, administrata e UNMIK-ut ua dorëzoi këto lëndë gjykatave komunale gjatë viteve 2004 dhe 2005. Deri më tani, gjykatat kanë proceduar vetëm një numër të vogël të këtyre lëndëve dhe numri i lëndëve të zgjidhura përfundimisht është gjithashtu shumë i vogël. Sidoqoftë, nuk disponojmë me të dhëna të sakta për numrin e përgjithshëm të këtyre lëndëve apo numrin e lëndëve të zgjidhura.

Duke u bazuar në hulumtimin e kryer dhe të dhënat statistikore të grumbulluara, FDH Kosoves konkludon se gjykatat në Kosovë nuk janë efikase, gjë që përputhet me disponimin e të gjitha komuniteteve në Kosovë, të cilat janë shumë të pakënaqura me punën e tyre. Përkundër kësaj, serbët e intervistuar nuk kanë arritur deri në atë shkallë sa të deklarojnë se e kanë humbur besimin në sistemin gjyqësor të Kosovës, me përjashtim të rastit të serbit Z.S. nga Prishtinë/Priştina.¹²

FDH Kosovë gjithashtu është i informuar për mungesën e pajisjeve teknike dhe burimeve njerëzore, të cilat ndikojnë në efikasitetin e punës, dhe për faktin se lëndët e pjesëtarëve të komunitetit serb shihen me prioritet. Një nga problemet me të cilat ballafaqohen gjykatat në Kosovë është se nuk i kanë adresat e sakta të palëve, meqenëse shumica nga ata nuk jetojnë më në vendbanimet e mëhershme. Në bazë të vendimeve të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut¹³ mungesa e efikasitetit të gjykatave nuk mund të arsyetohet me mungesën e pajisjeve teknike apo burimeve njerëzore, por është detyrë e vet gjykatave të bëjnë aranzhimet e duhura me qëllim që t'i plotësojnë të gjitha kushtet dhe nevojat e tyre.

11 Vlerësimi i të drejtave të komuniteteve, Raporti i OSBE-së për muajin dhjetor, 2009

12 Shih faqen 42 të këtij raporti

13 Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut ka konfirmuar në shumë raste se shteti ka për obligim të ndërmarrë të gjitha hapat e nevojshme me qëllim që të sigurojë zbatimin teorike dhe praktik të gjitha të drejtave të precizuara në nenin 6 të Konventës. Gjykata thekson se shtetet kanë për obligim të zgjidhin problemet, ku përfshihet edhe problemi që lind si pasojë e shkeljes së afateve të arsyeshme kohore për zgjidhjen e lëndëve pa vonesë. (Cases Stögmüller v. Austria 10 November 1969; H.V France, 24 October 1989; Buchholz v. the Federal Republic of Germany 6 May 1981; Boddaert v. Belgium 12 October 1992; Zimmerman and Steiner v. Sëitserland 13 July 1983; Guincho v. Portugal, 10 July 1984; Buchholz v. the Federal Republic of Germany 6 May 1981)

14 Hulmuesit e FDH Kosovë nuk arritën të marrin informatat e nevojshme nga Gjykata e Komunale në Prishtinë/Priştina, mes tjerash edhe për shkak të faktit se deri vonë evidenca është mbajtur me shkrim dhe nuk është bërë ndarja e lëndëve të pranuar dhe të zgjidhura sipas përkatësisë kombëtare të palëve.

15 Në fushën e prishjes së rendit dhe qetësisë publike bëjnë pjesë nxitja dhe provokimi i përleshjes, fyerjet që kanë për qëllim prishjen e rendit dhe qetësisë publike, prostitucioni, zhurma, dehja në vendet publike, të lypurit, distribuimi i materialeve të turpshme, alarmet e rrejtshme, vandalizmi dhe kështu me radhë

16 Veprat që kanë të bëjnë me sigurinë publike janë grumbullimet publike, manifestimet, protestat publike, festimet publike, demonstratat etj.

GJYKATAT DHE MANDATI I TYRE

1. GJYKATAT E QARKUT

Gjykatat e qarkut në Kosovë, si organe të shkallës së parë, janë kompetente për veprat penale për të cilat është paraparë dënimi në kohëzgjatje më shumë se pesë vite burgim. Gjykatat e qarkut, si organe të shkallës së dytë, janë kompetente për veprat penale të cilat në shkallën e parë janë kompetencë e gjykatave komunale. Këto gjykata janë gjithashtu kompetente për të gjitha lëndët kontestimore dhe jo kontestimore në shkallën e dytë, për të cilat kompetente në shkallën e parë janë gjykatat përkatëse komunale. Në fund, gjykatat e qarkut janë kompetente edhe për lëndët që kanë të bëjnë me përcaktimin e atësisë, shkurorëzimet dhe të tjera. Në Gjykatën e Qarkut në Prizren/Prizren boshnjakët janë palë në numrin më të madh të lëndëve nga të gjitha komunitetet etnike, numri lëndëve ku serbët janë palë në gjykatë është më i vogël, kurse ai i turqve edhe më i vogël. Në Gjykatën e Qarkut në Gjiilan/Gnjilane serbët janë palë në numrin më të madh të lëndëve, përderisa numri i lëndëve ku palë janë pjesëtarët e komuniteteve tjera pakicëromët, ashkalitë, egjiptianët dhe kroatët është shumë i vogël. Edhe në Gjykatën e Qarkut në Pejë/Peć serbët janë palë në numrin më të madh të rasteve. Palë janë edhe boshnjakët, malazezët dhe pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptianë.

2. GJYKATAT KOMUNALE

Gjykatat komunale janë kompetente për veprat penale për të cilat ligji parasheh dënime me burg në kohëzgjatje deri në pesë vite dhe për vepra të caktuara nga lëmia e komunikacionit, për të cilat është paraparë dënimi me burg në kohëzgjatje deri në tetë vite. Gjithashtu, gjykatat komunale janë kompetente për zgjidhjen e kontesteve pronësojuridike, marrëdhënieve të punës, nëse ato janë në kompetencë të gjykatave të rregullta, përcaktimin e atësisë, pengimin në posedim, mbështetjet e përjetshme, kontestet lidhur me qiranë, trashëgiminë, ekzekutimin e vendimeve të gjykatave komunale, noterizimin e kontratave, nënshkrimeve,¹⁴ etj.

3. GJYKATAT KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE

Gjykatat komunale për kundërvajtje i themelon komuna. Gjykata komunale për kundërvajtje nganjëherë mund të themelohet për dy apo më shumë komuna. Këto gjykata janë kompetente për zgjidhjen e lëndëve kundërvajtëse në shkallën e parë, për zgjidhjen e kërkesave për përsëritjen e procedurës dhe përmbushjen e detyrave tjera të përcaktuara me ligj dhe dispozita tjera. Lëndët që zgjidhen nga gjykatat komunale për kundërvajtje kryesisht kanë të bëjnë me kundërvajtjet në komunikacion, prishjen e rendit dhe qetësisë publike,¹⁵ rrezikimin e sigurisë publike¹⁶ dhe shkeljen e rregullave ekonomike (dispozitat në fushën e pylltarisë, detyrat inspektuese etj). As në rastin e këtyre gjykatave FDH - Kosovë nuk ka marrë informata precize dhe uniforme për numrin e përgjithshëm të delikteve, si dhe numrin e delikteve të kryera nga pjesëtarët e përkatësisë së caktuar etnike. Numri më i madh i delikteve të kryera nga pjesëtarët e komuniteteve pakicë janë kundërvajtjet në komunikacion, por janë kryer edhe shkelje të dispozitave në fushën e sigurisë publike, rendit dhe qetësisë publike dhe delikte ekonomike. Numrin më të madh të delikteve nga radhët e komuniteteve pakicë në rajonin e Pejës/Peć e kanë kryer boshnjakët, përderisa në rajonin e Prishtinës/Priştina dhe Gjiilanit/Gnjilane këto delikte më së shumti janë kryer nga serbët.

4. GJYKATA SUPREME E KOSOVËS

Gjykata Supreme e Kosovës është themeluar në janar të vitit 2000. Në gjykatë punojnë 15 gjykatës. Një gjykatës është pjesëtar i komunitetit turk, kurse të tjerët janë shqiptarë. Nga 23 zyrtarë administrativ, sa ka kjo gjykatë, 22 janë shqiptarë dhe një është turk.

Gjykata Supreme e Kosovës vendos për ankesat kundër aktgjytimeve dhe vendimeve tjera të gjykatave në Kosovë; vendos në shkallën e tretë, me mjete të rregullta ligjore, kundër vendimeve të gjykatave të qarkut; vendos me mjete të jashtëzakonshme ligjore kundër vendimeve të plotfuqishme të gjykatave; vendos mbi revizionin kundër vendimeve të gjykatave të shkallës së dytë në lëndët kontestimore dhe për ligjshmërinë e akteve përfundimtare administrative në kontestet

administrative; udhëzon gjykatat për mënyrën e mbajtjes së evidencës, studimit të praktikës gjyqësore, marrëdhënieve dhe dukurive shoqërore që vërehen në punën e gjykatave; përcakton qëndrimet parimore dhe ofron mendime juridike për çështjet me rendësi për zbatimin unik të ligjeve; zgjidh konfliktet mbi kompetencat e gjykatave të rregullta dhe kështu me radhë.

4.1. Lëndët civile

Nga viti 2000, Gjykata Supreme e Kosovës ka pranuar gjithsej 26.465 lëndë civile. Nga ky numër, serbët ishin palë vetëm në dy raste dhe atë në lëndët e vitit 2004 dhe 2006. Hulamtuesit e FDH Kosovë nuk kanë informata se sa lëndë janë zgjidhur pranë kësaj gjykate.

4.2. Revizioni

Nga viti 2000 e deri më tani Gjykata Supreme e Kosovës ka pranuar gjithsej 2.449 raste. Shqiptarët ishin palë në 2.323 lëndë, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 126 lëndë dhe atë: serbët në 119 lëndë, boshnjakët në katër, pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian në dy, kurse në një rast palë ishte një pjesëtar i komunitetit turk. Hulamtuesit e FDH Kosovë nuk kanë të dhëna për numrin e rasteve të zgjidhura.

4.3. Lëndët administrative

Gjykata Supreme e Kosovës ka pranuar gjithsej 14.023 lëndë. Në 13.884 raste palë ishin shqiptarët, kurse në 139 pjesëtarët e komuniteteve pakicë dhe atë në 104 raste serbët, në 11 raste pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian, në 18 raste boshnjakët dhe në gjashtë raste turqit. Hulamtuesit e FDH Kosovë nuk disponojnë me të dhëna për numrin e lëndëve të zgjidhura.

4.4. Zbutja e dënimit

Gjykata pranoi 1.146 kërkesa për zbutjen e dënimit. Shqiptarët ishin palë në 1.108 lëndë, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 38 lëndë - 35 kërkesa për zbutjen e dënimit të paraqitura nga pjesëtarët e komunitetit serb dhe nga një kërkesë e parashtruar nga pjesëtarët e komunitetit turk, bos-

hnjak dhe RAE. Hulamtuesit e FDH-së Kosoves nuk kanë informata se sa lëndë janë zgjidhur.

4.5. Kërkesat për mbrojtjen e ligjshmërisë

Gjykata Supreme e Kosovës ka pranuar 997 kërkesa të tilla nga të cilat shqiptarët ishin palë në 956 raste, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 41 raste: serbët në 32, komuniteti rom, ashkali dhe egjiptian në tetë dhe boshnjakët në një lëndë. FDH Kosovë nuk ka të dhëna se është numri i lëndëve të zgjidhura.

4.6. Lëndët penale

Në Gjykatën Supreme të Kosovës janë pranuar 4.434 lëndë të tilla, nga të cilat në 4.081 raste palë ishin shqiptarët, kurse në 353 lëndë palë ishin pjesëtarët e komuniteteve pakicë (serbët në 303 raste, boshnjakët në 16 raste, turqit në 4 dhe shtetasit e huaj në 30 raste). FDH Kosovë nuk ka të dhëna për numrin e lëndëve të zgjidhura.

4.7. Delikuenca e të miturve - lëndët penale

Gjykata Supreme e Kosovës ka pranuar gjithsej 108 lëndë, nga të cilat në 100 lëndë palë ishin pjesëtarët e komunitetit shqiptar, kurse në tetë ata serb. FDH Kosovë nuk ka të dhëna për numrin e lëndëve të zgjidhura deri më sot.

4.8. Lëndë të ndryshme penale

Gjykata ka pranuar gjithsej 3.309 lëndë të këtitla. Shqiptarët janë palë në 3.078 lëndë, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 231 lëndë (serbët në 200 lëndë, kurse romët, ashkallitë dhe egjiptianët në 31 raste). FDH Kosovë nuk ka të dhëna për numrin e lëndëve të cilat janë zgjidhur deri më tani.

5. GJYKATA E LARTË PËR KUNDËRVAJTJE

Gjykata e Lartë për kundërvajtje në Prishtinë/Priştina është themeluar në janar të vitit 2000. Në këtë gjykatë janë punësuar gjithsej pesë gjykatës

17 Gjykata e Qarkut në Pejë/Peć, gjykatat komunale dhe gjykatat komunale për kundërvajtje në Deçan/Deçane, Gjakovë/Đakovica dhe Istok/Istok.

18 Gjykata Komunale dhe Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Klinë/Klina.

19 Disa nga lëndët e zgjidhura kanë të bëjnë me lëndët që janë pranuar në gjykatë viteve e mëparshme.

dhe 16 zyrtarë administrativ, që të gjithë të kombësisë shqiptare.

Gjykata e Lartë për Kundërvajtje është kompetente të vendos në shkallën e dytë për ankesat ndaj vendimeve të gjykatave komunale për kundërvajtje, të vendos në rast të konfliktit të kompetencave në mes të gjykatave komunale për kundërvajtje, të përcaktojë qëndrimet parimore dhe të ofrojë interpretime juridike me qëllim të zbatimit unik të ligjit dhe dispozitave tjera të sjella në bazë të Ligjit për gjykatat komunale për kundërvajtje, të ofrojë ndihmë profesionale për gjykatat komunale për kundërvajtje, të sjellë rregulloren e punës së gjykatësve dhe të kryejë detyrat tjera të përcaktuara sipas ligjit.

5.1. Lëndët

Gjykata e Lartë për Kundërvajtje ka pranuar gjithsej 21.841 lëndë. Nga ky numër, shqiptarët janë palë në 20.535 lëndë, kurse pjesëtarët e komuniteteve tjera në 1306 lëndë. FDH Kosovë nuk ka të dhëna se ndaj cilave komunitete pakicë zhvillohen këto 1306 procedura, e as për numrin e lëndëve të zgjidhura.

6. GJYKATAT NË RAJONIN E PEJËS/PEĆ

Gjykatat në rajonin e Pejës/Peć janë themeluar gjatë vitit 2000¹⁷ dhe 2001,¹⁸ me përjashtim të Gjykatës së Qarkut në Pejë/Peć e cila është themeluar në vitin 1999. Të gjithë gjykatësit dhe punëtorët administrativ të punësuar në gjykatat komunale dhe gjykatat komunale për kundërvajtje të këtij rajoni janë shqiptarë, me përjashtim të Gjykatës Komunale në Pejë/Peć ku janë të punësuar pesë gjykatës shqiptarë dhe një boshnjak. Në administratën e kësaj gjykate janë të punësuar gjithsej 35 nëpunës, nga të cilët 34 janë shqiptarë dhe një është boshnjak. Në Gjykatën e Qarkut në Pejë/Peć punojnë gjashtë gjykatës, katër shqiptarë, një boshnjak dhe një ashkali. Në administratën e kësaj gjykate janë punësuar gjithsej 36 nëpunës, 33 nga të cilët janë shqiptarë, kurse tre boshnjakë.

Të gjithë gjykatësit porotë në gjykatat komunale në Istog/Istok, Klinë/Klina, Gjakovë/Đakovica dhe Pejë/Peć janë shqiptarë, kurse në Gjykatën Komunale në Deçan/Deçane është angazhuar një ashkali.

Sa i përket Gjykatës së Qarkut në Pejë/Peć, 27 nga 34 gjykatësit porotë janë shqiptarë, pesë boshnjakë dhe dy ashkali.

6.1. GJYKATA E QARKUT NË PEJË/PEĆ

Numri më i madh i lëndëve pranë Gjykatës së Qarkut në Pejë/Peć ka të bëjë me shkeljen e së drejtës në pronë. Palë në këto lëndë janë kryesisht përfaqësuesit e komuniteteve pakicë. Një numër i madh i lëndëve ka të bëjë me kalimin ilegal të kufirit, pasi që ky rajon kufizohet me Shqipërinë dhe Malin e Zi.

6.1.1. Lëndët penale

FDH Kosovë nuk disponon me të dhëna për numrin e përgjithshëm të lëndëve penale që ka pranuar kjo gjykatë nga themelimi i saj, e as për numrin e lëndëve të zgjidhura sipas përkatësisë kombëtare të palëve, por ka informacion për numrin e lëndëve ku palë janë pjesëtarët e komuniteteve pakicë- gjithsej 535. Serbët ishin palë në 361 procese, malazezët në 26, boshnjakët në 52, pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptianë në 29, përderisa shtetasit e huaj ishin palë në 67 lëndë.

6.2. GJYKATAT KOMUNALE NË RAJONIN E PEJËS/PEĆ

6.2.1. Gjykata Komunale në Pejë/Peć

6.2.1.1. Lëndët penale

Nga themelimi i saj në vitin 2000 e deri në qershor të vitit 2009, Gjykata Komunale në Pejë/Peć ka pranuar gjithsej 6.708 lëndë penale, ku pjesëtarët e komuniteteve pakicë ishin palë në 227 raste (serbët në 35 lëndë, boshnjakët në 149 lëndë dhe shtetasit e huaj në 43 lëndë). Deri më tani gjykata ka zgjidhur 5.538¹⁹ lëndë, nga të cilat 5.366 lëndë kishin të bëjnë me pjesëtarët e komunitetit shqiptar, 24 me pjesëtarët e komunitetit serb, 112 me pjesëtarët e komunitetit boshnjak dhe 36 me shtetasit e huaj. Gjatë vitit 2005 janë zgjidhur më së shumti lëndë të pjesëtarëve të komunitetit serbë- gjithsej 19. Gjatë viteve tjera janë zgjidhur nga një deri dy raste brenda vitit. Sa u përket pjesëtarëve të komunitetit boshnjak numri i rasteve të zgjidhura brenda vitit sillet nga një deri në tetë, me përjashtim të vitit 2007 kur janë zgjidhur 19 lëndë. **(Shih Shtojcën 2 me prezantim tabelor)**

6.2.1.2. Lëndët jashtë kontestimore

Gjykata e Komunale në Pejë/Peć që nga themelimi i saj e deri në qershor të vitit 2009 ka pranuar gjithsej 12.312 raste. Hulumtuesit e FDH Kosovë nuk kanë marrë numrin e rasteve sipas përkatësisë kombëtare të palëve. Gjithsej janë zgjidhur 3.708 lëndë, por FDH Kosovë, edhe në këtë rast, nuk ka informata për numrin e lëndëve të zgjidhura sipas përkatësisë kombëtare.

Nga viti 2004 deri në vitin 2008 administrata e UNMIK-ut i ka dorëzuar Gjykatës Komunale të Pejës/Peć 2.842 padi për kompensimin e dëmit, të ngritura nga pjesëtarët e komunitetit serb, përmes të cilave ata padisin Qeverinë e Kosovës, komunën e Pejës/Peć, UNMIK-un dhe KFOR-in, për shkak të uzurpimit dhe pamundësitit të shfrytëzimit të pronës së tyre. Gjatë të njëjtës periudhë dhe për të njëjtat arsye (uzurpimi i pronës), romët kanë ngritur 89 padi kundër KFOR-it dhe komunës së Pejës/Peć. Myslimanët kanë ngritur 30 padi të tilla vetëm gjatë vitit 2004. Shqiptarët kanë ngritur 1.175 padi për kompensimin e dëmit kundër Bashkësisë Shtetërore të Serbisë dhe Malit të Zi. FDH Kosovë nuk ka të dhëna të sakta për numrin e lëndëve të zgjidhura. Gjatë vitit 2004, Agjencisë Kosovare të Pronës i janë dorëzuar 125 lëndë të paraqitura nga serbët, romët dhe myslimanët, kurse nga viti 2005 kësaj agjencie i janë dorëzuar edhe tre lëndë tjera. Nëntë lëndë janë anuluar dhe janë kthyer për rigjykim.

Sa u përket padive që shqiptarët i kanë ngritur në vitin 2004 kundër Bashkësisë Shtetërore të Serbisë dhe Malit të Zi, 64 janë ndërprerë po këtë vit, kurse gjatë vitit 2005 janë ndërprerë dhe edhe 103 procese tjera.

6.2.1.3. Përmbarimi i lëndëve civile

Gjykata Komunale në Pejë/Peć nga themelimi e deri në qershor të vitit 2009 ka pranuar gjithsej 32.159 lëndë. Nga ky numër janë përfunduar 21.629 lëndë, përderisa kanë mbetur të përmbarohen edhe 10.530 lëndë. FDH Kosovë nuk ka të dhëna se sa është numri i lëndëve të pranuar dhe të përmbaruara gjatë një viti sipas përkatësisë kombëtare të palëve në procedurë.

6.2.2. Gjykata Komunale në Istog/Istok

6.2.2.1. Lëndët që kanë të bëjnë me trashëgiminë

Pjesëtarët e pakicave janë palë në këtë gjykatë që nga themelimi i saj. Gjykata ka pranuar gjithsej 768 lëndë nga lëmia trashëgimore: shqiptarët ishin palë në 566 lëndë, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 202 lëndë (boshnjakët- 66 lëndë, serbët- 121 lëndë, romët- 15 lëndë). Gjykata Komunale në Istog/Istok, ashtu sikurse edhe gjykatat tjera, ka zgjidhur një përqindje të madhe të rasteve të trashëgimisë. Nga viti në vit vihet re një rritje e numrit të lëndëve ku palë janë pjesëtarët e komuniteteve pakicë. Për shembull, lëndët në të cilat serbët janë palë janë rritur nga viti 2006. Edhe numri i lëndëve në të cilët palë janë pjesëtarët e komunitetit boshnjak ka shënuar rritje, me disa luhatje, përderisa numri i lëndëve ku palë janë pjesëtarët e komunitetit rom është konstant. **(Shih Shtojcën 2 me prezantim tabelor)**

6.2.2.2. Lëndët penale

Boshnjakët ishin të parët nga radhët e pakicave që u bënë palë në këtë gjykatë në lëndët penale në vitin 2002, serbët u bënë palë nga viti 2003, kurse romët nga viti 2008. Gjithsej kjo gjykatë ka pranuar 1.965 lëndë penale, ku nga ky numër shqiptarët janë palë në 1.922 lëndë, kurse pjesëtarët e pakicave janë palë në 43 lëndë: serbët në 13 lëndë, boshnjakët në 29 lëndë, kurse romët në një lëndë. Gjithsej janë zgjidhur 1.046 lëndë. FDH Kosovë nuk ka të dhëna për numrin e saktë të rasteve të zgjidhura sipas përkatësisë kombëtare të palëve.

6.2.2.3. Lëndët civile

Pjesëtarët e komuniteteve pakicë kanë filluar me ngritjen e padive që nga themelimi i gjykatës në vitin 2000. Së pari kanë filluar boshnjakët, pastaj serbët (viti 2001) dhe në fund romët (viti 2004). Gjykata komunale në Istog/Istok ka pranuar gjithsej 4.010 raste: shqiptarët janë palë në 1.986 lëndë, kurse pjesëtarët e pakicave në 2.034 raste (serbët në 1962 raste, boshnjakët në 49 raste dhe romët në 23 raste). Ky numër kaq i madh i lëndëve është si pasojë e dorëzimit në këtë gjykatë të 1.741 padi-

ve nga administrata e UNMIK-ut në vitin 2004, përmes së cilave pjesëtarët e komuniteteve pakicë padisin Qeverinë e Kosovës, Kuvendin e komunës së Istogut/Istok, KFOR-in dhe UNMIK-un për shkak të uzurpimit dhe pengimit të shfrytëzimit të pronës së tyre dhe kërkojnë kompensimin e dëmit. Nga 1.741 paditë e dorëzuar në gjykatë, deri më tani janë zgjidhur 97 raste. (Shih shtojcën 2 me prezantim tabelor)

6.2.2.4. Lëshimi i certifikatave dhe vërtetimeve

Sa u përket lëndëve tjera që kanë të bëjnë me lëshimin e certifikatave, vërtetimeve të marrëveshjeve të ndryshme dhe të tjera, përfaqësuesit e pakicave kanë filluar të paraqesin kërkesa dhe atë duke filluar nga viti 2002 (romët). Gjithsej pranë kësaj gjykate janë paraqitur 366 raste, nga të cilat shqiptarët janë palë në 349 raste, kurse pjesëtarët e pakicave në 17 raste, prej të cilëve romët janë palë në gjashtë lëndë, serbët në pesë, kurse boshnjakët në gjashtë. Janë zgjidhur 16 lëndë në të cilat palë ishin pjesëtarët e komuniteteve pakicë, kurse vetëm një lëndë e vitit 2009, ku pala është pjesëtar i komunitetit serb, ka mbetur pa u zgjidhur.

6.2.3. Gjykata Komunale në Deçan/Deçane

6.2.3.1. Lëndët penale

Gjykata ka pranuar vetëm një lëndë penale në të cilën palë janë pjesëtarët e komuniteteve pakicë, edhe atë në vitin 2007. Pala ishte pjesëtar i komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian. Kjo lëndë nuk është zgjidhur ende. Në të gjitha lëndët tjera në këtë gjykatë palë janë shqiptarët. Që nga themelimi i gjykatës janë pranuar gjithsej 1.837 lëndë, kurse janë zgjidhur 1.272 lëndë. Kanë mbetur pa u zgjidhur 565 lëndë.

6.2.3.2. Lëndët civile

Që nga themelimi deri më tani gjykata ka pranuar gjithsej 2.417 raste. Nga ky numër shqiptarët ishin palë në 2074 raste, kurse pjesëtarët e pakicave në 343 raste. Të gjitha rastet kanë të bëjnë me paditë për kompensimin e dëmit të ngritura nga serbët, ku të paditurit janë Qeveria e Kosovës, komuna e Deçanit/Deçane, UNMIK-u dhe KFOR-i për shkak

të uzurpimit dhe pengimit të shfrytëzimit të pronës së tyre. Këto raste administrata e UNMIK-ut ia ka dorëzuar kësaj gjykate në vitin 2004. Deri më sot nuk është zgjidhur asnjë lëndë e këtillë. Gjykata komunale deri më tani ka zgjidhur 1.546 raste në të cilat palë ishin shqiptarët.

6.2.4. Gjykata Komunale në Gjakovë/Dakovica

FDH Kosovë nuk ka arritur të marrë informata për lëndët që po zhvillohen pranë Gjykatës Komunale në Gjakovë /Dakovica, për shkak të mungesës së gatishmërisë së administratorit të gjykatës, R.E.

6.2.5. Gjykata Komunale në Klinë/Klina

Pjesa më e madhe e rasteve në të cilat pjesëtarët e komuniteteve pakicë janë palë në Gjykatën Komunale në Klinë/Klina kanë të bëjnë me shkeljen e së drejtës në pronë. Gjatë vitit 2007 dhe 2008, administrata e UNMIK-ut ia dorëzoi gjykatës 1.309 padi për kompensimin e dëmit, të cilat janë ngritur nga pjesëtarët e komunitetit serb. Si edhe në rastet e lëndëve tjera të ngjashme të cilat u janë dorëzuar gjykatave tjera komunale në Kosovë, serbët e kanë paditur Qeverinë e Kosovës, komunën e Klinës/Klina, KFOR-in dhe UNMIK-un për uzurpimin dhe pamundësimin e shfrytëzimit të pronës së tyre. FDH Kosovë nuk ka të dhëna se sa është numri i lëndëve të zgjidhura, e as për numrin e lëndëve të zgjidhura ku palë janë pjesëtarët e komuniteteve pakicë.

6.3. GJYKATAT KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË RAJONIN E PEJËS/PEĆ

6.3.1. Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Pejë/Peć

Komunitetet pakicë në komunën e Pejës/Peć janë bërë palë në Gjykatën Komunale për Kundërvajtje që nga themelimi i saj, në vitin 2000. Numri më i madh i delikteve janë kundërvajtjet në trafik dhe kontestet ekonomike. Numrin më të madh të kundërvajtjeve në trafik e kanë bërë serbët - 127 dhe boshnjakët - 1198. Sa u përket komuniteteve tjera, siç janë turqit, malazezët, goranët dhe romët,

ata janë dënuar në mënyrë sporadike dhe numri i kundërvajtjeve në komunikacion është i vogël: turqit janë palë në 23 lëndë, malazetë në 43, pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian në 10, kurse goranët në 15 raste. Numrin më të madh të lëndëve për prishje të rendit dhe qetësisë publike nga radhët e komuniteteve pakicë e kanë boshnjakët; ata janë palë në 88 lëndë që kanë të bëjnë me shkeljen e dispozitave të rendit dhe qetësisë publike, serbët 15, turqit tri, kurse pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian 19. Sa i përket shkeljes së normave mbi sigurinë publike, boshnjakët janë palë në 33 lëndë, serbët në dy, kurse malazetë në një lëndë.

6.3.2. Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Istog/Istok

Boshnjakët ishin të parët nga komunitetet pakicë që janë bërë palë në këtë gjykatë, në vitin 2000, kurse nga viti 2002 palë u bënë edhe serbët, kur shënohen rastet e para të kundërvajtjeve të tyre në trafik. Serbët janë palë në rastet e kundërvajtjeve në trafik në 146 lëndë, boshnjakët në 398, kurse pjesëtarët e komunitetit RAE në 123 lëndë; në fushën e prishjes së rendit dhe qetësisë publike serbët janë palë në 16 lëndë, boshnjakët në 44, kurse pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian në 20; sa u përket delikteve ekonomike serbët janë palë në 10 lëndë, boshnjakët janë palë në 23 lëndë, kurse pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian janë palë në 37 lëndë; serbët dhe boshnjakët janë palë në dy raste të kundërvajtjes në trafik, kurse pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian në gjashtë raste.

6.3.3. Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Deçan/Dečane

Kjo gjykatë ka pranuar gjithsej 22.516 lëndë nga të cilat 19.341 kanë të bëjnë me kundërvajtjet në trafik. Shqiptarët janë palë në 19.337 lëndë, malazetë në 2 lëndë dhe në serbet gjithashtu në 2 lëndë. Ndërkaq janë 1.046 lëndë që kanë të bëjnë prishjen e rendit dhe qetësisë publike, kurse 2.133 me shkeljet ekonomike. Pjesëtarët e pakicave kanë kryer shkelje në fushën e komunikacionit dhe rendit e qetësisë publike. Serbët kanë kryer prishje të rendit dhe qetësisë publike (gjithsej tre), boshnjakët kanë kryer tre kundërvajtje në trafik dhe një delikt në fushën e rendit dhe qetësisë

publike, malazetë dy kundërvajtje në trafik, kurse pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian tre kundërvajtje në trafik dhe pesë shkelje të rendit dhe qetësisë publike. Të gjitha deliktet tjera janë kryer nga shqiptarët. Është gjithashtu me rëndësi të theksohet se për vitet 2000, 2001 dhe 2009 nuk kemi marrë të dhëna për llojin e veprës penale.

6.3.4. Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Gjakovë/Đakovica

Pjesëtarët e komuniteteve pakicë janë bërë palë në lëndët që procedohen nga kjo gjykatë nga viti 2001 (së pari boshnjakët, malazetë dhe disa shtetas të huaj, si për shembull maqedonasit dhe bullgarët). Serbët ishin palë në 21 lëndë, boshnjakët në 65 lëndë, maqedonasit dhe malazetë në një lëndë dhe bullgarët në katër lëndë.

6.3.5. Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Klinë/Klina

Gjatë hulumtimit të kryer, FDH Kosovë ka marrë të dhëna për përkatësinë kombëtare të personave që kanë kryer shkelje, por nuk ka informacion për natyrën e shkeljeve: a bëhet fjalë për kundërvajtje në trafik, prishje të rendit dhe qetësisë publike apo shkelje tjera që bien në kompetencë të gjykatave komunale për kundërvajtje. Sidoqoftë, pakicat janë bërë palë në këtë gjykatë që nga themelimi i saj, në vitin 2001. Së pari janë bërë palë boshnjakët, malazetë dhe kroatët. Serbët lajmërohen si palë nga viti 2004.

7. GJYKATAT NË RAJONIN E MITROVICËS/MITROVICA

Gjykatat komunale dhe ato komunale për kundërvajtje në Skenderaj/Srbica dhe Vushtrri/Vučitrn janë themeluar në vitin 2000. Të gjithë gjykatësit në gjykatat komunale dhe gjykatat komunale për kundërvajtje janë shqiptarë, me përjashtim të një gjykatëse serbe që punon në Gjykatën Komunale në Vushtrri/Vučitrn. Të gjithë nëpunësit administrativ në gjykatat e Skenderajt/Srbica janë shqiptarë, kurse 24 nga 26 nëpunësit administrativ në Gjykatën Komunale në Vushtrri/Vučitrn janë shqiptarë, një nëpunës është i komunitetit serb dhe një i atij turk, përderisa nga 13 të punësuarit në administratën e Gjykatës Komunale për

Kundërvajtje në Vushtrri/Vuçitrn vetëm një është pjesëtarë i komunitetit rom kurse 12 të tjerët janë shqiptarë. Të gjithë gjykatësit porotë në gjykatat komunale në Skenderaj/Srbica dhe Vushtrri/Vuçitrn janë shqiptarë.

7.1. Gjykatat komunale në rajonin e Mitrovicës/Mitrovica

7.1.1. Gjykata Komunale në Skenderaj/Srbica

7.1.1.1. Lëndët penale

Gjykata ka pranuar 1.799 lëndë të tilla. Nga ky numër shqiptarët janë palë në 1781, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 18 lëndë: serbët në 13 dhe boshnjakët në pesë lëndë. Gjithsej janë zgjidhur 1.400 raste, nga të cilët 1.383 lëndë kanë të bëjnë me shqiptarët, kurse 17 me pjesëtarët e komuniteteve pakicë: 12 me serbët dhe pesë me boshnjakët.

7.1.1.2. Lëndët kontestimore

Gjykata Komunale në Skenderaj/Srbica ka pranuar gjithsej 2.783 lëndë. Nga ky numër shqiptarët janë palë në 1.450 lëndë, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 786 lëndë (serbët në 785 lëndë, kurse boshnjakët në një lëndë). Gjithsej janë zgjidhur 1579 lëndë. Nga rastet e zgjidhura, shqiptarët ishin palë në 1348 lëndë, kurse serbët në 166 lëndë. Nga viti 2004, Gjykata Komunale në Skenderaj/Srbica ka filluar të pranojë padi për kompensimin e dëmit, të cilat janë ngritur nga pjesëtarët e komunitetit serb kundër Qeverisë së Kosovës, komunës së Skenderajt/Srbica, UNMIK-ut dhe KFOR-it, për shkak të uzurpimit dhe pamundësisë së shfrytëzimit të pronës së tyre. FDH Kosovë nuk disponon me të dhëna precize për numrin e këtyre lëndëve që janë zgjidhur. **(Shih Shtojcën 2 me prezantim tabelor)**

7.1.2. Gjykata Komunale në Vushtrri/Vuçitrn

7.1.2.1. Lëndët penale

Në Gjykatën Komunale në Vushtrri/Vuçitrn janë pranuar gjithsej 5.271 lëndë. Nga ky numër shqiptarët janë palë në 5.206 lëndë, kurse pjesëtarët

e komuniteteve pakicë në 65 lëndë, nga të cilat serbët janë palë në 59 lëndë, kurse boshnjakët në gjashtë lëndë. Gjithsej janë zgjidhur 2.332 lëndë penale. Janë zgjidhur pothuajse të gjitha lëndët në të cilat palë kanë qenë serbët dhe boshnjakët (50 lëndë të pjesëtarëve të komunitetit serb dhe pesë lëndë të pjesëtarëve të komunitetit boshnjak).

7.1.2.2. Lëndët civile - lëndët kontestimore të shkallës së parë

Gjykata Komunale në Vushtrri/Vuçitrn ka pranuar gjithsej 10.017 raste. Nga ky numër shqiptarët janë palë në 9.406 lëndë, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 611 lëndë (që të gjithë pjesëtarë të komunitetit serb). Duhet theksuar se Gjykata Komunale në Vushtrri/Vuçitrn ka pranuar në vitin 2004 gjithsej 432 lëndë që dikur ishin në kompetencë të administratës së UNMIK-ut. Këto janë paditë për kompensimin e pronës, të cilat janë iniciuar nga qytetarët serbë kundër Qeverisë së Kosovës, komunës së Vushtrrisë/Vuçitrn, UNMIK-ut dhe KFOR-it, për shkak të uzurpimit dhe shfrytëzimit të paautorizuara të pronave të tyre. Këto konteste pronësore kanë filluar të shqyrtohen kohëve të fundit dhe deri më tani nuk është marrë ndonjë vendim. Nga 4.203 lëndë, sa janë zgjidhur në këtë gjykatë, 263 kanë të bëjnë me rastet ku serbët ishin palë në procedurë. **(Shih Shtojcën 2 me prezantim tabelor)**

Nga viti 2001, kur serbët janë bërë palë në këto procese, numri i lëndëve ka ardhur duke u shtuar, me një rritje të theksuar në vitin 2004, kurse në vitin pasues kthehet në nivel të përafërt me atë të vitit 2003, e më pas ky numër bie në mënyrë drastike.

7.1.2.3. Lëndët jashtë kontestimore

Që nga themelimi i gjykatës janë pranuar gjithsej 4.029 lëndë. Nga ky numër shqiptarët ishin palë në 3.954 raste, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë (serbët) ishin palë në 75 raste. Të gjitha lëndët ku palë ishin serbët janë zgjidhur. Gjithsej janë zgjidhur 3.457 lëndë.

7.1.2.4. Trashëgimitë

Kjo gjykatë ka pranuar gjithsej 1.943 lëndë. Shqiptarët ishin palë në 1.722 lëndë, kurse pjesëtarët e

komuniteteve pakicë në 221 lëndë (të gjithë serbë). Janë zgjidhur të gjitha lëndët në të cilat palë ishin pjesëtarët e komunitetit serbë. Numri i përgjithshëm i rasteve të zgjidhura është 1.750.

7.1.3. GJYKATAT KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË RAJONIN E MITROVICËS/ MITROVICA

7.1.3.1. Gjykatat Komunale për Kundërvajtje në Skenderaj/Srbica

FDH Kosovë nuk ka të dhëna për numrin e përgjithshëm të lëndëve të pranuar nga kjo gjykatë, të klasifikuara sipas përkatësisë kombëtare të palëve dhe sipas natyrës së delikteve të kryera (kundërvajtje në komunikacion, prishje e rendit dhe qetësisë publike etj). Megjithatë, kemi marrë të dhëna për numrin e përgjithshëm të lëndëve të zgjidhura (gjithsej 20.338), por përsëri pa informata të detajuara për është numri i rasteve të zgjidhura sipas delikteve të kryera. Janë siguruar të dhëna për numrin e rasteve të zgjidhura dhe natyrën e delikteve në të cilat palë janë pjesëtarët e komuniteteve pakicë. Serbët ishin të vetmet palë nga radhët e komuniteteve pakicë: në fushën e kundërvajtjeve në trafik janë zgjidhur 61 lëndë, në fushën e prishjes së rendit dhe qetësisë publike tetë, kurse në fushën e shkeljeve ekonomike pesë lëndë. Bashkëbiseduesi i FDH Kosovë nga Gjykata Komunale në Skenderaj/Srbica theksoi se në këtë komunë jeton një numër shumë i vogël i pjesëtarëve të komuniteteve pakicë, prandaj edhe numri i delikteve të kryera nga pjesëtarët e këtyre komuniteteve është shumë i vogël.²⁰

7.1.3.2. Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Vushtrri/Vuçitrn

Hulumtuesit e FDH Kosovë nuk kanë marrë informata për numrin e lëndëve të pranuar dhe të zgjidhura brenda vitit në këtë gjykatë dhe për natyrën e delikteve që janë në kompetencë të kësaj gjykate. Gjykata Komunale në Vushtrri/Vuçitrn ballafaqohet me probleme serioze sepse pas shpalljes së pavarësisë së Kosovës, më 17 shkurt 2008, në ndërtesën e kësaj gjykate është vendosur edhe Gjykata e Qarkut, Gjykata Komunale dhe Gjykata Komunale për Kundërvajtje e Mitrovicës/Mitrovica, si dhe Prokuroria Publike e Mitrovicës/Mitrovica, prandaj edhe kushtet për punë janë shumë të vështira.²¹

8. GJYKATAT NË RAJONIN E GJILANIT/GNJILANE

Gjykatat në rajonin e Gjilanit/Gnjilane janë themeluar gjatë vitit 2000.²² Të gjithë gjykatësit në gjykatat e këtij rajoni janë shqiptarë. Të gjithë të punësuarit në administratën e Gjykatës së Qarkut dhe Gjykatës Komunale në Gjilan/Gnjilane janë shqiptarë. Nga 19 të punësuar në Gjykatën Komunale për Kundërvajtje në Gjilan/Gnjilane 18 janë shqiptarë, kurse një është serb; Nga 21 bashkëpunëtorët administrativ që punojnë në administratën e Gjykatës Komunale në Viti/Vitina 17 janë shqiptarë, kurse katër janë serbë; Nga 24 të punësuarit në administratën e Gjykatës Komunale në Kamenicë/Kamenica 20 janë shqiptarë, kurse katër janë serbë; Nga 13 të punësuar në Gjykatën Komunale për Kundërvajtje në Kamenicë/Kamenica 11 janë shqiptarë, kurse dy serbë. Sa i përket strukturës kombëtare të gjykatësve porotë gjendja është si vijon: në Gjykatën e Qarkut dhe Gjykatën Komunale në Gjilan/Gnjilane të gjithë gjykatësit porotë janë shqiptarë. Gjykata komunale në Viti/Vitina ka 23 gjykatës porotë, nga të cilët 19 janë shqiptarë, kurse nga dy serbë dhe boshnjakë. Në Gjykatën Komunale në Kamenicë/Kamenica janë të angazhuar 14 gjykatës porotë - 12 shqiptarë dhe dy serbë.

8.1. Gjykata e Qarkut në Gjilan/Gnjilane

8.1.1. Lëndët penale

Gjykata e Qarkut në Gjilan/Gnjilane ka pranuar gjithsej 1.723 lëndë, nga të cilat shqiptarët janë palë në 1.477 lëndë, serbët në 145, pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian në dy lëndë, kroatët në një lëndë dhe shtetasit e huaj në 98 lëndë. FDH Kosovë nuk ka të dhëna për numrin e lëndëve të zgjidhura.

8.1.2. Lëndët civile

Që nga themelimi e deri më tani Gjykata e Qarkut në Gjilan/Gnjilane ka pranuar 2.347 lëndë. Në 2.337 lëndë palë janë shqiptarët, kurse në 10 lëndë serbët. FDH Kosovë nuk ka të dhëna se sa është numri i lëndëve të zgjidhura.

20 Hajrullah Aruqi, administrator i Gjykatës Komunale për Kundërvajtje në Skenderaj/Srbica, intervistë e FDH-së Kosovës, 16. dhe 17 Nëntor 2009.

21 Shqip Merovci – administrator i Gjykatës Komunale për Kundërvajtje në Vushtrri/Vuçitrn, intervistë e FDH-së Kosovës, 27 tetor 2009.

22 Gjykata e Qarkut në Gjilan/Gnjilane, gjykatat komunale dhe gjykatat komunale për kundërvajtje në Gjilan/Gnjilane, Viti/Vitina dhe Kamenicë/Kamenica.

8.2. Gjykatat Komunale në rajonin e Gjilanit/Gnjilane

8.2.1. Gjykata Komunale në Gjilan/Gnjilane

Numri më i madh i lëndëve të proceduara nga Gjykata Komunale në Gjilan/Gnjilane janë nga lëmia e të drejtës pronësore. Gjatë vitit 2008 administrata e UNMIK-ut ia dorëzoi Gjykatës Komunale për procedim një numër të madh të lëndëve, në të cilat serbët janë paditës, kurse Qeveria e Kosovës, komuna e Gjilanit/Gnjilane, KFOR-i dhe UNMIK-u janë palë të paditura, për shkak të uzurpimit dhe mos krijimit të kushteve për shfrytëzimin e pronës së tyre. Sipas pohimeve të përfaqësuesve të kësaj gjykate, prioritet kanë rastet ku serbët janë palë në procedurë.²³ Megjithatë, përfaqësuesit e Gjykatës Komunale nuk ishin në gjendje të ofrojnë të dhëna për numrin e përgjithshëm të lëndëve që po zhvillohen në këtë gjykatë, numrin e lëndëve të zgjidhura dhe numrin e lëndëve të zgjidhura sipas përkatësisë kombëtare të palëve.²⁴

8.2.2. Gjykata Komunale në Kamenicë/Kamenica

8.2.2.1. Lëndët civile

Gjykata Komunale në Kamenicë/Kamenica ka pranuar gjithsej 2.952 lëndë civile, nga të cilat shqiptarët janë palë në 2.497 lëndë, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 455 lëndë dhe atë: serbët në 427 lëndë, kurse pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian në 28. Gjatë vitit 2008 janë zgjidhur gjithsej 2.206 raste: në 1.921 raste palë ishin pjesëtarët e komunitetit shqiptar, kurse në 261 raste pjesëtarët e komunitetit serb. Serbët kanë filluar të jenë palë në këtë gjykatë që nga themelimi i saj, në vitin 2000, kurse numri i këtyre lëndëve është në rritje të vazhdueshme, sikurse edhe numri i rasteve të zgjidhura, me oscilime të vogla. Megjithatë, ende nuk janë zgjidhur rastet e lëndëve të paraqitura nga pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptas.

Edhe kjo gjykatë komunale ka marrë nga UNMIK-u lëndët për kompensimin e dëmit, në të cilat serbët janë paditës kurse Qeveria e Kosovës, komuna e Kamenicës/Kamenica, KFOR-i dhe UNMIK-u palë të paditura, për shkak të uzurpimit dhe pamundë-

sisë së serbëve që ta shfrytëzojnë pronën e tyre. FDH Kosovë nuk ka informacion se sa është numri i përgjithshëm i këtyre lëndëve, prandaj edhe nuk kanë bërë kalkulimin e numrit të lëndëve të pranuar dhe të zgjidhura

8.2.2.2. Lëndët penale

Nga themelimi i saj në vitin 2000, Gjykata Komunale në Kamenicë/Kamenica ka pranuar gjithsej 1.512 lëndë nga të cilat në 1.048 lëndë palë janë shqiptarët, kurse në 464 pjesëtarët e komuniteteve pakicë dhe atë: në 106 lëndë palë janë serbët, kurse në 358 pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian. Deri tani është zgjidhur një përqindje e madhe e lëndëve, gjithsej 1252. Janë zgjidhur pothuajse të gjitha lëndët në të cilat palë janë shqiptarët dhe serbët, 981 (lëndë të shqiptarëve) respektivisht 95 (lëndë të serbëve). Pothuajse të gjitha lëndët e iniciuara në të cilat palë ishin pjesëtarët e komunitetit serb janë zgjidhur brenda vitit, gjë që nuk mund të thuhet edhe për gjykatat tjera komunale. Përqindja e lëndëve të zgjidhura ku palë janë pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian është diçka më e vogël- gjithsej 169 lëndë të zgjidhura. Numri i lëndëve në të cilat serbët janë palë ka shënuar rënie nga viti 2000 deri në vitin 2003, kur ky numër ka filluar të rritet e pastaj ka stagnuar deri në vitin 2007, kur ka shënuar përsëri një rritje të vogël. Lëndët ku palë janë pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian kanë filluar të rriten në vitin 2001; prej atëherë numri i lëndëve fillon të bjerë deri në vitin 2004, kur shënon një rritje të theksuar, pas së cilës fillon të ulet me shpejtësi dhe ky trend vazhdon edhe në vitet tjera, me luhate të vogla. (Shih Shtojcën 2 me prezantim tabelor)

8.2.3. Gjykata Komunale në Viti/Vitina

Sipas pohimeve të përfaqësuesve të Gjykatës Komunale në Viti/Vitina, përfaqësuesit e komuniteteve pakicë i drejtohen kësaj gjykate pa kurrfarë problemi.²⁵ Numri më i madh i lëndëve të pranuar në këtë gjykatë ka të bëjë me shkeljen e së drejtës në pronë dhe paditësit e tyre kryesisht janë serbët. Gjatë vitit 2008 gjykata pranoi nga administrata e UNMIK-ut disa qindra padi për kompensimin e dëmit, përmes të cilave serbët padisin Qeverinë e Kosovës, komunën e Vitisë/Vitina, UNMIK-un dhe KFOR-in për shkak të uzurpimit dhe moskrijimit të kushteve për shfrytëzimin e pronës së tyre.

Gjykata ka filluar shqyrtimin e këtyre lëndëve kohëve të fundit.

Hulumtuesit e FDH Kosovë nuk kanë siguruar të dhëna për numrin e lëndëve që po shqyrtohen dhe numrin e lëndëve të zgjidhura nga kjo gjykatë, e as që kanë marrë të dhëna për përkatësinë kombëtare të palëve në procedurë.

8.3. GJYKATAT KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË RAJONIN E GJILANIT / GNJILANE

8.3.1. Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Gjiilan/Gnjilane

FDH Kosovë nuk ka të dhëna të plota për numrin e lëndëve që ka pranuar kjo gjykatë, e as për numrin e lëndëve të zgjidhura sipas përkatësisë kombëtare të palëve. Informacionet e pranuar tregojnë vetëm numrin e lëndëve sipas përkatësisë kombëtare të palëve - serbët dhe pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian. Serbët kanë kryer kundërvajtje në trafik, prishje të rendit dhe qetësisë publike, shkelje ekonomike dhe rrezikim të sigurisë publike. Ata janë palë në këtë gjykatë që nga themelimi i saj, në vitin 2000 (gjithsej 2.888 lëndë që kanë të bëjnë me kundërvajtje në trafik, 539 lëndë për prishje të rendit dhe qetësisë publike dhe gjashtë lëndë për shkelje të sigurisë publike), kurse nga viti 2001 edhe për delikte ekonomike (gjithsej 46 lëndë). Romët janë regjistruar si palë në këtë gjykatë në vitin 2008 dhe atë për kundërvajtje në trafik (gjithsej gjashtë lëndë) dhe prishje të rendit dhe qetësisë publike (gjithsej tre lëndë).

8.3.2. Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Kamenicë/Kamenica

8.3.2.1. Kundërvajtjet në trafik

Nga themelimi i saj e deri më tani kjo gjykatë ka pranuar gjithsej 31.297 lëndë, nga të cilat 29.857 kanë të bëjnë me qytetarë shqiptar, 1429 me qytetarë serbë, gjashtë me pjesëtarë të komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian, kurse pesë me pjesëtarë të komuniteteve tjera.²⁶ Gjithsej janë zgjidhur 29.726 lëndë, ku në 28.302 raste palë ishin shqiptarët, në 1.413 raste serbët, në gjashtë raste pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian dhe në pesë raste shtetasit e huaj.

8.3.2.2. Rendi dhe qetësia publike

Gjykata ka pranuar gjithsej 1.128 lëndë nga të cilat shqiptarët janë palë në 926 raste, serbët në 186 raste, pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian në një dhe të tjerët në 15.²⁷ Gjithsej janë zgjidhur 872 lëndë. Janë zgjidhur të gjitha lëndët ku palë ishin pjesëtarët e komunitetit RAE dhe të tjerët. Janë zgjidhur edhe shumica e lëndëve në të cilat palë ishin pjesëtarët e komunitetit serb (gjithsej 178). Lëndët tjera të zgjidhura (678), janë lëndët e pjesëtarëve të komunitetit shqiptar.

8.3.2.3. Shkeljet ekonomike

Gjykata Komunale në Kamenicë/Kamenica ka pranuar gjithsej 1.444 lëndë, ku në 1.292 raste palë janë shqiptarët, në 151 serbët dhe në një të tjerët.²⁸ Gjithsej janë zgjidhur 1.220 lëndë, 1.073 nga të cilat kanë të bëjë me shqiptarët, 146 me serbët dhe një me të tjerët.

9. GJYKATAT NË RAJONIN E PRISHTINËS/PRIŠTINA

Gjykatat në rajonin e Prishtinës/Priština janë themeluar gjatë viteve 1999,²⁹ 2000,³⁰ 2001,³¹ 2003³² dhe 2005.³³ Të gjithë gjykatësit në rajonin e Prishtinës/Priština janë shqiptarë, me përjashtim të degës së Gjykatës Komunale të Prishtinës/Priština e cila gjendet në Graçanicë/Gračanica, ku punon vetëm një gjykatës i komunitetit serb. Në administratën gjyqësore të gjykatave komunale dhe gjykatave komunale për kundërvajtje në Podujevë/Podujevo, Glogoc/Glogovac, Kaçanik/Kacanik, Gjykatën Komunale në Lipjan/Lipljane, Gjykatën Komunale për Kundërvajtje në Prishtinë/Priština dhe degën e gjykatës komunale për kundërvajtje të Ferizajit/Uroševac në Shterpce/Štrpce janë të punësuar vetëm shqiptarët.³⁴ Për dallim nga kjo, në Gjykatën e Qarkut në Prishtinë/Priština janë të punësuar 52 nëpunës administrativ nga të cilët 50 janë shqiptarë, një serb dhe një boshnjak; Në Gjykatën Komunale në Ferizaj/Uroševac, 35 nga 36 nëpunësit administrativ janë shqiptarë, kurse një është pjesëtar i komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian; Tetë nga 15 të punësuarit në degën e Gjykatës Komunale të Ferizajit/Uroševac në Shterpce/Štrpce janë nga radhët e komunitetit serb, kurse shtatë nga radhët e komunitetit shqiptar; Në degën e Gjykatës Komu-

26 Shtetas të huaj.

27 Shtetas të huaj.

28 Shtetas të huaj.

29 Gjykata e Qarkut në Prishtinë/Priština

30 Gjykatat komunale dhe gjykatat komunale për kundërvajtje në Prishtinë/Priština, Podujevë/Podujevo, Glogoc/Glogovac, Ferizaj/Uroševac dhe Gjykata Komunale në Lipjan/Lipljane.

31 Gjykata Komunale dhe Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Kaçanik/Kaçanik dhe Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Lipjan/Lipljane.

32 Dega e Gjykatës Komunale dhe Gjykatës Komunale për Kundërvajtje të Ferizajit/Uroševac në Shterpce/Štrpce janë themeluar më 12 qershor të vitit 2003. Në komunën e Shterpces/Štrpce serbët janë shumicë.

33 Dega e Gjykatës Komunale të Prishtinës/Priština në Graçanicë/Gračanica është themeluar më 15 maj 2005.

34 Deri në shpalljen e pavarësisë së Kosovës në këtë gjykatë kanë punuar tre serbë, të cilët nuk janë kthyer në punë pas 17 shkurtit të vitit 2008.

nale të Prishtinës/Priština në Graçanicë/Gračanica janë të punësuar pesë nëpunës administrativ, tre serbë dhe dy shqiptarë; Në Gjykatën Komunale për Kundërvajtje në Lipjan/Lipljane janë të punësuar 13 nëpunës administrativ nga të cilët 11 janë shqiptarë, kurse dy serbë dhe në Gjykatën Komunale për Kundërvajtje në Ferizaj/Uroševac, 22 nga 23 nëpunësit administrativ janë shqiptarë, kurse një është pjesëtarët i komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian.

Të gjithë gjykatësit porotë në Gjykatën e Qarkut në Prishtinë/Priština dhe gjykatat komunale në Podujevë/Podujevo, Gllogoc/Glogovac, Kaçanik/Kacanik dhe Ferizaj/Uroševac janë shqiptarë, përderisa në Gjykatën Komunale në Lipjan/Lipljane ka gjithsej 15 gjykatës porotë nga të cilët dy janë serbë dhe 13 shqiptarë. Në degën e Gjykatës Komunale të Ferizajit/Uroševac në Shtërpçë/Štrpce ka nëntë gjykatës porotë nga të cilët gjashtë janë serbë, kurse tre shqiptarë. Në degën e Gjykatës Komunale të Prishtinës/Priština në Graçanicë/Gračanica nga 13 gjykatës porotë, sa ka kjo gjykatë, 12 janë serbë dhe një shqiptar.

9.1. Gjykata e Qarkut në Prishtinë/Priština

Në Gjykatën e Qarkut në Prishtinë/Priština janë të punësuar 14 gjykatës – të gjithë shqiptarë. Gjykata ka një personel administrativ prej 50 anëtarësh nga të cilët vetëm 2 janë nga radhët e komuniteteve pakicë (njëri është boshnjak, kurse tjetri malazez)

9.1.1. Lëndët civile

Gjatë periudhës kohore 2000 – 2009 Gjykata e Qarkut në Prishtinë/Priština pranoi gjithsej 7266 lëndë. Nga ky numër shqiptarët ishin palë në 6862 lëndë, serbët në 404 lëndë dhe në një rast palë në procedurë ishte një qytetar i Maqedonisë. Numri i lëndëve civile të pranuar në shkallën e parë gjatë periudhës 2000 - 2009 është 5995, gjë që e pamundëson kategorizimin e lëndëve sipas përkatësisë kombëtare të palëve.

9.1.2. Lëndët penale

Numri i përgjithshëm i rasteve penale të pranuar nga kjo gjykatë gjatë periudhës 2000 – 2009 ishte 5696. Nga ky numër shqiptarët ishin palë në 5448 lëndë, pjesëtarët e komuniteteve pakicë

në 248 lëndë (serbët në 202 lëndë, boshnjakët në 28, turqit në 2 dhe pjesëtarët e komunitetit RAE në 16 lëndë), kurse në 75 lëndë palë në procedurë ishin qytetaret e huaj (bullgarët, kinezët, moldavët, maqedonasit etj).

9.1.3. Lëndët penale në shkallën e dytë

Numri i përgjithshëm i lëndëve të pranuar nga viti 2000 deri në vitin 2009 është 5730. Serbët janë palë në 192 lëndë, kurse shqiptarët në 5538 lëndë.

9.2. Gjykatat Komunale në rajonin e Prishtinës/Priština

Hulumtuesit e FDH Kosovë nuk arritën të sigurojnë informata për numrin e lëndëve nga Gjykata Komunale në Prishtinë/Priština.

9.2.1. Gjykata Komunale në Podujevë/Podujevo

9.2.1.1. Lëndët penale

FDH Kosovë nuk ka të dhëna për numrin e lëndëve penale të cilat janë paraqitur në këtë gjykatë, megjithatë ka informacion se serbët janë palë në këtë gjykatë me 35 lëndë. Këto lëndë kanë të bëjnë me delikte në komunikacion, shmangie të tatimit, kalim ilegal i kufirit dhe falsifikimi i dokumenteve. FDH Kosovë nuk ka arritur të sigurojë të dhëna për numrin e lëndëve të zgjidhura. Pjesëtarët e komuniteteve tjera pakicë që jetojnë në Kosovë nuk kanë qenë palë në Gjykatën Komunale të Podujevës/Podujevo.

9.2.1.2. Lëndët civile

Që nga themelimi e deri më tani Gjykata Komunale në Podujevë/Podujevo ka pranuar gjithsej 1.277 lëndë. Shqiptarët janë palë në 847 lëndë, kurse pjesëtarët e komunitetit serb në 430 lëndë. Gjykata Komunale në Podujevë/Podujevo gjatë vitit 2008 ka marrë nga administrata e UNMIK-ut 358 padi për kompensimin e dëmit, të cilat pjesëtarët e komunitetit serb i kanë ngritur ndaj komunës së Podujevës/Podujevo, Qeverisë së Kosovës, UNMIK-ut dhe KFOR-it, për shkak të uzurpimit dhe shfrytëzimit ilegal të pronës së tyre. Hulumtuesit e FDH Kosovë nuk kanë marrë informata për

numrin e lëndëve të zgjidhura pranë kësaj gjykate.

9.2.2. Gjykata Komunale në Glllogoc/ Glogovac

Në territorin e komunës së Glllogocit/Glogovac pothuajse nuk ka pjesëtarë të komuniteteve pakicë, prandaj edhe ata nuk janë palë në proceset të cilat zhvillohen në Gjykatën Komunale në Glllogoc/Glogovac. Palët e vetme janë praktikisht shqiptarët. Serbët paraqiten si palë vetëm në procedurat civile gjatë vitit 2004, me 24 lëndë. FDH Kosovë nuk ka të dhëna për numrin e këtyre lëndëve që janë zgjidhur.

9.2.3. Gjykata Komunale në Lipjan/ Lipljane

9.2.3.1. Trashëgimitë

Nga viti 2000 Gjykata Komunale në Lipjan/Lipljane ka pranuar gjithsej 1.295 lëndë nga lëmia e trashëgimisë, ku nga ky numër shqiptarët janë palë në 752 lëndë, kurse serbët në 543 lëndë. Janë zgjidhur 1.062 lëndë, ku në 506 lëndë palë ishin qytetarët e kombësisë serbe, kurse në 556 lëndë ata të kombësisë shqiptare. Prej vitit 2000 numri i lëndëve të pjesëtarëve të komunitetit serb ka shënuar rritje konstante. Numri i përgjithshëm i lëndëve nga kjo fushë gjithashtu ka ardhur duke u rritur deri në vitin 2005, kur është shënuar rënie, e pastaj numri i tyre është rritur përsëri. **(Shih Shtojcën 2 me prezantim tabelor)**

9.2.3.2. Lëndët penale

Gjykata Komunale në Lipjan/Lipljane prej vitit 2001 ka pranuar gjithsej 648 lëndë. Shqiptarët janë palë në 614 lëndë, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 34 lëndë dhe që të gjitha palët janë pjesëtarët të komunitetit serb. Gjithsej janë zgjidhur 676 raste,³⁵ në mesin e të cilave edhe 18 raste që kanë të bëjnë me lëndët ku palë në procedurë janë serbët.

9.2.4. Gjykata Komunale në Ferizaj/ Uroševac

9.2.4.1. Lëndët kontestimore

Kjo gjykatë ka pranuar gjithsej 9.660 lëndë kontestimore. Shqiptarët ishin palë në 6.798 lëndë, kur-

se pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 2.862 lëndë (serbët në 2856 lëndë dhe pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptas në gjashtë lëndë). Serbët kanë filluar të ngrisin padi në vitin 2001, përderisa pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian kanë filluar me paraqitjen e padive në vitin 2002). Numri i lëndëve që kanë të bëjnë me pjesëtarët e komuniteti RAE është pothuajse i njëjtë, me varacione 1 deri 2 në dy lëndë në vit. Megjithatë, në rastin e serbëve, numri i lëndëve ka ardhur duke u rritur prej vitit 2001 deri në vitin 2007 kur ky numër ka pësuar rënie, kurse gjatë vitit 2008 dhe 2009 janë ngritur pak më shumë se 60 padi. Në këtë analizë të trendit të rritjes/rënies së numrit të lëndëve në të cilat palë janë pjesëtarët e komunitetit serb, nuk janë përfshirë vitet 2004 dhe 2006 kur gjykata ka marrë një numër të madh të lëndëve pronësore nga UNMIK-u në të cilat pjesëtarët e komunitetit serb kanë paditur UNMIK-un, KFOR-in, Qeverinë e Kosovës dhe Komunën e Ferizajit/Uroševac për uzurpim dhe moskrijimin e kushteve për shfrytëzimin e pronës së tyre. **(Shih Shtojcën 2 me prezantim tabelor)**

Gjykata ka zgjidhur gjithsej 2.680 lëndë: 2453 lëndë të palëve shqiptare, gjashtë lëndë të pjesëtarëve të komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian dhe 221 lëndë të serbëve.

9.2.4.2. Trashëgimitë

Sikurse edhe me rastin e gjykatave tjera komunale, përqindja e rasteve të zgjidhura të trashëgimisë në këtë gjykatë është shumë e madhe. Vetëm serbët ishin palë në këtë gjykatë nga radhët e komuniteteve pakicë dhe atë që nga themelimi i saj, në vitin 2000. Gjatë vitit 2000 kishte pak lëndë të tilla, megjithatë në vitin 2001 është rritur ndjeshëm numri i rasteve të trashëgimisë në të cilat serbët ishin palë. Gjatë periudhës 2001 deri 2009 numri i lëndëve brenda vitit është sjellë prej 23 deri 53. Gjykata Komunale në Ferizaj/Uroševac ka pranuar gjithsej 2.988 lëndë: serbët ishin palë në 368 lëndë, kurse shqiptarët në 2.620. Gjithsej janë zgjidhur 2.246 lëndë nga të cilat 326 kanë të bëjnë me serbët, kurse 1.920 me shqiptarët.

9.2.4.3. Lëndët penale

Pjesëtarët e komuniteteve pakicë janë bërë palë në lëndët penale që nga themelimi i Gjykatës Komu-

³⁵ Disa nga lëndët janë bartuar që para themelimit të gjykatës në vitin 2001.

nale në Ferizaj/Uroševac. Krahasuar me numrin e lëndëve në të cilat palë janë shqiptarët, numri i lëndëve të pjesëtarëve të komuniteteve pakicë është relativisht i vogël. Gjykata ka pranuar gjithsej 8.020 lëndë penale: shqiptarët janë palë në 7.916 lëndë, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 104 lëndë (serbët në 57 raste dhe pjesëtarët e komunitetit RAE në 47 raste). Gjithsej janë zgjidhur 5.072 lëndë, nga ky numër në 5004 raste palë janë shqiptarët, në 38 serbët, kurse në 30 raste pjesëtarët e komunitetit RAE).

9.2.4.4. Lëndët jashtë kontestimore

Gjykata ka pranuar gjithsej 7.969 lëndë jashtë kontestimore. Nga ky numër 53 lëndë kanë të bëjnë me serbët, kurse 7.916 me shqiptarët. Gjithsej janë zgjidhur 5.030 lëndë, nga të cilat në 26 lëndë palë janë pjesëtarët e komunitetit serb, kurse në 5.004 lëndë ata të komunitetit shqiptar. Pjesëtarët e komuniteteve pakicë janë bërë palë të kësaj gjykatë që nga viti 2001 dhe të gjithë ishin serbë. Numri i proceseve ku serbët janë palë sillet nga një deri në tetë brenda vitit, me përjashtim të vitit 2006, kur kishte 10 procese dhe vitit 2007, kur kishte 17 procese. Pas kësaj, gjatë vitit 2008 dhe 2009, numri i lëndëve ku serbët janë palë shënoi rënie.

9.2.5. Gjykata Komunale në Kaçanik/ Kaçanik

Pjesëtarët e komuniteteve pakicë janë bërë palë në këtë gjykatë në vitin 2007. Këto ishin pjesëtarët e komunitetit serb. Këtë vit UNMIK-u ia dorëzoi gjykatës komunale paditë për kompensimin e dëmit të ngritura nga pjesëtarët e komunitetit serb kundër Qeverisë së Kosovës, komunës së Kaçanikut/Kaçanik, KFOR-it dhe UNMIK-ut, për shkak të uzurpimit dhe pamundësisë të shfrytëzimit të pronës së tyre. Lëndë të njëjta janë pranuar në gjykatë edhe gjatë vitit 2008. Në Gjykatën Komunale nuk ka të dhëna se sa është numri i saktë i këtyre lëndëve. Në të gjitha lëndët tjera në kompetencë të kësaj gjykatë palë janë shqiptarët.

9.3. GJYKATAT KOMUNALE PËR KUNDËRVAJTJE NË RAJONIN E PRISHTINËS /PRIŠTINA

9.3.1. Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Podujevë/Podujevo

Sipas informacioneve që ka marrë FDH Kosovë, pjesëtarët e komuniteteve pakicë kanë kryer vetëm kundërvajtje në komunikacion. Gjithsej janë evidentuar 348 kundërvajtje në komunikacion, të gjitha të kryera nga pjesëtarët e komunitetit serb. Numrin më të madh të delikteve që sanksionohen nga kjo gjykatë e kanë kryer pjesëtarët e komunitetit shumicë: gjithsej janë shënuar 1.999 delikte nga fusha e rendit dhe qetësisë publike, 34.398 kundërvajtje në trafik, 3.388 delikte ekonomike dhe 211 delikate kundër sigurisë publike.

9.3.2. Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Glllogoc/Glogovac

FDH Kosovë nuk ka marrë të dhëna për numrin e përgjithshëm të lëndëve të pranuar nga kjo gjykatë nga themelimi i saj. Fondi ka arritur të sigurojë vetëm informatat që kanë të bëjnë me kundërvajtjet në trafik të kryera nga pjesëtarët e komunitetit serb (7), boshnjak (19) dhe turk (1), përderisa shtetasit e huaj kanë kryer 17 kundërvajtje në trafik.

9.3.3. Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Lipjan/Lipljane

Hulumtuesit e FDH Kosovë nuk kanë marrë të dhëna për numrin e përgjithshëm të lëndëve të pranuar, por kanë marrë informata për numrin e lëndëve që kanë si palë pjesëtarët e komuniteteve pakicë. Ata kanë kryer këto delikte: kundërvajtje në trafik – serbët janë palë në 1.447 lëndë, boshnjakët në 21 lëndë, kroatët në 50 lëndë, romët në 8 lëndë, përderisa shtetasit e huaj (maqedonasit) kanë kryer katër kundërvajtje në trafik; në fushën e rendit dhe qetësisë publike – ashkallitë janë palë në 16 lëndë, serbët në 163, kroatët në 16, kurse romët në dy lëndë; në fushën e delikteve ekonomike – kroatët janë palë në 14 lëndë, kurse ashkallitë në 13.

9.3.4. Gjykata Komunale për kundërva- jtje në Kaçanik/Kaçanik

FDH Kosovë ka siguruar vetëm të dhënat për kundërvajtjet në trafik. Gjykata ka pranuar gjithsej 27.383 lëndë dhe në 26.958 raste palët ishin shqiptarë, kurse në 425 shtetas të huaj, kryesisht bullgar dhe maqedonas. Pjesëtarët e komuniteteve pakicë nuk janë evidentuar si shkelës së rregullave të trafikut.³⁶

9.3.5. Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Ferizaj/Uroševac

Pjesëtarët e komuniteteve pakicë kanë kryer delikte kundër rendit dhe qetësisë publike dhe kundërvajtje në trafik. Gjykata ka pranuar gjithsej 4.350 lëndë që kanë të bëjnë me prishjen e rendit dhe qetësisë publike. Nga ky numër, shqiptarët janë palë në 1.809 raste, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 25 raste – që të gjithë serbë.³⁷ Sa u përket kundërvajtjeve në trafik, gjykata ka pranuar gjithsej 99.018 lëndë. Nga ky numër, shqiptarët janë palë në 98.629 lëndë, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 377 lëndë – serbët 325, boshnjakët 51 dhe turqit 1. Gjithashtu, edhe të huajt janë kundërvajtës në trafik me gjithsej 126 lëndë. Deliktet tjera që sanksionohen nga kjo gjykatë, siç janë deliktet ekonomike dhe deliktet kundër rendit publik, janë kryer vetëm nga shqiptarët. Gjykata ka pranuar 4.733 lëndë nga fusha e delikteve ekonomike dhe 128 lëndë nga fusha e sigurisë publike.

10. GJYKATAT NË RAJONIN E PRIZRENIT/PRIZREN

Gjykatat në rajonin e Prizrenit/Prizren janë themeluar gjatë vitit 2000³⁸ dhe 2001.³⁹ Të gjithë gjykatësit që punojnë në gjykatat komunale të Suharekës/Suva Reka, Malishevës/Mališevo dhe Rahovecit/Orahovac dhe në gjykatat komunale për kundërvajtje në Suharekë/Suva Reka, Malishevë/Mališevo, Rahovec/Orahovac dhe Dragash/Dragaš janë shqiptarë. Në Gjykatën e Qarkut në Prizren/Prizren dhe gjykatat komunale në Dragash/Dragaš dhe Prizren/Prizren përpos gjykatësve shqiptarë janë punësuar edhe gjykatës nga radhët e komuniteteve pakicë. Nga nëntë gjykatës, sa ka Gjykata e Qarkut në Prizren/Prizren, tre janë turq, një boshnjak dhe pesë shqiptarë; Në Gjykatën Komunale të Prizrenit/Prizren punojnë 10 gjykatës shqiptarë dhe tre boshnjakë; Në Gjykatën Komunale për Kundërvajtje në Prizren/Prizren janë punësuar gjithsej 10 gjykatës nga të cilët gjashtë janë shqiptarë, dy boshnjakë, përderisa një gjykatës është nga radhët e komunitetit turk dhe një nga radhët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian. Në Gjykatën Komunale të Dragashit/Dragaš punojnë dy gjykatës; njëri është goran kurse tjetri shqiptar. Nëpunësit

administrativ të gjykatave komunale dhe gjykatave komunale për kundërvajtje në Suharekë/Suva Reka dhe Malishevë/Mališevo janë shqiptarë. Megjithatë, në Gjykatën e Qarkut në Prizren/Prizren, gjykatat komunale dhe gjykatat komunale për kundërvajtje në Prizren/Prizren, Dragash/Dragaš dhe Rahovec/Orahovac përpos shqiptarëve, që përbëjnë shumicën e nëpunësve administrativ, janë të punësuar edhe pjesëtarë nga radhët e komuniteteve pakicë: nga 12 të punësuar në Gjykatën Komunale të Rahovecit/Orahovac tre janë serbë dhe një ashkali, përderisa tjerët janë shqiptarë; Në Gjykatën Komunale për Kundërvajtje në Rahovec/Orahovac janë të punësuar 12 nëpunës prej të cilëve 10 janë shqiptarë dhe nga një pjesëtar i komunitetit serb dhe ashkali; Në Gjykatën Komunale të Dragashit/Dragaš janë të punësuar 21 nëpunës, 16 janë shqiptarë, ndërsa pesë 5 goranë; Në Gjykatën Komunale për Kundërvajtje në Dragash/Dragaš janë punësuar 11 zyrtarë, 9 janë shqiptarë dhe 2 boshnjakë; Gjykata e Qarkut në Prizren/Prizren ka gjithsej 48 të punësuar nga të cilët 39 janë shqiptarë, 3 turq, 1 boshnjak dhe 3 pjesëtarë të komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian. Në Gjykatën Komunale në Prizren/Prizren janë punësuar gjithsej 37 nëpunës nga të cilët 32 janë shqiptarë, dy boshnjakë dhe tre turq; Në Gjykatën Komunale për Kundërvajtje në Prizren/Prizren janë punësuar gjithsej 29 zyrtarë administrativ: 18 shqiptarë, pesë boshnjakë, katër turq dhe dy pjesëtarët të komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian.

Përkatësia kombëtare e gjykatësve porotë në Gjykatën e Qarkut në Prizren/Prizren dhe gjykatat komunale në rajon është si vijon: në Gjykatën Komunale në Malishevë/Mališevo të gjithë gjykatësit porotë janë shqiptarë; në Gjykatën Komunale në Suharekë/Suva Reka nga 15 gjykatësit porotë vetëm një është serb, kurse gjithë të tjerët shqiptarë; në Gjykatën Komunale në Rahovec/Orahovac janë angazhuar gjithsej 16 gjykatës porotë nga të cilët katër janë serbë, një ashkali, përderisa të tjerët shqiptarë; në Gjykatën Komunale në Dragash/Dragaš janë angazhuar pesë gjykatës porotë- një boshnjak dhe katër shqiptarë; në Gjykatën Komunale në Prizren/Prizren nga 11 gjykatës porotë 10 janë shqiptarë dhe një turk; në Gjykatën e Qarkut në Prizren/Prizren janë angazhuar 26 gjykatës porotë- 22 shqiptarë, dy turq, një boshnjak dhe një rom.

37 Të gjitha shkeljet kanë ndodhur gjatë vitit 2004.

38 Gjykata e Qarkut në Prizren/Prizren, gjykatat komunale në Prizren/Prizren, Suharekë/Suva Reka, Dragash/Dragaš dhe Rahovec/Orahovac; gjykatat komunale për kundërvajtje në Prizren/Prizren, Malishevë/Mališevo, Suharekë/Suva Reka dhe Rahovec/Orahovac.

39 Gjykata Komunale në Malishevë/Mališevo.

10.1. Gjykata e Qarkut në Prizren/ Prizren

10.1.1 Lëndët penale të shkallës së parë

Numri i përgjithshëm i rasteve të pranuar nga kjo gjykatë është 2.258: shqiptarët janë palë në 2.173 raste, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 85 raste, prej të cilave boshnjakët janë palë në 37 lëndë, serbët në 28 lëndë, turqit në 19 lëndë dhe shtetasit e huaj në një lëndë. Hulumtuesit e FDH Kosovë nuk kanë marrë informacion për numrin e lëndëve të zgjidhura dhe numrin e lëndëve të pjesëtarëve të komuniteteve pakicë.

10.1.2. Lëndët penale të shkallës së dytë

Gjykata ka pranuar gjithsej 2.317 raste nga të cilët shqiptarët janë palë në 2.173 raste, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 144 lëndë dhe atë si me poshtë: boshnjakët në 129 raste, serbët në gjashtë raste, kurse turqit në nëntë raste. Hulumtuesit e FDH Kosovë nuk kanë marrë informata për numrin e përgjithshëm të lëndëve që janë zgjidhur dhe numrin e rasteve në të cilët palë janë pjesëtarët e komuniteteve të ndryshme pakicë.

10.1.3. Lëndët civile të shkallës së parë

Gjykata e Qarkut në Prizren/Prizren ka pranuar gjithsej 4.788 lëndë civile të shkallës së parë, nga të cilat 4.665 kanë të bëjnë me shqiptarët, kurse 123 me pakicat (97 me boshnjakët, 26 me turqit dhe tri me serbët). Hulumtuesit e FDH Kosovë nuk kanë marrë informacione sa është numri i përgjithshëm i rasteve të zgjidhura dhe sa është numri i lëndëve ku palë janë pjesëtarët e komuniteteve pakicë.

10.1.4. Lëndët civile të shkallës së dytë

Nga viti 2000 deri në shtator të vitit 2009 në Gjykatën e Qarkut në Prizren/Prizren janë pranuar gjithsej 4.130 lëndë nga të cilat shqiptarët janë palë në 3.849, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 281: në 134 lëndë palë janë boshnjakët, në 68 turqit dhe në 79 serbët. Hulumtuesit e FDH Kosovë nuk kanë marrë informacione për numrin e përgjithshëm të rasteve të zgjidhura dhe numrin e rasteve në të cilat palë janë pjesëtarët e komuniteteve pakicë.

10.2. Gjykatat komunale në rajonin e Prizrenit/Prizren

10.2.1. Gjykata Komunale në Prizren/ Prizren

10.2.1.1. Lëndët civile

Nga viti 2000, kur edhe është themeluar Gjykata Komunale në Prizren/Prizren, janë pranuar gjithsej 9.146 lëndë, nga të cilat pjesëtarët e komuniteteve pakicë janë palë në 938 lëndë, kurse shqiptarët në 8.208 lëndë. Gjithsej janë zgjidhur 485 lëndë në të cilat palë janë pjesëtarët e komuniteteve pakicë. FDH Kosovë nuk ka marrë të dhëna për numrin e përgjithshëm të lëndëve të zgjidhura në këtë gjykatë, numrin e rasteve ku shqiptarët janë palë, numri i rasteve të zgjidhura sipas përktaesisë kombëtare të palëve, sa janë serbë, turq, boshnjakë, rom, ashkali dhe egjiptian.

Gjatë vitit 2007 dhe 2008, Gjykata Komunale në Prizren/Prizren ka pranuar disa qindra lëndë nga UNMIK-u. Këto janë paditë për kompensimin e dëmit, të cilat pjesëtarët e komunitetit serb i kanë ngritur kundër Qeverisë së Kosovës, KFOR-it, UNMIK-ut dhe Komunës së Prizrenit/Prizren, për shkak të uzurpimit dhe mos krijimit të kushteve për shfrytëzimin e pronës së tyre. FDH Kosovë nuk ka të dhëna për numrin e këtyre lëndëve që janë zgjidhur.

10.2.1.2. Lëndët penale

Pjesëtarët e pakicave janë bërë palë në Gjykatën Komunale në Prizren/Prizren që nga vit 2000. FDH Kosovë nuk ka marrë të dhëna për numrin e lëndëve që ka pranuar kjo gjykatë, por ka informacion se në 587 lëndë palë janë pjesëtarët e komuniteteve pakicë (serbët në 13, boshnjakët në 439, turqit në 103, pjesëtarët e komuniteteve RAE në 24 dhe shtetasit e huaj në tetë raste⁴⁰). Hulumtuesit e FDH Kosovë nuk kanë marrë të dhëna për numrin e lëndëve të zgjidhura.

10.2.2. Gjykata Komunale në Malishevë/Mališevo

Gjykata Komunale në Malishevë/Mališevo që nga themelimi ka marrë gjithsej 74.846 lëndë: shqiptarët janë palë në 74.816, kurse pjesëtarët e komu-

niteteve pakicë në 30 lëndë (serbët janë palë në 23 lëndë, Qeveria e Serbisë është palë në pesë lëndë dhe boshnjakët në dy lëndë). Janë zgjidhur shtatë nga 23 lëndët në të cilat serbët janë palë dhe të gjitha lëndët ku boshnjakët janë serbë (gjithsej dy). Gjykata Komunale në Malishevë/Mališevo gjatë vitit 2008 ka pranuar nga administrata e UNMIK-ut disa qindra lëndë për kompensimin e dëmit, ku paditës janë pjesëtarët e komunitetit serb. Serbët e kanë paditur Qeverinë e Kosovës, komunën e Malishevës/Mališevo, UNMIK-un dhe KFOR-in, për shkak të uzurpimit dhe pamundësisë së shfrytëzimit të pronës së tyre. Këto konteste pronësore kanë filluar të shqyrtohen kohëve të fundit dhe deri më tani nuk është marrë asnjë vendim në lidhje me këto lëndë.

10.3. Gjykata Komunale në Suharekë/Suva Reka

10.3.1. Lëndët civile

Pjesëtarët e pakicave, konkretisht serbët, kanë filluar të paraqesin padi civile që nga themelimi i kësaj gjykate në vitin 2000, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë rom, ashkali dhe egjiptian këtë kanë filluar ta bëjnë nga viti 2002. Numri i këtyre lëndëve është rritur ndjeshëm në vitin 2004, kur gjykata komunale ka marrë nga administrata e UNMIK-ut rastet nga fusha e të drejtës në pronë, përmes së cilave serbët kanë paditur UNMIK-un, KFOR-in, komunën e Suharekës/Suva Reka dhe Qeverinë e Kosovës për shkak të uzurpimit dhe shfrytëzimit të pronës së tyre. Numri i këtyre lëndëve gjithsej është 514. Numri i padive të ngritura para dhe pas vitit 2004 sillet prej 5 deri në 16 padi në vit.

Kjo gjykatë ka pranuar gjithsej 2.970 lëndë civile nga të cilat shqiptarët janë palë në 2.375 raste, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 595 raste (serbët janë palë në 590 lëndë, kurse pjesëtarët e komunitetit RAE në pesë lëndë). Nga 595 lëndët e pjesëtarëve të pakicave janë zgjidhur 36 (serbët ishin palë në 31 raste dhe pjesëtarët e komunitetit RAE në pesë raste). Nga numri i përgjithshëm prej 2.375 lëndë ku shqiptarët janë palë, gjithsej janë zgjidhur 759. **(Shih Shtojcën 2 me prezantim tabelor)**

10.3.2. Lëndët penale

Gjykata Komunale në Suharekë/Suva Reka ka pra-

nuar gjithsej 2.787 lëndë të tilla. Shqiptarët janë palë në 2.769 raste, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 18 raste: serbët në pesë dhe pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian në 13 raste. Shqiptarët ishin palë në 558 nga 568 rastet e zgjidhura, kurse pjesëtarët e komuniteteve pakicë në 10 raste dhe atë serbët në tre, kurse pjesëtarët e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian në shtatë raste.

10.2.4. Gjykata Komunale në Dragash/Dragaš

Pjesa më e madhe e lëndëve të pranuar në Gjykatën Komunale në Dragash/Dragaš kanë të bëjnë me shkeljen e të drejtës në pronë. Hulumtuesit e FDH Kosovë kanë mësuar se gjykata nuk mban evidencë për përkatësinë kombëtare të paraqitësve të padive, prandaj për momentin nuk është e mundur të caktohet numri i lëndëve në të cilat palë janë serbët, boshnjakët, goranët apo pjesëtarët e ndonjë komuniteti tjetër dhe sa është numri i lëndëve të zgjidhura.⁴¹ Vlen të theksohet se gjatë viteve 2007 dhe 2008 gjykata ka pranuar një numër të madh të lëndëve nga administrata e UNMIK-ut, përmes të cilave serbët padisin komunën e Dragashit/Dragaš, Qeverinë e Kosovës, KFOR-in dhe UNMIK-un për shkak të uzurpimit dhe mos krijimit të kushteve për shfrytëzimin e pronës së tyre. Hulumtuesit e FDH Kosovë nuk ishin në gjendje të përcaktojnë numrin e saktë të lëndëve të pranuar dhe të zgjidhura.

10.2.5. Gjykata Komunale në Rahovec/Orahovac

Numri më i madh i delikteve që procedohen në Gjykatën e Qarkut në Rahovec/Orahovac ka të bëjë me kontestet pronësore. Gjatë vitit 2007 dhe 2008, administrata e UNMIK-ut ia dorëzoi gjykatës komunale për procedim një numër të madh të lëndëve në të cilat serbët janë paditës, kurse palët e paditura janë komuna e Rahovecit/Orahovac, Qeveria e Kosovës, KFOR-i dhe UNMIK-u, për shkak të uzurpimit të pronës së tyre dhe mos krijimit të kushteve për shfrytëzimin e saj. Përfaqësuesit e kësaj gjykate nuk ishin në gjendje të japin të dhëna të sakta për numrin e lëndëve të zgjidhura. Sa u përket lëndëve tjera kontestimore, FDH Kosovë ka marrë të dhëna se komunitetet pakicë lajmërohen si palë në 71 lëndë, nga të cilët deri më tani janë zgjidhur 36.

41 Irfan Kamberi, administrator i Gjykatës Komunale në Dragash/Dragaš, intervistë e FDH-së, 26 mars 2009.

42 K.R. – qytetar boshnjak nga Vitomirica/Vitomirica, pensionist (intervistë e FDH Kosovë, 4 shkurt 2010)

43 K.E. - qytetar boshnjak nga Vitomirica/Vitomirica, i papunë (intervistë e FDH Kosovë, 4 shkurt 2010)

44 B.K. - Pjesëtar i komunitetit egjiptian nga Vitomirica/Vitomirica (intervistë e FDH Kosovë, 4 shkurt 2010)

Megjithatë, nuk kemi informacion për përkatësinë etnike të palëve në këto lëndë.

Deri më tani janë pranuar tre lëndë civile në të cilat palë janë pjesëtarët e komuniteteve pakicë, përderisa është zgjidhur vetëm një lëndë, por përkatësia kombëtare e palës është e panjohur.

Nga 11 lëndët jashtë kontestimore në të cilat palë janë pjesëtarët e komuniteteve pakicë, janë zgjidhur vetëm tetë, por nuk dihet përkatësia kombëtare e palëve.

Gjykata ka pranuar gjithsej pesë lëndë penale, nga të cilat janë zgjidhur dy lëndë: përkatësia kombëtare e palëve është e panjohur.

10.3. Gjykatat komunale për kundërvajtje në rajonin e Prizrenit/Prizren

10.3.1. Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Malishevë/Mališevo

Që nga themelimi i saj, palë në këtë gjykatë kanë qenë pothuajse gjithmonë pjesëtarët e komunitetit shqiptar. Nga radhët e komuniteteve pakicë vetëm boshnjakët kanë qenë palë në këtë gjykatë, edhe atë për shkak të shkeljes së rregullave të trafikut. Ka pasur gjithsej tre raste të tilla gjatë vitit 2007. Në të gjitha lëndët tjera palët janë pjesëtarët e komunitetit shqiptar: shqiptarët janë palë në 28.874 lëndë për kundërvajtje në trafik, 1.074 lëndë për shkak të prishjes së rendit dhe qetësisë publike, 2.299 lëndë për shkak të shkeljeve ekonomike 43 lëndë për shkak të rrezikimit të sigurisë publike.

10.3.2. Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Suharekës/Suva Reka

Që nga themelimi i kësaj gjykate palë kanë qenë ekskluzivisht shqiptarët. Ata ishin palë në këtë gjykatë në 37.036 lëndë për shkak të kundërvajtjes në trafik, në 2.388 lëndë për shkak të prishjes së rendit dhe qetësisë publike, në 5.722 për shkak të shkeljeve ekonomike dhe në 42 lëndë për shkak të rrezikimit të sigurisë publike.

10.3.3. Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Dragash/Dragaš

FDH Kosovë nuk ishte në gjendje të sigurojë infor-

mata për numrin e përgjithshëm të lëndëve pranura si dhe atyre të zgjidhura.

10.3.4 Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Rahovec/Orahovac

Kjo gjykatë ka pranuar gjithsej 49.585 lëndë nga të cilat 45.125 kanë të bëjnë me kundërvajtjet në komunikacion, 1.545 me prishje të rendit dhe qetësisë publike dhe 2.915 me shkelje ekonomike. Serbët janë të vetmit nga radhët e komuniteteve pakicë që janë palë në këto lëndë. Ata kanë kryer 34 kundërvajtje në komunikacion dhe e kanë prishur 14 herë rendin dhe qetësinë publike. Shtetasit e huaj kanë kryer kundërvajtje në komunikacion dy herë. Të gjitha deliktet tjera janë kryer nga shqiptarët. FDH Kosovë nuk ka marrë të dhëna për shkeljen e dispozitave të sigurisë publike.

11. QASJA NË GJYKATAT E KOSOVËS NGA KËNDËVËSHTRIMI I PAKICAVE...

11.1. Rajoni i Pejës/Pecë

FDH Kosovë është fokusuar në komunitetin boshnjak, si komuniteti më i madh etnik në rajon, duke mos harruar të intervistojë edhe disa pjesëtarë të komunitetit egjiptian. Këto dy komunitete nuk kanë ndonjë problem në qasjen dhe komunikimin me gjykatat në rajon: të dy komunitetet komunikojnë me gjykatat në gjuhët e tyre amtare (gjuhën boshnjake dhe shqipe). Boshnjakët kryesisht i marrin vendimet e gjykatës në gjuhën boshnjake.⁴² Megjithatë, kohë pas kohe, boshnjakët ankohen se aktgjykimet lëshohen në gjuhën shqipe.⁴³ Për disa boshnjakë kjo nuk paraqet problem sepse ata e flasin edhe gjuhën shqipe.⁴⁴ Nga ana tjetër, egjiptianët e marrin gjithë dokumentacionin në gjuhën shqipe. Shqetësimi më i madh i këtyre dy komuniteteve është mungesa e efikasitetit të gjykatave në zgjidhjen e lëndëve në të cilat palë janë boshnjakët dhe egjiptianët. Ata pohojnë nuk janë të njoftuar për të drejtën e tyre për ndihmë juridike falas, edhe pse kanë nevojë për të.

“Kisha një lëndë në gjykatë për shkak të posedimit ilegal të armëve. Ishte fjala për një armë gjuetie për të cilën kisha leje të rregullt, por megjithatë ajo u konfiskua. Gjykimi u zhvillua në gjuhën time amta-

re, por më duhet të them se unë iu drejtova gjykatës me një letër të shkruar në gjuhën boshnjake, kurse vendimin e mora në gjuhën shqipe. Sidoqoftë, unë u ankova në Gjykatën Supreme të Kosovës për vendimin e gjykatës për të më konfiskuar armën, por ende nuk kam marrë ndonjë përgjigje...Unë nuk kam pasur njohuri për të drejtën për ndihmë juridike falas”.

K.R. – qytetar boshnjak nga Vitimirica/Vitimirica, pensionist
(intervistë e FDH Kosovë, 4 shkurt 2010)

“Rasti im kishte të bëjë me trashëgiminë, prandaj iu drejtova Gjykatës Komunale në Pejë/Peć me dokumentet e shkruara në gjuhën boshnjake. Përgjigjja erdhi në gjuhën shqipe, por unë nuk u ankova për këtë”.

K.E.- qytetar boshnjak nga Vitimirica/Vitimirica, i papunë
(intervistë e FDH Kosovë, 4 shkurt 2010)

B.K.- Pjesëtar i komunitetit egjiptian nga Vitimirica/Vitimirica
“Kisha një lëndë në Gjykatën Komunale të Pejë/Peć që kishte të bëjë me çështje pronësore. Dokumentacioni i Kadastrës, të cilin unë e dorëzoja në gjykatë, ishte në gjuhën shqipe. Vendimin e gjykatës e mora në gjuhën shqipe. Atëherë nuk kisha njohuri për të drejtën në ndihmë juridike falas, sepse po të isha njoftuar do ta kisha shfrytëzuar”.

B.K.-jesëtar i komunitetit egjiptian nga Vitimirica/Vitimirica (intervistë e FDH Kosovë, 4 shkurt 2010)

11.2. Rajoni i Gjilanit/Gnjilane

Në rajonin e Gjilanit/Gnjilane, FDH Kosovë zhvilloi intervista me pjesëtarët e komunitetit serb dhe rom. Serbët dhe romët i drejtohen lirisht gjykatës komunale dhe gjykatave komunale për kundërvajtje të rajonit dhe në përgjithësi i besojnë sistemit gjyqësor të Kosovës. Kohë pas kohe disa pjesëtarë të komunitetit serb kanë paraqitur ankesa ndaj gjykatësve të caktuar, meqenëse nuk kanë qenë të kënaqur me mënyrën se si i kanë udhëhequr seancat. Ankesat e parashtruara janë hedhur poshtë.⁴⁵ Ata nuk kanë hasur vështirësi në komunikim me zyrtarët administrativ dhe me gjykatësit. Serbët i marrin të gjitha dokumentet nga gjykatat në gjuhën e tyre amtare. Në raste të rralla dokumentacioni zyrtar mund të lëshohet në gjuhën shqi-

pe, siç ndodhi me dokumentacionin e kadastrës apo dokumentet nga Drejtorati për Ekonomi dhe Financa i komunës së Gjilanit/Gnjilane.⁴⁶ Në rastet kur gjykatësit janë shqiptarë dhe gjatë procedurës komunikojnë në gjuhën shqipe, pjesëtarëve të komunitetit serb u dalin në ndihmë përkthyesit e gjykatës, të cilët i përkthejnë seancat në gjuhën serbe. Dokumentacioni zyrtar nuk ofrohet në gjuhën romë, por në gjuhën shqipe apo serbe, varësisht nga gjuha të cilën e kuptojnë palët (në këtë rast romët). Pjesëtarët e komunitetit rom nuk kanë shprehur ndonjë pakënaqësi në lidhje me këtë. Sidoqoftë, të dy këto komunitete kanë shqetësime serioze sa i përket efikasitetit të gjykatës dhe shpejtësisë me të cilën zgjidhen rastet. Ky problem është potencuar posaçërisht nga pjesëtarët e komunitetit serb, sidomos ata që kanë ngritur padi kundër administratës së UNMIK-ut, KFOR-it, Qeverisë së Kosovës dhe komunave, për shkak të uzurpimit të pronës së tyre private. Deri më sot është zgjidhur vetëm një numër i vogël i lëndëve të kësaj natyre, megjithëse këto padi janë ngritur nga viti 2004.⁴⁷ Qytetarët e thjeshtë serbë dhe romë, marrë në përgjithësi, nuk janë të informuar për mundësinë për të shfrytëzuar ndihmë juridike falas, edhe pse kanë shumë nevojë për të. Disa pjesëtarë të komunitetit serb, të cilët kanë pasur njohuri për të drejtën në ndihmë juridike falas, për shembull pjesëtarët e Policisë së Kosovës, nuk kanë qenë në gjendje ta shfrytëzojnë atë, përkundër faktit se kanë pasur nevojë për asistencë të tillë. Ata theksojnë se kjo ndodh për shkak se nuk ka gatishmëri nga ana e institucioneve të Kosovës për të ofruar ndihmë juridike falas për serbët. Për dallim nga këto pohime, përfaqësuesit zyrtarë të komunitetit rom si dhe përfaqësuesit e komunitetit rom në Zyrën për komunitete të komunës së Gjilanit/Gnjilane kanë njohuri për të drejtën në ndihmë juridike falas dhe e kanë shfrytëzuar atë me sukses.⁴⁸

Unë nuk jam i njoftuar në lidhje me ndihmën juridike falas. Askush nuk më ka informuar se ekziston një e drejtë e tillë, prandaj edhe nuk e kam shfrytëzuar këtë mundësi.

R.H, rom nga Kamenica/Kamenica
Intervistë e FDH Kosovë, 26 janar 2010.

Jam i informuar për të drejtën për ndihmë juridike falas, por deri më tani nuk e kam shfrytëzuar edhe pse kisha nevojë dhe e kërkova atë. Mendoj se ata që janë të obliguar të ofrojnë ndihmë juridike falas,

45 T.M. serb nga fshat Shillovë/Šilovo, intervistë e FDH Kosovë, 25 janar 2010.

46 Ibid.

47 S.J, nënkryetar i Kuvendit komunal të Gjilanit/Gnjilane, intervistë e FDH Kosovë, 25 janar 2010; I.Z, Zyrtar i ndërlidhjes me gjykatat në Kamenicë/Kamenicë dhe Novobërdë/Novo Brdo, intervistë e FDH Kosovë, 26 janar 2010

48 G.H, përfaqësues i komunitetit rom në komunën e Gjilanit/Gnjilane, intervistë e FDH Kosovë, 26 janar 2010; E.K, rom, përfaqësues i zyrës për komunitete në komunën e Gjilanit/Gnjilane, 26 janar 2010.

49 M.K. Zyra ndërlidhëse me gjykatat e Kosovës në komunën e Rahovecit/Orahovac, intervistë e FDH Kosovë, 4 shkurt 2010.

50 N.Z. serb nga Hoca e Madhe /Velika Hoca, intervistë e FDH Kosovë, 4 shkurt 2010.; E.S.K, turk nga Prizreni/Prizren, intervistë e FDH Kosovë, 4 shkurt 2010.

51 E.Y turk nga Prizreni/Prizren, intervistë e FDH Kosovë, 28 janar 2010.

52 T.J. Shef i Zyrës ndërlidhëse me gjykatat në Kosovë, Zyra koordinuese në Graçanicë/ Gračanica. 2 shkurt 2010.

53 Urdhëresa administrative e UNMIK-ut No 2005/7 mbi implementimin e Rregullores së UNMIK-ut No 2002/13 mbi Themelimin e Dhomës së Veçantë të Gjykatës Supreme të Kosovës në lidhje me çështjet e Agjencisë Kosovare të Mirëbesimit.

nuk ishin të gatshëm të më ndihmonin.

T.M. serb nga fshati Shillovë/Šilovo
Intervistë e FDH Kosovë, 25 janar 2010.

11.3. Rajoni i Prizrenit/Prizren

Në rajonin e Prizrenit/Prizren, FDH Kosovë zhvilloi intervista me pjesëtarët e komunitetit serb dhe turk. Pjesëtarët e këtyre komuniteteve janë të lirë t'u drejtohen të gjitha gjykatave në rajon dhe në përgjithësi kanë besim në sistemin gjyqësor të Kosovës. Sipas Zyrës ndërlidhëse me gjykatat e Kosovës në Rahovec/Orahovac, serbët po u drejtohen institucioneve gjyqësore të Kosovës në numër gjithnjë e më të madh.⁴⁹ Vlen të theksohet se gjuha turke është gjuhë zyrtare në komunën e Prizrenit/Prizren, krahas gjuhës shqipe dhe serbe, prandaj gjykatat ua lëshojnë dokumentacionin palëve në tre gjuhë. Megjithatë, ashtu siç është thënë edhe më lartë, të gjithë formularët e përgatitur nga Këshilli Gjyqësor i Kosovës janë në gjuhën serbe dhe shqipe, por jo edhe në gjuhën turke, edhe pse turqishtja është gjuhë zyrtare në Prizren/Prizren.

Serbët dhe turqit komunikojnë me nëpunësit e administratës dhe gjykatësit në gjuhët e tyre amtare. Gjykatat në rajonin e Prizrenit/Prizren ofrojnë përkthime gjatë seancave gjyqësore në gjuhën serbe dhe turke. Përderisa turqit e intervistuar nuk kishin ndonjë qëndrim nëse janë të kënaqur me shpejtësinë e procedimit të lëndëve, serbët, nga ana tjetër, u shprehën të shqetësuar me mos-efikasitetin e gjykatave. Serbët janë posaçërisht të pakënaqur me mënyrën e procedimit të padive kundër administratës së UNMIK-ut, KFOR-it, Qeverisë së Kosovës dhe komunave në rajonin e Prizrenit/Prizren, për shkak të uzurpimit të pronës së tyre private. Ata pohojnë se lëndët tjera zgjidhen brenda një afati kohor më të shkurtër.

Në pyetjen nëse kanë njohuri për të drejtën në ndihmë juridike falas, të intervistuarit e FDH-së dhanë përgjigje të ndryshme: disa nga ata, si serbë ashtu edhe turq, kishin dëgjuar për këtë të drejtë,⁵⁰ përderisa të tjerët nuk kishin dijeni.⁵¹ Kjo do të thotë se institucionet gjyqësore të Kosovës nuk janë duke i informuar sa duhet palët për të drejtat e tyre të garantuara me ligj. Ata që pohuan se janë të informuar për të drejtën në ndihmë juridike pa pagesë thanë se deri më tani nuk e kanë shfrytëzuar këtë të drejtë.

Kemi rreth 300 lëndë ku serbët kanë paditur Qeverinë e Kosovës, komunën e Rahovecit/Orahovac, administratën e UNMIK-ut dhe KFOR-in për shkak të dëmtimit të pasurisë dhe uzurpimit të pronës gjatë viteve 1998-1999. Gjykatat po punojnë shumë ngadalë në zgjidhjen e këtyre rasteve. Lëndët tjera janë zgjidhur brenda një kohe më të shkurtër.

M.K. Zyra Ndërlidhëse me gjykatat e Kosovës në komunën e Rahovecit/Orahovac
Intervistë e FDH Kosovë, 4 shkurt 2010

11.4. Rajoni i Prishtinës/Priština

FDH-Kosovë në rajonin e Prishtinës/Priština është përqendruar në intervistimin e pjesëtarëve të komunitetit serb që jetojnë në komunën e Prishtinës/Priština dhe Lipjanit/Lipljan. Mendimet e serbëve të këtyre dy komunave në lidhje me profesionalizmin dhe korrektësinë e institucioneve gjyqësore dallojnë dukshëm: serbët e intervistuar nga komuna e Lipjanit/Lipljan u besojnë gjykatave në Lipjan/Lipljan, përderisa serbët e Prishtinës/Priština në tërësi janë të pakënaqur me sistemin gjyqësor të Kosovës. Serbët e intervistuar në këto dy komuna komunikojnë me zyrtarët e gjykatave dhe e marrin dokumentacionin në gjuhën e tyre amtare, përderisa gjatë procedurave gjyqësore kanë ndihmën e përkthyesit. Megjithatë, këto fakte, të paktën sipas këndvështrimit të serbëve të intervistuar në Prishtinë/Priština, nuk perceptohen si shenjë e profesionalizmit dhe gatishmërisë së institucioneve gjyqësore të Kosovës për t'i trajtuar në mënyrë të paanshme lëndët e pjesëtarëve të komunitetit serb. Pakënaqësia e serbëve kryesisht ka të bëjë me punën e ngadalshme të gjykatave në zgjidhjen e lëndëve të tyre, edhe pse gjykatat ndjekin të njëjtën praktikë edhe me lëndët ku palë janë pjesëtarët e komunitetit shqiptar. Numri më i madh i ankesave është drejtuar në punën e Agjencisë Kosovare të Pronës, e cila ka dështuar ta kryejë detyrat e saj në mënyrë adekuate.⁵² Kriticizmi është drejtuar edhe ndaj punës jo shumë efektive të Dhomës së Veçantë të Gjykatës Supreme, e cila është formuar që të merret me çështjet të cilat kanë të bëjnë me punën e AKP-së.⁵³ Serbët e intervistuar pohuan se nuk janë të informuar për të drejtën në ndihmë juridike falas dhe theksuan se kanë nevojë për të.

Rasti im është shembull i jo-efikasitetit të gjyqësorit, shembull i legalizimit të plaçkitjes dhe spastrimit etnik dhe ekonomik të cilin e ka përjetuar familja ime. Ne po ankohe mi me vite të tëra në lidhje me punën e gjykatave në Kosovë - për shkak të zvarritjes së qëllimshme – sepse lënda jonë është shembull klasik i ndikimit dhe lidhjeve mes politikës, kriminalitetit dhe institucioneve të cilat janë demokratike vetëm deklarativisht. Deri më sot ne jemi ankuar te UNMIK-u – Inspeksioni Gjyqësor, Ministria e Drejtësisë, Ombudspersoni në Prishtinë/Priština, Presidenti i Kosovës, Kryeministri i Kosovës, Kuvendi i Kosovës, ambasadat dhe zyrtar ndërlidhëse, Gjykata Komunale dhe Gjykata e Qarkut në Prishtinë/Priština, Gjykata Supreme e Kosovës, Shërbimi Policor i Kosovës, Policia e UNMIK-ut, Komisioni për të Drejtat e Njeriut, Ministria për Kthim dhe Komunitete, Grupi Ndërkombëtar i Krizave në Prishtinë/Priština... Asnjëherë nuk kam dëgjuar për të drejtën në ndihmë juridike falas, edhe pse unë kam nevojë për të.

Z.S serb nga Prishtina/Priština

Intervistë e FDH Kosovë, 17 shkurt 2010.

Nuk kam qenë i njoftuar me të drejtën për ndihmë juridike falas dhe rrjedhimisht nuk kam mundur ta shfrytëzoj atë. Askush nuk më ka informuar për këtë të drejtë.

S.T. serb nga Lipjani/Lipljan

Intervistë e FDH Kosovë, 3 shkurt 2010

KONKLUZIONET E PËRGJITHSHME

QASJA DHE BESIMI NË SISTEMIN E DREJTËSISË – Përkundër faktit se në regjistrat e gjykatës nuk regjistrohen të dhënat për përkatësinë etnike të palëve të përfshira në procedurat e ndryshme në sistemin gjyqësor të Kosovës, sipas informatave të grumbulluara nga përpunimi i të dhënave të regjistrave manual, FDH Kosovë arriti në përfundim se numri i lëndëve në të cilat palë janë pjesëtarët e komuniteteve pakicë është duke u rritur për çdo vit. Nga këndvështrimi i pjesëtarëve të komuniteteve pakicë kuptohet se ata nuk hezitojnë t'i drejtohen sistemit gjyqësor të Kosovës në rast nevojë. Hapa pozitivë janë bërë me themelimin e zyrave ndërlidhëse me gjykatat, të cilat janë nën juridiksionin e Ministrisë së Drejtësisë

së Kosovës dhe kanë mandat të ndihmojnë në transportimin e palëve në procedurë, të ofrojnë përkthimin e dokumenteve, të vendosin kontakte me avokatë etj.,

- **PËRDORIMI I GJUHËVE NË PRAKTIKË** – Sipas pohimeve të përfaqësuesve të gjykatave, Ligji për përdorimin e gjuhëve është implementuar plotësisht. Megjithatë, numri i pamjaftueshëm i përkthyesve dhe mungesa e pajisjeve për përkthim simultan shpeshherë ndikojnë në vonimin e procedurave gjyqësore. Burimet e pamjaftueshme njerëzore dhe financiare mund ta vënë në rrezik implementimin e Ligjit për përdorimin e gjuhëve. Një numër i madh i të intervistuarve nga radhët e komuniteteve pakicë theksuan se aktvendimet e gjykatave i kanë marrë në gjuhën shqipe dhe vetëm pas ankesave të bëra në gjykatat përkatëse dokumentet janë lëshuar në gjuhën e tyre amtare.
- **PUNËSIMI** – Përkundër kuotës e cila parasheh që 15 për qind e të punësuarve në sistemin gjyqësor dhe prokurorial të jetë nga radhët e komuniteteve pakicë, nga të cilët 8 për qind duhet të jenë nga radhët e komunitetit serb, përqindja e pakicave në e gjykatësve dhe personelit administrativ të gjykatave mbetet dukshëm më e ulët. Përfaqësimi i ulët i komuniteteve jo-shumicë mund të shpjegohet me përpjekjet e pasuksesshme të sistemit gjyqësor të Kosovës, që nganjëherë ndodh edhe për shkak të mungesës së aplikacioneve dhe kandidatëve të kualifikuar nga radhët e komuniteteve jo-shumicë. Disa theksojnë se kjo është si pasojë e mungesës së interesimit të gjykatësve, veçanërisht atyre serbë, sepse rrogat që ofrohen nga gjykatat e Kosovës janë shumë më të ulëta në krahasim me rrogat që ofrohen nga strukturat paralele serbe. Konstatimet e FDH-së mbështesin rekomandimet e Konventës Kornizë të Këshillit të Evropës, në lidhje me mjetet juridike dhe zbatimin e ligjit,⁵⁴ sipas të cilës nevojitet që autoritetet e Kosovës të shtojnë përpjekjet për të përmirësuar funksionalitetin e gjyqësorit dhe të rrisin besimin e komuniteteve pakicë në gjykatat e Kosovës, inter alia, përmes rekrutimit të pjesëtarëve nga radhët e pakicave kombëtare dhe duke përmirësuar dinamikën me të cilën zgjidhen lëndët.

54 Këshilli i Evropës, Rezolutë e Komitetit të Ministrave ResCMN (2006) 9, Miratuar nga Komiteti i Ministrave më 21 qershor 2006 në mbledhjen e 969 të Zëvendësministrave

- **NDIHMJA JURIDIKE** – Nga perspektiva e gjykatave të gjitha komunitetet kanë të drejtë për ndihmë juridike falas në kushte të barabarta, siç është precizuar me Rregulloren e UNMIK-ut numër 2006/36. Në bazë të intervistave të zhvilluara me pjesëtarët e komuniteteve pakicë, përveç shembujve pozitivë nga rajoni i Prizrenit/Prizren ku palët në procedurë pohojnë se janë njoftuar për të drejtën e tyre për ndihmë juridike falas, gjendja në komunat tjera tregon se palët informohen shumë rrallë për mundësinë e shfrytëzimit të kësaj të drejte. Duke marrë parasysh se shpërndarja e informatave në lidhje me të drejtën në ndihmë juridike falas mund të jetë qenësore që ajo të shfrytëzohet nga një numër sa më i madh i palëve në procedurë që i plotësojnë kriteret për një ndihmë të tillë, FDH propozon iniciimin e fushatave për ngritjen e vetëdijes së publikut në lidhje me të drejtën për ndihmë juridike, si një nga mënyrat për zgjidhjen e këtij problemi.
- **EFIKASITETI I GJYKATËS** – Është me rëndësi të përmendet fakti se gjykatat ballafaqohen me probleme të mëdha, siç është mungesa e aparaturës teknike dhe burimeve njerëzore, të cilat ndikojnë në efikasitetin e punës dhe shpejtësinë e zgjidhjes së lëndëve në juridiksionin e tyre. Nga ana tjetër, ka mungesë të mjeteve për zgjidhjen e këtyre problemeve. Të gjithë përfaqësuesit e gjykatave theksuan se kanë si prioritet zgjidhjen e lëndëve ku palë janë pjesëtarët e komunitetit serbë, por gjatë procedimit të këtyre lëndëve hasin në probleme të mëdha sepse shpeshherë nuk e kanë adresën e saktë të palëve, meqenëse ata nuk jetojnë në vendbanimet e mëhershme. Pjesëtarët e komuniteteve i kritikojnë gjykatat për shkak të procedimit të ngadalshëm të lëndëve. Bazuar në zyrat ndërlidhëse me gjykatat, komunitetet pakicë kanë rezerva të mëdha sa i përket punës së Dhomës së Veçantë të Gjykatës Supreme, për të cilën thonë se është e dobët në punën e saj.⁵⁵

REKOMANDIMET PËR AUTORITETET KOSOVARE

Autoritetet Kosovare duhet të sigurojnë ndarjen e

mjeteve të duhura buxhetore për sistemin gjyqësor, me qëllim që të përmirësohen kapacitetet e institucioneve gjyqësore në aspektin teknik dhe edukativ, me synim për të përmirësuar efikasitetin e gjykatave.

Një pjesë e mirë e mjeteve buxhetore duhet të ndahet për rritjen e numrit të gjykatësve në përgjithësi, e posaçërisht numrit të gjykatësve nga radhët e komuniteteve jo-shqiptare. Autoritetet e Kosovës duhet të sigurojnë të gjitha kushtet e nevojshme për implementimin e Rregullave për Sistemin Gjyqësor dhe Kushtetutën e Kosovës, të cilat përcaktojnë se institucionet gjyqësore duhet të kenë të paktën 15 për qind të të punësuarve nga radhët e komuniteteve pakicë, nga të cilët 8 për qind duhet të jenë përfaqësues të komunitetit serb.

Autoritetet e Kosovës duhet të ndajnë fonde për krijimin e regjistrit të standardizuar/bazës së të dhënave për të gjitha lëndët në gjykatë.

Autoritetet e Kosovës duhet t'i krijojnë kushtet për implementimin e të gjitha masave dhe mekanizmeve ligjorë për mbrojtjen e të drejtave të pakicave që lidhet me punën e gjykatave (për shembull Rregulloren e UNMIK-ut numër 2006/36, Ligjin e Kosovës për përdorimin e gjuhëve, nenet 12, 13, 13.1, 13.2, 14; Kushtetutën e Republikës së Kosovës – Kapitulli II - nenet 24, 31 dhe 32; Kapitulli III – nenet 57, 58, 59, 60, 61 dhe 62, Ligjin e Kosovës numër 03/L-047 për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre)

Autoritetet e Kosovës duhet të sigurojnë funksionimin e Komisionit për ndihmë juridike në përputhje me Rregulloren e UNMIK-ut për ndihmë juridike, numër 2006/36.

REKOMANDIMET PËR KËSHILLIN GJYQËSOR TË KOSOVËS

Këshilli Gjyqësor i Kosovës duhet të sigurojë implementimin e plotë të rregullores së UNMIK-ut për ndihmë juridike numër 2006/36. Këshilli Gjyqësor duhet të monitorojë me kujdes nëse gjykatat i kanë informuar palët për të drejtën e tyre në ndihmë juridike falas.

Këshilli Gjyqësor i Kosovës duhet të krijojë mekanizma më efikas për procedimin më të shpejtë të rasteve, meqenëse është e qartë se me kalimin e viteve numri i rasteve të pranuar vjen duke u rritur.

Këshilli Gjyqësor i Kosovës duhet të krijojë një regjistër unik dhe të standardizuar/bazë të shënimeve për të gjitha gjykatat dhe të gjitha nivelet në territorin e Kosovës, ku do të regjistroheshin të dhënat për të gjitha lëndët. Në këto regjistra gjithashtu duhet shënuar edhe përkatësinë etnike të palëve. (Mungesa e të dhënave të kompjuterizuara në gjykatë dhe fakti se të akuzuarit nuk janë klasifikuar në bazë të përkatësisë së tyre etnike, pamundëson përpilimin e të dhënave për ndjekjen e krimeve të motivuara etnikisht).

Është i nevojshëm trajnimi i zyrtarëve të gjykatare për përdorimin e regjistrit/bazës së shënimeve.

Këshilli Gjyqësor i Kosovës duhet të përgatis ftesat për gjykatë, fletëdërgesat dhe dokumentet tjera për komunikim me pjesëtarët e komuniteteve edhe në gjuhën turke, krahas gjuhës shqipe dhe serbe, sepse turqishtja është gjuhë zyrtare në Prizren/Prizren, prandaj ajo është edhe gjuhë zyrtare në Gjykatën e Qarkut, Gjykatën Komunale dhe Gjykatën Komunale për Kundërvajtje në Prizren/Prizren.

Këshilli Gjyqësor i Kosovës duhet të bëjë vlerësimin e nevojave të secilës gjykatë në Kosovë, me qëllim që të propozojë masat e nevojshme për të siguruar funksionimin e sistemit gjyqësor në mënyrë më efikase (numri i gjykatësve, zyrtarëve të administratës dhe përkthyesve; gjykatoret, zyrat e gjykatësve, zyrat e zyrtarëve të administratës, pajisjet për përkthim simultan; trajnime etj).

REKOMANDIMET PËR DONATORËT

Agjencitë për donatorët duhet të përqendrohen më shumë në ngritjen e kapaciteteve të gjykatare nga aspekti teknik (baza e shënimeve/regjistri, gjykatoret, etj), por gjithashtu edhe në aspektin arsimor (trajnime etj).

Agjencitë e donatorëve duhet të mbështesin iniciativat për fushatat publike me qëllim informimi të

popullsisë mbi të drejtën për ndihmë juridike.

Falënderim:

FDH dëshiron t'u shprehë mirënjohjen e saj:

Znj. Ajne Gashi, administratore në Gjykatën Supreme të Kosovës në Prishtinë/Priştina, Z. Asllan Rusinovci, nëpunës në Gjykatën e Lartë për Kundërvajtje në Prishtinë/Priştina, Z. Feriz Berisha, administrator në Gjykatën e Qarkut në Prishtinë/Priştina, Z. Ymer Hoxha, kryetar i Gjykatës së Qarkut në Prizren/Prizren, Znj. Besa Krajku, kryetare e Gjykatës Komunale në Prizren/Prizren, Z. Irfan Kamberi, administrator i Gjykatës Komunale në Dragash/Dragaš, Z. Zija Ramadani, administrator i Gjykatës Komunale për Kundërvajtje në Dragash/Dragaš, Z. Hajrullah Aruqi, administrator i Gjykatës Komunale për Kundërvajtje në Skenderaj/Srbica, Z. Fahri Qollaku, administrator në Gjykatën Komunale në Skenderaj/Srbica, Z. Bajram Rama, administrator në Gjykatën Komunale në Glogovac/Glogovac, Z. Vesel Gorani, administrator në Gjykatën Komunale për Kundërvajtje në Glogovac, Z. Ismail Haziri, administrator në Gjykatën Komunale në Vushtrri/Vučitrn, Z. Shaip Merovci, administrator në Gjykatën Komunale për Kundërvajtje në Vushtrri/Vučitrn, Z. Sadri Krasniqi, administrator në Gjykatën Komunale në Kamenicë/Kamenica, Z. Islam Thaqi, administrator në Gjykatën Komunale për Kundërvajtje në Kamenicë/Kamenica, Z. Agim Bytyqi, administrator në Gjykatën Komunale në Mailshevë/Mališevo, Z. Lulzim Paqarizi, kryetar i Gjykatës Komunale për Kundërvajtje në Malishevë/Mališevo, Z. Flamur Hasku, kryetar i Gjykatës Komunale për Kundërvajtje në Rahovec/Orahovac, Z. Muharrem Preboqi, administrator i Gjykatës Komunale në Rahovec/Orahovac, Z. Islam Azemi, administrator i Gjykatës Komunale për Kundërvajtje në Gjiilan/Gnjilane, Z. Avdirrahim Gashi, administrator i Gjykatës Komunale në Lipjan/Lipljane, Znj. Sevdije Rrahimi, administrator në Gjykatën Komunale për Kundërvajtje në Lipjan/Lipljane, Znj. Kadrije Goga Lubishtani, administrator në Gjykatën Komunale në Ferizaj/Uroševac, Z. Bahri Jashari, administrator në Gjykatën Komunale për Kundërvajtje në Ferizaj/Uroševac, Z. Ismet Ahmeti, administrator në Gjykatën Komunale në Podujevë/Podujevo, Z. Haki Blaku, administrator në Gjykatën Komunale për Kundërvajtje në Podujevë/Podujevo, Z. Hazir Ahmeti, administrator në Gjykatën Komunale në

Shtërpçë/Štrpce, Znj. Nazife Beqiri, kryetare e Gjykatës Komunale për Kundërvajtje në Shtërpçë/Štrpce, Z. Isuf Hakiu, kryetar i Gjykatës Komunale për Kundërvajtje në Kaçanik/Kaçanik, Z. Kemajl Runjeva, administrator i Gjykatës Komunale në Kaçanik/Kaçanik, Z. Haxhi Hoti, administrator i Gjykatës Komunale në Suharekë/Suva Reka, Z. Mehdi Sylaj, administrator i Gjykatës Komunale për Kundërvajtje në Suharekë/Suva Reka, Znj. Safete Tolaj, kryetare e Gjykatës Komunale për Kundërvajtje në Deçan/Deçane, Z. Rudin Elezi, administrator i Gjykatës Komunale në Gjakovë/Đakovica, Z. Muhamet Delija, administrator i Gjykatës Komunale për Kundërvajtje në Gjakovë/Đakovica, Z. Bajram Bujupi, administrator i Gjykatës Komunale në Istog/Istok, Z. Imer Demaj, administrator i Gjykatës Komunale për

Kundërvajtje në Istog/Istok, Z. Habib Morina, administrator i Gjykatës Komunale në Klinë/Klina, Znj. Sabrije Rraci, administratore e Gjykatës Komunale për Kundërvajtje në Klinë/Klina, Znj. Hydajete Dervishi, administratore e Gjykatës Komunale për Kundërvajtje në Peja/Peć, Z. Faik Baliq, Drejtor i Qendrës Kulturore në Vitomiricë/Vitomirica, Z. Elez Kurteshi, përfaqësues i komunitetit rom në Gjilan/Gnjilane, Z. Galip Hyseni, Kryetar i komunitetit rom në Gjilan/Gnjilane, Z. Ivica Zhivković, zyrtar i zyrës ndërlidhëse me gjykatat në NovoBërdë/Novo brdo, Z. Srgjan Stojanović, nënkryetar i komunës së Gjilanit/Gnjilane, Z. Trifun Jovanović, shef i divizionit të zyrës ndërlidhëse me gjykatat në Graçanicë/Gračanica dhe Znj. Miciq Katarina, zyrtare në zyrën ndërlidhëse me gjykatat në Hoçën e Madhe/ Velika Hoča.

Shtojcë: Prezantim tabelor
GJKATA KOMUNALE NË PEJË/PEĆ – Lëndët penale

GJKATA KOMUNALE NË PEJË/PEĆ – Lëndët penale	NUMRI I PËRGJITHSHËM I LËNDËVE TË PRANUARA	LËNDËT E PRANUARA TË KLASIFIKUARA SIPAS PËRKATËSISË KOMBËTARE TË PALËVE				NUMRI I PËRGJITHSHËM I LËNDËVE TË KOMPLETUARA	LËNDËT E ZGJIDHURA TË KLASIFIKUARA SIPAS PËRKATËSISË KOMBËTARE TË PALËVE				NUMRI I PËRGJITHSHËM I LËNDËVE NË PRITJE	LËNDËT NË PRITJE TË KLASIFIKUARA SIPAS PËRKATËSISË KOMBËTARE TË PALËVE					
		SHQI	SER	BOS	Të huaj		SHQ	SER	BOS	Të huaj		SHQ	SER	BOS	Të huaj		
Viti																	
2000	315	305	1	8	1	213	204	0	8	1	102	101	1	0	0	0	0
2001	452	442	0	10	0	237	228	0	9	0	215	214	0	1	0	0	0
2002	348	342	1	5	0	256	251	0	5	0	92	91	1	0	0	0	0
2003	392	371	1	13	7	167	150	0	11	6	225	222	0	2	1	1	1
2004	1174	1163	0	8	3	448	443	0	3	2	726	720	0	5	1	1	1
2005	740	699	20	14	7	724	693	19	7	5	16	6	1	7	2	2	2
2006	640	616	2	20	2	869	846	2	19	2	-229	-230	0	1	0	0	0
2007	695	661	2	24	8	991	959	2	22	8	-296	-298	0	2	0	0	0
2008	1118	1064	6	34	14	992	952	1	28	11	126	112	5	6	3	3	3
2009	834	818	2	13	1	641	640	0	0	1	193	178	2	13	0	0	0
TOTALI	6708	6481	35	149	43	5538	5366	24	112	36	1170	1116	10	37	7	7	7

GJKATA KOMUNALE NË ISTOG/ISTOK – LËNDËT E TRASHËGIMISË

GJKATA KOMUNALE NË ISTOG/ISTOK I TRASHËGIMIA	NUMRI I LËNDËVE TË PRANUARA	LËNDËT E PRANUARA SIPAS PËRKATËSISË KOMBËTARE TË PALËVE					LËNDËT E KOMPLETUARA TË KLASIFIKUARA SIPAS PËRKATËSISË KOMBËTARE TË PALËVE					LËNDËT NË PRITJE TË KLASIFIKUARA SIPAS PËRKATËSISË KOMBËTARE TË PALËVE				
		SHQ	SER	BOS	TUR	RAE	SHQ	SER	BOS	TUR	RAE	SHQ	SER	BOS	TUR	RAE
VITI																
2001	71	67	1	3			67	1	3							
2002	95	81	3	8		2	80	3	8		2	1				
2003	105	84	8	11		2	84	8	11		2					
2004	87	72	2	10		2	70	2	10		1	2				1
2005	62	52	4	4		2	50	4	4		2	2				
2006	69	44	25	8		2	37	25	8		2	7				
2007	95	52	32	11			48	31	10		4	1	1			
2008	119	76	29	10		4	64	26	8		2	12	3	2		2
2009	57	38	17	1		1	25	8	1		1	13	9			
TOTALI	768	566	121	66		15	525	108	63		12	41	13	3		3

GJYKATA KOMUNALE NË ISTOG/ISTOK – LËNDËT CIVILE

GJYKATA KOMUNALE NË ISTOG/ISTOK –Lëndët civile	NUMRI TOTAL I LËNDËVE TË PRANUARA	LËNDËT E PRANUARA				NUMRI TOTAL I LËNDËVE TË KOMPLETUARA	LËNDËT E KOMPLETUARA				NUMRI TOTAL I LËNDËVE TË PAZGJIDHUAR	LËNDËT E PAZGJIDHURA					
		SHQ	SER	BOS	RAE		SHQ	SER	BOS	RAE		SHQ	SER	BOS	RAE		
VITI																	
2000	117	115		2		116	114		2		1	1					
2001	135	131		4		135	131		4		0	0					
2002	126	121	3	2		126	121	3	2		0	0					
2003	199	189	2	8		199	189	2	8		0	0					
2004	1937	179	1741	7	10	290	177	97	7	9	1647	2	1644	0	1		
2005	391	239	144	7	1	250	231	12	7	0	141	8	132		1		
2006	338	308	26	4		294	284	6	4		44	24	20	0	0		
2007	273	235	25	5	8	234	214	7	5	8	39	22	17				
2008	334	306	15	9	4	230	217	5	7	1	104	89	10	2	3		
2009	170	163	6	1		35	33	1	1		135	130	5				
TOTALI	4010	1986	1962	49	23	1909	1711	133	47	18	2111	276	1828	2	5		

GJYKATA KOMUNALE NË SKENDERAJ/SRBICA– LËNDËT KONTESTIMORE

GJYKATA KOMUNALE SRBICA/ SKENDERAJ – LËNDËT KONTESTIMORE	Lëndët e transferuar a nga vitet paraprake	Lëndët e pranuar gjatë vitit	Numri total i lëndëve në pritje	LËNDËT E PRANUARA TË KLASIFIKUARA SIPAS PËRKATËSISË KOMBËTARE TË PALËVE			NURMI TOTAL I RASTEVE TË KOMPLET.	LËNDËT E KOMPLETUARA TË KLASIFIKUARA SIPAS PËRKATËSISË KOMBËTARE TË PALËVE			NUMRI TOTAL I LËNDËVE NË PRITJE	LËNDËT NË PRITJE TË KLASIFIKUARA SIPAS PËRKATËSISË KOMBËTARE TË PALËVE						
				ALB	SRB	BOS		RAE	ALB	SRB		BOS	RAE	ALB	SRB	BOS	RAE	
Year																		
2000		7	7	7			7	7										
2001		92	92	90	2		60				32	30	2					
2002	32	95	127		3		113	108			14	12	2					
2003	14	179	193		7		164	160	4		25	22	3					
2004	25	300	325	195	130		164	156	8		161	39	122					
2005	161	165	326	188	138		145	142	3		181	46	135					
2006	181	204	385	1	147		201	192	9		184	46	138					
2007	184	256	440	286	154		173	130	43		243	132	111					
2008	243	268	511	393	118		370	327	43		141	66	75					
2009	141	236	377	290	86	1	182	126	56		195	164	30	1				
Total	981	1802	2783	1450	785	1	1579	1348	166		1176	557	618	1				

GJYKATA KOMUNALE NË VUSHTRRI/VUÇITRN – PROCEDURAT CIVILE – LËNDËT KONTESTIMORE TË SHKALLËS SË PARË

Gjykata Komunale në Vushtrri/Vuçitrn – Procedurat civile – Lëndët kontestimore të shkallës së parë	TOTALI I RASTEVE TË PRANUARA	RASTET E PRANUARA			Totali i lëndëve të kompletuar	LËNDËT E KOMPLETUAR			Totali i lëndëve në pritje	LËNDËT NË PRITJE			Lëndët e transferuara
		SHQ	SER	BOS		SHQ	SER	BOS		SHQ	SER	BOS	
Viti													
2000	174	174			124	124			50	50			
2001	321	317	4		218	214	4		102	102			1
2002	406	398	8		225	217	8		174	174			7
2003	517	476	41		352	311	41		161	161			4
2004	989	557	432		393	252	141		586	295	291		10
2005	1732	1679	53		666	666			1053	1053			13
2006	1610	1590	20		657	637	20		944	944			9
2007	1644	1625	19		648	629	19		982	982			14
2008	1491	1466	25		557	534	23		934	932	2		
2009	1133	1124	9		363	356	7		770	768	2		
TOTAL	10017	9406	611	0	4203	3940	263	0	5756	5461	295	0	58

GJYKATA KOMUNALE NË KAMENICË/KAMENICË – LËNDËT PENALE

GJYKATA KOMUNALE NË KAMENICË – Lëndët penale	Totali i lëndëve të pranuar	LËNDËT E PRANUARA TË KLASIFIKUARA SIPAS PËRKATËSISË KOMBËTARE TË PALËVE				Totali i rasteve të pranuar	RASTET E KOMPLETUAR TË KLASIFIKUARA SIPAS PËRKATËSISË KOMBËTARE TË PALËVE				Totali i lëndëve në pritje
		SHQ	SER	RAE	Tjerë		SHQ	SER	RAE	Tjerë	
Viti											
2000	91	64	1	26		91	64	1	26		0
2001	163	136	4	23		162	136	4	22		1
2002	139	120	5	14		138	120	5	13		1
2003	151	118	16	17		151	118	16	17		0
2004	293	93	12	188		141	93	12	36		152
2005	210	171	11	27	1	199	170	11	17	1	11
2006	148	108	15	25		145	107	15	23		3
2007	142	103	22	17		132	100	21	11		10
2008	176	135	20	21		93	79	10	4		83
TOTALI	1513	1048	106	358	1	1252	987	95	169	1	261

GJYKATA KOMUNALE NË LIPJAN/LIPIJAN – Lëndët e trashëgimisë

Gjykata komunale në Lipjan/Lipljan – lëndët e trashëgimisë	Totali i lëndëve të pranuar	LËNDËT E PRANUARA		Totali i lëndëve të komplet.	LËNDËT E KOMPLETUARA		Totali i lëndëve në pritje	LËNDËT NE PRITJE	
		SHQ	SER		SHQ	SER		SHQ	SER
Viti									
2000	19	11	8	17	9	8	2	2	0
2001	70	32	38	69	31	38	1	1	0
2002	109	69	40	107	68	39	2	1	1
2003	124	57	67	126	58	68	0	0	0
2004	121	64	57	120	64	56	1	0	1
2005	83	40	43	77	38	39	6	2	4
2006	141	84	57	123	78	45	18	6	12
2007	243	155	88	223	124	99	20	20	0
2008	247	131	116	133	46	87	114	88	26
2009	138	109	29	67	40	27	71	69	2
TOTALI	1295	752	543	1062	556	506	235	189	46

TABELA ME NUMRIN E LËNDËVE KONTËSTIMORE, TRASHËGIMORE, PENALE DHE JOKONTËSTIMORE TË PRANUARA DHETË ZGJIDHURANË GJYKATËN KOMUNALE NË FERIZAJ/UROSEVAC

Gjykata komunal e në Ferizaj/Urosevac	Lëndët civile kontestimore												Trashëgimia						Lëndët jo kontestimore						Lëndët penale																																			
	SHQ			Tjerët			SERBËT			SHQ			SERBËT			SHQ			SERBËT			SHQ			SERBËT			Tjerët																																
	Z	P	pZ	Z	P	pZ	Z	P	pZ	Z	P	pZ	Z	P	pZ	Z	P	pZ	Z	P	pZ	Z	P	pZ	Z	P	pZ	Z	P	pZ																														
Viti	Total			7			47			0			0			43			40			2			2			2			288			779			288			10			1			9			4											
2000	7			47			0			0			43			40			2			2			2			2			288			779			288			10			1			9			4											
2001	399			156			12			11			1			138			126			34			34			809			674			809			674			12			5			7			17			0								
2002	493			273			2			1			1			32			13			19			2			2			650			548			650			548			16			3			13			12			4					
2003	457			258			1			1			59			29			271			200			50			48			736			558			736			558			10			10			8			6								
2004	2525			269			2			1			2019			38			1981			268			216			37			681			346			681			346			3			9			1			5								
2005	750			334			1			2			147			16			131			370			233			45			41			879			384			879			384			1			7			8			1			1		
2006	776			258			1			1			289			9			280			408			287			38			31			805			458			805			458			1			1			2			2					
2007	614			353			1			1			167			55			112			340			239			53			35			948			650			948			650			1			1			2			1					
2008	441			329			1			1			68			27			41			303			233			34			28			1087			691			1087			691			2			1			1			1					
2009	190			176			1			1			63			23			40			224			109			23			20			542			407			542			407			1			1			1								
Totali	6798			245			6			3			2856			221			2635			1920			368			326			7916			5004			7916			5004			57			38			38			47			0					

SHTOJCA 2

KORNIZA LIGJORE PËR PAKICAT KOMBËTARE – KRONOLOGJIA:

KORNIZA KUSHTETUESE PËR VETËQEVERISJE TE PERKOHSHME RREGULLORJA E UNMIK-ut 2001/9 - 15 MAJ 2001 – Kapitujt 3 dhe 4

Korniza Kushtetuese për Vetëqeverisje të Përkohshme krijoi kornizën ligjore gjithëpërfshirëse për vetëqeverisje në fushën e legjislativit, ekzekutivit dhe gjyqësorit. Përderisa kjo kornizë u jep kompetenca të gjera institucione të Kosovës, ajo megjithatë i mundëson Misionit të Kombeve të Bashkuara në Kosovë (UNMIK) të mbetet autoriteti qendror në vend. Korniza Kushtetuese për Vetëqeverisje të Përkohshme ishte Rregullorja e parë që adresonte të drejtat e komuniteteve më në hollësi. Siç e keni vënë re, termi “komunitet” përkufizohet gjerësisht si “qytetarë që i përkasin të njëjtit grup etnik, religjioz ose lingvistik”. Në kapitullin 3 të Kornizës Kushtetuese theksohet se Institucionet e Përkohshme të Vetëqeverisjes (PISG) do të respektojnë dhe sigurojnë të drejtat dhe liritë themelore të njeriut të njohura ndërkombëtarisht, duke përfshirë edhe a) Deklaratën Universale mbi të Drejtat e Njeriut; (b) Konventën Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut dhe Protokollet e saj; (c) Konventën Ndërkombëtare për të Drejtat Civile dhe Politike dhe Protokollet e saj; (d) Konventën për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Racial; (e) Konventën për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit kundër Gruas; (f) Konventën për të Drejtat e Fëmijës; (g) Kartën Evropiane për Gjuhët Rajonale ose të Pakicave; dhe (h) Konventën Kornizë të Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare. Kapitulli 4 përshkruan dispozitat e përgjithshme mbi të Drejtat e Komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre. Korniza Kushtetuese shënon një moment të rëndësishëm në sistemin ligjor të Kosovës.

<http://www.unmikonline.org/constframework.htm>

RREGULLORJA E UNMIK-ut 2000/1 mbi ADMINISTRIMIN E PËRBASHKËT TË KOSOVËS (14 janar 2000)

Për më shumë, Rregullorja e UNMIK-ut numër 2000/1 mbi Administrimin e përkohshëm dhe të përbashkët, kërkon që të gjitha komunitetet të inkuadrohen në udhëheqjen e përkohshme administrative dhe që ato të përfaqësohen në mënyrë të drejtë.

<http://www.unmikonline.org/regulations/2000/reg01-00.htm>

RREGULLORJA E UNMIK-ut 2000/45 mbi VETËQEVERISJEN E KOMUNAVE NË KOSOVË (11 gusht 2000)

Hapi tjetër i rëndësishëm drejt garantimit të pjesëmarrjes së pakicave është ndërmarrë në vitin 2000, kur Përfaqësuesi Special i Sekretarit të Përhershëm (SRSG) nxori rregulloren 2000/45 mbi Vetëqeverisjen e Komunave në Kosovë. Seksioni 2, neni 2.3 thekson: “Të gjitha organet dhe institucionet e komunës duhet të garantojnë se qytetarët e komunës gëzojnë të gjitha të drejtat dhe liritë pa asnjë dallim, pa marrë parasysh racën, kombësinë, ngjyrën, gjininë, religionin, bindjet politike, prejardhjen kombëtare apo sociale, pronën apo statusin tjetër dhe do të kenë mundësi të barabarta punësimi në të gjitha nivelet e shërbimeve komunale”. Gjatë politikave dhe praktikave të tyre të punës, komunat do t'i kushtojnë vëmendje nevojës për promovimin e ko-ekzistencës në mes qytetarëve të tyre dhe krijimit të kushteve që të gjitha komunitetet të shprehin, ruajnë dhe zhvillojnë identitetet e tyre kombëtare, kulturore, religjioze dhe gjuhësore. Termi komunitet në këtë Rregullore nënkupton komunitetet e qytetarëve që i takojnë të njëjtit grup etnik, religjioz dhe gjuhësor.

<http://www.unmikonline.org/regulations/2000/reg45-00.htm>

LIGJI KUNDËR DISKRIMINIMIT NUMËR 2004/3 (19 shkurt 2004)

Ky ligj ka për qëllim parandalimin dhe luftimin e diskriminimit, promovimin e barazisë efektive dhe zbatimin e parimeve të trajtimit të barabartë të qytetarëve të Kosovës në sundimin e ligjit. *(Neni 1)*

Rregullimi i çështjeve që kanë të bëjnë me mos-diskriminim bazohet në:

- a) parimin e trajtimit të barabartë – nuk do të ketë diskriminim direkt apo indirekt ndaj ndonjë personi apo personave për shkak të gjinisë, moshës, statusit martesor, gjuhës, kufizimit të aftësive mendore apo fizike, orientimit seksual, bindjeve politike, origjinës etnike, kombësisë, religjionit ose besimit, racës, origjinës sociale, pronës, lindjes apo ndonjë gjendje tjetër;
- b) parimi i përfaqësimit të drejtë në punësim të gjithë personave dhe pjesëtarëve të komuniteteve në kuadër të organeve publike, në të gjitha nivelet.
- c) parimi i mirëkuptimit dhe tolerancës ndëretnike të qytetarëve të Kosovës. *(Neni 2)* dhe
- (j) parimi i gjykimit të dhe trajtimit të drejtë para gjykatave dhe gjitha organeve tjera që merren me administrimin e drejtësisë *(Neni)*

http://www.unmikonline.org/regulations/2004/re2004_32ale04_03.pdf

MARRËVESHJE MES UNMIK-ut DHE KËSHILLIT TË EVROPËS (COE) PËR ARANZHIMET TEKNIKE QË KANË TË BËJNË ME KORNIZËN KUSHTETUESE PËR MBROJTJEN E PAKICAVE KOMBËTARE - 30 QERSHOR 2004 – Nenet 1 dhe 2

Sa i përket implementimit të Kornizës Kushtetuese për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare në Kosovë ajo i nënshtrohet marrëveshjes së monitorimit me Këshillin e Evropës. *(Neni 1 mbi Pajtimin me Konventën Kornizë) dhe Neni 2 mbi Modalitetet e monitorimit.*

<http://www.unhcr.org/refworld/category,LEGAL,COE,,SRB,441821b44,0.html>

REZOLUTA E KOMITETIT TË MINISTRAVE TË KËSHILLIT TË EVROPËS MBI IMPLEMENTIMIN E KONVENTËS KRONIZË NË KOSOVË - 21 qershor 2006

[http://www.internaldisplacement.org/8025708F004CE90B/\(httpDocuments\)/E90EFF7A926630B2C12573A600463555/\\$file/Resolution+ResCMN\(2006\)9.pdf](http://www.internaldisplacement.org/8025708F004CE90B/(httpDocuments)/E90EFF7A926630B2C12573A600463555/$file/Resolution+ResCMN(2006)9.pdf)

RREGULLORJA E UNMIK-ut NUMËR 2006/36 PËR NDIHMË JURIDIKE (7 QERSHOR 2006)

Kjo rregullore ka për qëllim të krijojë një sistem të integruar ligjor për çështjet penale, civile dhe administrative, që garanton mbrojtjen e plotë të të drejtave dhe interesave të komuniteteve, në përputhje me instrumentet ndërkombëtare. Kjo rregullore është hartuar nga Komisioni për Ndhimë Juridike, si organ i pavarur që ofron ndihmë juridike për të gjithë ata që për shkak të mungesës së mjeteve financiare do t'iu ishte mohuar e drejta për qasje efikase në drejtësi. Zyra për koordinimin e ndihmës juridike është sekretariat i Komisionit dhe është përgjegjëse për administrimin e ndihmës juridike dhe mbikëqyrjen e 5 Zyrave të Qarkut për Ndhimë Juridike. Seksioni 2 i nenit 2.4 i Parimeve Udhërrëfyese të kësaj rregulloreje thekson: *ndihma juridike duhet ofruar pa diskriminim të drejtpërdrejt apo indirekt të personave në bazë të gjinisë, moshës, statusit martesor, gjuhës, kufizimit të aftësive mendore apo fizike, orientimit seksual, bindjeve politike, origjinës etnike, kombësisë, religjionit ose besimit, racës, origjinës sociale, pronës, lindjes apo ndonjë gjendje tjetër. Neni 2.5 përcakton se ndihma juridike falas do të*

jetë në harmoni dhe do të ofrohet në gjuhët e përcaktuara me ligjet e aplikueshme, posaçërisht me Konventën Kornizë për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare. Seksioni 10 i Rregullores u referohet kriterëve kualifikues dhe përshkruan në hollësi kategoritë e njerëzve, sipas prioriteteve, të cilët i plotësojnë kërkesat për të marrë ndihmë juridike falas.

http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/02english/E2006regs/RE2006_36.pdf

LIGJI KOSOVAR PËR PËRDORIMIN E GJUHËVE - Ligji numër 02/L-37 (26 korrik 2006)

Ky ligj ka për qëllim të sigurojë respektimin e identitetit gjuhësor të gjithë personave dhe të krijojë një ambient të përshtatshëm për të gjitha komunitetet që ta ruajnë dhe ta shprehin identitetin e tyre gjuhësor. Dispozitat e përgjithshme të Ligjit për përdorimin e gjuhëve përcaktojnë përdorimin e gjuhëve zyrtare, sikurse edhe gjuhëve të komuniteteve gjuha amtare e të cilëve nuk është gjuhë zyrtare, në institucionet e Kosovës dhe organizatat apo ndërmarrjet tjera që kryejnë funksione dhe shërbime publike. Ligji përcakton status të njëjtë për gjuhën shqipe dhe serbe, si gjuhë zyrtare në Kosovë, dhe përdorim të barabartë të tyre në të gjitha institucionet e Kosovës. Ligji gjithashtu përcakton se në nivel komunal edhe gjuhët e komuniteteve tjera, siç është gjuha turke, boshnjake dhe rome, do të jenë gjuhë në përdorim zyrtar, sipas kushteve të përcaktuara me ligj.

http://www.assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/2006_02-L37_en.pdf

PROPOZIMI GJITHËPËRFSHIRËS PËR ZGJIDHJEN E STATUSIT TË KOSOVËS - MARTTI ATHISAARI - 2 SHKURT 2007

Në prill të vitit 2007, i dërguari Special i OKB-së, Martti Ahtisaari, ia dorëzoi Këshillit të Sigurimit të OKB-së Propozimin e tij Gjithëpërfshirës për Zgjidhjen e Statusit të Kosovës ("Pani i Ahtisaarit"). Plani i Ahtisaarit ka tekstin kryesor me 15 nene të cilat përcaktojnë parimet e përgjithshme, sikurse edhe 12 anekset që bëjnë elaborimin e tyre. Plani i Ahtisaarit përqendrohet para së gjithash në mbrojtjen e të drejtave, identitetin dhe kulturën e komuniteteve jo-shqiptare të Kosovës, përfshirë këtu edhe krijimin e kornizës për pjesëmarrjen e tyre aktive në jetën publike. I dërguari special, Ahtisaari, gjithashtu propozoi që Kosova të bëhet shtet i pavarur, i mbikëqyrur ndërkombëtarisht për një kohë të caktuar. Mes dispozitave tjera të rëndësishme të kësaj zgjidhje për Kosovën janë: **Demokracia multietnike** (shoqëria multietnike e Kosovës do ta qeverisë vetveten në mënyrë demokratike, duke respektuar në tërësi sundimin e ligjit, të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, promovimin e paqes dhe prosperitetit për të gjithë banorët e saj; **Kushtetuta e Kosovës** mishëron parimet e cekura më lartë: **Pjesëmarrja dhe të drejtat e pakicave** (element qendror në Planin e Ahtisaarit është mbrojtja dhe promovimi i të drejtave të gjithë popujve dhe komuniteteve në Kosovë, duke përfshirë mbrojtjen e kulturës, gjuhës, edukimit dhe simboleve të tyre. Plani gjithashtu mundëson përfaqësimin e komuniteteve jo-shqiptare të Kosovës në institucionet kryesore publike, për të siguruar të drejtat e tyre dhe për të inkurajuar pjesëmarrjen e tyre aktive në jetën publike); **Decentralizimi** - Plani i Ahtisaarit propozon kompetenca të gjëra për komunat. Komuniteti serb i Kosovës do të ketë kompetenca të mëdha në lidhje me çështjet që kanë të bëjnë me ata, përfshirë edhe sistemin shëndetësor dhe arsimin e lartë. Serbët dhe komunitetet më të mëdha do të kenë autonomi të gjerë financiare, do të kenë të drejtë të pranojnë financim transparent nga Serbia dhe të marrin pjesë në partneritete ndër-komunale dhe bashkëpunim ndërkufitar me institucionet serbe. Do të krijohen gjashtë komuna të reja me shumicë serbe apo do të zgjerohen komunat ekzistuese: Graçanica/ Gračanica, Novobrdë/Novo Brdo, Kllokot/Klokot, Ranillug/Ranilug, Partesh/Parteš (tashme janë krijuar) dhe Mitrovica/Mitrovica. Sistemi gjyqësor i Kosovës do të jetë i pavarur etnikisht, profesional dhe i paanshëm. Plani gjithashtu mundëson themelimin e një Gjykatë të re Kushtetuese.

<http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/de/Europa/Suedosteuropa/Downloads-und-Dokumente/Ahtisaari-Plan.pdf>

KUSHTETUTA E REPUBLIKËS SË KOSOVËS –15 QERSHOR 2008

Kushtetuta e Republikës së Kosovës hyri në fuqi më 15 qershor 2008. Kushtetuta përmban dispozita që kanë të bëjnë me funksionet publike të bazuara në parimet e barazisë para ligjit dhe respektit për të drejtat dhe liritë themelore, sipas standardeve ndërkombëtare. Për më tepër, kushtetuta bën një hap më tej duke vendosur masa që shkojnë përtej parimeve të barazisë, me qëllim që të mbrojnë dhe promovojë të drejtat e individëve apo grupeve në pozita të pabarabarta.

<http://www.kushtetutakosoves.info/repository/docs/Constitution.of.the.Republic.of.Kosovo.pdf>

Kapitulli II Të drejtat dhe liritë themelore - nenet 24, 31 dhe 32

Kapitulli i **II-të** i Kushtetutës së Kosovës u referohet neneve që përshkruajnë të drejtat dhe liritë themelore në raport me: Barazinë para ligjit (neni 24) E drejta për gjykim të drejtë dhe të paanshëm (neni 31) dhe E drejta për mjete ligjore. (neni 31).

Kapitulli III Të Drejtat e Komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre - nenet 57, 58, 59, 60, 61 dhe 62

Kapitulli **III-të** i referohet neneve që përshkruajnë të drejta specifike për qytetarët që i takojnë të njejtit grup etnik, gjuhësor apo religjioz që në mënyrë tradicionale ka qenë prezent në territorin e Kosovës (komunitetet), përveç të drejtave të përshkruara në kapitullin e II-të - Të Drejtat e Njeriut dhe Liritë Themelore.

Gjithashtu, kapitulli **III-të** përshkruan përgjegjësitë që dalin nga **neni 58** duke iu referuar përgjegjësiave të shtetit të Kosovës për të siguruar kushte adekuate që u mundësojnë komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre të kultivojnë, mbrojnë dhe zhvillojnë identitetin e tyre. Për më tepër, **neni 59** parasheh se antëtarët e komuniteteve kanë të drejtë që në mënyrë individuale apo në komunitet të shprehin, kultivojnë dhe zhvillojnë kulturën e tyre, si dhe të kultivojnë elementet themelore të identitetit, religjionit, gjuhës, traditës dhe kulturës; të kenë të drejtë arsimit në të gjitha nivelet në njërin nga gjuhët zyrtare të Republikës së Kosovës sipas zgjedhjes së tyre, të përdorin gjuhën e tyre dhe alfabetin përkatës në komunikim me autoritetet komunale apo zyrat lokale të autoritetetve qendrore në rajonet ku ata përbëjnë përqindjen e caktuar të popullatës në përputhje me ligjin.

Neni 60 i referohet themelimit të Këshillit Konsultativ për Komunitete i cili funksionon nën autoritetin e Presidentit të Republikës së Kosovës në të cilin organ do të përfaqësohen të gjitha komunitetet dhe I cili do të ketë këtë mandat: të shërbejë si mekanizëm për komunikim të rregullt në mes të komunitetve dhe Qeverisë së Kosovës si dhe t'iu mundësojë komuniteteve që të komentojnë në fazë të hershme iniciativat politike dhe legjislative të cilat përgaditen nga Qeveria e Kosovës; të sugjerojë iniciativa të tilla, si dhe të kërkojë që pikpamjet e tyre të reflektohen në programet apo projektet relevante. Përfaqësimi në institucionet publike, punësimi dhe përfaqësimi në Institucionel lokale janë të rregulluara me **nenet 61** dhe **62** të këtij kapitulli.

Ligji mbi Mbrojtjen dhe Promovimin e të Drejtave të Komunitetve dhe Pjesëtarëve të tyre në Kosovë - Ligji Nr 03/L- 047 (Mars 13, 2008)

http://www.gazetazyrtare.com/e-gov/index.php?option=com_content&task=view&id=148&Itemid=56&lang=en

Procena pristupa pravdi manjina na Kosovu Izveštaj

**Fond za humanitarno pravo Kosovo
mart 2009 – februar 2010.**



Fond za humanitarno pravo Kosovo
dokumentovanje i pamćenje

Napomena

Ovaj izveštaj je deo projekta „Promocija manjinskih prava na Kosovu”, koji zajednički finansiraju Evropska unija – Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava (EIDHR) i Organizacija za evropsku bezbednost (OEBS) – kancelarija Visokog komesara za nacionalne manjine.

Isključivu odgovornost za sadržaj ove publikacije ima Fond za humanitarno pravo Kosovo i ni u kom slučaju se ne može smatrati da ona odražava stavove Evropske unije ili Visokog komesara za nacionalne manjine.

SADRŽAJ

REZIME	49
UVOD	49
1. METODOLOGIJA	50
1.1. Teškoće u pribavljanju podataka od sudova	51
GLAVNI REZULTATI ISTRAŽIVANJA	51
1. ZAPOŠLJAVANJE PRIPADNIKA ZAJEDNICA U SUDOVIMA	51
2. PRAVO NA BESPLATNU PRAVNU POMOĆ	53
3. PRIMENA ZAKONA O UPOTREBI JEZIKA U SUDOVIMA	53
4. NEDOSTATAK PRECIZNIH I POTPUNIH PODATAKA O BROJU PREDMETA.....	54
5. PREDMETI U KOJIMA SE KAO STRANKE POJAVLJUJU PRIPADNICI MANJINSKIH ZAJEDNICA	54
SUDOVI I NJIHOV MANDAT	55
1. OKRUŽNI SUDOVI	55
2. OPŠTINSKI SUDOVI	55
3. OPŠTINSKI SUDOVI ZA PREKRŠAJE	55
4. VRHOVNI SUD KOSOVA	56
5. VIŠI SUD ZA PREKRŠAJE	57
6. SUDOVI U REGIONU PEĆI/PEJĚ	57
OKRUŽNI SUD U PEĆI/PEJĚ	
OPŠTINSKI SUDOVI U REGIONU PEĆI/PEJĚ	
OPŠTINSKI SUD U PEĆI/PEJĚ	
OPŠTINSKI SUD U ISTOKU/ISTOG	
OPŠTINSKI SUD U DEČANIMA/DEÇAN	
OPŠTINSKI SUD U ĐAKOVICI/GJAKOVĚ	
OPŠTINSKI SUD U KLINI/KLINĚ	
OPŠTINSKI SUDOVI ZA PREKRŠAJE U REGIONU PEĆI/PEJĚ	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U PEĆI/PEJĚ	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U ISTOKU/ISTOG	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U DEČANIMA/DEÇAN	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U GJAKOVĚ/ĐAKOVICA	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U KLINI/KLINĚ	
7. SUDOVI U REGIONU MITROVICE/MITROVICĚ	61

OPŠTINSKI SUD U SRBICI/SKENDERAJ	
OPŠTINSKI SUD U VUČITRNU/VUSHTRRI	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U REGIONU MITROVICE/MITROVICĚ	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U SRBICI/SKENDERAJ	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U VUČITRNU/VUSHTRRI	
8. SUDOVI U REGIONU GNJILANA/GJILAN.....	63
OKRUŽNI SUD U GNJILANU/GJILAN	
OPŠTINSKI SUDOVI U REGION GNJILANA/GJILAN	
OPŠTINSKI SUD U KAMENICI/KAMENICĚ	
OPŠTINSKI SUD U VITINI/VITI	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U GNJILANU/GJILAN	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U KAMENICI/KAMENICĚ	
9. SUDOVI UPRIŠTINĚ/PRIŠTINA REGION.....	65
OKRUŽNI SUD U PRIŠTINI/PRIŠTINĚ	
OPŠTINSKI SUD U PRIŠTINI/PRIŠTINĚ	
OPŠTINSKI SUD U PODUJEVU/PODUJEVĚ	
OPŠTINSKI SUD U GLOGOVCU/GLLOGOVC	
OPŠTINSKI SUD U LIPLJANU/LIPJAN	
OPŠTINSKI SUD U UROŠEVCU/FERIZAJ	
OPŠTINSKI SUD U KAČANIKU/KAQANIK	
OPŠTINSKI SUDOVI ZA PREKRŠAJE U REGIONU PRIŠTINE/PRIŠTINĚ	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U PODUJEVU/PODUJEVĚ	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U GLOGOVCU/GLLOGOVC	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U LIPLJANU/LIPJAN	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U KAČANIKU/KAQANIK	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U UROŠEVCU/FERIZAJ	
10. SUDOVI U REGIONU PRIZRENA/PRIZREN.....	68
OKRUŽNI SUD U PRIZRENU/PRIZREN	
OPŠTINSKI SUD U PRIZRENU/PRIZREN	
OPŠTINSKI SUD U MALIŠEVU/MALISHEVĚ	
OPŠTINSKI SUD U SUVOJ RECI/SUHAREKĚ	
OPŠTINSKI SUD U DRAGAŠU/DRAGASH	
OPŠTINSKI SUD U ORAHOVCU/ RAHOVEC	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U REGIONU PRIZRENA/PRIZREN	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U MALIŠEVU/MALISHEVĚ	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U SUVOJ RECI/SUHAREKĚ	
OPŠTINSKI SUD ZA PREKRŠAJE U DRAGAŠU/DRAGASH	
11. PRISTUP SUDOVI MA IZ PERSPEKTIVE MANJINA	72
OPŠTI ZAKLJUČCI	75
PREPORUKE	76
PRAVNI OKVIR KOJI KOJI UREĐUJE PITANJE NACIONALNIH	
MANJINA- HRONOLOGIJA - Dodatak 1	79
TABELARNI PRIKAZ - dodatak 2	85

REZIME

Fond za humanitarno pravo Kosovo (FHP Kosovo) obišao je u periodu od marta 2009. do februara 2010. godine većinu sudova na Kosovu i obavio intervjue sa predstavnicima tih sudova s namerom da: pribavi podatke o zaposlenosti pripadnika manjinskih zajednica u sudovima, utvrdio da li postoje uslovi za pružanje besplatne pravne pomoći, da li sudovi poštuju Zakon o upotrebi jezika i u kojim predmetima se pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju kao stranke, odnosno kakva je struktura okončanih predmeta u odnosu na nacionalnost stranaka. Ovo istraživanje je prošireno intervjuima s pripadnicima zajednica koji su se obraćali sudovima na Kosovu.

FHP Kosovo je utvrdio da se zakonski okvir Kosova koji uređuje zastupljenost pripadnika manjinskih zajednica u pravosudnim institucijama ne sprovodi u potpunosti. Taj okvir predviđa da u pravosuđu bude najmanje 15 odsto ne-Albanca, od čega bi se osam odsto radnih mesta odnosilo na Srbe. Uprkos tome, veliku većinu sudija, sudija za prekršaje i administrativnog osoblja u sudovima čine pripadnici albanske zajednice.

Predstavnici sudova tvrde da je pravo na besplatnu pravnu pomoć garantovano svim građanima Kosova pod istim uslovima. S druge strane, velika većina intervjuisanih pripadnika etničkih zajednica dala je FHPKosovu suprotne informacije, naime, da nisu upoznati sa svojim pravom na besplatnu pravnu pomoć, te nisu ni mogli da je koriste, iako im je bila potrebna.

Kad je u pitanju sprovođenje Zakona o upotrebi jezika, FHP Kosovo je utvrdio da se taj zakon generalno primenjuje u svim sudovima u kojima je obavljeno istraživanje. Sudovi izdaju dokumenta na službenim jezicima Kosova – srpskom i albanskom. Sudovi u Prizrenu/Prizren, osim toga, izdaju dokumenta i na turskom jeziku, s obzirom da je i taj jezik u službenoj upotrebi u toj opštini. Pravosudne institucije obezbeđuju usluge

prevođenja svim strankama na srpski i albanski, kao i turski jezik u opštini Prizren. Trebalo bi, međutim, naglasiti da nedovoljan broj sudskih tumača i nedostatak opreme za simultano prevođenja može usporavati sudske postupke. Svu službenu dokumentaciju koju sudovi koriste u komunikaciji sa građanima priprema Pravosudni savet Kosova u Prištini/Prishtinë. Ova dokumentacija se, međutim, ne priprema i na turskom.

Sudovi nisu u stanju da vode ažurnu evidenciju o predmetima. Većina sudova još uvek nema elektronske baze podataka i stoga evidenciju vode ručnim putem. Na osnovu neposrednog uvida, FHP Kosovo zaključuje da broj predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica iz godine u godinu raste. Ti predmeti se uglavnom odnose na vanparnične postupke i ostavinska pitanja i njih su opštinski sudovi u najvećem broju rešili. Ipak, na osnovu istraživanja i dostupnih statističkih podataka, FHP Kosovo zaključuje da sudovi nisu dovoljno efikasni, što se slaže s većinskim stavom svih manjinskih zajednica da su veoma nezadovoljne radom sudova. S druge strane, predstavnici sudova s kojima je razgovarao FHP Kosovo iznose da je pojačanje tehničkih i ljudskih resursa glavni uslov za efikasnije procesuiranje predmeta.

UVOD

Fond za humanitarno pravo Kosovo (FHP Kosovo) je od marta 2009. do februara 2010. godine sproveo istraživanje s ciljem da pribavi informacije o tome da li pravosudne institucije na Kosovu u potpunosti poštuju pravni okvir¹ za zaštitu manjinskih prava koji se odnosi na rad sudova, uključujući stopu zaposlenosti pripadnika manjinskih zajednica u pravosudnim institucijama. Svrha tog istraživanja je bila da se stekne utisak o pristrasnosti ili nepristrasnosti, profesionalnosti i efikasnosti kosovskih sudova, kao i da se utvrdi da li postoji raskorak kad je u pitanju primena zakonskih mera i mehanizama koji garantuju manjiska prava, a sve to u cilju podizanja svesti donosilaca odluka o ovim pitanjima.

¹ Kad je u pitanju pravni okvir, FHP Kosovo pratio je primenu odredbi člana 57 Ustava Kosova, Glava III u vezi s članovima 24, 31 i 32 Glave II Ustava i Zakona protiv diskriminacije, tačku (j) člana 4 ovog zakona kojim se reguliše jednakost svih građana pred zakonom bez obzira na etničko poreklo, članova (12) do (18) Zakona o upotrebi jezika kojim se uređuje upotreba jezika u sudskim postupcima, kao i Uredba UNMIK-a br. 2006/36 o pravnoj pomoći.

U cilju istraživanja, FHP Kosovo obavio je 48 intervjua sa predstavnicima opštinskih sudova, opštinskih sudova za prekršaje, okružnih sudova, Višeg suda, Višeg suda za prekršaje i Vrhovnog suda Kosova i 32 intervjua sa pripadnicima zajednica koji su bili ili su još uvek stranke u postupcima koji se vode pred sudovima na Kosovu.

Kad je u pitanju geografska obuhvaćenost, istraživanje je obavljeno širom Kosova: istraživači FHP Kosovo obavili su razgovore s predstavnicima **Vrhovnog suda Kosova, Višeg suda za prekršaje Kosova, okružnih sudova u Prištini/Prishtinë, Gnjilanu/Gjilan, Prizrenu/Prizren i Peći/Pejë; opštinskih sudova u Glogovcu/Gllogovc, Podujevu/Podujevë, Lipljanu/Lipjan, Vučitrnu/Vushtrri, Srbici/Skenderaj, Uroševcu/Ferizaj, Kačaniku/Kaçanik, Kamenici/Kamenicë, Mališevu/Malishevë, Suvoj Reci/Suharekë, Prizrenu/Prizren, Orahovcu/Rahovec, Dragašu/Dragash, Dečanima/Deqan, Peći/Pejë, Đakovici/Gjakovë, Klini/Klinë i Istoku/Istog; opštinskih sudova za prekršaje u Glogovcu/Gllogovc, Podujevu/Podujevë, Lipljanu/Lipjan, Vučitrnu/Vushtrri, Srbici/Skenderaj, Gnjilanu/Gjilan, Uroševcu/Ferizaj, Kačaniku/Kaçanik, Kamenici/Kamenicë, Mališevu/Malishevë, Suvoj Reci/Suharekë, Orahovcu/Rahovec, Dragašu/Dragash, Dečanima/Deqan, Peći/Pejë, Đakovici/Gjakovë, Klini/Klinë i Istoku/Istog; odeljenjima uroševačkog/Ferizaj Opštinskog suda i Opštinskog suda za prekršaje u Štrpcu/Shtërpce i odeljenjima suda u Prištini/Prishtinë u Gračanici/Gračanicë.**

FHP Kosovo nije dobio podatke od pravosudnih organa u Mitrovici/Mitrovicë, Leposaviću/Leposaviq i Zubinom Potoku/Zubin Potok zbog toga što ti sudovi ne funkcionišu od 20. februara, 2008. godine.² FHP Kosovo nije dobio podatke ni od Opštinskog suda u Prištini /Prishtinë, Gnjilanu/Gjilan, Vitini/Viti, Opštinskog suda za prekršaje u Prištini/Prishtinë, Prizrenu/Prizren i Vitini/Viti, s obrazloženjem da imaju previše posla i nemaju kapacitete za pribavljanje podataka koji su potrebni FHPKosovu. Od Opštinskog suda u Đakovici/Gjakovë FHP Kosovo nije uspeo da dobije podatke zbog nespremnosti predstavnika tog suda da pruže bilo kakve podatke našoj organizaciji.

1. METODOLOGIJA

Da bi se obezbedila dobra komunikacija i nesmetan tok istraživanja, FHP Kosovo je pripremio i poslao dopis svim predsednicima i sekretarima sudova, u kome ih je obavestio o cilju istraživanja i pozvao da daju svoj doprinos rezultatima istraživanja. Pripremljen je specijalan upitnik za obraćanje sekretarima suda kao i za razgovore sa predstavnicima manjinskih zajednica. Cilja upitnika je bio da se dobiju odgovori na sledeća pitanja:

- Da li se manjine obraćaju kosovskim sudovima?
- Koliko su manjine zastupljene u kosovskom pravosudnom sistemu (broj sudija, tužilaca i administrativnih službenika)
- Da li se manjine obraćaju institucijama kosovskog pravosudnog sistema (da li se pojavljuju na suđenjima; sudski predmeti u kojima su stranke pripadnici manjina, koliko su postupaka pokrenuli pripadnici manjina pred kosovskim sudovima od 1999. godine, koliko njih je okončano)
- Koje vrste postupaka su pokrenute?
- U kojoj meri su manjine upoznate s mogućnošću da traže pravdu na Kosovu?

Tokom rada na terenu, prikupljen je značajan deo dokumenata koji se odnose na prepisku sudova sa strankama, npr. sudska uverenja i potvrde, sudski pozivi, sudske odluke, dostavnice i povratnice, konosmani, novčane kazne, pozivi za glavnu raspravu itd. FHP Kosovo je dobio kopije radnih izveštaja koje nekoliko opštinskih sudova i opštinskih sudova za prekršaje podnose Sekretarijatu Pravosudnog saveta Kosova, kao i znatan broj izveštaja pripremljenih za potrebe istraživanja FHP Kosovo.

Kao što je prethodno receno, FHP Kosovo je obavio razgovore sa 32 pripadnika etničkih zajednica koji su učestvovali ili još uvek učestvuju kao stranke u postupcima pred kosovskim sudovima, kako bi dobio njihov utisak o tome kako se ostvaruje pravda na Kosovu. I istraživanje iskustava zajednica sa kosovskim pravosudnim institucijama bilo je ograničeno na sledeće opštine: Peć/Pejë, Gnjilane/Gjilan, Kamenica/Kamenicë, Prizren, Priština /

Prishtinë i Lipljan/Lipjan. Te opštine su odabrane zbog toga što u njima živi značajan broj manjina. U okviru razgovora s njima, postavljana su im sledeća pitanja:

- Da li ste se ikad obratili nekom kosovskom sudu? Ako niste, pokušajte da objasnite razloge za to, npr: da niste morali, ili zbog nekog drugog razloga (npr. udaljenost suda od mesta gde živite, niste imali prevoz, ili nemate poverenja u kosovske sudove).
- Ako ste se obraćali, objasnite kom ste se sudu obratili (sud, nadležnost, mesto) i opišite konkretan slučaj.
- Na kom jeziku ste se obratili sudu? Da li ste dobili odgovor od suda i ako jeste, na kom jeziku: maternjem ili nekom drugom?
- Na kom jeziku se vodio postupak i da li vam je obezbeđen prevod na vaš maternji jezik?
- Ako niste dobili nikakav odgovor od suda ili ako ste nezadovoljni radom suda, da li ste ikada uputili pritužbu?
- Da li ste upoznati s mogućnošću dobijanja besplatne pravne pomoći i da li ste ikada koristili tu uslugu?

Na kraju, istraživači FHP Kosovo obavili su nekoliko poseta kancelarijama za vezu sa sudovima koje je uspostavilo Odeljenje za sudsku integraciju pri Ministarstvu pravde Kosova, a na osnovu Uredbe UNMIK-a.³ Ove kancelarije imaju mandat da obezbede prevoz i pružaju tehničku i pravnu pomoć strankama kako bi im se omogućio lakši pristup sudovima. Predstavnicima tih institucija postavljana su sledeća pitanja:

- Šta je svrha formiranja kancelarija za veze sa sudovima?
- Koju vrstu pomoći nude te kancelarije i kome?
- Koliko su predmeta primile?
- Kakve su povratne informacije od korisnika usluga?
- S kakvim pritužbama se susreću u svakodnevnom radu s ljudima?

1.1. Teškoće u pribavljanju podataka od sudova

Prikupljanje podataka iz sudskih upisnika

bilo je veoma teško s obzorom da ne postoje kompjuterske baze podataka i da stranke nisu klasifikovane po etničkoj pripadnosti. To znači da u upisnicima ne postoji posebna rubrika u kojoj bi se identifikovala etnička pripadnost stranaka. Naši istraživači bili su „primorani” da ljubazno mole zaposlene u sudovima da odvoje malo vremena i pruže im traženi podatak, što je onda zavisilo od dobre volje pojedinih zaposlenih. Veoma često bi istraživač zajedno sa osobljem suda morao da ručno prepisuje sudske registre kako bi ustanovio etničku pripadnost stranaka. Ova situacija je, naravno, imala uticaja na istraživanje jer je u nekim slučajevima bilo teško utvrditi nacionalnost stranaka, npr. kod pripadnika RAE zajednice, koji obično nose slična imena i prezimena kao albanska većina. Povrh toga, precizno računanje primljenih, rešenih i nerešenih predmeta po nacionalnoj pripadnosti stranaka bilo je suočeno s preprekom uzorokovanom time što sudovi u nekim slučajevima nisu imali potpune podatke o tome koliko je predmeta rešeno na godišnjem nivou, već samo podatke o nerešenim predmetima koji bivaju preneti iz prethodne godine u narednu. Činjenica da FHP Kosovo nije mogao da obezbedi podatke Opštinskog suda u Prištini/Prishtinë (koji je, inače, najveći opštinski sud na Kosovu), opštinskih sudova u Gnjilanu/Gjilan i Vitini/Viti i opštinskih sudova za prekršaje u Prištini/Prishtinë, Prizrenu/Prizren i Vitini/Viti je uticala da se zaključuje na osnovu podataka manjeg broja sudova nego što je bio cilj istraživanja.

GLAVNI REZULTATI ISTRAŽIVANJA

1. ZAPOŠLJAVANJE PRIPADNIKA MANJINSKIH ZAJEDNICA U SUDOVIMA

Kad su u pitanju pripadnici manjinskih zajednica zaposleni u kosovskim sudovima, njihov broj je daleko manji od ustanovljenih kvota. Naime, regulatorni okvir za pravosudni sistem⁴ i Ustav Kosova⁵ putem mera koje sprovodi Pravosudni savet Kosova propisuje da bi ne-Albanci trebalo da

³ Uredba UNMIK-a br. 2005/53; Uredba UNMIK-a br. 2006/25 (XV, Viii) (<http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette>)

⁴ Uredba UNMIK-a o regulatornom okviru za pravosudni sistem na Kosovu, 27 april 2006

⁵ Ustav Kosova, Glava VII, član 103

6 Pravosudni savet Kosova je najviši organ pravosudnog sistema Kosova, uspostavljen u skladu sa Uredbom UNMIK-a br. 2005/52, a koji je nadležan za imenovanje sudija, tužilaca i sudija-porotnika. Pravosudni savet Kosova formirao je stalni Savetodavni odbor za manjine, shodno članu 2 i 2.5 UNMIK-ove Uredbe br. 2006/25 sa ciljem da: a) predstavlja zajednice koje nisu dovoljno zastupljene u pravosudnom sistemu Kosova; b) formuliše preporuke kako bi se odredio određen broj radnih mesta koja će biti rezervisana za pripadnike manjina koje nisu dovoljno zastupljene; c) podstiču povratak pripadnika zajednica koje nisu dovoljno zastupljene a koji ispunjavaju uslove i voljni su da rade kao sudije ili tužioc na Kosovu d) sačinie preporuke u vezi s pronalaženjem i zapošljavanjem kvalifikovanih pripadnika zajednica koje nisu dovoljno zastupljene kako bi bili imenovani na sudijske i tužilačke funkcije kao i da rade na drugim radnim mestima u okviru pravosudnog sistema Kosova.

7 Broj imenovanih sudija ne obuhvata sudije iz Okružnog suda u Mitrovici /Mitrović, opštinskih sudova i opštinskih sudova za prekršaje u Mitrovici/ Mitrović, Leposaviću/Leposavić, Zubinom Potoku/Zubin Potok, pošto FHP Kosovo nije uspeo da dobije podatke od tih sudova.

čine najmanje 15 odsto zaposlenih u pravosudnim institucijama, od čega osam odsto radnih mesta pripada Srbima.⁶

FHP Kosovo je utvrdio da ogromna većina sudija na Kosovu dolazi iz albanske zajednice: 234 od 254 sudija su Albanci, šest Turci, osam Bošnjaci, tri Srbi i tri iz zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani.⁷ U okružnim sudovima u Prištini/Prishtinë i Gnjilanu/Gjilan, kao i u Opštinskom sudu u Prištini/Prishtinë (osim u ogranku tog opštinskog suda u Gračanici/Gračanicë) sudije su isključivo Albanci. Albanci su sudije i u opštinskim sudovima u Srbici/Skenderaj, Suvoj Reci/Suharekë, Mališevu/Malishevë, Orahovcu/Rahovec, Podujevu/Podujevë, Glogovcu/Gllogovc, Lipljanu/Lipjan, Đakovici/Gjakovë, Klini/Klina, Istoku/Istog, Dečanima/Deqan, Vitini/Viti, Kamenici/Kamenicë, Kačaniku/Kaçanik i Uroševcu/Ferizaj, Odeljenju uroševačkog/ Ferizaj Opštinskog suda za prekršaje u Štrpcu/Shtërpce, i Višem sudu za prekršaje. Pripadnici manjinskih zajednica obavljaju sudijske funkcije u okružnim sudovima u Prizrenu/Prizren i Peći/Pejë, opštinskim sudovima u Dragašu/Drageash, Prizrenu/Prizren, Vučitrnu/Vushtrri i Gnjilanu/Gjilan i u Vrhovnom sudu Kosova. Slična je situacija i kad su u pitanju administrativni službenici i sudije za prekršaje: od ukupno 884 administrativna službenika 830 su Albanci, 11 Turci, 16 Bošnjaci, 18 Srbi a devet pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani. U sledećim okružnim, opštinskim i opštinskim sudovima za prekršaje administrativni službenici su isključivo Albanci: Okružni sud u Gnjilanu/Gjilan, opštinski sudovi u Podujevu/Podujevë, Suvoj Reci/Suharekë, Mališevu/Malishevë, Glogovcu/Gllogovc, Srbici/Skenderaj, Đakovici/Gjakovë, Klini/Klina, Istoku/Istog, Dečanima/Deqan, Kačaniku/Kaçanik i Lipljanu/Lipjan, opštinski sudovi za prekršaje u Podujevu/Podujevë, Glogovcu/Gllogovc, Kačaniku/Kaçanik, Suvoj Reci/Suharekë, Mališevu/Malishevë, Srbici/Skenderaj, Peći/Pejë, Đakovici/Gjakovë, Klini/Klina, Istoku/Istog, Dečanima/Deqan, i Višem sudu za prekršaje. Pripadnici manjina rade kao administrativni službenici u okružnim sudovima u Peći/Pejë, Prištini/Prishtinë i Prizrenu/Prizren, opštinskim sudovima u Lipljanu/

Lipjan, Prištini/Prishtinë, Prizrenu/Prizren, Dragašu/Drageash, Orahovcu/Rahovec, Uroševcu/Ferizaj, Vučitrnu/Vushtrri, Peći/Pejë, Vitini/Viti, Kamenici/Kamenicë, opštinskim sudovima za prekršaje u Prizrenu/Prizren, Dragašu/Drageash, Orahovcu/Rahovec, Uroševcu/Ferizaj, Vučitrnu/Vushtrri, Gnjilanu/Gjilan, Kamenici/Kamenicë, u odeljenjima opštinskih sudova i opštinskih sudova za prekršaje u Prištini/Prishtinë, odnosno u Uroševcu/Ferizaj, u Gračanici/Gračanicë, i Štrpcu/Shtërpce, i u Vrhovnom sudu Kosova. Kad su u pitanju sudije za prekršaje, na te funkcije imenovano je ukupno 332 Albanca i 34 pripadnika manjinskih zajednica, i to: 17 Srba, devet Bošnjaka, pet pripadnika zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani i tri Turčina. U okružnim sudovima u Gnjilanu/Gjilan i Prištini/Prishtinë i u opštinskim sudovima u Podujevu/Podujevë, Glogovcu/Gllogovc, Uroševcu/Ferizaj, Kačaniku/Kaçanik, Mališevu/Malishevë, Srbici/Skenderaj, Vučitrnu/Vushtrri, Đakovici/Gjakovë, Klini/Klina, Istoku/Istog i Peći/Pejë sudije za prekršaje su isključivo Albanci. Pripadnici manjinskih zajednica rade kao sudije za prekršaje u okružnim sudovima u Peći/Pejë i Prizrenu/Prizren i u opštinskim sudovima u Dečanima/Deqan, Prizrenu/Prizren, Suvoj Reci/Suharekë, Orahovcu/Rahovec, Vitini/Viti, Lipljanu/Lipjan, Kamenici/Kamenicë i u odeljenjima opštinskih sudova i opštinskih sudova za prekršaje u Prištini/Prishtinë, odnosno Uroševcu/Ferizaj u Gračanici/Gračanicë, odnosno u Štrpcu/Shtërpce.

Razlozi zbog kojih je zastupljenost manjinskih zajednica manja od predviđenih kvota objašnjeni su činjenicom da su nastojanja pravosudnog sistema da zaposli kandidate iz manjinskih zajednica ponekad osujećena nedostatkom kvalifikovanih kandidata koji se prijavljuju za posao. Neka mišljenja upućuju na nedostatak interesovanja sudija, pre svega u srpskoj zajednici, pošto su plate koje se nude u kosovskim sudovima niže u poređenju s platama koje se nude u paralelnim [srpskim] strukturama na Kosovu.

Oni [Srbi] obično zarađuju više radeći u paralelnim strukturama koje finansira Vlada Srbije.

Mogu vam reći za slučaj javnog tužioca B.B, koji je ranije radio u Prištini ali nije bio zadovoljan platom. Sad radi za paralelne srpske strukture i dobija tri puta veću platu nego ranije.

T.J. šef Kancelarije za vezu s kosovskim sudovima, kancelarija za koordinaciju u Gračanici/ Graçanicë

Interjvu, FHP Kosovo, 2. februar 2010.

2. PRAVO NA BESPLATNU PRAVNU POMOĆ

Predstavnici svih sudova tvrde da je to pravo garantovano svim građanima Kosova i da oni imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć pod istim uslovima, propisanim Uredbom UNMIK-a br. 2006/36 o pravnoj pomoći, koja je stupila na snagu 7. juna 2006. godine.⁸ Sud treba da obavesti stranke o njihovom pravu i činjenici da stranke mogu da izaberu svog advokata sa spiska koji je sačinila Advokatska komora Kosova za određeni region, među pravnicima koji rade u Okružnim biroima za pravnu pomoć i nevladinim organizacijama angažovanim od strane Komisije za pravnu pomoć.⁹ Stranke se obaveštavaju i o tome da mogu zahtevati advokata iz svoje zajednice, ako bi im to ulilo više sigurnosti. Intervjuisani predstavnici sudova, međutim, podvukli su da građani do sada nisu pokazali da im je zaista bitno da imaju advokata koji bi bio iste nacionalnosti kao oni, ali misle da je važno da dobiju adekvatnu profesionalnu pomoć.

S druge strane, i protivrečno podacima dobijenim od kosovskih pravosudnih institucija, pripadnici etničkih zajednica informisali su FHP Kosovo da nisu upoznati s tim da imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć. Da su za nju znali, svakako bi je koristili. Neki pripadnici srpske zajednice, koji su po svom položaju¹⁰ znali za besplatnu pravnu pomoć, rekli su FHP Kosovo da o tom pravu nisu saznali od sudova. Na kraju, neki predstavnici etničkih zajednica koji su državni službenici ostvarili su pravo na besplatnu pravnu pomoć i zadovoljni su njome, kao što je slučaj sa predstavnicima romske zajednice u regionu Gnjilana/Gjilan.

Ipak, ovaj problem ne raspolaganja informacijom mogao bi se rešiti kampanjom za informisanje javnosti o pravnoj pomoći koja bi privukla pažnju i unapredila profesionalni odnos sudskog personala.

3. PRIMENA ZAKONA O UPOTREBI JEZIKA U SUDOVIMA

Zakon o upotrebi jezika se generalno primenjuje u svim sudovima na Kosovu u kojima je obavljeno istraživanje. Oznake na tablama postavljenim na ulazu u zgrade sudova napisane su na srpskom, albanskom i engleskom jeziku. Informacije koje pripremaju službe za informisanje javnosti pri sudovima napisane su na albanskom i srpskom jeziku, a neke informacije se, osim toga, objavljuju u svim sudovima i na engleskom jeziku. Imena zaposlenih su takođe napisana na albanskom i srpskom jeziku. Sve pomenute oznake i informacije u Okružnom sudu, Opštinskom sudu i Opštinskom sudu u Prizrenu/Prizren napisane su i na turskom jeziku, kao jednom od službenih jezika u Prizrenu/Prizren.

Svi okružni sudovi kao i Vrhovni sud Kosova imaju opremu za simultano prevođenje, dok Viši sud za prekršaje, opštinski sudovi i opštinski sudovi za prekršaje tu opremu nemaju. Prevodioci su zaposleni od osnivanja sudova. S izuzetkom okružnih sudova u Prištini/Prishtinë i Prizrenu/Prizren i Opštinskog suda u Prizrenu/Prizren, gde su zaposlena dva prevodioca, svaki sud ima po jednog prevodioca. Prevodioci prevode sva dokumenta i pružaju usluge usmenog prevođenja strankama tokom suđenja, prevodeći s albanskog na srpski i obrnuto, osim u sudovima u Prizrenu/Prizren, gde se dokumenti, kao i suđenja prevode i na turski. Uz neke manje izuzetke koje je FHP Kosovo uočio u slučaju Bošnjaka kao stranaka u postupcima u regionu Peći/Pejë kojima se izvesne odluke uručene na albanskom jeziku, pripadnici etničkih zajednica dobijaju sve sudske odluke na srpskom i albanskom, a u prizrenskoj opštini i na turskom jeziku. Problem, međutim, i dalje postoji kad je romski jezik u pitanju. Pripadnicima te zajednice dokumenta se uručuju na srpskom ili albanskom jeziku, u zavisnosti od toga koji jezik razumeju.

8 (<http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette>)

9 Na osnovu UNMIK-ove Uredbe 2006/36 o pravnoj pomoći, konstituisana je Komisija Kosova za pravnu pomoć u septembru 2007. To je prvi ovakav organ u regionu. Komisija za pravnu pomoć zadužena je za pružanje besplatne pravne pomoći osobama u nepovoljnoj finansijskoj situaciji u oblasti krivičnog, građanskog i upravnog prava. Ona se sastoji od Kancelarije za koordinaciju pravne pomoći sa sedištem u Prištini/Prishtinë i pet okružnih biroa za pravnu pomoć u Gnjilanu/Gjilan, Mitrovici/Mitrovicë/, Peći/Pejë, Prizrenu/Prizren i Prištini/Prishtinë.

10 Videti ...<http://www.knj-ks.org/web>

11 Videti ...<http://www.knj-ks.org/web>

12 OEBS: Izveštaj o proceni prava zajednica, decembar 2009. (Community Rights Assessment Report December 2009).

U nekim sudovima nisu uopšte formirane službe za prevođenje, što je slučaj sa opštinskim sudovima za prekršaje u Srbici/Skenderaj i Glogovcu/Glogovc, kao i odeljenjem uroševačkog/Ferizaj Opštinskog suda za prekršaje u Štrpcu/Shtërpce. U nekim slučajevima prevodilac nije uopšte zaposlen, a i ako su te službe bile formirane, one su prestale sa radom 2002. godine, po odluci Pravosudnog saveća Kosova iz te godine, što je slučaj sa opštinskim sudovima za prekršaje u Dečanima/Deqan, Podujevu/Podujevë i Mališevu/Malishevë. Ovi sudovi koriste usluge prevodilaca iz opštinskih sudova u tim opštinama. Sudovi u kojima prevodilačka služba nije uopšte uspostavljena ili je bila ukinuta, još uvek nisu zaposlili prevodiocice.

Pismena koja sudovi upućuju građanima, kao što su sudski pozivi, dostavnice i povratnice, konosmane i slično, napisana su na srpskom i albanskom jeziku, ona su jednoobrazna i priprema ih Pravosudni savet Kosova. Ta pismena se ne pišu na turskom, iako je taj jezik u službenoj upotrebi u opštini Prizren, dakle u Okružnom sudu, Opštinskom sudu i opštinskom sudu za prekršaje u Prizrenu/Prizren.

Komunikacija među kolegama uglavnom se obavlja na albanskom jeziku, jer su skoro sve sudije, administrativni službenici i sudije za prekršaje Albanci. Međutim, tamo gde su sudije i zaposleni pripadnici drugih etničkih zajednica, komunikacija sa njima obavlja se na jezicima tih zajednica.

4. NEDOSTATAK PRECIZNIH I POTPUNIH PODATAKA O BROJU PREDMETA

U celini posmatrano, istraživači FHP Kosovo nisu dobili precizne i potpune podatke o broju predmeta, nacionalnosti stranaka i broju rešenih predmeta u ukupnom broju primljenih predmeta po nacionalnoj strukturi stranaka. Problem je u tome što sudovi ne vode evidenciju po nacionalnoj pripadnosti. Elektronske baze podataka još nisu instalirane u svim sudovima, a u sudovima u kojima jesu, to je urađeno tek pre

nekoliko godina pa podaci još uvek nisu sređeni. To je jedan od glavnih razloga što istraživači FHP Kosovo nisu dobili ujednačene podatke iz svih sudova: u nekim sudovima dobili su preciznije i detaljnije podatke, kao što je Okružni sud u Prizrenu/Prizren, delimični podaci dobijeni su od Okružnog suda u Gnjilanu/Gjilan i Peći/Pejë, a podaci o broju i vrsti predmeta i nacionalnoj pripadnosti stranaka nisu uopšte dobijeni od Opštinskog suda u Prištini/Prishtinë, koji je najveći opštinski sud na Kosovu.¹¹ Čak i sudovi koji su pružili detaljne podatke, obično nemaju zajedničku bazu s podacima dobijenim iz drugih sudova.

Zbog toga, FHP Kosovo ne može da da jedan opšti zaključak o tome da li kosovske pravosudne institucije obavljaju svoje aktivnosti na profesionalan način, pristrasno ili nepristrasno, bez obzira na etničku pripadnost stranaka.

5. PREDMETI U KOJIMA SE KAO STRANKE POJAVLJUJU PRIPADNICI MANJINSKIH ZAJEDNICA

Na osnovu raspoloživih informacija, FHP Kosovo zaključuje da broj predmeta u kojima se kao stranke u postupku pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica iz godine u godinu raste. To su uglavnom vanparnični i ostavinski predmeti i njih su opštinski sudovi u najvećem broju rešili. Broj krivičnih predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica je relativno konstantan i, uz manje oscilacije, uglavnom ostaje isti svake godine.

Registri sudova uglavnom ne pružaju informacije o etnički motivisanim incidentima i ti predmeti se unose u u upisnike uglavnom ručnim putem, kao i ostali predmeti. Kada je to potrebno, referenti izvode podatke o tim incidentima iz glavnih upisnika. U međuvremenu, EULEX je rasporedio po dva savetnika za međuetnička krivična dela u svakom regionu da nadgledaju, mentorišu i savetuju policiju.¹²

Ipak, najveći broj predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica odnosi se na povredu imovinskih prava. U velikom broju takvih predmeta Srbi se pojavljuju kao stranke u postupku. Tu su odštetni zahtevi koje Srbi podnose protiv UNMIK-a, KFOR-a, Vlade Kosova i kosovskih opština zbog uzurpacije imovine Srba i tužbe za smetanje državnine. Na osnovu raspoloživih podataka, UNMIK administracija je predala ove predmete opštinskim sudovima uglavnom tokom 2004. i 2005. godine. Do sada, sudovi su postupali u malom broju ovih predmeta i broj pravosnažnih odluka u ovim predmetima je takođe veoma mali. Ne postoje, međutim, tačni podaci o ukupnom broju ovih predmeta, odnosno o broju rešenih predmeta.

Na osnovu istraživanja i raspoloživih statističkih podataka, FHP Kosovo zaključuje da su sudovi na Kosovu, neefikasni što je u skladu sa mišljenjem svih zajednica na Kosovu, koje su veoma nezadovoljne radom su-dova. To nezadovoljstvo ipak nije uticalo na interjvuisane Srbe da odu korak dalje i otvoreno istaknu nezadovoljstvo pravosuđem uopšte i kažu da su izgubili poverenje u njega, s izuzetkom jednog slučaja – Srbina Z.S. iz Prištine/Prishtinë.¹³

S druge strane, FHP Kosovo je takođe obavešten o nedostatku tehničkih i ljudskih resursa za efikasnije procesuiranje predmeta, kao i o tome da predmeti u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke imaju prioritet. Jedan od problema s kojim se suočavaju sudovi je to što nemaju tačne adrese stranaka, jer oni više ne žive na adresi prethodnog prebivališta itd. Ipak, na osnovu prakse Evropskog suda za ljudska prava,¹⁴ neefikasnost sudova ne može se pravdati pomanjkanjem tehničkih i ljudskih resursa. Umesto toga sudovi bi trebalo da se na odgovarajući način reorganizuju kako bi mogli da ispune zahteve čije je ispunjenje u njihovoj nadležnosti.

SUDOVI I NJIHOV MANDAT

1. OKRUŽNI SUDOVI

Okružni sudovi na Kosovu u prvom stepenu

imaju mandat da sude za krivična dela za koja je zaprećena zatvorska kazna od najmanje pet godina. Kao drugostepeni sudovi, okružni sudovi imaju mandat da sude u predmetima za koje su u prvom stepenu nadležni opštinski sudovi. Ovi sudovi su takođe nadležni u drugom stepenu da sude parnične i vanparnične predmete za koje su opštinski sudovi nadležni u prvom stepenu. Na kraju, okružni sudovi su nadležni u oblasti utvrđivanja očitstva, brakorazvodnih sporova itd. U predmetima koje rešava Okružni sud u Prizrenu/Prizren među strankama su od svih etničkih zajednica najzastupljeniji Bošnjaci, dok se Srbi pojavljuju kao stranke u malom broju predmeta, a Turci u još manjem. U predmetima kod Okružnog suda u Gnjilanu/Gjilan kao stranke u postupku najčešće se pojavljuju Srbi, a Romi, Aškalije, Egipćani i Hrvati u veoma malom broju predmeta. U Okružnom sudu u Peći/Pejë, Srbi se pojavljuju kao stranke u većini postupaka, a tu su i Bošnjaci, Crnogorci i pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani. FHP Kosovo nije dobio nikakve podatke o predmetima koji se vode pred Okružnim sudom u Prištini/Prishtinë.

2. OPŠTINSKI SUDOVI

Opštinski sudovi su nadležni da sude za krivična dela za koja je zaprećena zatvorska kazna u trajanju do pet godina kao i za određena dela protiv bezbednosti u saobraćaju za koje je zaprećena zatvorska kazna u trajanju do osam godina. Opštinski sudovi su nadležni i za rešavanje imovinskih zahteva, radnih sporova ako oni nisu u nadležnosti redovnih sudova, utvrđivanje očitstva, svojinjskih sporova, pitanja koja se odnose na doživotno izdržavanje, rešavanje sporova nastalih iz zakupodavnog odnosa, ostavinskih pitanja, izvršenje presuda opštinskih sudova, overu ugovora, potpisa,¹⁵ itd.

3. OPŠTINSKI SUDOVI ZA PREKRŠAJE

Opštinske sudove za prekršaje formiraju opštine. U nekim slučajevima dve ili više opština mogu osnovati zajednički opštinski sud za prekršaje. Ovi

13 Pogledati stranu 42 ovog izveštaja.

14 Evropski sud za ljudska prava u brojnim predmetima je potvrdio da država ima pozitivnu obavezu da preduzme sve neophodne korake da bi se obezbedilo da sve prava propisana članom 6 Konvencije budu garantovana i u teoriji i u praksi. Sud je naglašavao da države imaju obavezu da reše sistemske probleme koji uključuju preokoračenje razumnih rokova za rešavanje predmeta bez odlaganja. (Predmeti *Stögmüller protiv Austrije*, 10. novembar 1969; *H. protiv Francuske*, 24. oktobar 1989; *Buchholz protiv Savezne Republike Nemačke*, 6. maj 1981; *Boddaert protiv Belgije*, 12. oktobar 1992; *Zimmerman i Steiner protiv Švajcarske*, 13. jul 1983; *Guincho protiv Portugalijske*, 10. jul 1984.).

15 Zbog velikog obima posla u Opštinskom sudu u Prištini/Prishtinë, istraživači FHP-Kosovo nisu uspeali da dobiju potrebne informacije, između ostalog i zbog toga što se evidencije do nedavno vodila ručnim putem i još uvek ne postoji pregled primljenih i rešenih predmeta, klasifikovan po etničkoj pripadnosti stranaka.

16 Remećenje javnog reda i mira uključuje podrstrekivanje i provociranje tuče, vredanje sa ciljem remećenja javnog reda i mira, prostituciju, uznemiravanje bukom, konzumiranje alkohola na javnom mestu, prosjačenje, rasturanje opscenih materijala, lažno alarmiranje, vandalizam itd.

17 Prekršaji protiv javne bezbednosti odnose se na javna okupljanja, manifestacije, javne proteste, javne proslave, demonstracije itd.

sudovi su nadležni da sude prekršaje u prvom stepenu, predmete pokrenute na osnovu zahteva za ponavljanje postupka i obavljanje drugih zadataka propisanih zakonom i drugim propisima. Predmeti u kojima sude opštinski sudovi za prekršaje uglavnom se odnose na saobraćajne prekršaje, prekršaje protiv javnog reda i mira,¹⁶ ugrožavanje javne bezbednosti, i privredne prekršaje (propisi u oblasti šumarstva, inspeksijska pitanja itd.). Čak ni u ovom slučaju FHP Kosovo nije dobio precizne podatke od svih sudova o ukupnom broju prekršaja i broju prekršaja učinjenih od strane pripadnika određenih etničkih zajednica. Najveći broj prekršaja počinjenih od strane pripadnika manjinskih zajednica odnosi se na saobraćajne prekršaje. Tu su, međutim, i prekršaji koji se odnose na ugrožavanje javne bezbednosti,¹⁷ remećenje javnog reda i mira i privredni prekršaji. Kad su u pitanju prekršaji učinjeni od strane pripadnika manjinskih zajednica, u regionu Peći/Pejë, Bošnjaci su od svih manjinskih zajednica počinili najveći broj prekršaja, dok su u Gnjilanu/Gjilan to Srbi.

4. VRHOVNI SUD KOSOVA

Vrhovni sud Kosova osnovan je u januaru 2000. godine. U njemu radi 15 sudija od kojih je jedan pripadnik turske zajednice, a sve ostale sudije su Albanci. Od 23 administrativna službenika 22 su Albanci, a jedan je Turčin.

Vrhovni sud Kosova odlučuje o žalbama na presude i odluke sudova na Kosovu; u trećem stepenu odlučuje o redovnim pravnim sredstvima izjavljenim na odluke okružnih sudova, odlučuje o vanrednim pravnim sredstvima izjavljenim na pravosnažne odluke, odlučuje o reviziji drugostepenih sudskih odluka u parničnim predmetima i odlučuje o zakonitosti pravosnažnih upravnih akata u upravnom postupku. Ovaj sud daje naloge sudovima koji se odnose na način na koji bi trebalo da vode evidenciju, proučava sudsku praksu i socijalne odnose i pojave uočene u radu sudova, utvrđuje načelne pravne stavove i mišljenja o pitanjima koja od značaja za jedinstvenu primenu zakona, rešava pitanja koja se odnose na sukob nadležnosti između redovnih sudova i dr.

4.1. Predmeti iz građanske materije

Od 2000. godine Vrhovni sud Kosova primio je 26.465 građanskih predmeta. Samo u dva predmeta, Srbi se pojavljuju kao stranke u postupku, i to u periodu od 2004 do 2006. godine. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili podatak o tome koliko predmeta je rešeno pred ovim sudom.

4.2. Revizija

Od 2000. godine Vrhovni sud Kosova primio je ukupno 2.449 predmeta. U 2.323 predmeta Albanci su stranke u postupku, a u 126 pripadnici manjinskih zajednica i to: Srbi u 119 predmeta, Bošnjaci u četiri, pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u dva, a pripadnik turske zajednice u jednom predmetu. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili precizne podatke o tome koliko je tih predmeta do sada rešeno.

4.3. Upravni predmeti

Vrhovni sud Kosova primio je ukupno 14.023 upravnih predmeta. U 13.884 predmeta Albanci se pojavljuju kao stranke u postupku, a u 139 pripadnici manjinskih zajednica i to: Srbi u 104 predmeta, pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 11 predmeta, Bošnjaci u 18 predmeta i Turci u šest predmeta. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili podatak o tome koliko je ovih predmeta rešeno.

4.4. Ublažavanje kazne

Sud je primio 1.146 zahteva za ublažavanje kazne, od kojih se 1.108 odnose na Albance, a 38 na pripadnike manjinskih zajednica i to: 35 na Srbe, jedan na Turke, jedan na Bošnjake, i jedan koji se odnosi na pripadnika zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili informaciju o tome koliko ovih predmeta je do sada okončano.

4.5. Zahtev za zaštitu zakonitosti

Vrhovni sud Kosova primio je 997 zahteva za zaštitu zakonitosti, od kojih se 956 odnose na

stranke Albanice, a 41 na pripadnike manjinskih zajednica, i to: 32 na Srbe, osam na pripadničke zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani i jedan u kome se kao stranka pojavljuje Bošnjak. FHP Kosovo nije dobio informaciju o tome o koliko zahteva je do sada odlučeno.

4.6. Predmeti iz krivične materije

Vrhovni sud Kosova primio je ukupno 4.434 krivična predmeta. U 4.081 predmeta Albanci su stranke u postupku a u 353 pripadnici manjinskih zajednica, i to: Srbi u 303 predmeta, Bošnjaci u 16, Turci u četiri, a strani državljani u 30 predmeta. FHP Kosovo nema informaciju o tome koliko je ovih predmeta do sada rešeno.

4.7. Maloletnička delinkvencija - predmeti iz krivične materije

Vrhovni sud Kosova primio je ukupno 108 predmeta, od kojih se u 100 pojavljuju Albanci kao stranke u postupku, a Srbi u osam. FHP Kosovo nije dobio podatak o tome koliko je ovih predmeta do sada rešeno.

4.8. Predmeti iz krivične materije - razno

Sud je primio ukupno 3.309 raznih krivičnih predmeta. Albanci se pojavljuju kao stranke u 3.078 predmeta, a pripadnici manjinskih zajednica u 231, i to: Srbi u 200, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 31 predmetu. FHP Kosovo nije dobio informaciju o broju okončanih predmeta.

5. VIŠI SUD ZA PREKRŠAJE

Viši sud za prekršaje u Prištini/Prishtinë osnovan je u januaru 2000. godine. U njemu radi pet sudija i 16 administrativnih službenika. Svi su Albanci.

Viši sud za prekršaje nadležan je da odlučuje u drugom stepenu o žalbama izjavljenim na presude opštinskih sudova za prekršaje, da odlučuje

o sukobu nadležnosti između opštinskih sudova za prekršaje, da utvrđuje načelne pravne stavove i mišljenja u cilju jedinstvene primene zakona i odredbi usvojenih na osnovu Zakona o opštinskim sudovima za prekršaje, da pruža stručnu pomoć opštinskim sudovima za prekršaje, da usvoji pravilnik o radu sednice svih sudija i obavlja druge zadatke predviđene zakonom.

5.1. Predmeti

Viši sud za prekršaje primio je ukupno 21.841 predmeta, od kojih se 20.535 odnose na Albanice, a 1.306 na pripadničke manjinskih zajednica. FHP Kosovo nije dobio informaciju o tome na pripadnike kojih manjina se odnosi ovih 1.306 predmeta ni koliko je ovih predmeta rešeno.

6. SUDOVI U REGIONU PEĆI/PEJĚ

Sudovi u regionu Peći/Pejë osnivani su tokom 2000¹⁸ i 2001. godine,¹⁹ osim Okružnog suda, koji je osnovan 1999. godine. Sve sudije i administrativni službenici u svim opštinskim sudovima, osim Opštinskog suda u Peći/Pejë, i svim opštinskim sudovima za prekršaje u regionu, su Albanci. U Opštinskom sudu u Peći/Pejë petoro sudija su Albanci a jedan sudija je Bošnjak. Od ukupno 35 administrativnih službenika u ovom sudu, 34 su Albanci a jedan je Bošnjak. U Okružnom sudu u Peći/Pejë radi ukupno šest sudija, od kojih su četvoro Albanci, jedan Bošnjak i jedan Aškalija. Od ukupno 36 administrativnih službenika 33 su Albanci, a troje Bošnjaci.

U opštinskim sudovima u Istoku/Istog, Klini/Klina, Đakovici/Gjakovë i Peći/Pejë, sve sudije za prekršaje su Albanci, a u Opštinskom sudu u Dečanima/Deqan jedan Aškalija je imenovan za sudiju. Od 34 sudija za prekršaje u pečkom Okružnom sudu, 27 su Albanci, petoro Bošnjaci i dvoje Aškalija.

6.1. OKRUŽNI SUD U PEĆI/PEJĚ

Najveći broj predmeta pred Okružnim sudom u Peći/Pejë odnose se na povredu imovinskih

18 Okružni sud u Peći/Pejë, opštinski sudovi i opštinski sudovi za prekršaje u Peći/Pejë, Dečanima/Deqan, Đakovici/Gjakovë i Istoku/Istog.

19 Opštinski sud i Opštinski sud za prekršaje u Klini/Klina.

²⁰ Neki od okončanih predmeta ne nalaze se među onima koji su primljeni određenih godina već su to predmeti koje je sud primio ranijih godina.

prava. U tim predmetima se kao stranke u postupku prevashodno pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica. S obzirom da je ovaj region blizu granice sa Albanijom i Crnom Gorom, veliki broj predmeta se odnosi i na ilegalan prelazak granice.

6.1.1. Predmeti iz krivične materije

FHP Kosovo nije dobio uvid u prilog krivičnih predmeta, kao ni u broj rešenih predmeta prema etničkoj strukturi stranaka u postupku, ali je dobio podatak da se pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju kao stranke u postupku u ukupno 535 predmeta. Srbi su bili stranke u 361 postupku, Crnogorci u 26, Bošnjaci u 52, pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 29, a strani državljani u 67 postupaka.

6.2. OPŠTINSKI SUDOVI U REGIONU PEĆI/PEJĚ

6.2.1. Opštinski sud u Peći/Pejë

6.2.1.1. Predmeti iz krivične materije

Od osnivanja 2000. godine do juna 2009. godine Opštinski sud u Peći/Pejë imao je prilog od ukupno 6.708 krivičnih predmeta, u okviru se 227 odnose na pripadnike manjinskih zajednica kao stranke u postupku, i to: Srbi u 35 predmeta, Bošnjaci u 149, a strani državljani u 43 predmeta. Sud je rešio ukupno 5.538 predmeta,²⁰ od kojih se 5.366 odnose na Albance, 24 na Srbe, 112 na Bošnjake i 36 na strance. Kad su u pitanju Srbi, tokom 2005. godine u većini okončanih predmeta, ukupno 19 Srbi se pojavljuju kao stranke u postupku. U ostalim godinama, rešavan je samo jedan ili dva predmeta godišnje. Kad su u pitanju Bošnjaci, rešen je jedan do osam predmeta na godišnjem nivou, osim u 2007. godine, u kojoj je okončano 19 predmeta. (Videti Dodatak 2, tabelarni prikaz)

6.2.1.2. Parnice

Od osnivanja do juna 2009. godine Opštinski sud u Peći/Pejë imao je ukupan prilog od 12.312

predmeta. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili nikakvu informaciju o broju predmeta na godišnjem nivou u kojima se Albanci, odnosno pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju kao stranke. Okončano je ukupno 3.708 predmeta. FHP Kosovo, međutim, nema podatke o broju pripadnika manjinskih zajednica ili Albanaca koji su bili stranke u tim postupcima.

Od 2004. do 2008. godine, Opštinski sud u Peći/Pejë primio je ukupno 2.842 odštetnih zahteva prema UNMIK-u u kojima se Srbi pojavljuju kao tužioci. Srbi tuže Vladu Kosova, Opštinu Peć/Pejë, UNMIK, i KFOR zbog uzurpacije njihove imovine i smetanja državnine. U istom periodu Romi su podneli 89 tužbi protiv KFOR-a, Opštine Peć/Pejë, a Bošnjaci 30 tužbi (samo u 2004.) zbog uzurpacije imovine. Albanci su podneli 1.175 tužbi za naknadu štete protiv Državne zajednice Srbije i Crne Gore. FHP Kosovo ne poseduje precizne podatke o tome koliko je ovih predmeta završeno. 125 predmeta koje su pokrenuli Srbi, Romi i Bošnjaci tokom 2004. godine predati su Kosovskoj agenciji za imovinska pitanja, kao i tri postupka pokrenuta u 2005. godini. Devet ovih predmeta je odbačeno i vraćeno na ponovno suđenje.

Kad su u pitanju tužbe Albanaca podnete 2004. godine protiv Državne zajednice Srbije i Crne Gore, 64 ih je odbijeno iste godine, a još 103 je odbijeno 2005. godine.

6.2.1.3. Izvršenje u građanskim predmetima

Od osnivanja do juna 2009. godine, Opštinski sud u Peći/Pejë primio je ukupno 32.159 predmeta, od kojih je 21.629 okončano, a 10.530 čekaju izvršenje. FHP Kosovo nije dobio nikakve podatke o broju primljenih i okončanih predmeta na godišnjem nivou u kojima su stranke bile pripadnici manjinskih zajednica ili Albanci.

6.2.2. Opštinski sud u Istoku/Istog

6.2.2.1. Ostavinski predmeti

Pripadnici manjinskih zajednica su stranke u pos-

tupcima pred ovim sudom od njegovog osnivanja. Sud je primio ukupno 768 ostavinskih predmeta: u 566 se Albanci pojavljuju kao stranke u postupku, a u 202 pripadnici manjinskih zajednica, i to: Bošnjaci u 66 predmeta, Srbi u 121 predmetu i Romi u 15 predmeta. Kao što je slučaj i kod drugih sudova, Opštinski sud u Istoku/Istog ima visok procenat rešenih ostavinskih predmeta. Primetno je da broj predmeta u kojima se pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju kao stranke u postupku raste iz godine u godinu. Na primer, broj predmeta u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke je naročito u porastu od 2006. godine. Uz manje oscilacije, broj predmeta u kojima se Bošnjaci pojavljuju kao stranke takođe je u porastu, dok je broj predmeta u kojima su stranke Romi ostaje skoro isti. (Videti Dodatak 2, tabelarni prikaz)

6.2.2.2. Predmeti iz krivične materije

Manjine počinju da se pojavljuju kao stranke u krivičnim postupcima od 2002. godine, a posebno Bošnjaci; Srbi se pojavljuju kao stranke od 2003. godine a Romi od 2008. godine. Od ukupno 1.965 krivičnih predmeta koje je primio ovaj sud, u 1.922 Albanci se pojavljuju kao stranke u postupku, a u 43 predmeta stranke su pripadnici manjinskih zajednica, i to: Srbi u 13, Bošnjaci u 29, a Romi u jednom predmetu. Rešeno je ukupno 1.046 predmeta. FHP Kosovo nije dobio podatak o tačnom broju završenih predmeta prema etničkoj strukturi stranaka u postupku.

6.2.2.3. Predmeti iz građanske materije

Pripadnici manjina, posebno Bošnjaci i Srbi, počeli su da podnose tužbe ovom sudu, od njegovog osnivanja - 2000. godine. Bošnjaci su počeli da podnose tužbe 2000. godine, Srbi 2001, a Romi 2004. godine. Opštinski sud u Istoku/Istog primio je ukupno 4.010 predmeta: Albanci su bili stranke u 1.986, a pripadnici manjinskih zajednica u 2.034 predmeta, i to: Srbi u 1.962 predmeta, Bošnjaci u 49 i Romi u 23 predmeta. Činjenica da je UNMIK predao ovom sudu 1.741 odštetnih zahteva i tužbi

koje su Srbi podneli protiv Vlade Kosova, Skupštine Opštine Istok/Istog, KFOR-a i UNMIK-a zbog uzrpacije imovine i smetanja državnine, dovela je do ovako velikog broja tužbi pripadnika manjinskih zajednica. 97 predmeta, od 1.741, su okončani do sada. (Videti Dodatak 2, tabelarni prikaz)

6.2.2.4. Izdavanje potvrda i uverenja i overe

Kad je u pitanju izdavanje raznih potvrda i uverenja, overa ugovora, potpisa itd, pripadnici manjinskih zajednica počeli su da podnose zahteve od 2002. godine (Romi). Ukupno 366 zahteva podneto je ovom sudu, od čega 349 od strane Albanaca, a 17 od strane pripadnika manjinskih zajednica: Romi se pojavljuju u šest predmeta, Srbi u pet, a Bošnjaci u šest predmeta. Do sada je okončano 16 predmeta u kojima su stranke bile pripadnici manjinskih zajednica. Jedini predmet u kome je stranka pripadnik manjine a koji nije okončan je iz 2009. godine, i u njemu se Srbin pojavljuje kao stranka.

6.2.3. Opštinski sud u Dečanima/Deqan

6.2.3.1. Predmeti iz krivične materije

Kad su u pitanju krivični predmeti u kojima se kao stranke u postupku pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica, sud je primio samo jedan takav predmet u 2007. godini. Stranka je bila pripadnik zajednice koju čine Romi, Aškalijski i Egipćani i taj predmet još nije okončan. Svi ostali predmeti pred ovim sudom tiču se stranaka Albanaca. Sud je od osnivanja primio ukupno 1.837 predmeta iz ove materije, od kojih su 1.272 okončani. Ukupno 565 predmeta je još uvek u radu.

6.2.3.2. Predmeti iz građanske materije

Ovaj sud je od osnivanja primio 2.417 predmeta. Albanci se pojavljuju kao stranke u postupku u 2.074 predmeta, a pripadnici manjina u 343

predmeta, koji se svi odnose na odštetne zahteve koje su podneli Srbi protiv Vlade Kosova, Opštine Dečani/Dečan, UNMIK-a i KFOR-a zbog uzurpacije imovine i tužbe zbog smetanja državnine. UNMIK administracija predala je te predmete ovom sudu 2004. godine. Nijedan od ovih predmeta do sada nije rešen. Opštinski sud je rešio ukupno 1.546 predmeta u kojima se Albanci pojavljuju kao stranke.

6.2.4. Opštinski sud u Đakovici/ Gjakovë

FHP Kosovo nije uspeo da dobije informacije o nerešenim predmetima u Opštinskom sudu u Đakovici/Gjakovë zbog toga što sekretar tog suda R.E. nije hteo da dà podatke.

6.2.5. Opštinski sud u Klini/Klina

Njaveći broj predmeta Opštinskog sud u Klini/Klina u kojima se pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju kao stranke odnose se na povredu imovinskih prava. Tokom 2007. i 2008. godine, UNMIK administracija predala je ovom sudu 1.309 odštetnih zahteva koje su podneli Srbi. Kao što je slučaj i u drugim sličnim predmetima koje sude drugi sudovi, i ovde je reč o tužbama koje su podneli Srbi protiv Vlade Kosova, Opštine Klina/Klinë, KFOR-a i UNMIK-a zbog uzurpacije imovine i smetanja državnine. FHP Kosovo nema podatke o tome koliko je ovih predmeta okončano do sada, ni o ukupnom broju predmeta, ni o broju predmeta u kojima se pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju kao stranke, kao ni o broju rešenih predmeta.

6.3. OPŠTINSKI SUDOVI ZA PREKRŠAJE U REGIONU PEĆI/PEJË

6.3.1. Opštinski sud za prekršaje u Peći/Pejë

Manjinske zajednice u Peći/Pejë počele su da se pojavljuju kao stranke u postupcima koji se vode pred ovim sudom 2000. godine. Najveći broj prekršaja su saobraćajni i privredni prekršaji. Srbi su učinili najviše saobraćajnih prekršaja – 127, a Bošnjaci 1198. Što se tiče drugih zajednica -

Turaka, Crnogoraca, Goranaca i Roma, oni su bivali novčano kažnjavani, a broj prekršaja koji su učinili je mali: Turci 23, Crnogorci 43, pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani 10, i Goranci 15. Kad su u pitanju prekršaji protiv javnog reda i mira, Bošnjaci se pojavljuju kao stranke u 88 predmeta, Srbi u 15, Turci u tri, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 19 predmeta. Kod prekršaja protiv javne bezbednosti, Bošnjaci su stranke u 33 predmeta, Srbi u dva a Crnogorci u jednom predmetu.

6.3.2. Opštinski sud za prekršaje u Isto- ku/Istog

Pripadnici manjinskih zajednica počeli su da se pojavljuju kao stranke u predmetima pred ovim sudom već 2000. godine i to uglavnom Bošnjaci, a Srbi 2002. godine, i to u saobraćajnim prekršajima. U tim prekršajima, Srbi su stranke u 146 predmeta, Bošnjaci u 398, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 123 predmeta; u postupcima koji se vode zbog remećenja javnog reda i mira Srbi su stranke u 16 predmeta, Bošnjaci u 44, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 20 predmeta; kod prekršaja protiv javne bezbednosti, Srbi i Bošnjaci se pojavljuju kao stranke u dva predmeta, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u šest predmeta.

6.3.3. Opštinski sud za prekršaje u Dečanima/Deqan

Ovaj sud je imao ukupan priliv od 22.516 predmeta, od kojih se 19.341 odnose na saobraćajne prekršaje. Od tog broja Albanci su stranke u 19.337 predmeta, Crnogorci u dva i Srbi u dva. Primljeno je i 1.042 predmeta koji se odnose na prekršaje protiv javnog reda i mira i 2.133 predmeta koji se odnose na privredne prekršaje. Pripadnici manjina činili su saobraćajne prekršaje i prekršaje protiv javnog reda i mira: Srbi su činili prekršaje protiv javnog reda i mira (ukupno tri prekršaja), Bošnjaci su učinili tri saobraćajna prekršaja i jedan prekršaj protiv javnog reda i mira, Crnogorci dva saobraćajna prekršaja, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani učinili su tri saobraćajna prekršaja i pet

prekršaja protiv javnog reda i mira. Sve ostale prekršaje činili su Albanci. Važno je naglasiti da FHP Kosovo nije uspeo da dobije podatke o vrsti prekršaja u 2000, 2001. i 2009. godini.

6.3.4. Opštinski sud za prekršaje u Đakovici/Gjakovë

Pripadnici manjina počeli su da se pojavljuju kao stranke u postupcima koji se vode pred ovim sudom 2001. godine i to su bili Bošnjaci i Crnogorci, kao i strani državljani – Makedonci i Bugari. Srbi su bili stranke u ukupno 21 postupku, Bošnjaci u 65, Makedonci i Crnogorci u jednom i Bugari u četiri postupka.

6.3.5. Opštinski sud za prekršaje u Klini/Klina

U toku izveštajnog perioda, FHP Kosovo je dobio podatke o etničkom poreklu lica koja su činila prekršaje; nije, međutim, dobio nikave podatke o vrsti učinjenih prekršaja: da li su to bili saobraćajni prekršaji, prekršaji protiv javnog reda i mira, ili drugi prekršaji koji spadaju u nadležnost opštinskih sudova za prekršaje. Pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju se kao stranke u postupku još od osnivanja suda 2001. godine, i to su uglavnom Bošnjaci, Crnogorci i Hrvati. Srbi se pojavljuju kao stranke od 2004. godine.

7. SUDOVI U REGIONU MITROVICE/ MITROVICË

Opštinski i okružni sudovi u Srbici/Skenderaj i Vučitrnu/Vushtrri osnovani su 2000. godine. Sve sudije u opštinskim sudovima i opštinskim sudovima za prekršaje su Albanci, s izuzetkom jednog sudije Opštinskog suda u Vučitrnu/Vushtrri, koji je Srbin. Kad su u pitanju administrativni službenici, njih čine isključivo Albanci u sudovima u Srbici/Skenderaj, a u Opštinskom sudu u Vučitrnu/Vushtrri, od ukupno 26 administrativnih službenika 24 su Albanci, jedan je Srbin a jedan Turčin. U Opštinskom sudu za prekršaje u Vučitrnu/Vushtrri od 13 zaposlenih administrativnih službenika

jedan je pripadnik zajednice koju čine Romi, Aškali i Egipćani, a ostalih 12 su Albanci. Sve sudije za prekršaje u opštinskim sudovima u Srbici/Skenderaj i Vučitrnu/Vushtrri su Albanci.

7.1. Opštinski sudovi u regionu Mitrovice/Mitrovicë

7.1.1. Opštinski sud u Srbici/Skenderaj

7.1.1.1. Predmeti iz krivične materije

Ovaj sud je primio ukupno 1.799 krivičnih predmeta. U 1.781 predmeta Albanci su stranke u postupku, dok se pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju u 18 predmeta: Srbi u 13 i Bošnjaci u pet. Rešeno je ukupno 1.400 predmeta, od kojih su u 1.383 predmeta učesnici u postupku Albanci, a u 17 su to pripadnici manjinskih zajednica: u 12 predmeta Srbi i u pet Bošnjaci.

7.1.1.2. Parnični predmeti

Opštinski sud u Srbici/Skenderaj Skenderaj imao je ukupan priliv od 2.783 predmeta, od kog broja se 1.450 odnose na Albance kao stranke, a 786 na pripadnike manjinskih zajednica, odnosno 785 na Srbe i jedan na Bošnjake. Okončano je ukupno 1.579 predmeta, od kojih su u 1.348 stranke bili Albanci, a u 166 Srbi. Počev od 2004. godine, Opštinski sud u Srbici/Skenderaj dobija odštetne zahteve i tužbe koje podnose Srbi protiv Vlade Kosova, Opštine Srbica /Skenderaj, UNMIK-a i KFOR-a zbog uzurpacije njihove imovine i smetanja državine. FHP Kosovo, međutim, nema podatke o tačnom broju tih predmeta, ni o broju do sad okončanih predmeta. (Videti Dodatak 2, tabelarni prikaz)

7.1.2. Opštinski sud u Vučitrnu/Vushtrri

7.1.2.1. Predmeti iz krivične materije

Opštinski sud u Vučitrnu/Vushtrri primio je ukup-

21 G. Hajulah Arući/Hajullah Aruqi, sekretar Opštinskog suda za prekršaje u Srbici/Skenderaj, FHP Kosovo intervju, oktobar 2009.

22 Šaip Merovci/Shaip Merovci, administrativni službenik u Opštinskom sudu za prekršaje u Vučitrnu/Vushtrri, FHP Kosovo intervju, 27. oktobar 2009.

no 5.271 predmeta. U 5.206 predmeta stranke u Albanci, a u 65 pripadnici manjinskih zajednica, i to: u 59 Srbi, a u šest Bošnjaci. Među ukupno 2.332 okončana predmeta nalaze se skoro svi predmeti u kojima se kao stranke u postupku pojavljuju Srbi i Bošnjaci, odnosno: 50 predmeta u kojima se kao stranke pojavlju Srbi i pet u kojima se kao stranke pojavljuju Bošnjaci.

7.1.2.2. Postupci u građanskoj materiji - prvostepeni parnični postupci

Opštinski sud u Vučitrnu/Vushtrri primio je ukupno 10.017 predmeta, od kojih se u 9.406 predmeta kao stranke pojavljuju Albanci, a u 611 pripadnici manjinskih zajednica, koji su svi Srbi. Mora se podvući da je u 2004. godini Opštinski sud u Vučitrnu/Vushtrri primio 432 predmeta koji su pre toga bili u nadležnosti UNMIK administracije, a to su odštetni zahtevi i tužbe koje su podneli Srbi protiv Vlade Kosova, Opštine Vučitrn/Vushtrri, UNMIK-a i KFOR-a zbog uzurpacije imovine i nezakonite državnine. Ovi imovinski zahtevi su samo uzeti u razmatranje i ni jedna odluka nije donesena u tim predmetima. Od ukupnog broja od 4.203 okončana predmeta, u 263 se kao stranke u postupku pojavljuju Srbi. (**Videti Dodatak 2, tabelarni prikaz**)

Od 2001. godine, kada su Srbi počeli da se pojavljuju kao stranke u ovim postupcima, broj predmeta se povećavao, a veliki porast je zabeležen u 2004. godini, nakon čega se, u 2005. godini, taj broj smanjio približno do broja zabeleženog u 2003. godini, nakon čega drastično opada.

7.1.2.3. Vanparnični predmeti iz građanske materije

Ovaj sud je od osnivanja primio 4.029 predmeta. U 3.954 predmeta kao stranke u postupku pojavljuju se Albanci, a u 75 pripadnici manjinskih zajednica, od kojih su svi Srbi. Svi predmeti u kojima se kao stranke pojavljuju Srbi su okončani, a ukupno je okončano 3.457 predmeta.

7.1.2.4. Ostavinski postupci

Ovaj sud je primio ukupno 1.943 ostavinskih predmeta. U 1.722 su stranke Albanci, a u 221 pripadnici manjinskih zajednica, od kojih su svi Srbi. Svi predmeti u kojima se kao stranke pojavljuju Srbi su okončani, a ukupno je okončano 1.750 predmeta.

7.1.3. OPŠTINSKI SUDOVI ZA PREKRŠAJE U REGIONU MITROVICE/MITROVIČE

7.1.3.1. Opštinski sud za prekršaje u Srbici/Skenderaj

FHP Kosovo nije uspeo da dođe do podataka o ukupnom broju primljenih predmeta prema etničkoj strukturi stranaka ili vrsti prekršaja u okviru nadležnosti ovog suda (saobraćajni prekršaji, prekršaji protiv javnog reda i mira itd.). Ipak, dobijeni su padaci o ukupnom broju rešenih predmeta (20.338), ali bez klasifikacije rešenih predmeta po vrsti prekršaja. Takođe je dobio podatak o broju rešenih predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici manjina i vrstama učinjenih prekršaja. To su sve bili Srbi: u oblasti saobraćajnih prekršaja okončan je ukupno 61 predmet, osam predmeta koji se tiču prekršaja protiv javnog reda i mira i pet predmeta u oblasti privrednih prekršaja. Jedna osoba s kojom je FHP Kosovo razgovarao u Opštinskom sudu u Srbici/Skenderaj istakla je da u toj opštini živi veoma mali broj pripadnika manjinskih etničkih zajednica; otuda je broj prekršaja koje su učinili pripadnici tih zajednica mali.²¹

7.1.3.2. Opštinski sud za prekršaje u Vučitrnu/Vushtrri

Istraživači FHP Kosovo nisu dobili informaciju o tome koliki je godišnji priliv i broj rešenih predmeta u ovom sudu i na koje prekršaje se primljeni predmeti odnose. Opštinski sud u Vučitrnu/Vushtrri suočava se sa ozbiljnim problemom od kad su se Okružni sud, Opštinski sud i Opštinski sud za prekršaje iz Mitrovice/Mitrovicë, kao i Javno tužilaštvo iz Mitrovice/Mitrovicë uselili u zgradu ovog suda nakon što je Kosovo proglasilo nezavisnost 17. februara 2008. godine. Od tada su uslovi za rad veoma otežani.²²

8. SUDOVI U REGIONU GNJILANA/ GJILAN

Sudovi u regionu Gnjilana/Gjilan osnovani su 2000. godine.²³ Sve sudije u svim sudovima u tom regionu su Albanci. Albanci su i svi administrativni službenici u Okružnom i Opštinskom sudu u Gnjilanu/Gjilan. Od 19 zaposlenih u gnjilanskom Opštinskom sudu za prekršaje, 18 su Albanci, a jedan je Srbin; od 21 administrativnog službenika zaposlenog u upravi Opštinskog suda u Vitini/Viti, 17 su Albanci a četvero Srbi; u upravi Opštinskog suda u Kamenici/Kamenicë radi 13 administrativnih službenika, od kojih su 11 Albanci, a dvoje Srbi. Što se tiče sudija za prekršaje, sve sudije za prekršaje u Okružnom sudu i Opštinskom sudu u Gnjilanu/Gjilan su Albanci; u Opštinskom sudu u Vitini/Viti radi 23 sudija za prekršaje od kojih su 19 Albanci, dvoje Srba i dvoje Bošnjaka. Od 14 sudija za prekršaje u Opštinskom sudu u Kamenici/Kamenicë, 12 su Albanci a dvoje Srbi.

8.1. Okružni sud u Gnjilanu/Gjilan

8.1.1. Predmeti iz krivične materije

Okružni sud u Gnjilanu/Gjilan imao je priliv od 1.723 krivičnih predmeta. U 1.477 predmeta kao stranke se pojavljuju Albanci, u 145 Srbi, u dva pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškali-je i Egipćani, u jednom Hrvati, a u 98 predmeta stranke su strani državljani. FHP Kosovo nema informaciju o broju krivičnih predmeta koji su do sada okončani.

8.1.2. Predmeti iz građanske materije

Okružni sud u Gnjilanu/Gjilan od svog osnivanja primio je ukupno 2.347 predmeta iz građanske materije. U 2.337 predmeta Albanci su stranke u postupku, a u 10 predmeta Srbi. FHP Kosovo nema informaciju o broju predmeta iz građanske materije koji su do sada okončani.

8.2. Opštinski sudovi u regionu Gnjilana/Gjilan

8.2.1. Opštinski sud u Gnjilanu/ Gjilan

Najveći broj predmeta procesuiranih u Opštinskom sudu u Gnjilanu/Gjilan tiče se povrede imovinskih prava. U 2008. godini UNMIK administracija predala je ovom sudu veliki broj predmeta u kojima Srbi tuže Vladu Kosova, Opštinu Gnjilane/Gjilan, KFOR i UNMIK zbog uzurpacije imovine i smetanja državine. Po tvrdnji predstavnika ovog suda, prioritet se daje predmetima u kojima se Srbi javljaju kao stranke.²⁴ Predstavnici Opštinskog suda, međutim, nisu mogli da daju informaciju o ukupnom broju nerešenih predmeta u ovom sudu, broju rešenih predmeta i broju predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica, odnosno Albanci, ni informaciju o broju ovih predmeta koji su okončani.²⁵

8.2.2. Opštinski sud u Kamenici/ Kamenicë

8.2.2.1. Predmeti iz građanske materije

Opštinski sud u Kamenici/Kamenicë imao je ukupan priliv od 2.952 predmeta iz građanske materije. Albanci se pojavljuju kao stranke u 2.497 predmeta, a pripadnici manjinskih zajednica u 455, i to: Srbi u 427, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškali-je i Egipćani u 28 predmeta. Ukupno 2.206 predmeta je rešeno u 2008. godini: u 1.921 predmeta Albanci se pojavljuju kao stranke u postupku, a u Srbi u 261 predmetu. Srbi su počeli da se pojavljuju kao stranke u postupcima pred ovim sudom od samog njegovog osnivanja 2000. godine i broj predmeta u kojima se oni pojavljuju kao stranke u stalnom je porastu, što je slučaj i sa brojem tih predmeta koji su rešeni, uz izvesne oscilacije. Međutim, postupci koje su pokrenuli pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškali-je i Egipćani još uvek su u toku.

Opštinski sud je takođe primio odštetne zahteve i tužbe koje su Srbi podneli protiv Vlade Kosova, Opštine Kamenica/Kamenicë, KFOR-a i UNMIK-a zbog uzurpacije imovine i smetanja državine. Te

23 Okružni sud u Gnjilanu/Gjilan, opštinski sudovi i opštinski sudovi za prekršaje u Gnjilanu/Gjilan, Vitini/Viti i Kamenici/Kamenicë.

24 Sadik Azemi, administrativni službenik u Opštinskom sudu u Gnjilanu/Gjilan/, FHP Kosovo intervju, 10. april 2009.

25 *Ibid.*

zahteve je ovom sudu prosledila UNMIK administracija. FHP Kosovo nema podatak o ukupnom broju ovih predmeta; stoga oni nisu uključeni u ukupan broj primljenih i rešenih predmeta.

8.2.2.2. Predmeti iz krivične materije

Od svog osnivanja 2000. godine, Opštinski sud u Kamenici/Kamenicë primio je ukupno 1.512 predmeta, od kojih se u 1.048 Albanci pojavljuju kao stranke u postupku, a u 464 pripadnici manjinskih zajednica, i to: Srbi u 106 predmeta, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 358 predmeta. Procenat rešenih predmeta je visok - ukupno 1.252 predmeta, skoro svi u kojima se kao stranke pojavljuju Albanci i Srbi, 981 predmeta u kojima se pojavljuju Albanci i 95 u kojima se pojavljuju Srbi. Kad su Srbi u pitanju, skoro svi postupci koji su pokrenuti u jednoj godini obično su rešavani u istoj toj godini, što nije slučaj u drugim opštinskim sudovima koji imaju i krivične predmete u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke u postupku. Procenat rešenih predmeta u kojima se pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani pojavljuju kao stranke je neznatno niži, radi se o 169 predmeta. Broj predmeta u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke opao je u periodu od 2000. do 2003. godine, kada je počeo da raste, a zatim stagnira do 2007. godine, kada je opet zabeležen blagi porast. Predmeti u kojime se kao stranke pojavljuju pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani pojavili su se prvi put 2001. godine. Od tog trenutka, broj tih predmeta je počeo da opada do 2004. godine, kada je došlo do njihovog naglog porasta. Nakon toga, broj ovih predmeta počeo je da naglo opada i od tada opada iz godine u godinu, uz izvesna kolebanja. (Videti Dodatak 2, tabelarni prikaz)

8.2.3. Opštinski sud u Vitini/Viti

Po rečima jednog predstavnika Opštinskog suda u Vitini/Viti, pripadnici manjinskih zajednica nemaju nikakvih problema kad je u pitanju obraćanje sudu.²⁶ Najveći broj predmeta u ovom sudu odnosi se na povredu imovinskih prava, a tužitelji su

uglavnom Srbi. U toku 2008. godine u ovaj sud je prispelo nekoliko stotina odštetnih zahteva i tužbi iz UNMIK-a, u kojima Srbi tuže Vladu Kosova, Opštinu Vitina/Viti, UNMIK i KFOR zbog uzurpacije imovine i smetanja državnine. Sud je tek počeo da razmatra ove predmete.

Istraživači FHP Kosovo nisu dobili nikakve podatke o broju rešenih i nerešenih predmeta u ovom sudu, niti su dobili informacije o strukturi predmeta prema nacionalnoj pripadnosti stranaka u postupku.

8.3. OPŠTINSKI SUDOVI ZA PREKRŠAJE U REGIONU GNJILANA/GJILAN

8.3.1. Opštinski sud za prekršaje u Gnjilanu/Gjilan

FHP Kosovo nema preciznih podataka o broju primljenih predmeta u ovom sudu ili broju i strukturi rešenih predmeta po etničkoj pripadnosti stranaka. Dobijen je jedino podatak o broju predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica, pre svega Srbi i pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani. Srbi su činili saobraćajne prekršaje, prekršaje protiv javnog reda i mira, privredne prekršaje i prekršaje protiv javne bezbednosti, a počeli su da se pojavljuju kao stranke u postupcima od osnivanja suda 2000. godine (za saobraćane prekršaje ukupno 2.888 predmeta, prekršaje protiv javnog reda i mira ukupno 539 predmeta i prekršaje protiv javne bezbednosti ukupno šest predmeta), a kao stranke u privrednim prekršajima počeli su da se pojavljuju 2001. godine (ukupno 46 predmeta). Kad su u pitanju Romi, oni su zabeleženi samo u 2008. godini kao počinioци saobraćanih prekršaja (ukupno šest predmeta) i prekršaja protiv javnog reda i mira (ukupno tri predmeta).

8.3.2. Opštinski sud za prekršaje u Kamenici/Kamenicë

8.3.2.1. Saobraćajni prekršaji

Sud je od osnivanja primio ukupno 31.297 predmeta, u okviru kojih 29.857 predmeta odnose se na

Albance, 1.429 na Srbe, šest na pripadnike zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani Srbi, a pet na ostale.²⁷ Ukupno 29.726 predmeta je rešeno, od kojih se 28.302 odnose na Albance, 1.413 na Srbe, šest na pripadnike zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani, a pet na strane državljane.

8.3.2.2. Javni red i mir

Sud je primio ukupno 1.128 predmeta koji se odnose na ugrožavanje javnog reda i mira, od kojih se 926 odnose na Albance, 186 na Srbe, jedan na pripadnike zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani, a 15 na ostale.²⁸ Rešeno je ukupno 872 predmeta ove vrste. Svi predmeti u kojima se kao stranke pojavljuju Romi, Aškalije i Egipćani i lica koja potpadaju pod kategoriju *ostalih* su rešeni, kao i skoro svi u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke u postupku (ukupno 178 predmeta). U ostalih 678 predmeta u radu stranke su Albanci.

8.3.2.3. Privredni prekršaji

Opštinski sud u Kamenici/Kamenicë primio je ukupno 1.444 predmeta, od kojih se u 1,292 Albanci pojavljuju kao stranke, u 151 Srbi, a u jednom ostali.²⁹ Ukupno 1.220 predmeta je rešeno, od kojih se 1.073 odnose na Albance, 146 na Srbe, a jedan na ostale.

9. SUDOVI U REGIONU PRIŠTINE/PRISHTINË

Sudovi u regionu Prishtine/Priştinë osnovani su 1999,³⁰ 2000,³¹ 2001,³² 2003,³³ i 2005. godine.³⁴ U svim sudovima u regionu Prishtine/Prishtinë sudije su isključivo Albanci, osim u Odeljenju prištinskog opštinskog suda u Gračanicu/Gračanicë, gde radi samo jedan sudija Srbin. Svi zaposleni u sudskoj upravi u opštinskim sudovima i opštinskim sudovima za prekršaje u Podujevu/Podujevë, Glogovcu/Gllgovc, Kačaniku/Kaçanik, Opštinskom sudu u Lipljanu/Lipjan i Opštinskom sudu za prekršaje u Prištini/Prishtinë, i Odeljenju uroševačkog/Ferizaj Opštinskog suda za prekršaje u Štrpcu/Shterpc su Albanci.³⁵ U Okružnom sudu u Prištini/Prishtinë,

međutim, 50 od 52 administrativna službenika su Albanci, a od ostalih dvoje jedan je Srbin a drugi pripadnik zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani; od 36 administrativnih službenika u Opštinskom sudu u Uroševcu/Ferizaj, 35 su Albanci a jedan je pripadnik zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani; u Odeljenju uroševačkog/Ferizaj Opštinskog suda u Štrpcu/Shterpc, osmoro od 15 zaposlenih su Srbi, a sedmoro Albanci; u Odeljenju prištinskog/Prishtinë Opštinskog suda u Gračanicu/Gračanicë radi petoro administrativnih službenika, od kojih su troje Srbi, a dvoje Albanci; u Opštinskom sudu za prekršaje u Lipljanu/Lipjan 11 od 13 administrativnih službenika su Albanci, a dvoje Srbi; u Opštinskom sudu za prekršaje u Uroševcu/Ferizaj 22 od 23 administrativna službenika su Albanci, a jedan je pripadnik zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani.

Kad je u pitanju etnička pripadnost sudija za prekršaje, u Okružnom sudu u Prištini/Prishtinë i opštinskim sudovima u Podujevu/Podujevë, Glogovcu/Gllgovc, Kačaniku/Kaçanik i Uroševcu/Ferizaj, sudije za prekršaje su isključivo Albanci, dok su u Opštinskom sudu u Lipljanu/Lipjan dvojica od 15 sudija za prekršaje Srbi, a 13 Albanci; u Odeljenju uroševačkog/Ferizaj Opštinskog suda u Štrpcu/Shterpcë, šestoro od devetoro sudija za prekršaje su Srbi, a tri Albanci; u Odeljenju prištinskog/Prishtinë Opštinskog suda u Gračanicu/Gračanicë 12 od 13 sudija za prekršaje su Srbi a jedan Albanac.

9.1. Okružni sud u Prištini/Prishtinë

U Okružnom sudu radi 14 sudija, koji su svi Albanci. U administraciji radi 50 zaposlenih, od kojih su dvoje pripadnici manjinskih zajednica (bošnjačke i crnogorske).

9.1.1. Predmeti iz građanske materije

U periodu od 2000. do 2009. godine Okružni sud u Prištini/Prishtinë imao je priliv od 7.266 predmeta, od kojih se u 6.862 predmeta Albanci pojavljuju kao stranke, u 404 Srbi, a u jednom predmetu

27 Strani državljani.

28 Strani državljani.

29 Strani državljani.

30 Okružni sud u Prištini/Prishtinë.

31 Opštinski sudovi i sudovi za prekršaje u Prištini/Prishtinë, Podujevu/Podujevë, Glogovcu/Gllgovc, Uroševcu/Ferizaj i Opštinski sud u Lipljanu/Lipjan.

32 Opštinski sud i Opštinski sud za prekršaje u Kačaniku/Kaçanik i Opštinski sud za prekršaje u Lipljanu/Lipjan.

33 Odeljenje uroševačkog/Ferizaj Opštinskog suda i Opštinskog suda za prekršaje u Štrpcu/Shterpcë osnovano je 12. juna 2003. godine. Srbi su većinsko stanovništvo u opštini Štrpce/Shterpcë.

34 Odeljenje prištinskog/Prishtinë Opštinskog suda u Gračanicu/Gračanicë osnovano je 15. maja 2005. godine.

35 Troje Srba radilo je u ovom sudu do proglašenja nezavisnosti Kosova i oni se nisu vratili na posao posle 17 februara 2008. godine.

makedonski državljanin. Od 2000. do 2009. godine primljeno je ukupno 5.995 predmeta iz građanske materije u prvom stepenu; nije bilo moguće dobiti prikaz tih predmeta po etničkoj strukturi.

9.1.2. Predmeti iz krivične materije

Ukupan broj krivičnih predmeta koje je sud primio u periodu 2000-2009. je 5.696. Albanci se kao stranke pojavljuju u 5.448 predmeta, pripadnici manjina u 248 predmeta (Srbi u 202, Bošnjaci u 28, Turci u dva i RAE u 16 predmeta), a strani državljani u 75 predmeta (Bugari, Kinezi, Moldavci, Makedonci itd.).

9.1.3. Predmeti iz krivične materije u drugom stepenu

U periodu od 2000. do 2009. godine ukupno je primljeno 5.730 predmeta. Srbi se kao stranke pojavljuju u 192, a Albanci u 5.538 predmeta.

9.2. Opštinski sudovi u regionu Prištine/Prishtinë

Istraživači FHP Kosovo nisu uspjeli da dobiju podatke o broju predmeta od Opštinskog suda u Prištini/Prishtinë.

9.2.1. Opštinski sud u Podujevu/ Podujevë

9.2.1.1. Predmeti iz krivične materije

FHP Kosovo nema podataka o broju krivičnih predmeta kod ovog suda, ali ima informaciju da se Srbi pojavljuju kao stranke u postupku u 35 predmeta, koji se odnose na dela iz oblasti saobraćaja, utaje poreza, ilegalne prelaska granica i falsifikovanje isprava. FHP Kosovo nema podataka o tome koliko je takvih predmeta rešeno. Pripadnici drugih zajednica sa Kosova nisu se pojavljivali kao stranke u postupcima pred Opštinskim sudom u Podujevu/Podujevë u ovoj materiji.

9.2.1.2. Predmeti iz građanske materije

Od svog osnivanja, Opštinski sud u Podujevu/Podujevë imao je ukupan priliv od 1.277 predmeta, od kojih se u 847 predmeta Albanci pojavljuju kao stranke u sporu, a pripadnici srpske zajednice u 430. Opštinski sud u Podujevu/Podujevë primio je od UNMIK administracije 358 odštetnih zahteva i tužbi koje su podneli Srbi protiv Vlade Kosova, Opštine Podujevo/Podujevë, UNMIK-a i KFOR-a zbog uzurpacije imovine i nezakonite državine. FHP Kosovo nema podatke o broju nerešenih predmeta ove vrste pred ovim sudom.

9.2.2. Opštinski sud u Glogovcu/ Gllgovc

Na teritoriji Glogovca/Gllgovc gotovo da nema pripadnika manjinskih zajednica, stoga se oni skoro i ne pojavljuju kao stranke u postupcima koji potpadaju pod nadležnost Opštinskog suda u Glogovcu/Gllgovc. Praktično sve stranke su Albanci. Srbi se pojavljuju kao stranke u postupku samo u građanskim predmetima od 2004. godine, i to u 24 predmeta. FHP Kosovo nema informacija o broju rešenih predmeta iz ove materije.

9.2.3. Opštinski sud u Lipljanu/Lipjan

9.2.3.1. Ostavinski predmeti

Opštinski sud u Lipljanu/Lipjan primio je ukupno 1.295 ostavinskih predmeta od 2000. godine. Albanci se pojavljuju kao stranke u 752 predmeta, a Srbi u 543. Od ukupno 1.062 rešenih predmeta, Srbi se pojavljuju kao stranke u 506, a Albanci u 556 predmeta. Broj predmeta u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke je u stalnom porastu od 2000. godine, s manjim izuzecima. Što se tiče ukupnog broja predmeta, oni su generalno pokazivali trend rasta do 2005. godine, kada je zabeležen pad, a nakon toga je njihov broj počeo ponovo da raste. (Videti Dodatak 2, tabelarni prikaz)

9.2.3.2. Krivični postupci

Opštinski sud u Lipljanu/Lipjan je od 2001. godine

primio ukupno 648 predmeta. Albanci se pojavljuju kao stranke u 614 predmeta, a pripadnici manjina u 34, i to su sve Srbi. Rešeno je ukupno 676 predmeta.³⁶ U 18 njih Srbi se pojavljuju kao stranke u postupku.

9.2.4. Opštinski sud u Uroševcu/ Ferizaj

9.2.4.1. Parnični predmeti

Ovaj sud je primio u rad ukupno 9.660 parničnih predmeta. Albanci se pojavljuju kao stranke u 6.798 predmeta, a pripadnici manjinskih zajednica u 2,862, i to: Srbi u 2,856 predmeta, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani i ostali u šest predmeta. Srbi su počeli da podnose tužbe 2001. godine, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani 2002. godine. Broj postupaka u kojima učestvuju pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani skoro da se ne menja: on varira od jedan do dva godišnje. Što se Srba pak tiče, broj postupaka u kojima oni učestvuju rastao je od 2001. do 2007. godine, kad je počeo da opada, da bi broj parničnih postupaka koje su pokrenuli Srbi bio nešto iznad 60 u 2008. i 2009. godini. U ovoj analizi porasta/smanjenja broja predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju Srbi, 2004. i 2006. godina nisu bile uključene, a upravo tada je ovaj sud preuzeo u rad veliki broj imovinskih sporova u kojima se Srbi pojavljuju kao tužitelji, a UNMIK, KFOR i kosovski državni organi i Opština Uroševac/Ferizaj kao tuženi zbog uzurpacije umovine Srba i smetanja državine. (**Videti Dodatak 2, tabelarni prikaz**)

Sud je rešio ukupno 2.680 predmeta: u 2.453 predmeta Albanci se pojavljuju kao stranke u sporu, u šest pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani, a u 221 Srbi.

9.2.4.2. Ostavinski predmeti

Kaso i u slučaju drugih opštinskih sudova u ovom i drugim regionima, procenat rešenih ostavinskih predmeta je vrlo visok. U njima se poj-

avljaju isključivo Srbi kao strane u postupku i oni ostvaruju ova svoja prava od osnivanja suda 2000. godine. Samo u 2000. godini zabeležen je mali broj ovih predmeta. Već od 2001. godine, međutim, broj ostavinskih postupaka u kojima učestvuju Srbi raste, da bi u periodu od 2001. do 2009. godine on iznosio između 23 i 53 godišnje. Opštinski sud u Uroševcu/Ferizaj primio je ukupno 2.988 predmeta: Srbi se pojavljuju kao stranke u 368, a Albanci u 2.620 predmeta. Ukupno 2.246 predmeta je rešeno, od čega 326 predmeta u kojima su kao stranke učestvovali Srbi i 1.920 u kojima su kao stranke učestvovali Albanci.

9.2.4.3. Predmeti iz krivične materije

Pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju se kao stranke u krivičnim predmetima pred Opštinskim sudom u Uroševcu/Ferizaj od njegovog osnivanja. Uopšte uzev, broj krivičnih predmeta u kojima se pripadnici manjina pojavljuju kao stranke veoma je nizak u poređenju s brojem predmeta u kojima su stranke Albanci. Sud je primio ukupno 8.020 krivičnih predmeta: Albanci se pojavljuju kao stranke u 7.916 predmeta, a pripadnici manjinskih zajednica u 104 predmeta, i to: Srbi u 57 predmeta, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 47 predmeta. Rešeno je ukupno 5.072 predmeta: u 5.004 predmeta kao stranke u postupku pojavljuju se Albanci, u 38 Srbi i u 30 Romi, Aškalije i Egipćani.

9.2.4.4. Vanparnični predmeti

Sud je primio ukupno 7.969 vanparničnih predmeta, od kojih se 53 odnose na Srbe, a 7.916 na Albance. 5.030 predmeta je rešeno, od kojih se 26 odnose na Srbe, a 5.004 na Albance. Pripadnici manjinskih zajednica, pre svega Srbi, počeli su da se javljaju kao stranke u postupcima pred ovim sudom 2001. godine. Broj predmeta u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke kreće se od jednog do osam godišnje, s izuzetkom 2006. godine, u kojoj je bilo deset predmeta, i 207. godine, kada ih je bilo 17. Nakon toga, u 2008. i 2009. godini, broj predmeta u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke opada.

³⁶ Neki od rešenih predmeta primljeni su u rad pre osnivanja suda 2001. godine.

37 G-đa Kadrije Goga Ljubištani (Lubishtani), sekretar Opštinskog suda u Uroševcu/Ferizaj, FHP Kosovo intervju, oktobar 2009. godine.

38 Svi prekršaji su učinjeni 2004. godine.

39 Okružni sud u Prizrenu/Prizren, opštinski sudovi u Prizrenu/Prizren, Suvoj Reci/Suharekë, Dragašu/Drageš i Orahovcu/Rahovec; opštinski sudovi za prekršaje u Prizrenu/Prizren, Mališevu/Malishevë, Suvoj Reci/Suharekë i Orahovcu/Rahovec.

40 Opštinski sud u Mališevu/Malishevë.

9.2.5. Opštinski sud u Kačaniku/Kaçanik

Srbi počinju da se pojavljuju kao stranke u postupcima pred ovim sudom 2007. godine. Te godine UNMIK je predao ovom sudu tužbe za naknadu štete koje su Srbi podneli protiv Vlade Kosova, Opštine Kačanik/Kaçanik, KFOR-a i UNMIK-a zbog uzurpacije imovine i smetanja državnine. Ista vrsta predmeta prispevala je u ovaj sud i tokom 2008. godine. Opštinski sud nema podatak o tačnom broju ovih predmeta. U svim drugim predmetima koji su u nadležnosti ovog suda stranke su Albanci.

9.3. OPŠTINSKI SUDOVU ZA PREKRŠAJE U REGIONU PRIŠTINE/PRIŠTINË

9.3.1. Opštinski sud za prekršaje u Podujevu/Podujevë

Prema informacijama koje je dobio FHP Kosovo, pripadnici manjinskih zajednica, pre svega Srbi, činili su saobraćajne prekršaje – ukupno 348. Druge prekršaje iz nadležnosti ovog suda činilo je većinsko albansko stanovništvo: 1.999 prekršaja protiv javnog reda i mira, 34.398 saobraćajnih prekršaja, 3.388 privrednih prekršaja i 211 prekršaja protiv javne bezbednosti.

9.3.2. Opštinski sud za prekršaje u Glogovcu/Gllgovc

FHP Kosovo nije dobio podatke o ukupnom broju predmeta koje je ovaj sud primio od osnivanja, već samo o broju saobraćajnih prekršaja koje su činili Srbi (sedam), Bošnjaci (19) i Turci (jedan), dok su strani državljani učinili 17 saobraćajnih prekršaja.

9.3.3. Opštinski sud za prekršaje u Lipljanu/Lipjan

Istraživači FHP Kosovo nisu od suda dobili podatke o ukupnom broju primljenih predmeta, ali su dobili podatak o broju predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica: Srbi se pojavljuju u 1.447 predmeta saobraćajnog

prekršaja, Bošnjaci u 21, Hrvati u 50, Romi u osam, a strani državljani (Makedonci) su učinili četiri saobraćajna prekršaja; prekršaji protiv javnog reda i mira – Aškalije se pojavljuju u 16 predmeta, Srbi u 163, Hrvati u 16, a Romi u dva predmeta; privredni prekršaji - Hrvati se pojavljuju kao stranke u 14 predmeta, a Aškalije u 13.

9.3.4. Opštinski sud za prekršaje u Kačaniku/Kaçanik

FHP Kosovo je dobio podatke samo o saobraćajnim prekršajima: sud je primio ukupno 27.383 predmeta, od kojih se u 26.958 Albanci pojavljuju kao stranke, a u 425 strani državljani, pre svega Bugari i Makedonci. Nije zabeleženo da su pripadnici manjinskih zajednica činili saobraćajne prekršaje.³⁷

9.3.5. Opštinski sud za prekršaje u Uroševcu/Ferizaj

Pripadnici manjinskih zajednica činili su prekršaje protiv javnog reda i mira i saobraćajne prekršaje. Sud je primio ukupno 4.350 predmeta koji se odnose na remećenje javnog reda i mira. Albanci se pojavljuju 1.809 takvih predmeta, a pripadnici manjinskih zajednica u 25, i to su sve Srbi.³⁸ Sud je primio ukupno 99.018 predmeta saobraćajnih prekršaja. Albanci se pojavljuju kao stranke u 98.629 takvih predmeta, a pripadnici manjinskih zajednica u 377, i to: Srbi u 325 predmeta, Bošnjaci u 51 i Turci u jednom predmetu. Strani državljani se pojavljuju kao prekršioci saobraćajnih propisa u ukupno 126 predmeta. Kad su u pitanju drugi prekršaji u nadležnosti ovog suda, kao što su privredni prekršaji i prekršaji protiv javne bezbednosti, tu se i Albanci pojavljuju kao prekršioci. Sud je primio 4.733 predmeta koji se odnose na privredne prekršaje i 128 predmeta koji se odnose na ugrožavanje javne bezbednosti.

10. SUDOVU U REGIONU PRIZRENA/PRIZREN

Sudovi u regionu Prizrena/Prizren osnovani su 2000.³⁹ i 2001. godine⁴⁰ Sve sudije su Albanci u opštinskim sudovima u Suvoj Reci/Suharekë,

Mališevu/Malishevë i Orahovcu/Rahovec i opštinskim sudovima za prekršaje u Suvoj Reci/Suharekë, Mališevu/Malishevë, Orahovcu/Rahovec i Dragašu/Dragash. U Okružnom sudu u Prizrenu/Prizren, opštinskim sudovima u Dragašu/ Dragash i Prizrenu/Prizren pored Albanaca, i pripadnici manjinskih zajednica rade kao sudije: od devet sudija u prizrenskom Okružnom sudu troje su Turci, jedan Bošnjak, a petoro su Albanci. U Opštinskom sudu u Prizrenu/Prizren 10 sudija su Albanci, a tri Bošnjaci. U Opštinskom sudu za prekršaje u Prizrenu/Prizren radi ukupno 10 sudija, od kojih su šest Albanci, tri Bošnjaci, jedan pripadnik turske zajednice i jedan pripadnik zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani. Od dvoje sudija u Opštinskom sudu u Dragašu/Dragash, jedan je Goranac, a jedan Albanac. Administrativno osoblje u opštinskim sudovima i opštinskim sudovima za prekršaje u Suvoj Reci/Suharekë i Mališevu/Malishevë čine Albanci. Međutim, u prizrenskom Okružnom sudu, opštinskim sudovima i opštinskim sudovima za prekršaje u Prizrenu/Prizren, Dragašu/Dragash i Orahovcu/Rahovec, pored Albanaca, koji čine većinu, rade i pripadnici manjinskih zajednica. U Opštinskom sudu u Orahovcu/Rahovec od 12 zaposlenih troje su pripadnici srpske zajednice, jedan je Aškalija, a ostali zaposleni su Albanci. U Opštinskom sudu za prekršaje u Orahovcu/Rahovec od 12 zaposlenih jedan je pripadnik srpske zajednice i jedan je Aškalija, dok su ostalih 10 Albanci. U Opštinskom sudu u Dragašu/Dragash radi 21 administrativni službenik, od kojih su 16 Albanci, a 5 Goranci. U Opštinskom sudu za prekršaje u Dragašu/Dragash od 11 zaposlenih na administrativnim poslovima devetoro su Albanci, a dvoje Bošnjaci. Od 48 zaposlenih u Okružnom sudu u Prizrenu/Prizren 39 su Albanci, troje Turci, jedan Bošnjak i jedan pripadnik zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani. U Opštinskom sudu u Prizrenu/Prizren, od ukupno 37 zaposlenih 32 su Albanci, dvoje Bošnjaci i troje su Turci. U Opštinskom sudu za prekršaje u Prizrenu/Prizren, rdi ukupno 29 zaposlenih na administrativnim poslovima: 18 su Albanci, petoro su Bošnjaci, četvero Turci i dvoje su

pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani.

Kad su u pitanju sudije za prekršaje u Okružnom sudu u Prizrenu/Prizren i opštinskim sudovima u regionu, situacija je sledeća: u Opštinskom sudu u Mališevu/Malishevë sve sudije za prekršaje su Albanci; od 15 sudija za prekršaje u Opštinskom sudu u Suvoj Reci/Suharekë, jedan je Srbin, a ostali su Albanci; od ukupno 16 sudija za prekršaje u Opštinskom sudu u Orahovcu/Rahovec, četvoro su Srbi, jedan je Aškalija, a ostali su Albanci; u Opštinskom sudu u Dragašu/Dragash od pet sudija za prekršaje jedan je Bošnjak, a četvoro su Albanci; u Opštinskom sudu u Prizrenu/Prizren radi 11 sudija za prekršaje, i to 10 Albanaca i jedan Turčin; u prizrenskom Okružnom sudu radi 26 sudija za prekršaje, od kojih su 22 Albanci, dvoje Turci, jedan Bošnjak i jedan Rom.

10.1. Okružni sud u Prizrenu/Prizren

10.1.1. Predmeti iz krivične materije u prvom stepenu

Ukupan broj primljenih predmeta u ovom sudu je 2.258: Albanci se pojavljuju kao stranke u postupku u 2.173 predmeta, a pripadnici manjinskih zajednica u 85: Bošnjaci u 37, Srbi u 28, Turci u 19, a strani državljani u jednom predmetu. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili informaciju o ukupnom broju rešenih predmeta ni o broju predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici etničkih zajednica.

10.1.2. Predmeti iz krivične materije u drugom stepenu

Sud je primio ukupno 2.317 predmeta. Albanci se pojavljuju kao stranke u 2.173 predmeta, a pripadnici manjinskih zajednica u 144 predmeta, i to: Bošnjaci u 129 predmeta, Srbi u šest, a Turci u devet predmeta. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili informaciju o ukupnom broju rešenih predmeta, kao ni o broju predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici etničkih zajednica.

10.1.3. Predmeti iz građanske materije

Okružni sud u Prizrenu/Prizren primio je ukupno 4.788 građanskih predmeta u prvom stepenu, od kojih se 4.665 odnose na Albance, a 123 na pripadnike manjinskih zajednica, i to: 97 na Bošnjake, 23 na Turke i tri na Srbe. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili informaciju o ukupnom broju rešenih predmeta, kao ni o broju predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici etničkih zajednica.

10.1.4. Predmeti iz građanske materije u drugom stepenu

U periodu od 2000. godine do septembra 2009. godine Okružni sud u Prizrenu/Prizren primio je ukupno 4.130 predmeta, a u 3.849 njih Albanci se pojavljuju kao stranke u postupku. Pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju se u 281 predmetu: Bošnjaci u 134, Turci u 68, a Srbi u 79 predmeta. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili informaciju o ukupnom broju rešenih predmeta kao ni o broju predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici etničkih zajednica.

10.2. Opštinski sudovi u regionu Prizrena/Prizren

10.2.1. Opštinski sud u Prizrenu/Prizren

10.2.2. Predmeti iz građanske materije

Od 2000. godine, kada je osnovan Opštinski sud u Prizrenu/Prizren, primljeno je ukupno 9.146 predmeta. Pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju kao stranke u 938 predmeta, a Albanci u 8.208. Ukupno 485 predmeta, u kojima kao stranke učestvuju pripadnici manjina, je rešeno. Istraživači FHP Kosovo nisu dobili od suda informaciju o ukupnom broju rešenih predmeta, kao ni o broju predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju Albanci, ni u koliko od navedenih 465 rešenih predmeta se kao stranke pojavljuju Srbi,

Turci, Bošnjaci, ili Romi, Aškalije i Egipćani.

Tokom 2007. i 2008. godine Opštinski sud u Prizrenu/Prizren primio je nekoliko stotina UNMIK-ovih predmeta. Oni se odnose na odštetne zahteve koje su podneli Srbi protiv Vlade Kosova, KFOR-a, UNMIK-a i Opštine Prizren/Prizren zbog uzurpacije njihove imovine i smetanja državine. FHP Kosovo nema podatak o tome koliko je tih predmeta rešeno.

10.2.1.2 Predmeti iz krivične materije

Pripadnici manjinskih zajednica počeli su da se pojavljuju kao stranke u postupcima pred Opštinskim sudom u Prizrenu 2000. godine. FHP Kosovo nema podatke o ukupnom broju primljenih predmeta iz krivične materije, ali je dobio informaciju da se u 587 predmeta pred ovim sudom pripadnici manjinskih zajednica pojavljuju kao stranke i to: Srbi u 13 predmeta, Bošnjaci u 439, Turci u 103, pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 24, a strani državljani u osam predmeta.⁴¹ Istraživači FHP Kosovo nisu dobili podatak o tome koliko je ovih predmeta završeno.

10.2.2. Opštinski sud u Mališevu/Malishevë

Opštinski sud u Mališevu/Malishevë primio je ukupno 74.846 predmeta od svog osnivanja: Albanci se pojavljuju kao stranke u 74.816, a pripadnici manjinskih zajednica u 30 predmeta - Srbi u 23, Vlada Srbije u pet i Bošnjaci u dva predmeta. Od 23 predmeta u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke u postupku završeno je ukupno sedam, i dva predmeta u kojima se Bošnjaci pojavljuju kao stranke. Tokom 2008. godine Opštinski sud u Mališevu/Malishevë preuzeo je od UNMIK administracije nekoliko stotina odštetnih zahteva koje su podneli Srbi protiv Vlade Kosova, Opštine Mališevu/Malishevë, UNMIK-a i KFOR-a zbog uzurpacije njihove imovine i smetanja državine. Ovi imovinski zahtevi su samo uzeti u razmatranje i ni jedan od njih još nije rešen.

10.3. Opštinski sud u Suvoj Reci/Suharekë

10.3.1. Predmeti iz građanske materije

Pripadnici manjinskih zajednica, u prvom redu Srbi, počeli su da pokreću postupke pred ovim sudom od njegovog osnivanja, 2000. godine, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani su to počeli da rade u 2002. godini. Značajan porast broja predmeta zabeležen je 2004. godine, kada je Opštinski sud primio od UNMIK administracije predmete koji se odnose na povredu imovinskih prava, u kojima Srbi tuže UNMIK, KFOR, Opštinu Suva Reka/Suharekë i Vladu Kosova za uzurpaciju imovine i smetanje državine. Prilmljeno je ukupno 514 tužbi ove vrste. Kad je u pitanju učestalost podnošenja tužbi pre i posle 2004. godine, njihov broj se kreće između 5 i 16 godišnje.

U ovom sudu ima ukupno 2.970 predmeta u radu. U 2.375 Albanci se pojavljuju kao stranke u postupku, a u 595 pripadnici manjinskih zajednica, i to: Srbi u ukupno 590 predmeta, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u pet predmeta. Od tih 595 predmeta, 36 je rešeno, od kojih se u 31 kao stranke pojavljuju Srbi, a u pet pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani. Rešeno je ukupno 759 predmeta od ukupno 2.375 primljenih u kojima se kao stranke u sporu pojavljuju Albanci. (Videti Dodatak 2, tabelarni prikaz)

10.2.3.2. Predmeti iz krivične materije

Opštinski sud u Suvoj Reci/Suharekë primio je ukupno 2.787 krivičnih predmeta. U 2.769 se kao stranke pojavljuju Albanci, a u 18 pripadnici manjinskih zajednica, i to: Srbi u pet predmeta, a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u 13. Od 568 rešenih predmeta u 558 se Albanci pojavljuju kao stranke u postupku, a u 10 pripadnici manjinskih zajednica - Srbi u tri,

a pripadnici zajednice koju čine Romi, Aškalije i Egipćani u sedam predmeta.

10.2.4. Opštinski sud u Dragašu/Drageash

Većina primljenih predmeta u Opštinskom sudu u Dragašu/Drageash odnose se na povredu imovinskih prava. Prema informacijama kojima raspolaže FHP Kosovo, ovaj sud ne vodi evidenciju po nacionalnoj strukturi podnosilaca tužbi, stoga se u ovom trenutku ne može znati u koliko predmeta se kao stranke u postupku pojavljuju Srbi, Bošnjaci, Goranci ili pripadnici nekih drugih etničkih zajednica ni koliko je takvih predmeta okončano.⁴² Važno je napomenuti da je tokom 2007. i 2008. godine ovaj sud primio veliki broj predmeta od UNMIK administracije, a to su predmeti u kojima Srbi tuže Opštinu Drageash/Drageash, Vladu Kosova, KFOR i UNMIK zbog uzurpacije imovine i smetanja državine. Istraživači FHP Kosovo nisu mogli da dobiju podatke o tačnom broju ovih predmeta, kao i koliko njih je rešeno.

10.2.5. Opštinski sud u Orahovcu/Rahovec

Najveći broj predmeta procesuiranih pred Opštinskim sudom u Orahovcu/Rahovec odnosi se na krivična dela protiv imovine. Tokom 2007. i 2008. godine UNMIK administracija predala je ovom Opštinskom sudu veliki broj predmeta u kojima Srbi tuže opštinu Orahovac/Rahovec, Vladu Kosova, KFOR i UNMIK zbog uzurpacije imovine i smetanja državine. Predstavnici ovog suda nisu imali podatak o tačnom broju ovih predmeta ni koliko je tih predmeta rešeno. Kad su u pitanju ostali parnični predmeti, FHP Kosovo je informisan da se 71 predmetu kao stranke u postupku pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica, od kojih je 36 rešeno. Ne postoje međutim, podaci o etničkoj pripadnosti stranaka u tim postupcima.

Kada su u pitanju građanski predmeti, prilmljeno je ukupno tri predmeta u kojima se kao stranke

⁴² Irfan Kamberi, sekretar Opštinskog suda u Dragašu/Drageash, FHP intervju, 26. mart 2009. godine.

43 K.R. - Bošnjak iz Vitimirice/Vitomiricë, penzioner (FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010. godine.)

44 K.E. - Bošnjak iz Vitimirice/Vitomiricë, nezaposlen (FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010. godine.)

45 B.K. - Egipćanin iz Vitimirice/Vitomiricë (FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010. godine.)

pojavljuju pripadnici manjinskih zajednica, od kojih je jedan rešen. Nije poznata nacionalnost stranaka u tim predmetima.

Od 11 vanparničnih predmeta u kojima su stranke pripadnici manjina, sedam je rešeno. Nije poznata, međutim, nacionalnost tih stranaka.

Sud je primio pet krivičnih predmeta, od kojih su dva rešena; ne zna se nacionalnost stranaka.

10.3. Opštinski sudovi za prekršaje u regionu Prizrena/Prizren

10.3.1. Opštinski sud za prekršaje u Mališevu/Malishevë

Albanci se pojavljuju kao stranke u gotovo svim predmetima koji se rade u ovom sudu od njegovog osnivanja. Bošnjaci se pojavljuju kao stranke u 2007. godini u tri predmeta koji se odnose na saobraćajne prekršaje. U svim ostalim predmetima stranke su Albanci, i to: u 28.874 predmeta saobraćanih prekršaja, u 1.074 predmeta koji se odnose na ugrožavanje javnog reda i mira, u 2.299 predmeta privrednih prekršaja i u 43 predmeta koji se odnose na dela protiv javne bezbednosti.

10.3.2. Opštinski sud za prekršaje u Suvoju Reci/Suharekë

Od osnivanja ovog suda Albanci se pojavljuju kao stranke u gotovo svim predmetima: u 37.036 predmeta koji se odnose na saobraćajne prekršaje, 2.388 predmeta ugrožavanja javnog reda i mira, u 5.722 predmeta privrednih prekršaja i 42 predmeta koji se odnose na dela protiv javne bezbednosti.

10.3.3. Opštinski sud za prekršaje u Dragašu/Dragash

FHP Kosovo nije dobio od suda podatke o ukupnom broju predmeta, kao ni o broju rešenih predmeta.

10.3.4. Opštinski sud za prekršaje u Orahovcu/Rahovec

Ovaj sud je primio ukupno 49.585 predmeta, od kojih se 45.125 odnose na saobraćajne prekršaje, 1.545 na ugrožavanje javnog reda i mira i 2.915 na privredne prekršaje. Jedine stranke iz manjinskih zajednica su Srbi. Oni su učinili 34 saobraćajna prekršaja, a u 14 predmeta se pojavljuju kao učinioci dela protiv javnog reda i mira. Strani državljani se javljaju kao učinioci saobraćajnih prekršaja u dva predmeta. Sve ostale prekršaje su učinili Albanci. FHP Kosovo nije dobio podatke o predmetima koji se odnose na ugrožavanje javne bezbednosti.

11. PRISTUP SUDOVIMA NA KOSOVU IZ PERSPEKTIVE MANJINA

11.1. Region Peći/Pejë

FHP Kosovo se fokusirao na bošnjačku zajednicu, kao najveću etničku zajednicu u ovom regionu. Pored toga, obavljeno je i nekoliko intervjuova s pripadnicima egipćanske zajednice. Obe ove zajednice nisu imale nikakvih problema u obraćanju sudovima u regionu i komunikaciji s njima: obe zajednice komuniciraju na svojim maternjim jezicima (bošnjačkom i albanskom). Bošnjacima se sudske odluke uglavnom dostavljaju na bošnjačkom jeziku.⁴³ Međutim, Bošnjaci se žale da s vremena na vreme primaju sudske odluke na albanskom jeziku.⁴⁴ Za neke od njih to ne predstavlja problem pošto govore albanski.⁴⁵ S druge strane, egipćanima se dostavljaju sva pismena na albanskom jeziku. Ono na šta se obe zajednice najviše žale je sporost sudova u rešavanju predmeta u kojima su stranke Bošnjaci i Egipćani, kao i to da nisu upoznati s svojim pravom na besplatnu pravnu pomoć, iako im je ona potrebna.

Imao sam predmet u sudu u vezi s nelegalnim nošenjem oružja. Imao sam lovačko oružje i valjanu dozvolu za nošenje, ali mi je oružje oduzeto. Suđenje je bilo na mom maternjem jeziku, ali kad je u pitanju prepiska, moram da kažem da sam otišao u sud s dopisom napisanim na bosanskom jeziku, a odluku sam primio na albanskom. Žalio

sam se na odluku o oduzimanju oružja Vrhovnom sudu i još uvek nisam dobio odgovor u vezi s mojim predmetom. Nisam znao za mogućnost besplatne pravne pomoći.

K.R. Bošnjak iz Vitimirice/Vitomiricë, penzioner (FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010.)

Moj predmet se ticao nasledstva i obratio sam se Opštinskom sudu u Peći. Podneo sam dokumentaciju na bosanskom, a dostavljena mi je odluka na albanskom, ali se nisam žalio zbog toga.

K.E. Bošnjak iz Vitimirice/Vitomiricë, nezaposlen (FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010. godine)

Imao sam predmet u vezi s imovinom kod Opštinskog suda u Peći. Podaci iz katastra koje sam podneo sudu bili su na albanskom jeziku. Sudska odluka koju sam primio bila je napisana na albanskom jeziku. Sad, nisam znao za besplatnu pravnu pomoć, inače bih je koristio.

B.K. Egipćanin iz Vitimirice/Vitomiricë (FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010. godine)

11.2. Region Gnjilana/Gjilan

Srbi i Romi u tom regionu smatraju da se slobodno obraćaju opštinskim i opštinskim sudovima za prekršaje i generalno imaju poverenje u pravosudni sistem na Kosovu. Srbi povremeno ulažu pritužbe protiv određenih sudija jer nisu zadovoljni načinom na koji oni vode postupak. Te pritužbe su bile odbačene.⁴⁶ Nisu imali problema u komunikaciji sa administrativnim osobljem i sudijama. Srbima se dostavljaju sva pismena na njihovom maternjem jeziku. U izuzetnim slučajevima, službena dokumentacija im se dostavlja na albanskom jeziku, kao što je slučaj sa katastarskim podacima ili dokumentima iz Uprave za ekonomiju i finansije opštine Gnjilane/Gjilan.⁴⁷ U slučajevima kad su sudije Albanci koji koriste albanski jezik tokom postupka, Srbi dobijaju pomoć sudskog tumača, koji im prevodi postupak na srpski. Za stranke Rome sud ne obezbeđuje dokumentaciju na romskom jeziku, već na srpskom ili na albanskom jeziku, u zavisnosti od toga koji jezik stranka (Rom)

razume. Pripadnici romske zajednice nisu iskazali nezadovoljstvo zbog toga. Obe zajednice, međutim, ozbiljno se žale na efikasnost sudova i brzinu rešavanja predmeta. Taj problem posebno podvlače Srbi, pre svega oni koji su podneli tužbe protiv UNMIK administracije, KFOR-a, kosovske Vlade i opština zbog uzurpacije privatne imovine Srba. Do danas je rešen veoma mali broj tih predmeta, iako su podnesci predati još 2004. godine.⁴⁸ Pored toga, obe zajednice, obični ljudi Srbi i Romi generalno nisu upoznati s mogućnošću korišćenja besplatne pravne pomoći, iako im je bila potrebna. Premda su neki Srbi, kao što su policajci u kosovskoj policiji, nisu bili u poziciji da je koriste, mada im je bila potrebna. Oni smatraju da ne postoji spremnost kod kosovskih institucija za pružanje besplatne pravne pomoći Srbima. Zvanični predstavnici romske zajednice, međutim, kao i predstavnici romske zajednice pri kancelariji za manjine pri Opštini Gnjilane/Gjilan bili su upoznati s pravom na besplatnu pravnu pomoć i s uspehom koristili to pravo.⁴⁹

Nisam znao za besplatnu pravnu pomoć. Niko me nije obavestio da postoji takvo pravo, zato i nisam koristio pravo na besplatnu pravnu pomoć.

R.H. Roma iz Kamenice/Kamenicë
FHP Kosovo intervju, 26. januara 2010.

Znam za besplatnu pravnu pomoć, ali nisam do sada koristio moje pravo, mada mi je bilo potrebno i tražio sam. Mislim da oni koji su obavezni da mi pruže besplatnu pravnu pomoć nisu bili spremni da mi pomognu.

T.M. Srbin iz sela Šilovo/Shillovë
FHP Kosovo intervju, 25. januar 2010.

11.3. Region Prizrena/Prizren

Na osnovu razgovora sa Srbima i Turcima, FHP Kosovo iznosi da se pripadnici obe zajednice slobodno obraćaju svim sudovima u regionu i generalno imaju poverenja u kosovski pravosudni sistem. Prema informacijama Kancelarije za vezu s kosovskim sudovima u Orahovcu/Rahovec Srbi se u većem broju obraćaju kosovskim pravosudnim institucijama.⁵⁰ Važno

46 T.M., Srbin iz sela Šilovo/Shillovë, FHP Kosovo intervju, 25. januar 2010.

47 *Ibid.*

48 S.J., potpredsednik skušpštine opštine Gnjilane/Gjilan. FHP Kosovo intervju, 25. januar 2010.; I.Z., službenik u Kancelariji za vezu s kosovskim sudovima u Kamenici/Kamenicë i Novom Brdu/Novobrdë, FHP Kosovo intervju, 26. januar 2010.

49 G.H., predstavnik romske zajednice u opštini Gnjilane/Gjilan, FHP Kosovo intervju, 26. januar 2010.; E.K. romski predstavnik u kancelariji za manjine pri Opštini Gnjilane/Gjilan, 26. januar 2010.

50 M.K, Kancelarija za vezu sa kosovskim sudovima u Orahovcu/Rahovec FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010. godine.

51 N.Z. Srbin iz Velike Hoče/Hoqa e Madhe, FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010. godine.; E.S.K, Turčin iz Prizrena/Prizren, FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010. godine.

52 E.Y, Turčin iz Prizrena/Prizren, FHP Kosovo intervju, 28. januar 2010. godine.

53 T.J., šef Kancelarije za vezu sa kosovskim sudovima, kancelarija za koordinaciju u Gračanici/Graçanicë. 2 februar 2010.

54 UNMIK administrativna direktiva br. 2005/7 o sprovođenju UNMIK-ove Uredbe br. 2002/13 o osnivanju Specijalnog veća Vrhovnog suda Kosova za pitanja u vezi s Kosovskom povereničkom agencijom.

je naglasiti da je u opštini Prizren turski jezik u službenoj upotrebi, uz srpski i albanski, i da sudovi izdaju dokumenta strankama na sva tri jezika. Međutim, kao što je već istaknuto, sve obrasce priprema Pravosudni savet Kosova i to na srpskom i albanskom jeziku, ali ne i na turskom, premda je taj jezik u službenoj upotrebi u Prizrenu/Prizren.

Srbi i Turci komuniciraju sa administrativnim osobljem i sudijama na svojim jezicima. Sudovi u regionu Prizrena/Prizren obezbeđuju prevod sudskih postupaka na srpski i turski. Dok intervjuisani Turci nisu imali naročito mišljenje o tome da li sudovi ažurno rešavaju predmete, Srbi imaju ozbiljne pritužbe na efikasnost sudova. Srbi su, naime, posebno nezadovoljni rešavanjem tužbi koje su podneli protiv UNMIK administracije, KFOR-a, Vlade i opština u regionu Prizrena/Prizren zbog uzurpacije privatne imovine Srba. Drugi predmeti se rešavaju u kraćem roku.

Kad je u pitanju pravo na besplatnu pravnu pomoć, pripadnici zajednica s kojima je FHP Kosovo razgovarao dali su različite odgovore: neki, i Srbi i Turci, bili su upoznati s tim svojim pravom,⁵¹ dok drugi nisu.⁵² Oni koji su bili informisani o mogućnosti korišćenja besplatne pravne pomoći nisu iskoristili to pravo.

Imali smo oko 300 predmeta u kojima Srbi tuže kosovsku vladu, opštinu Orahovac, UNMIK administraciju i KFOR tražeći odštetu zbog uzurpacije njihove imovine tokom 1998. i 1999. godine. Sudovi su vrlo spori posebno u rešavanju ovih predmeta. Ostali predmeti se rešavaju u kraćem roku.

M.K. Kancelarija za vezu s kosovskim sudovima u opštini Orahovac/Rahovec
FHP Kosovo intervju, 4. februar 2010. godine

11.4. Region Prištine/Prishtinë

U regionu Prištine/Prishtinë FHP Kosovo je bio fokusiran na predstavnike srpske zajednice u opštinama Priština/Prishtinë i Lipljan/Lipjan. Mišljenja Srba o profesionalnosti i nepristrasnosti

pravosudnih institucija u ovim opštinama znatno se razlikuju: intervjuisani Srbi iz Lipjlana/Lipjan imaju poverenja u sudove u Lipljanu/Lipjan, dok su Srbi iz Prištine/Prishtinë sasvim nezadovoljni kosovskim pravosudnim sistemom. Intervjuisani Srbi iz obe opštine komuniciraju sa zaposlenima u sudovima na svom jeziku, primaju odluke i prate postupke na svom jeziku, uz pomoć prevodilaca. Te činjenice, međutim, bar po mišljenju intervjuisanih Srba iz Prištine/Prishtinë ne stvaraju sliku profesionalnosti i spremnosti kosovskih institucija da postupaju u predmetima u kojima su Srbi stranke na nepristrasan način. Takav utisak pre svega ima veze s nedovoljnom brzinom sudova u rešavanju predmeta u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke u postupku, mada je takođe naglašeno da sudoci nisu dovoljno ažurni ni kad su u pitanju predmeti u kojima se Albanci ili pripadnici drugih zajednica pojavljuju kao stranke. Najveće pritužbe se odnose na rad Kosovske agencije za imovinska pitanja (KPA) koja nije uspela da svoj posao radi kako treba.⁵³ Kritike su upućene i na račun neefikasnosti Specijalnog veća Vrhovnog suda koje je formirano da bi rešavalo pitanja koja se odnose na rad KPA.⁵⁴ Intervjuisani Srbi nisu bili upoznati s mogućnošću korišćenja besplatne pravne pomoći, iako im je ona bila potrebna.

Moj predmet je primer neefikasnosti sudstva, primer legalizacije pljačke i etničkog i ekonomskog čišćenja koje moja porodica doživljava. Već godinama i godinama se žalimo na rad kosovskih sudova -namerno odugovlačenje – jer naš predmet je klasičan primer veze i uzajamnih uticaja između politike, kriminala, i institucija koje su demokratske samo na rečima. Do danas smo se žalili: UNMIK-ovom odeljenju za pravosudnu inspekciju, Ministarstvu pravde, Ombudsmanu u Prištini/Prishtinë, predsedniku Kosova, premijeru Kosova, kosovskoj skupštini, ambasadama i kancelarijama za vezu, prištinskom Okružnom i Opštinskom sudu, Vrhovnom sudu Kosova, Kosovskoj policijskoj službi, UNMIK policiji, Odboru za ljudska prava, Ministarstvu za povratak i zajednice, Međunarodnoj kriznoj grupi u Prištini/Prishtinë...Nisam nikad obavešten o

besplatnoj pravnoj pomoći, mada mi je bila potrebna.

Z.S, Srbin iz Prištine/Prishtinë
FHP Kosovo intervju, 17. februar 2010.

Nisam upoznat sa besplatnom pravnom pomoći tako da nisam mogao ni da je koristim. Niko me nije obavestio o tome.

S.T, Srbin iz Lipljana/Lipjan
FHP Kosovo intervju, 3. februar 2010.

OPŠTI ZAKLJUČCI

• **PRISTUP PRAVDI I POVERENJE**

Uprkos činjenici da se u sudske upisnike ne upisuje podatak o nacionalnosti stranaka u postupcima koji se vode u sudovima na Kosovu i na osnovu podataka prikupljenih iz ručno vođenih upisnika, FHP je utvrdio da broj predmeta u kojima se kao stranke pojavljuju pripadnici manjina iz godine u godinu raste. Uopšte uzev, pripadnici manjina ne odbijaju da se obrate insitucijama pravosudnog sistema na Kosovu. Načinjeni su pozitivni koraci uspostavljanjem kancelarija za vezu sa sudovima, koje su pod jurisdikcijom Ministarstva pravde Kosova i koje imaju mandat da pružaju pomoć u prevozu stranaka u postupcima kao i da obezbede prevod osnovnih dokumenata do uspostavljanja kontakta sa advokatima itd.

• **UPOTREBA JEZIKA**

Iz perspektive sudova, Zakon o upotrebi jezika se u potpunosti sprovodi. Međutim, nedovoljan broj sudskih prevodilaca i tumača i nedostatak opreme za simultano prevodenje često usporavaju sudske postupke. Manjak ljudskih i finansijskih resursa ugrožava primenu Zakona o upotrebi jezika. Veliki broj intervjuisanih pripadnika manjina izjavio je da je primao sudske odluke na albanskom jeziku i tek nakon pritužbi odgovorajućem sudu pismena su im dostavljena na njihovom maternjem jeziku.

• **ZASTUPLJENOST**

Bez obzira na kvote koje su uvedene kako bi se obezbedilo da ne-Albanci budu zast-

upljeni sa najmanje 15 odsto u sudovima i tužilaštvima, od čega bi osam odsto bilo rezervisano za Srbe, njihov broj među sudijama, tužiocima i zaposlenima u sudovima još uvek je znatno manji. Nedovoljna zastupljenost manjinskih zajednica može se objasniti neuspehom kosovskog pravosudnog sistema, što je delom rezultat nedostatka kvalifikovanih kandidata iz manjinskih zajednica, a time i prijava za posao. Po nekim mišljenima, reč je i o nedostatku interesovanja među sudijama, posebno u srpskoj zajednici, pošto su plate ponuđene u kosovskim sudovima niže od onih koje se nude u paralelnim [srpskim] strukturama. Rezultati do kojih je došao FHP idu u prilog preporukama Okvirne konvencije Saveta Evrope koje se se odnose na pravne lekove i sprovođenje zakona o tome da je potrebno da vlast na Kosovu pojača napore kako bi unapredili funkcionalnost pravosuđa i uneli poverenje manjinskih zajednica u kosovske sudove, između ostalog, daljim zapošljavanjem pripadnika manjinskih zajednica i bržim rešavanjem predmeta.

• **PРАВНА ПОМОЋ**

Iz perspektive sudova, sve zajednice imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć pod istim uslovima, kao što je propisano Uredbom UNMIK-a br. 2006/36. Razgovori obavljani s pripadnicima manjinskih zajednica pokazuju, pored pozitivnih primera iz regiona Prizrena/Prizren, gde su stranke u sudovima bile obavestene o besplatnoj pravnoj pomoći, da su u drugim opštinama stranke retko obavestavane o mogućnosti da koriste besplatnu pravnu pomoć. Smatrajući da bi širenje informacija o pravnoj pomoći bilo ključno za informisanje što većeg broja stranaka koji ispunjavaju kriterijume za dobijanje te pomoći, FHP Kosovo kao moguće rešenje predlaže kampanju informisanja građana o dostupnoj pravnoj pomoći.

• **EFIKASNOST SUDOVA**

Važno je spomenuti da sudovi moraju da se bore s značajnim problemima, kao što je pomanjkanje tehničkih i ljudskih resursa

za uspešnije procesuiranje većeg broja predmeta. Problem je i nedostatak resursa za rešavanje ovih problema. Svi intervjuisani predstavnici sudova takođe su naglasili da su im prioritet predmeti u kojima se Srbi pojavljuju kao stranke, ali da imaju ogromne probleme u toku procesuiranja tih predmeta, jer često nemaju tačne adrese stranaka pošto oni više ne žive na ranijim prebivalištimima. Po mišljenju pripadnika zajednica, kritike idu i na račun sporosti postupaka. Po informacijama kancelarija za vezu sa sudovima, postoje velike rezerve prema radu Specijalnog veća Vrhovnog suda, koji se ocenjuje kao loš.⁵⁵

PREPORUKE ZA VLASTI NA KOSOVU

Vlasti bi trebalo da obezbede da se odgovarajuća budžetska sredstva dodele pravosudnom sistemu kako bi se poboljšali tehnički i edukativni kapaciteti pravosudnih institucija u cilju poboljšanja efikasnosti sudova.

Veliki deo budžetskih sredstava trebalo bi odvojiti za povećanje broja sudija uopšte, a posebno onih iz ne-Albanskih zajednica. U tom smislu, vlasti bi trebalo da obezbede sve neophodne uslove za primenu regulatornog okvira kojim se uređuje pravosudni sistem i Ustava Kosova koji propisuju da bi u pravosudnim institucijama trebalo da radi najmanje 15 odsto ne-Albanaca, od čega bi osam odsto zaposlenih trebalo da čine Srbi.

Vlasti treba da obezbede sredstva za kreiranje standardizovanih upisnika/baza podataka svih predmeta u sudovima.

U nadležnosti vlasti je da obezbede uslove za sprovođenje svih zakonskih mera i mehanizama za zaštitu manjinskih prava koje se odnose na rad sudova (kao što su: Uredba UNMIK-a br. 2006/36, Zakon o upotrebi jezika na Kosovu, članovi 12,13, 13.1, 13.2,14; Ustav Republike Kosovo: Glava II, članovi 24, 31 i 32; Glava III, članovi 57, 58,59, 60, 61, i 62; kosovski Zakon br.

03/L-047 o zaštiti i promociji prava zajednica i njihovih pripadnika na Kosovu).

Vlasti moraju da prate da li komisije za pravnu pomoć funkcionišu u skladu sa Uredbom UNMIK-a br. 2006/36 o pravnoj pomoći.

PREPORUKE ZA PRAVOSUDNI SAVET KOSOVA

Pravosudni savet Kosova trebalo bi da obezbedi punu primenu Uredbe UNMIK-a br. 2006/36 o pravnoj pomoći. Pravosudni savet će strogo pratiti da li sudovi obaveštavaju stranke o njihovom pravu na besplatnu pravnu pomoć.

Pravosudni savet Kosova mora da razvije delotvorne mehanizme za ubrzanje sudskih postupaka, pošto je očigledno da tokom godina raste priliv predmeta i broj nerešenih predmeta.

Pravosudni savet Kosova bi trebalo da sačini jedinstvene i standardizovane upisnike/baze podataka za sve sudove i na svim nivoima na teritoriji Kosova, u kojima će se evidentirati podaci o svim premetima. Etnička pripadnost stranaka mora biti navedena u tim upisnicima (zbog nepostojanja kompjuterizovane sudske baze podataka i činjenice da tuženi/okrivljeni nisu klasifikovani prema etničkoj pripadnosti, podaci o krivičnom gonjenju za etnički motivisana krivična dela nisu dostupni).

Potrebno je obučiti zaposlene u sudovima koji će održavati i koristiti upisnike/bazu podataka.

Pravosudni savet Kosova bi trebalo da pripremi sudske pozive, dostavnice, povratnice konosmani, i druga pismena koja se upućuju strankama pripadnicima zajednica i na turskom jeziku, osim albanskog i srpskog, jer je turski jezik u službenoj upotrebi u Prizrenu/Prizren, samim tim i službeni jezik u Okružnom sudu, Opštinskom sudu i Opštinskom sudu za prekršaje u Prizrenu/Prizren.

Pravosudni savet Kosova bi trebalo da se pozabavi potrebama svakog suda na Kosovu kako bi

predložio resurse koji su neophodni za efikasnije funkcionisanje sudova (broj sudija, administrativnog osoblja i prevodilaca; sudnice, sudijski kabineti, kancelarije za administrativno osoblje, oprema za simultano prevodenje, obuke itd.).

PREPORUKE ZA DONATORE

Donatorske agencije bi trebalo da se više fokusiraju na jačanje kapaciteta sudova u tehničkom smislu (baza podataka/upisnik, sudnice, itd.) ali i u smislu edukacije (obuke itd.).

Donatorske agencije bi trebale da podrže inicijative za sprovođenje kampanje za informisanje javnosti o pravnoj pomoći.

Izrazi zahvalnosti:

FHP Kosovo se zahvaljuje na pomoći u sprovođenju istraživanja:

g-di Ajne Gashi, sekretaru Vrhovnog suda, g-dinu Asllanu Rusinovci, referentu u Višem sudu za prekršaje u Prištini/Prishtinë, g-dinu Ferizu Berishi, sekretaru Okružnog suda u Prištini/Prishtinë, g-dinu Ymer Hoxha, predsedniku Okružnog suda u Prizrenu/Prizren, g-di Besi Krajku, predsednici Opštinskog suda u Prizrenu/Prizren, g-dinu Irfanu Kamberiju, sekretaru Opštinskog suda u Dragašu/Dragash, g-dinu Ziji Ramadaniju, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Dragašu/Dragash, g-dinu Hajrullah Aruqi, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Srbici/Skenderaj, g-dinu Fahriju Qollaku, sekretaru Opštinskog suda u Srbici/Skenderaj, g-dinu Bajramu Rami, sekretaru Opštinskog suda u Glogovcu/Glogovc, g-dinu Veselu Goraniju, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Glogovcu/Glogovc, g-dinu Ismajlu Haziriju, sekretaru Opštinskog suda u Vučitrnu/Vushtrri, g-dinu Shaip Merovci, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Vučitrnu/Vushtrri, g-dinu Sadri Krasniqi, sekretaru Opštinskog suda u Kamenici/Kamenicë, g-dinu Islamu Thaqiju, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Kamenici/Kamenicë, g-dinu Agimu Bytyqiju, sekretaru

Opštinskog suda u Mališevu/Malishevë, g-dinu Lulzimu Paqarizi, predsedniku Opštinskog suda za prekršaje u Mališevu/Malishevë, g-dinu Flamuru Hasku, predsedniku Opštinskog suda za prekršaje u Orahovcu/Rahovec, g-dinu Muharremu Preboqi, sekretaru Opštinskog suda u Orahovcu/Rahovec, g-dinu Islamu Azemi, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Gnjilanu/Gjilan, g-dinu Avdirrahimu Gashi, sekretaru Opštinskog suda u Lipljanu/Lipjan, g-di Sevdije Rrahimi, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Lipljanu/Lipjan, g-di Kadrije Goga Lubishtani, sekretaru Opštinskog suda u Uroševcu/Ferizaj, g-dinu Bahri Jashari, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Uroševcu/Ferizaj, g-dinu Ismetu Ahmetiju, sekretaru Opštinskog suda u Podujevu/Podujevë, g-dinu Hakiju Blaku, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Podujevu/Podujevë, g-dinu Haziru Ahmetiju, sekretaru Opštinskog suda u Štrpcu/Shtërpce, g-di Nazife Beqiri, predsedniku Opštinskog suda za prekršaje u Štrpcu/Shtërpce, g-dinu Isufu Hakiju, predsedniku Opštinskog suda za prekršaje u Kačaniku/Kaçanik, g-dinu Kemalu Runjevi, sekretaru Opštinskog suda u Kačaniku/Kaçanik, g-dinu Haxhiji Hotiju, sekretaru Opštinskog suda u Suvoj Reci/Suharekë, g-dinu Mehdiju Sylaj, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Suvoj Reci/Suharekë, g-di Safete Tolaj, predsedniku Opštinskog suda za prekršaje u Dečanima/Deqan, g-dinu Rudin Elezi, sekretaru Opštinskog suda u Đakovici/Gjakovë, g-dinu Muhametu Deliju, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Đakovici/Gjakovë, g-dinu Bajramu Bujupi, sekretaru Opštinskog suda u Istoku/Istog, g-dinu Imeru Demaju, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Istoku/Istog, g-dinu Habibu Morini, sekretaru Opštinskog suda u Klini/Klina, g-di Sabrije Raci, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Klini/Klina, g-di Hydajete Dervishi, sekretaru Opštinskog suda za prekršaje u Peći/Pejë, g-dinu Faiku Baliću, direktoru Kulturnog centra u Vitimirici/Vitomiricë, g-dinu Elezu Kurteshi, predstavniku romske zajednice iz Gnjilana/Gjilan, g-dinu Galipu Hyseniju, predsedniku romske zajednice u Gnjilanu/Gjilan, g-dinu Ivici

Živkoviću, službeniku u Kancelariji za vezu sa sudovima u Novom Brdu/NovoBrdë, g-dinu Srđanu Stojanoviću, zameniku gradonačelnika Gnjilana/Gjilan, g-dinu Trifunu Jovanoviću, šefu

Kancelarije za vezu sa sudovima u Gračanici/Graçanicë i g-đi Katarini Micić, službenici u Kancelariji za veze sa sudovima u Velikoj Hoçi/Hoqa e Madhe.

Dodatak: Tabela prikaz
 OPŠTINSKI SUD U PEĆI/PEJĚ-
 Krivični predmeti

OPŠTINSKI SUD U PEĆI/PEJĚ- Krivični predmeti	UKUPAN BROJ PRIMLJENIH PREDMETA	PRIMLJENI PREDMETI PREMA NACIONALNOSTI STRANAKA				UKUPAN BROJ REŠENIH PREDMETA	REŠENI PREDMETI PREMA ETNIČKOJ PRIPADNOSTI STRANAKA				UKUPAN BROJ NEREŠENIH PREDMETA	NEREŠENI PREDMETI PREMA ETNIČKOJ PRIPADNOSTI STRANAKA					
		ALB	SRB	BOŠ	Stranci		ALB	SRB	BOŠ	Stranci		ALB	SRB	BOŠ	Stranci		
Godina																	
2000.	315	305	1	8	1	213	204	0	8	1	102	101	1	0	0		
2001.	452	442	0	10	0	237	228	0	9	0	215	214	0	1	0		
2002.	348	342	1	5	0	256	251	0	5	0	92	91	1	0	0		
2003.	392	371	1	13	7	167	150	0	11	6	225	222	0	2	1		
2004.	1174	1163	0	8	3	448	443	0	3	2	726	720	0	5	1		
2005.	740	699	20	14	7	724	693	19	7	5	16	6	1	7	2		
2006.	640	616	2	20	2	869	846	2	19	2	-229	-230	0	1	0		
2007.	695	661	2	24	8	991	959	2	22	8	-296	-298	0	2	0		
2008.	1118	1064	6	34	14	992	952	1	28	11	126	112	5	6	3		
2009.	834	818	2	13	1	641	640	0	0	1	193	178	2	13	0		
UKUPNO	6708	6481	35	149	43	5538	5366	24	112	36	1170	1116	10	37	7		

OPŠTINSKI SUD U SRBICI/SKENDERAJ – Parnični predmeti

OPŠTINSKI SUD U SRBICI/SKENDERAJ- Parnični predmeti	Predmeti preneti iz prethodnih godina	Godišnji priliv	Ukupan broj neresenih pred.	PRIMLJENI PREDMETI PREMA NACIONALNOSTI STRANAKA				UKUPAN BROJ REŠENIH PREDM.	REŠENI PREDMETI PREMA ETNIČKOJ PRIPADNOSTI STRANAKA				Ukupno neresenih predm.	NEREŠENI PREDMETI PREMA ETNIČKOJ PRIPADNOSTI STRANAKA			
				ALB	SRB	BOŠ	RAE		ALB	SRB	BOŠ	RAE		ALB	SRB	BOŠ	RAE
Godina																	
2000.		7	7	7				7	7								
2001.		92	92	90	2			60					32	30	2		
2002.	32	95	127		3			113	108				14	12	2		
2003.	14	179	193		7			164	160	4			25	22	3		
2004.	25	300	325	195	130			164	156	8			161	39	122		
2005.	161	165	326	188	138			145	142	3			181	46	135		
2006.	181	204	385	1	147			201	192	9			184	46	138		
2007.	184	256	440	286	154			173	130	43			243	132	111		
2008.	243	268	511	393	118			370	327	43			141	66	75		
2009.	141	236	377	290	86			182	126	56			195	164	30	1	
UKUPNO	981	1802	2783	1450	785		1	1579	1348	166			1176	557	618	1	

OPŠTINSKI SUD U ISTOKU/ISTOG – Ostavinski predmeti

OPŠTINSKI SUD U ISTOKU/ISTOG – Ostavinski predmeti	UKUPAN BROJ PRIMLJENIH PREDMETA	PRIMLJENI PREDMETI PO NACIONALNOSTI STRANAKA					REŠENI PREDMETI PREMA ETNIČKOJ PRIPADNOSTI STRANAKA					NEREŠENI PREDMETI PREMA ETNIČKOJ PRIPADNOSTI STRANAKA				
		ALB	SRB	BOŠ	TUR	RAE	ALB	SRB	BOŠ	TUR	RAE	ALB	SRB	BOŠ	TUR	RAE
Godina																
2001.	71	67	1	3			67	1	3							
2002.	95	81	3	8		2	80	3	8		2	1				
2003.	105	84	8	11		2	84	8	11		2					
2004.	87	72	2	10		2	70	2	10		1	2				1
2005.	62	52	4	4		2	50	4	4		2	2				
2006.	69	44	25	8		2	37	25	8		2	7				
2007.	95	52	32	11			48	31	10		4	1	1			
2008.	119	76	29	10		4	64	26	8		2	12	3	2		2
2009.	57	38	17	1		1	25	8	1		1	13	9			
UKUPNO	768	566	121	66		15	525	108	63		12	41	13	3		3

OPŠTINSKI SUD U ISTOKU/ISTOG – Građanski predmeti

OPŠTINSKI SUD U ISTOKU/ISTOG – Građanski predmeti	UKUPAN BROJ PRIMLJ. PREDMETA	PRIMLJENI PREDMETI				UKUPAN BROJ REŠENIH PREDMETA	REŠENI PREDMETI				UKUPAN BROJ NEREŠENIH PREDMETA	NEREŠENI PREDMETI				
		ALB	SRB	BOŠ	RAE		ALB	SRB	BOŠ	RAE		ALB	SRB	BOŠ	RAE	
Godina																
2000.	117	115		2		116	114		2		1	1				
2001.	135	131		4		135	131		4		0	0				
2002.	126	121	3	2		126	121	3	2		0	0				
2003.	199	189	2	8		199	189	2	8		0	0				
2004.	1937	179	1741	7	10	290	177	97	7	9	1647	2	1644	0	1	
2005.	391	239	144	7	1	250	231	12	7	0	141	8	132		1	
2006.	338	308	26	4		294	284	6	4		44	24	20	0	0	
2007.	273	235	25	5	8	234	214	7	5	8	39	22	17			
2008.	334	306	15	9	4	230	217	5	7	1	104	89	10	2	3	
2009.	170	163	6	1		35	33	1	1		135	130	5			
UKUPNO	4010	1986	1962	49	23	1909	1711	133	47	18	2111	276	1828	2	5	

OPŠTINSKI SUD U VUČITRNU/VUSHTRRI – Građanski postupci – Parnice u prvom stepenu

Opštinski sud Vučitrn/Vushtrri– Građanski postupci – parnice u prvom stepenu	Ukupno primljenih predmeta	PRIMLJENI PREDMETI			Ukupno rešenih predm.	REŠENI PREDMETI			Ukupno nerešen. predm.	NEREŠENI PREDMETI			Preneći predm.
		ALB	SRB	BOŠ		ALB	SRB	BOŠ		ALB	SRB	BOŠ	
Godina													
2000.	174	174			124	124			50	50			
2001.	321	317	4		218	214	4		102	102			1
2002.	406	398	8		225	217	8		174	174			7
2003.	517	476	41		352	311	41		161	161			4
2004.	989	557	432		393	252	141		586	295	291		10
2005.	1732	1679	53		666	666			1053	1053			13
2006.	1610	1590	20		657	637	20		944	944			9
2007.	1644	1625	19		648	629	19		982	982			14
2008.	1491	1466	25		557	534	23		934	932	2		
2009.	1133	1124	9		363	356	7		770	768	2		
UKUPNO	10017	9406	611	0	4203	3940	263	0	5756	5461	295	0	58

OPŠTINSKI SUD U KAMENICI/KAMENIĆE – Krivični predmeti

OPŠTINSKI SUD U KAMENICI – Krivični predmeti	Ukupno primljenih predmeta	PRIMLJENI PREDMETI PO NACIONALNOSTI STRANAKA				Ukupno rešenih predm.	REŠENI PREDMETI PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI STRANAKA				Ukupno nerešen. predm.
		ALB	SRB	RAE	Ostali		ALB	SRB	RAE	Ostali	
Godina											
2000.	91	64	1	26		91	64	1	26		0
2001.	163	136	4	23		162	136	4	22		1
2002.	139	120	5	14		138	120	5	13		1
2003.	151	118	16	17		151	118	16	17		0
2004.	293	93	12	188		141	93	12	36		152
2005.	210	171	11	27	1	199	170	11	17	1	11
2006.	148	108	15	25		145	107	15	23		3
2007.	142	103	22	17		132	100	21	11		10
2008.	176	135	20	21		93	79	10	4		83
UKUPNO	1513	1048	106	358	1	1252	987	95	169	1	261

OPŠTINSKI SUD U LIPLJANU/LIPJAN – Ostavinski predmeti

Opštinski sud Lipljan/Lipjan– Ostavinski predmeti	Ukupno primljenih predmeta	PRIMLJENI PREDMETI		Ukupno rešenih predm.	REŠENI PREDMETI		Ukupno nerešen. predm.	NEREŠENI PREDMETI	
		ALB	SRB		ALB	SRB		ALB	SRB
Godina									
2000.	19	11	8	17	9	8	2	2	0
2001.	70	32	38	69	31	38	1	1	0
2002.	109	69	40	107	68	39	2	1	1
2003.	124	57	67	126	58	68	0	0	0
2004.	121	64	57	120	64	56	1	0	1
2005.	83	40	43	77	38	39	6	2	4
2006.	141	84	57	123	78	45	18	6	12
2007.	243	155	88	223	124	99	20	20	0
2008.	247	131	116	133	46	87	114	88	26
2009.	138	109	29	67	40	27	71	69	2
UKUPNO	1295	752	543	1062	556	506	235	189	46

TABELA S BROJEM PRIMLJENIH I REŠENIH PARNIČNIH, OSTAVINSKIH, KRIVIČNIH I VANPARNIČNIH PREMETA U OPŠTINSKOM SUDU U UROŠEVCU/FERIZAJ

Opštinski sud Uroševac/Ferizaj	Građanske parnice										Ostavina						Vanparnični predmeti						Krivični predmeti								
	ALB			OSTALI			SRBI			ALB			SRBI			ALB			SRBI			ALB			SRBI			OSTALI			
	UKUPNO	REŠ	PRI M	PRIM	REŠ	NE REŠ	PRIM	REŠ	PRI M	REŠ	NE REŠ	PRIM	REŠ	PRI M	REŠ	NE REŠ	PRIM	REŠ	PRI M	REŠ	NE REŠ	PRIM	REŠ	PRI M	REŠ	NE REŠ	PRIM	REŠ	PRI M	REŠ	NE REŠ
2000.	7	47		0	0	43	40	2	2	2	779	288				779	288	10	1	9	4										
2001.	399	156		12	11	138	126	34	34		809	674		1		809	674	12	5	7	17	10									
2002.	493	273	2	32	13	255	237	52	50	2	650	548	5	4	1	650	548	16	3	13	12	4									
2003.	457	258	1	59	29	30	271	200	48	2	736	558	1			736	558	10	10		8	6									
2004.	2525	269	2	2019	38	81	268	216	37	37	681	346	5	4	1	681	346	3	9		1	5									
2005.	750	334	1	147	16	1	370	233	45	41	879	384	8	4	4	879	384	1	7	8	1	1									
2006.	776	258	1	289	9	0	408	287	38	31	805	458	10	4	6	805	458	1	1	2	2										
2007.	614	353	1	167	55	2	340	239	53	35	948	650	17	6	11	948	650	1	1		2	1									
2008.	441	329		68	27	41	303	233	34	28	1087	691	2	1	1	1087	691	2	1	1	1										
2009.	190	176		63	23	40	224	109	23	20	542	407	5	2	3	542	407	1													
UKUPNO	6798	245	6	2856	221	35	2620	1920	368	6	7916	5004	53	26	27	7916	5004	57	38	38	47	30									

DODATAK 2

ZAKONSKI OKVIR KOJIM SE UREĐUJU PITANJA NACIONALNIH MANJINA – HRONOLOGIJA:

UREDBA UNMIK-a br. 2001/9 O USTAVNOM OKVIRU ZA PRIVREMENU SAMOUPRAVU (15. maj 2001.) - Poglavlja 3 i 4

Ustavni okvir za privremenu samoupravu uspostavio je celovit pravni okvir za samoupravu u oblasti zakonodavne, izvršne i pravosudne vlasti. Iako je dao široke nadležnosti kosovskim institucijama, najvišu vlast ostavlja isključivo Misiji Ujedinjenih Nacija na Kosovu (UNMIK). Ustavni okvir za privremenu samoupravu je prvi propis u kome se prava zajednica detaljnije definišu. Kako je napomenuto, termin „zajednica” široko je definisan kao „zajednica stanovnika koji pripadaju istoj etničkoj, verskoj ili jezičkoj grupi”. U Poglavlju 3 Ustavnog okvira navodi se da bi privremene institucije samouprave (PISG) trebalo da se pridržavaju međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda i da obezbeđuju njihovo poštovanje, a to su prava utvrđena u: a) Univezalnoj deklaraciji o ljudskim pravima; (b) Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenim protokolima; (c) Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima i njegovim protokolima; (d) Konvenciji o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije; (e) Konvenciji o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena; (f) Konvenciji o pravima deteta; (g) Evropskoj povelji o regionalnim i manjinskim jezicima; i (h) Okvirnoj konvenciji Saveta Evrope za zaštitu nacionalnih manjina. Poglavlje 4 sadrži opšte odredbe o pravima zajednica i njihovih pripadnika. Ustavni okvir predstavlja važnu okosnicu kosovskog pravnog sistema.

<http://www.unmikonline.org/constframework.htm>

UREDBA UNMIK-a br. 2000/1 O ZAJEDNIČKOJ PRIVREMENOJ ADMINISTRACIJI NA KOSOVI (14. januar 2000.)

Uredba UNMIK-a br. 2000/1 o zajedničkoj privremenoj administrativnoj strukturi nalaže da sve zajednice budu uključene u upravljanje privremenom administracijom kao i da budu pravično zastupljene.

<http://www.unmikonline.org/regulations/2000/reg01-00.htm>

UREDBA UNMIK-a br. 2000/45 O SAMOUPRAVI OPŠTINA NA KOSOVU (11. avgust, 2000.)

Sledeći važan korak ka obezbeđivanju učešća manjina načinjen je u avgustu 2000. godine, kada je Specijalni predstavnik Generalnog sekretara (SRSG) doneo Uredbu br. 2000/45 o samoupravi opština na Kosovu. U Odeljku 2, članu 2.3 kaže se: „Svi organi i tela opštine dužni su da obezbede da stanovnici opštine uživaju sva prava i slobode bez razlikovanja po bilo kom osnovu, kao što su rasa, etnička pripadnost, boja kože, pol, jezik, religija, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno poreklo, imovina, rođenje ili drugi status, i da imaju pravične i ravnopravne mogućnosti za zapošljavanje u opštinskim službama na svim nivoima.”

Kroz svoju politiku i praksu, opštine ostvaruju potrebe za unapređenjem suživota svojih stanovnika i

stvaraju odgovarajuće uslove koji će omogućiti svim zajednicama izražavanje, očuvanje i razvoj njihovog etničkog, kulturnog, verskog i jezičkog identiteta. U ovoj Uredbi termin „zajednice” označava zajednice stanovnika koji pripadaju istoj etničkoj, verskoj ili jezičkoj grupi.

<http://www.unmikonline.org/regulations/2000/reg45-00.htm>

ZAKON PROTIV DISKRIMINACIJE, br. 2004/3 (19. februar 2004.)

Svrha ovog zakona je sprečavanje i suzbijanje diskriminacije, promovisanje stvarne jednakosti i sprovođenje načela ravnopravnosti građana Kosova pred zakonom (*član 1*).

Uređenje ovih pitanja koja se odnose na nediskriminaciju zasniva se na:

- a) načelu ravnopravnosti - neće biti nikakve neposredne ili posredne diskriminacije bilo koje osobe ili osoba na osnovu pola, roda, uzrasta, bračnog stanja, jezika, fizičkog ili mentalnog nedostatka, seksualnog opredeljenja, političke pripadnosti ili uverenja, etničkog porekla, nacionalnosti, veroispovesti ili verovanja, rase, društvenog porekla, imovine, rođenja ili bilo kog drugog statusa;
- b) načelu pravične zastupljenosti svih osoba i svih pripadnika zajednica kad je u pitanju zaposlenost u javnim organima na svim nivoima;
- c) načelu razumevanja i međuetničke tolerancije među građanima Kosova (*član 2*); i
- (j) načelu pravičnog suđenja i pravičnog postupanja pred sudovima i svim drugim pravosudnim organima (*član 4*).

http://www.unmikonline.org/regulations/2004/re2004_32ale04_03.pdf

SPORAZUM IZMEĐU UNMIK-a I SAVETA EVROPE (CoE) O TEHNIČKIM ARANŽMANIMA U VEZI S OKVIRNOM KONVENCIJOM ZA ZAŠTITU NACIONALNIH MANJINA (30. jun 2004.) - članovi 1. i 2.

Sprovođenje Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjinama Kosovu nadgleda CoE (*član 1. o poštovanju Okvirne konvencije i član 2. o modalitetima nadgledanja*).

<http://www.unhcr.org/refworld/category,LEGAL,COE,,SRB,441821b44,0.html>

REZOLUCIJA KOMITETA MINISTARA SAVETA EVROPE O SPROVOĐENJU OKVIRNE KONVENCIJE NA KOSOVU (21. jun 2006.)

[http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/\(httpDocuments\)/E90EFF7A926630B2C125-73A600463555/\\$file/Resolution+ResCMN\(2006\)9.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/(httpDocuments)/E90EFF7A926630B2C125-73A600463555/$file/Resolution+ResCMN(2006)9.pdf)

UREDBA UNMIK-a br. 2006/36 O PRAVNOJ POMOĆI (7. jun 2006.)

Svrha ove uredbe je da uspostavi jedinstven sistem pravne pomoći u krivičnim, građanskim i upravnim pitanjima, kojim će se obezbediti puna zaštita prava i interesa zajednica u skladu sa međunarodnim instrumentima. Ovom Uredbom je uspostavljena Komisija za pravnu pomoć, kao nezavisno telo za

pružanje pravne pomoći onima kojima bi bez toga pristup pravdi bio uskraćen usled nedostatka sredstava. Pod rukovodstvom Komisije, kojoj je odgovorna, Kancelarija za koordinaciju pravne pomoći ima svojstvo sekretarijata Komisije zaduženog za upravljanje sistemom pravne pomoći i nadzor nad pet okružnih biroa za pravnu pomoć. U Poglavlju 1, članu 2.4 (*Rukovodeća načela*) kaže se: „Pravna pomoć biće pužana bez neposredne ili posredne diskriminacije bilo kog lica na osnovu pola, roda, uzrasta, bračnog stanja, jezika, mentalnog ili fizičkog nedostatka, seksualne orijentacije, političke pripadnosti ili uverenja, etničkog porekla, nacionalnosti, veroispovesti ili verovanja, rase, socijalnog porekla, rođenja ili bilo kog drugog statusa.“ Član 2.5 predviđa da sistem pravne pomoći bude usagalašen s važećim zakonom i da pravna pomoć bude pružana na jezicima propisanim važećim zakonom, a naročito Okvirnom konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina. Član 10 Uredbe odnosi se na kriterijume za dobijanje pravne pomoći i detaljno navodi kategorije lica, prema redosledu prvenstva za dodelu sredstava, koji ispunjavaju uslove za dobijanje pravne pomoći.

http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/02english/E2006regs/RE2006_36.pdf

KOSOVSKI ZAKON O UPOTREBI JEZIKA – Zakon br. 02/L-37 (26. jul 2006.)

Svrha ovog Zakona je poštovanje jezičkog identiteta svih osoba i stvaranje ambijenta u kome će sve zajednice moći da izražavaju i čuvaju svoj jezički identitet. U opštim odredbama Zakona o upotrebi jezika opisuje se upotreba službenih jezika, kao i jezika zajednica čije jezik nije u službenoj upotrebi, u kosovskim institucijama i drugim organizacijama i preduzećima koja obavljaju javne funkcije i usluge. U Zakonu se utvrđuje ravnopravan status albanskog i srpskog, kao jezika u službenoj upotrebi na Kosovu i njihova ravnopravnu upotrebu u svim kosovskim institucijama. U Zakonu se takođe kaže da će se u opštinama upotrebljavati i jezici drugih zajednica, kao što su turski, bošnjački i romski, kao službeni jezici pod uslovima definisanim Zakonom.

http://www.assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/2006_02-L37_en.pdf

SVEOBUH VATNI PREDLOG ZA REŠENJE STATUSA KOSOVA - MARTI ATHISARI (2. februar 2007.)

U aprilu 2007. godine, Specijalni izaslanik UN Marti Ahtisari podneo je Savetu bezbednosti UN svoj sveobuhvatni plan za rešenje statusa Kosova („Ahtisarijev plan“). Ahtisarijev plan obuhvata glavni tekst sa 15 članova, u kojima se utvrđuju opšta načela, kao i 12 aneksa u kojima se ta načela razrađuju. U fokusu Ahtisarijevog plana je zaštita prava, identiteta i kulture kosovskih ne-albanskih zajednica, uključujući i uspostavljanje okvira za njihovo aktivno učešće u javnom životu. Specijalni izaslanik Ahtisari je takođe predložio da Kosovo postane nezavisno, uz period međunarodne supervizije. Druge ključne odredbe ovog rešenja predviđaju: **Multietničku demokratiju** - kosovsko multietničko društvo će upravljati samim sobom na demokratski način i uz puno poštovanje vladavine prava, ljudskih prava i osnovnih sloboda, uz unapređenje mira i prosperiteta za sve svoje stanovnike); **Ustav Kosova** u koji će biti ugrađena ova načela: **Manjiska prava i učešće manjina** - središnji element Plana je zaštita i unapređenje prava svih ljudi i zajednica na Kosovu, uključujući zaštitu njihove kulture, jezika, obrazovanja i simbola zajednice. Plan takođe predviđa zastupljenost kosovskih ne-Albanaca u najvažnijim političkim institucijama kako bi se očuvala njihova prava i ohrabrilo njihovo aktivno učešće u javnom životu; **Decentralizaciju** – Ahtisarijev plan predlaže davanje širokih ovlašćenja opštinskim vlastima. Srpska zajednica na Kosovu bi

imala visok stepen nadležnosti za svoje poslove, što uključuje zdravstvenu zaštitu i visoko obrazovanje. Oblasti u kojima srpska zajednica čini većinu imale bi široku finansijsku autonomiju i mogle bi da na transparentan način primaju sredstva iz Srbije i uspostavljaju međupštinska partnerstva i prekograničnu saradnju sa srpskim institucijama. Formiralo bi se ili znatno proširilo šest većinskih srpskih opština: Gračanica/Graçanicë, Novo Brdo/Novoberdë, Klokot/Kllokot, Ranilug/Ranillug, Parteš/Partesh (već formirane) i Mitrovica/Mitrovicë. Kosovski pravosudni sistem bio bi etnički nezavisan, profesionalan i nepristrasan. Planom se takođe predviđa formiranje novog Ustavnog suda.

<http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/de/Europa/Suedosteuropa/Downloads-und-Dokumente/Ahtis-aari-Plan.pdf>

USTAV REPUBLIKE KOSOVO (15. jun 2008.)

Ustav Republike Kosovo stupio je na snagu 15. juna 2008. godine. On sadrži odredbe koje se odnose na javne funkcije zasnovane na načelima jednakosti pred zakonom i poštovanju osnovnih prava i sloboda, u skladu s međunarodnim standardima. Pored toga, Ustav ide i korak dalje predviđajući sprovođenje mera za zaštitu i unapređenje prava pojedinaca i grupa koje su u neravnopravnom položaju.

<http://www.kushtetutakosoves.info/repository/docs/Constitution.of.the.Republic.of.Kosovo.pdf>

Glava II: Osnovna prava i slobode - članovi 24, 31. i 32.

Glava II Ustava Kosova sadrži članove koji opisuju osnovna prava i slobode koja se odnose na: jednakost pred zakonom (član 24.), pravo na pravično i nepristrasno suđenje (član 31.) i pravo na pravni lek (član 31).

Glava III: Prava zajednica i njihovih pripadnika - članovi 57, 58, 59, 60, 61. i 62.

Glava III sadrži članove koji opisuju specifična prava, pored ljudskih prava i osnovnih sloboda navedenih u Glavi II, stanovništva koje pripada istoj nacionalnoj, ili etničkoj, ili jezičkoj, ili verskoj grupi koja je tradicionalno prisutna na teritoriji Kosova (zajednice). Pored toga, u Glavi III opisane su zakonske obaveze koje proističu iz člana 58. koji se odnosi na odgovornosti kosovske države kad je u pitanju obezbeđivanje odgovarajućih uslova da bi se omogućilo zajednicima i njihovim pripadnicima da sačuvaju, zaštite i razvijaju svoje identitete. Zatim, u članu 59. se navodi da pripadnici zajednica imaju pravo, individualno ili kao zajednica, da: izražavaju, održavaju i razvijaju svoju kulturu i čuvaju suštinske elemente svog identiteta, odnosno veroispovest, jezik, tradiciju i kulturu; stiču obrazovanje u javnim obrazovnim ustanovama na jednom od zvaničnih jezika Republike Kosovo po svom izboru, na svim nivoima; upotrebljavaju svoj jezik i pismo u odnosima sa opštinskim vlastima ili lokalnim kancelarijama centralne vlasti u oblastima u kojima predstavljaju dovoljan udeo u stanovništvu, kako je to propisano zakonom. Član 60. odnosi se na uspostavljanje Konsultativnog veća za zajednice, koje deluje pod okriljem Predsednika Republike Kosovo i u kome su zastupljene sve zajednice. Konsultativno veće ima mandat da: obezbeđuje mehanizam za redovnu razmenu mišljenja između zajednica i Vlade Kosova i pružanje mogućnosti zajednicama da u početnoj fazi daju komentare na zakonodavne i političke inicijative, koje može da pripremi Vlada; predlažu takve inicijative i nastoje da njihova mišljenja budu budu uključena u relevantne projekte i programe. Zastupljenost u javnim institucijama i institucijama lokalne uprave predmet je članova 61. i 62. ove Glave.

**ZAKON O ZAŠTITI I UNAPREĐENJU PRAVA ZAJEDNICA I NJIHOVIH PRIPADNIKA NA
KOSOVU – Zakon br. 03/L- 047 (13. mart 2008.)**

[http://www.gazetazyrtare.com/e-gov/index.php?option=com_content&task=view&id=148&Itemid=56
&lang=en](http://www.gazetazyrtare.com/e-gov/index.php?option=com_content&task=view&id=148&Itemid=56&lang=en)

Assessment of Minorities' Access to Justice in Kosovo Report

**Humanitarian Law Center Kosovo
March 2009 - February 2010**



Humanitarian Law Center Kosovo
Documentation and Memory

Disclaimer

This publication has been produced in the framework of "Promoting the Protection of Minority Rights in Kosovo" a project funded jointly by the European Union - European Instrument for Democracy and Human Rights and the OSCE- High Commissioner on National Minorities. The contents of this publication remain the sole responsibility of the Humanitarian Law Center Kosovo and can in no way be taken to reflect the views of the European Union or the OSCE High Commissioner on National Minorities.

TABLE E OF CONTENT

EXECUTIVE SUMMARY	95
INTRODUCTION.....	95
1. METHODOLOGY.....	96
1.1. Difficulties in obtaining data from the court.....	97
MAIN FINDINGS OF THE RESEARCH.....	98
1. EMPLOYMENT OF COMMUNITY MEMBERS AT THE KOSOVO COURTS.....	98
2. RIGHT TO THE FREE LEGAL AID.....	99
3. IMPLEMENTING THE LAW ON THE USE OF LANGUAGES IN KOSOVO COURTS.....	99
4. LACK OF PRECISE AND COMPLETE NUMBER OF CASES	100
5. CASES INVOLVING MINORITY COMMUNITIES IN KOSOVO.....	101
COURTS AND THEIR MANDATE	101
1. DISTRICT COURTS	101
2. MUNICIPAL COURTS	102
3. MUNICIPAL COURTS FOR MINOR OFFENCES	102
4. KOSOVO SUPREME COURT	102
5. HIGH COURT FOR MINOR OFFENCES	104
6. COURTS IN PEJË/PEĆ REGION	104
DISTRICT COURT IN PEJË/PEĆ	
MUNICIPAL COURTS IN PEJË/PEĆ REGION	
MUNICIPAL COURT IN PEJË/PEĆ	
MUNICIPAL COURT IN ISTOG/ISTOK	
MUNICIPAL COURT IN DEÇAN/DEČANE	
MUNICIPAL COURT IN GJAKOVË/ĐAKOVICA	
MUNICIPAL COURT IN KLINË/KLINA	
MUNICIPAL COURTS FOR MINOR OFFENCES IN PEJË/PEĆ REGION	
MUNICIPAL COURT FOR MINOR OFFENCES IN PEJË/PEĆ	
MUNICIPAL COURT FOR MINOR OFFENCES IN ISTOG/ISTOK	
MUNICIPAL COURT FOR MINOR OFFENCES IN DEÇAN/DEČANE	
MUNICIPAL COURT FOR MINOR OFFENCES IN GJAKOVË/ĐAKOVICA	
MUNICIPAL COURT FOR MINOR OFFENCES IN KLINË/KLINA	
7. COURTS IN MITROVICË/MITROVICA REGION	108

MUNICIPAL COURT IN SKENDERAJ/SRBICA	
MUNICIPAL COURT IN VUSHTRRI/VUČITRN	
MUNICIPAL COURT FOR MINOR OFFENCES IN MITROVICË/MITROVICA REGION	
MUNICIPAL COURT FOR MINOR OFFENCES IN SKENDERAJ/SRBICA	
MUNICIPAL COURT FOR MINOR OFFENCES IN VUSHTRRI/VUČITRN	
8. COURTS IN GJILAN/GNJILANE REGION	109
DISTRICT COURT IN GJILAN/GNJILANE	
MUNICIPAL COURTS IN GJILAN/GNJILANE REGION	
MUNICIPAL COURT IN KAMENICË/KAMENICA	
MUNICIPAL COURT IN VITI/VITINA	
MUNICIPAL COURT FOR MINOR OFFENCES IN GJILAN/GNJILANE	
MUNICIPAL COURT FOR MINOR OFFENCES IN KAMENICË/KAMENICA	
9. COURTS IN PRISHTINË/PRIŠTINA REGION	112
DISTRICT COURT IN PRISHTINË/PRIŠTINA	
MUNICIPAL COURT IN PRISHTINË/PRIŠTINA	
MUNICIPAL COURT IN PODUJEVË/PODUJEVO	
MUNICIPAL COURT IN GLOGOVAC/GLOGOVAC	
MUNICIPAL COURT IN LIPJAN/LIPLJANE	
MUNICIPAL COURT IN FERIZAJ/UROŠEVAC	
MUNICIPAL COURT IN KAQANIK/KAČANIK	
MUNICIPAL COURTS FOR MINOR OFFENCES IN PRISHTINË/PRIŠTINA REGION	
MUNICIPAL COURT FOR MINOR OFFENCES IN PODUJEVË/PODUJEVO	
MUNICIPAL COURT FOR MINOR OFFENCES IN GLOGOVAC/GLOGOVAC	
MUNICIPAL COURT FOR MINOR OFFENCES IN LIPJAN/LIPLJANE	
MUNICIPAL COURT FOR MINOR OFFENCES IN KAQANIK/KAČANIK	
MUNICIPAL COURT FOR MINOR OFFENCES IN FERIZAJ/UROŠEVAC	
10. COURTS IN PRIZREN/PRIZREN REGION	116
DISTRICT COURT IN PRIZREN	
MUNICIPAL COURT IN PRIZREN	
MUNICIPAL COURT IN MALISHEVË/MALIŠEVO	
MUNICIPAL COURT IN SUHAREKË/ SUVA REKA	
MUNICIPAL COURT IN DRAGASH/DRAGAŠ	
MUNICIPAL COURT IN RAHOVEC/ORAHOVAC	
MUNICIPAL COURT FOR MINOR OFFENCES IN PRIZREN/PRIZREN REGION	
MUNICIPAL COURT FOR MINOR OFFENCES IN MALISHEVË/MALIŠEVO	
MUNICIPAL COURT FOR MINOR OFFENCES IN SUHAREKË/SUVA REKA	
MUNICIPAL COURT FOR MINOR OFFENCES IN DRAGASH/DRAGAŠ	
11. ACCESS TO KOSOVO COURTS FROM MINORITY POINT OF VIEW.....	119
GENERAL CONCLUSIONS	122
RECOMMENDATIONS.....	123
TABULAR PRESENTATION - Appendix 1	126
LEGAL FRAMEWORK ON NATIONAL MINORITIES - THE CHRONOLOGY - Appendix 2.....	131

EXECUTIVE SUMMARY

The Humanitarian Law Center Kosovo (HLC Kosovo) visited most courts in Kosovo in the period from March 2009 until February 2010 and conducted interviews with their representatives with the intention of obtaining information about the employment rate of members of minority communities in courts in Kosovo, to see whether conditions exist for the provision of free legal aid, whether courts in Kosovo respect the Law on the Use of Languages and in which cases members of minority communities appear as parties, i.e. what is the number of completed cases structured according to the nationality of parties. The research has been complemented by interviews with members of communities who had had an opportunity to access the Kosovo courts.

HLC Kosovo finds that the legal framework which regulates representation of members of minority communities in judicial institutions in Kosovo is not fully implemented. The framework stipulates that judicial institutions should be comprised of at least 15 per cent of non-Albanians, out of which 8 per cent of positions should be allocated to Serbs. However, the predominant majority of judges, magistrates and administration officers come from the Albanian community.

Courts' representatives claim that the right to free legal aid is guaranteed for all citizens of Kosovo under the same conditions. On the other hand, a large majority of interviewed members of ethnic communities in Kosovo informed HLC Kosovo that they have not been informed about their right to free legal aid; therefore, they could not use it, although they needed it.

Concerning implementation of the Law on the Use of Languages, HLC Kosovo finds that the law is generally implemented in all courts in which the research was conducted. Kosovo courts issue documentation in official languages of Kosovo, i.e. in Serbian and Albanian. Also, courts in Prizren/Prizren issue documentation in the Turkish language since that language is also an official language in the municipality, beside Serbian

and Albanian. Kosovo judicial institutions provide interpretation service to all parties, Serbian and Albanian as well as in Turkish in Prizren/Prizren municipality. However, it should be stressed that an insufficient number of court translators and a lack of equipment for simultaneous interpretation may cause obstacles in courts proceedings. All official documents which courts use in communication with citizens are prepared by the Kosovo Judicial Council in Prishtinë/Priština. However, those documents are not prepared in Turkish.

Kosovo courts are not able to keep up-to-date records about cases. Most of them have still not had electronic databases installed and therefore keep track of cases manually. However, HLC Kosovo concludes that the number of cases in which members of minority communities appear as parties, has increased year by year. These cases are mainly non-contentious litigation procedures and inheritance matters, which the municipal courts have completed in the greatest number. However, based on research and available statistical data HLC Kosovo concludes that there is a lack of efficiency in the Kosovo courts, which goes in line with the major position of all communities in Kosovo which are very dissatisfied with the courts' work. On the other hand, HLC Kosovo is, also, informed by court representatives of a lack of technical and human resources for a more successful prosecution of cases.

INTRODUCTION

From March 2009 until February 2010 Humanitarian Law Center Kosovo (HLC Kosovo) conducted research in order to obtain information whether Kosovo judicial institutions fully respect the legal framework¹ for the protection of minority rights related to courts' work, including the employment rate of members of minority communities in Kosovo judicial institutions. The purpose of the research was to get a sense of partiality or impartiality, professionalism and efficiency of Kosovo courts and to identify gaps in implementation of legal measures and mechanisms guaranteeing minority rights, with the overall

¹ When it comes to legal framework, HLC Kosovo monitored implementation of the dispositions of the Kosovo Constitution article 57 of the Chapter III in connection with articles 24, 31 and 32 of the Chapter II of the Constitution and Anti-Discrimination Law point (j) of the article 4 of this law regulating equal treatment for all citizens in front of justice regardless of ethnic background, articles (12) to (18) of the Law on use of Languages regulating the use of language in court proceedings as well as UNMIK regulation 2006/36 on legal aid.

objective of raising awareness of decision makers on those issues.

In relation to the purpose of the research HLC Kosovo conducted 48 interviews with the representatives of Municipal Courts, Minor Courts, District Courts, High Court for Minor Offences and the Supreme Court and 32 interviews with the members of communities who have been parties and still are parties in proceedings before Kosovo courts.

Geographically, the research was conducted Kosovo wide: HLC Kosovo researchers conducted interviews with representatives of the **Kosovo Supreme Court, Kosovo High Court for Minor Offences, district courts** in Prishtinë/Priština, Gjilan/Gnjilane, Prizren/Prizren, and Pejë/Peć, **municipal courts** in Glllogovc/Glogovac, Podujevë/Podujevo, Lipjan/Lipljan, Vushtrri/Vučitrn, Skenderaj/Srbica, Ferizaj/Uroševac, Kaçanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Malishevë/Mališevo, Suharekë/Suva Reka, Prizren/Prizren, Rahovec/Orahovac, Dragash/Dragaš, Deqan/Deçane, Pejë/Peć, Gjakovë/Đakovica, Klinë/Klina and Istog/Istok, **municipal courts for minor offences** in Glllogovc/Glogovac Podujevë/Podujevo, Lipjan/Lipljan, Vushtrri/Vučitrn, Skenderaj/Srbica, Gjilan/Gnjilane, Ferizaj/Uroševac, Kaçanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Malishevë/Mališevo, Suharekë/Suva Reka, Rahovec/Orahovac, Dragash/Dragaš, Deqan/Deçane, Pejë/Peć, Gjakovë/Đakovica, Klinë/Klina, Istog/Istok and **departments of the Municipal court and the Municipal Court for Minor Offences** in Ferizaj/Uroševac in Štrpce/Shtërpce and in a **department of the Municipal Court** for Prishtinë/Priština located in Gračanica/Graçanicë.

During the process HLC Kosovo researchers were unable to obtain information from the judiciary bodies in Mitrovicë/Mitrovica, Leposavić/Leposaviq and Zubin Potok/Zubin Potok due to the fact that those courts are not functioning since February 20th, 2008.² Also, HLC Kosovo have not got information from the Municipal Court in Prishtinë/Priština, Gjilan/Gnjilane, Viti/Vitina the Municipal Court for Minor Offences in Prishtinë/

Priština, Prizren/Prizren and Viti/Vitina due to workload, therefore those courts could not provide information to HLC Kosovo. In the case of Municipal Court in Gjakovë/Đakovica HLC Kosovo could not get any information because of unwillingness of the court representatives to provide any information to the organization.

1. METHODOLOGY

To ensure substantial communication and good flow of research HLC Kosovo prepared and sent a letter to all presidents of Kosovo courts and court administrators informing them about the goal of the research and defining their contribution for the outcome of the research. The special guideline questionnaire was prepared to approach the court administrators and as well as for the interviews with the minority communities representatives. The purpose of the questionnaires prepared for courts was to find out answers on the following questions:

- Do the minorities approach the Kosovo courts?
- To what extent are minorities represented in the Kosovo justice system (number of judges, prosecutors, jury and administrative officers)
- Do minorities respond to the Kosovo justice system (do they appear in the trials and other court sessions court cases - involving minorities; how many cases minority members initiated before Courts since 1999, how many are finished?)
- Which types of cases have been initiated?
- To what extent are minorities familiar with the possibility of seeking justice in Kosovo?

During the field work, considerable sample of materials have been collected related to the courts correspondence with the parties i.e. court certificates, subpoenas, court decisions, bills of lading, court fines, calls for main trials etc. HLC Kosovo received copies of working reports issued by several Municipal Courts and Municipal Courts for Minor Offences submitted to the Secretariat of Kosovo Judicial Council, as well as the considerab-

le number of the reports prepared for purpose of HLC Kosovo research.

As previously stated, HLC Kosovo interviewed 32 members of ethnic communities who were and still are parties in the proceedings before Kosovo courts, for the purpose of getting their impression how justice is served in Kosovo. Due to the time frame constraints the research on communities' experience with Kosovo judicial institutions was limited to the following municipalities: Pejë/Peć, Gjilan/Gnjilane, Kamenicë/Kamenica, Prizren/Prizren, Prishtinë/Priština and Lipjan/Lipljane. Those municipalities were chosen because the considerable amount of minorities living in mentioned areas. During interviewing process following questions were posed:

- Did they ever address any of the Kosovo courts? If the answer is negative, try to explain the reasons i.e. because they did not have to, or due to other reasons (i.e. it is far from the place where they live, they do not have transport, or they do not trust the Kosovo courts)?
- If the answer is positive then, explain to which court they addressed (court, jurisdiction, place) and to describe the particular case?
- In which language did they address the court? Did they receive a court explanation and if answer is positive, in which language: mother tongue or another language.
- Which language has been used during proceedings, and whether they received interpretation in their mother tongue?
- If they had not received any answer from court or if they had unsatisfied with work of court did they ever complain?
- Are they familiar with free legal aid and did they ever use the mentioned service?

At the end, HLC Kosovo research team performed several field visits to the Court Liaison offices which are established by department for the Judicial Integration of the Kosovo Ministry of Justice and function under UNMIK regulation.³ The mandate of those offices is to provide transp-

ort, technical and judicial services to the court parties in order to facilitate easiest access to the justice for the members of minority communities. The Following questions have been posed to representatives of those institutions:

- What is the purpose of establishing Court Liaison offices?
- What kind of assistance do those offices offer and to whom?
- How many cases have they received?
- What is the feedback from service users?
- What kind of complaints they face in daily work with people?

1.1. Difficulties in obtaining data from the courts

Collecting information from the courts registers presented a big challenge to the HLC Kosovo work due to the lack of computerized court database and the fact that court parties are not classified according to the ethnic background. This means that court registers have no special column which identifies the ethnic background of the parties. Our researcher was obliged to politely request from the various courts staff to spare some additional time and to provide requested data, which again was pending from the free will of court personnel. Very often the researcher together with the court personnel were obliged to manually transcribe the court registers in order to identify the ethnic background of the court parties. Those situations had an impact on the research since in some cases it was difficult to distinguish the nationality of the court parties i.e. members of RAE community which usually have similar names and surnames like the Albanian majority. The calculation of the received, completed and pending cases according to the national lines of the court parties also presented an obstacle in creating the precise general data because courts often did not have complete information on how many cases were solved per year but only information about cumulated cases inherited from previous years which had been transferred to the next year. Also the fact that

³ UNMIK regulation 2005/53; UNMIK regulation 2006/25 (XV, Viii) (<http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette>)

4 UNMIK Regulation 2006/25 on the Regulatory Framework for the Justice System in Kosovo, April 27th 2006 (<http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette>)

5 Constitution of Kosovo Chapter VII article 103 (<http://www.kushtetutakosoves.info/repository/docs/Constitution.of.the.Republic.of.Kosovo.pdf>)

6 Kosovo Judicial Council is the highest body of the Kosovo Judicial System is established pursuant to UNMIK regulation NO 2005/52 and is competent and responsible for appointment of judges, prosecutors and lay-judges. Kosovo Judicial Council established permanent Advisory Committee for Minorities according to the article 2 and 2.5 of the UNMIK regulation NO 2006/25 with the purpose to:

a) To represent the communities who are not sufficiently represented in the Kosovo Judicial System; b) To make recommendations in order to define the certain number of the posts to be reserved for the members of communities who are not sufficiently represented; c) To encourage return of the members of communities which are not sufficiently represented, which fulfils the conditions and they are willing to work as judges or prosecutors in Kosovo; d) To make recommendations regarding the recruitment of the qualified members of communities which are not sufficiently represented to be appointed as judges or prosecutors and as well for the employment in other posts within Kosovo Judicial System.

7 The number of appointed judges does not include judges from the Mitrovicë/Mitrovica District Court, municipal courts and municipal courts for minor offences in Mitrovicë/Mitrovica, Leposavić/Leposavić, Zubin Potok/Zubin Potok, since HLC Kosovo did not manage to obtain information from these courts.

HLC Kosovo could not obtain the data from the Municipal Courts in Prishtinë/Priština, which is the biggest Municipal court in Kosovo, Gjilan/Gnjilane, Viti/Vitina and the Municipal Courts for Minor Offences in Prishtinë/Priština Prizren/Prizren and Viti/Vitina had an influence on the final figures completed and presented.

MAIN FINDINGS OF THE RESEARCH

1. EMPLOYMENT OF COMMUNITY MEMBERS AT THE KOSOVO COURTS

Regarding to the issue of employment of members of minority communities in the Kosovo courts, their number are far more below than introduced quotas. Namely, Regulatory Framework⁴ for the Justice System and Kosovo Constitution⁵ through measures implemented by the Kosovo Judicial Council ensure that judicial institutions should be comprised of at least 15 per cent of non-Albanians, out of which 8 per cent of positions belong to Serbs.⁶

HLC Kosovo finds that the predominant majority of judges in Kosovo courts come from the Albanian community: 234 out of 254 judges are Albanians, six are Turks, eight are Bosniaks, three are Serb, and three are members of the Roma, Ashkali and Egyptian community.⁷ Judges are exclusively Albanian in district courts in Prishtinë/Priština and Gjilan/Gnjilane and in municipal courts in Prishtinë/Priština (except in the branch office of the Prishtinë/Priština municipal court in Gračanica/Gračanicë). Also Albanians are judges in municipal courts in Skenderaj/Srbica, Suharekë/Suva Reka, Malishevë/Mališevo, Rahovec/Orahovac, Podujevë/ Podujevo, Glogovc/Glogovac, Lipjan/Lipljan, Gjakovë/Đakovica, Klinë/Klina, Istog/Istok, Deqan/Deçane, Viti/Vitina, Kamenicë/Kamenica, Kaqanik/Kaçanik and Ferizaj/Uroševac in municipal courts for minor offences in Podujevë/ Podujevo, Glogovc/Glogovac, Lipjan/Lipljan, Suharekë/SuvaReka, Malishevë/Mališevo, Rahovec/Orahovac, Dragash/Dragaš, Prishtinë/

Priština, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn, Pejë/Peć, Gjakovë/Đakovica, Klinë/Klina, Istog/Istok, Deqan/Deçane, Kaqanik/Kaçanik, and Ferizaj/Uroševac a department of the Municipal Court for Minor Offence of Ferizaj/Uroševac in Štrpce/Shtërpce, and in the High Court for Minor Offences. Members of minority communities are judges in district courts in Prizren/Prizren and Pejë/Peć, municipal courts in Dragash/Dragaš, Prizren/Prizren, Vushtrri/Vučitrn, and Gjilan/Gnjilane and in the Kosovo Supreme Court. The situation is similar in terms of administration officers and magistrates. As far as the administration officers are concerned, a total of 884 administration officers are employed, 830 are Albanians, 11 are Turks, 16 are Bosniaks, 18 are Serbs, and 9 are members of the Roma, Ashkali and Egyptian community. In the following district courts, municipal courts and municipal courts for minor offences, administration officers are exclusively Albanians: Gjilan/Gnjilane District Court, municipal courts in Podujevë/ Podujevo, Suharekë /Suva Reka, Malishevë/Mališevo, Glogovc/Glogovac, Skenderaj/Srbica, Gjakovë/Đakovica, Klinë/Klina, Istog/Istok, Deqan/Deçane, Kaqanik/Kaçanik and Lipjan/Lipljan, municipal courts for minor offences in Podujevë/ Podujevo, Glogovc/Glogovac, Kaqanik/Kaçanik, Suharekë/Suva Reka, Malishevë/Mališevo, Skenderaj/Srbica, Pejë/Peć, Gjakovë/Đakovica, Klinë/Klina, Istog/Istok, Deqan/Deçane, and in the High Court for Minor Offences. Members of minorities appear as administration officers in district courts in Pejë/Peć, Prishtinë/Priština and Prizren/Prizren, municipal courts in Lipjan/Lipljan, Prishtinë/Priština, Prizren/Prizren, Dragash/Dragaš, Rahovec/Orahovac, Ferizaj/Uroševac, Vushtrri/Vučitrn, Pejë/Peć, Viti/Vitina Kamenicë/Kamenica, municipal courts for minor offences in Prizren/Prizren, Dragash/Dragaš Rahovec/Orahovac, Ferizaj/Uroševac, Vushtrri/Vučitrn, Gjilan/Gnjilane, Kamenicë/Kamenica, in departments of municipal courts and municipal courts for minor offences in Prishtinë/Priština, i.e. in Ferizaj/Uroševac, in Gračanica/Gračanicë i.e. in Štrpce/Shtërpce, and in the Kosovo Supreme Court. As far as magistrates are concerned, a total of 332 Albanians have been appointed

and 34 magistrates who are members of minority communities including 17 Serbs, nine Bosniaks, five members of the Roma, Ashkali and Egyptian community, and three Turks. In district courts in Gjilan/Gnjilane and Prishtinë/Priština and in municipal courts in Podujevë/Podujevo, Glogovac/Glogovac, Ferizaj/Uroševac, Kaçanik/Kaçanik, Malishevë/Mališevo, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn, Gjakovë/Đakovica, Klinë/Klina, Istog/Istok and Pejë/Peć magistrates are exclusively Albanians. Members of minority communities appear as magistrates in district courts in Pejë/Peć and Prizren/Prizren and in municipal courts in Deqan/Dečane, Prizren/Prizren, Suharekë/Suva Reka, Rahovec/Orahovac, Viti/Vitina, Lipjan/Lipljan, Kamenicë/Kamenica and in departments of municipal courts of Prishtinë/Priština and Ferizaj/Uroševac i.e. in Gračanica/Gračanicë and Štrpce/Shtërpce.

The reasons why the representation of non - majority communities is below the foreseen quotas are described by explanation that Kosovo Judicial Systems efforts to recruit candidates from the non - majority community are at times hindered by a lack of applications or qualified candidates. Some opinions referring to the lack of interest of judges especially among Serb community since the salaries offered by Kosovo courts are lower in comparison to salaries offered by Serbian parallel structure.

Usually they (Serbs) earn much more working in parallel structures which are financed by the Serbian government. I can tell you about the case of public prosecutor B.B. who used to work in Prishtinë/Priština but he was not satisfied with the salary. Now he is working for Serbian parallel structures and he is getting three times higher salary than before.

T.J. chief of the Liaison Office to the Kosovo courts, Coordination office in Gračanica/Gračanicë

HLC Kosovo interview on February 2nd 2010

2. RIGHT TO FREE LEGAL AID

Representatives of all courts claim that the right is guaranteed for all citizens of Kosovo and that they have the right to free legal aid under the same

conditions as prescribed by the UNMIK regulation 2006/36 on legal aid, which entered into force on June 7th 2006⁸ The court needs to inform parties of their right and of the fact that parties can choose their counsel from the list composed by the Kosovo Bar Association for a certain region, legal officers employed in the District Legal Aid Bureaus and NGOs contracted by the Legal Aid Commission.⁹ Parties are also advised that they can demand a counsel, who is a member of their own community, if it would make them feel safer. However, representatives of courts that HLC Kosovo interviewed underlined that citizens had not indicated until now that it is really important for them to have a counsel of the same nationality as their own, but that they felt it was important to obtain adequate professional assistance.

On the other hand, contrary to information received from Kosovo judicial institutions, members of ethnic communities informed HLC Kosovo that they have not been informed about their right to free legal aid. If they had known about the free legal aid, they would have certainly used it. Some members of Serb community who knew about free legal aid by their position¹⁰ shared information with HLC Kosovo that they had not been informed about their right by the court. At the end, some representatives of ethnic communities who are also officials enjoyed their right to free legal aid and they are satisfied with that, as it was the situation with representatives of Roma community in Gjilan/Gnjilane region.¹¹

However, the solution might be to improve the public awareness campaign about the legal aid which will reach as much as possible attention and improved professional attitudes among court personnel.

3. IMPLEMENTING THE LAW ON THE USE OF LANGUAGES IN COURTS IN KOSOVO

The Law on the Use of Languages is generally implemented in all courts in which the research was conducted. Signs posted at entrances into court buildings are written in Serbian, Albanian,

8 (<http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette>)

9 Based on the UNMIK regulation 2006/36 on legal aid, the Legal Aid Commission of Kosovo was inaugurated in September 2007. It is the first agency of this kind in the region. The Legal Aid Commission is responsible for the provision of free legal assistance to financially disadvantaged persons in the areas of criminal, civil and administrative law. It consists of a Legal Aid Coordination Office, based in Prishtinë/Priština and five districts Legal Aid Bureaus, based in Gjilan/Gnjilane, Mitrovicë/Mitrovica, Pejë/Peja Prizren/Prizren and Prishtinë/Priština.

10 See ...<http://www.knj-ks.org/web>

11 See ...<http://www.knj-ks.org/web>

and English. Information prepared by court public information offices are written in Albanian and Serbian, while some of the information in all courts is also published in the English language. Names of employees are also written in Albanian and in Serbian. All of the aforementioned signs and information in the District Court, Municipal Court and Municipal Court for Minor Offences in Prizren/Prizren are also written in Turkish because Turkish is an official language in Prizren/Prizren.

All district courts and the Kosovo Supreme Court have equipment for simultaneous interpretation, while the High Court for Minor Offences and all municipal courts and municipal courts for minor offences do not possess this equipment. As far as interpreters are concerned, they have been hired since when courts were founded. Except for district courts in Prishtinë/Priština and Prizren/Prizren and the Municipal Court in Prizren/Prizren, where they are employed 2 translators there is one interpreter hired in each of the courts. Interpreters also translate all documents and provide interpretation services to parties during court sessions, interpreting from Albanian into Serbian and vice versa, except in the case of courts in Prizren/Prizren where documents are translated and court sessions are interpreted into Turkish as well. With minor exceptions which HLC Kosovo realized in the case of Bosniaks who were parties of court proceedings in the Pejë/Peć region and who received certain decisions in Albanian, ethnic communities receive all court decisions in Kosovo official languages, Serbian and Albanian, as well as in Turkish in Prizren municipality, where Turkish is official language beside Serbian and Albanian. However, the problem is still with Roma language. Members of that community receive documentation in Serbian or in Albanian, depending of their understanding of those languages.

In some courts, interpretation offices have not been established at all and this is the case in municipal courts for minor offences in Skenderaj/Srbica and Glogovac/Glogovac, as well as in the department of the Ferizaj/Uroševac Municipal Court for Minor Offences in Štrpce/Shtërpce, an

interpreter has not been hired at all or, if these offices were established, they ceased operation in 2002 upon the decision of the Kosovo Judicial Council from 2002 as it happened in the case of municipal courts for minor offences in Deqan/Dečani, Podujevë/Podujevo and Malishevë/Mališevo. These courts use services of interpreters from municipal courts in the same municipality. Courts in which an interpreters' office has not been established at all or has been abolished, have not yet hired interpreters.

Documents by which courts communicate with citizens, such as subpoenas, delivery notes, bills of lading, and so forth, are written in Serbian and in Albanian, they are uniformed and are prepared by the Kosovo Judicial Council in Prishtinë/Priština. These documents are not made in Turkish even though Turkish is an official language in the Prizren/Prizren municipality, hence in the District Court, Municipal Court and Municipal Court for Minor Offences in Prizren/Prizren.

Communication between colleagues is mainly conducted in Albanian, because almost all judges, administration officers and magistrates are Albanians. However, in cases when judges and other employees are members of other ethnic communities, then communication with these officers is also maintained in the languages of these communities.

4. LACK OF PRECISE AND COMPLETE NUMBER OF CASES

In general, HLC Kosovo researchers did not receive precise and complete information about the number of cases, nationality of parties to procedures, and the number of completed cases in the total number of received cases, structured according to the nationality of parties. The problem is that courts do not keep records along national lines. Electronic databases have not yet been installed in all courts and in courts where they have been installed, this was done only several years ago and data has not yet been arranged. This is one of the main reasons why HLC

Kosovo researchers did not receive coordinated data from all of the courts: they obtained more precise and detailed information in some of the courts, like from the District Court in Prizren/Prizren, partial data was received from the District Court in Gnjilane/Gjilan and Peć/Pejë, and data on the number and type of cases, and nationality of parties have not been obtained at all from the Priština/Prishtinë municipal Court, which is the largest municipal court in Kosovo. Even in courts which provided detailed data, they usually do not have a common basis with data acquired from other courts.

Because of that HLC Kosovo was unable to give a general conclusion whether Kosovo judicial institutions conduct their activities in a professional manner and impartially or partially, regardless of the parties' ethnicity.

5. CASES INVOLVING MINORITY COMMUNITIES IN KOSOVO

In accordance with the information available, HLC Kosovo draws the conclusion that the number of cases in which members of minority communities are parties, increase year by year. This mainly relates to non-contentious litigation procedures and inheritance matters. These are the cases that municipal courts have completed in the greatest number. The number of criminal cases in which members of minority communities are parties is relatively constant and, with slight alterations, it mainly remains the same every year.

Again, taking into consideration the fact that Kosovo court registry books do not generally provide information on ethnically motivated incidents and such cases are registered mostly manually in register books, as other cases, when required clerks extrapolate data on those incidents from the general registry books. In the meantime, the EULEX deployed two inter-ethnic crime advisors per region, to monitor, mentor and advice the police.¹²

However, the biggest number of cases is related to violations of property rights. In the domina-

nt number, Serbs appear as parties in most case. These are damage claims which Serbs filed against UNMIK, KFOR, Kosovo Government and different Kosovo municipalities because of usurpation of Serbs' property and disturbance in the use of the property. On the basis of the information available, UNMIK administration handed over these cases to municipal courts mainly during the years of 2004 and 2005. Until now, courts acted upon a small number of these cases and the number of final decisions in these cases is also very small. However, there is no accurate information on the total number of these cases, i.e. on the number of completed cases.

Based on research and available statistical data HLC Kosovo draws the conclusion is lack of efficiency of the Kosovo courts, which is in line with the major position of all communities in Kosovo who are very dissatisfied with the courts' work. However, this situation did not influence Serbs interviewed by HLC Kosovo to come forward and express their dissatisfaction with the Kosovo judicial system in general, with the exception of the one case related to Z.S, a Serb from Prishtinë/Priština.¹³

On the other hand, HLC Kosovo is, also, informed of lack of technical and human resources for a more successful prosecution of cases, and that cases in which Serbs appear as parties are prioritized. One of the problems which Kosovo courts face with is the fact that they do not have parties' correct addresses since they do not live at their previous places of residence any more etc. However, based on rulings of the European Court of Human Rights,¹⁴ lack of court efficiency cannot be justified with lack of technical and human resources, but rather court should perform appropriate rearrangements in order to meet all requirements.

COURTS AND THEIR MANDATE

1. DISTRICT COURTS

District courts in Kosovo, as the first instance

12 OSCE Community Rights Assessment Report December 2009

13 See page 42 of this report

14 The European Court of Human Rights in numerous cases confirmed the statement that state had a positive obligation to undertake all necessary steps in order to insure all rights prescribed by article 6 of the Convention be guaranteed in theory and in practice. The court emphasized that states had an obligation to solve system problems which includes the violation of reasonable deadlines for solving the cases without postponement. (Cases Stögmüller v. Austria, November 10th 1969; H.V France, October 24th 1989; Buchholz v. the Federal Republic of Germany May 6th 1981; Boddaert v. Belgium, October 12th 1992; Zimmerman and Steiner v. Switzerland, July 13th 1983; Guincho v. Portugal, July 10th 1984; Buchholz v. the Federal Republic of Germany May 6th 1981)

15 Due to the large amounts of work in the Prishtinë/Priština Municipal Court, HLC Kosovo researchers did not manage to obtain necessary information, among other things because records were until recently kept manually and there is still no overview of received and completed cases structured according to the nationality of parties.

16 Breaks of public peace and order include instigation and provocation of fight, insults aiming to break public peace and order, prostitution, noise disturbance, public drinking, begging, distribution of obscene material, false alarm, vandalism, etc.

17 Offences relating to public safety refer to public gatherings, events, public protests, public celebrations, demonstrations, etc.

courts, have the mandate to prosecute crimes punishable by five years in jail and more. As courts of the second instance, district courts have the mandate to prosecute crimes for prosecution of which municipal courts are in charge in the first instance. This court also has the mandate to conduct contentious and non-contentious litigations in the second instance, for which municipal courts were in charge in the first instance. Finally, district courts have the jurisdiction in the area of establishing paternity, divorces and so forth. As far as the Prizren/Prizren District Court is concerned, out of all ethnic communities, Bosniaks are parties in most cases, while there are few cases in which Serbs appear as parties and even fewer cases in which Turks appear as parties. In the Gjilan/Gnjilane District Court Serbs are parties in most of the procedures, while Roma, Ashkali and Egyptians, and Croats are parties in very few of the cases. In the Pejë/Peć District Court, Serbs appear as parties in most of the procedures. Bosniaks, Montenegrins and members of the Roma, Ashkali and Egyptian community also appear as parties. HLC – Kosovo has not received any information on cases conducted before the Prishtinë/Priština District Court.

2. MUNICIPAL COURTS

Municipal courts have the jurisdiction to prosecute criminal offences punishable by jail sentence up to five years and for certain traffic offences punishable by jail sentences up to eight years. Municipal courts also have the jurisdiction to solve property claims, employment issues if they are in the jurisdiction of regular courts, establishment of paternity, interference with property, lifelong maintenance, disputes arising from lease, inheritance, execution of municipal courts' judgements, notarization of contracts, signatures,¹⁵ etc.

3. MUNICIPAL COURTS FOR MINOR OFFENCES

Municipalities establish municipal courts for minor offences. In some cases two or more municipalities

can jointly establish a common municipal court for minor offences. These courts have the jurisdiction to resolve minor offences in the first instance, to resolve cases initiated upon requests for retrial and for implementing other tasks prescribed by law and other provisions. Cases resolved by municipal courts for minor offences mainly concern traffic violations, offences against public peace and order,¹⁶ disturbances of public safety,¹⁷ and violation of economic provisions (regulations in the field of forestry, inspection matters, and so forth). Even in this case, HLC Kosovo did not receive precise data from all courts on the total number of offences and the number of offences committed by members of certain ethnic communities. The greatest number of offences committed by members of minority communities refers to traffic violations. There have also been some offences relating to disturbances of public safety, public peace and order and economic offences. As far as offences committed by members of minority communities in the Pejë/Peć region are concerned, Bosniaks committed the greatest number of offences, while in the region of Prishtinë/Priština and Gjilan/Gnjilane the greatest number of offences was committed by Serbs.

4. KOSOVO SUPREME COURT

The Kosovo Supreme Court was founded in January 2000. There are 15 judges working in the court. One judge is a member of the Turkish community, while all other judges are Albanians. Out of 23 administration officers, 22 are Albanian and one is Turkish.

Kosovo Supreme Court decides in cases initiated upon appeals lodged against judgements and other decisions rendered by courts in Kosovo; it decides in the third instance upon ordinary legal remedies against decisions rendered by district courts, it decides on extraordinary legal remedies against final decisions, it decides on revision against court decisions rendered in the second instance contentious litigation proceedings, and it decides on the legality of final administrative acts

in administrative proceedings. It issues orders to courts regarding the manner in which they should keep records, study court practices and social relations and appearances noted in the work of courts, it establishes general stances and legal opinions on matters relevant for the uniform application of laws, it resolves conflicts of jurisdiction between regular courts, and so forth.

4.1. Civil cases

Since 2000 the Kosovo Supreme Court has received 26,465 civil cases. However, only two of them relate to cases in which Serbs were the parties and these date from 2004 and 2006. HLC Kosovo researchers did not receive any information on how many cases have been completed before this court.

4.2. Revision

Since 2000 the Kosovo Supreme Court received a total of 2,449 cases, in 2,323 of which Albanians were parties and members of minority communities were parties in 126. Serbs appeared as parties in 119 of these cases, Bosniaks were in four, members of the Roma, Ashkali and Egyptian community in two, and members of the Turkish community were parties in one case. HLC Kosovo researchers did not receive precise information regarding the number of these cases which have been completed so far.

4.3. Administrative cases

The Kosovo Supreme Court received a total of 14,023 cases. In 13,884 cases Albanians appeared as parties and in 139 cases parties were members of minority communities, Serbs in 104 cases, members of the Roma, Ashkali and Egyptian community in 11 cases, Bosniaks in 18 cases and Turks in six cases. HLC Kosovo researchers did not obtain information on how many of these cases have been completed.

4.4. Mitigation of punishments

The court received 1,146 requests for the mitigation of punishments, 1,108 of which refer to Albanians and 38 to member of minority communities, including 35

cases concerning Serbs, one case concerning Turks, one concerning Bosniaks, and one concerning a member of the Roma, Ashkali and Egyptian community. HLC Kosovo researchers did not receive information on how many of these cases have been completed so far.

4.5. Request for Protection of Legality

The Kosovo Supreme Court received 997 requests, 956 of which relate to Albanians parties and 41 to members of minority communities, including 32 concerning Serbs, eight concerning parties members of the Roma, Ashkali and Egyptian community, and one concerning Bosniaks. HLC Kosovo did not receive information about how many of these requests have been completed.

4.6. Criminal cases

The Kosovo Supreme Court received a total of 4,434 such cases. In 4,081 of these cases Albanians appeared as parties and members of minority communities appeared as parties in 353 cases, including Serbs in 303 cases, Bosniaks in 16, and Turks in 4, and foreign citizens in 30 cases. HLC Kosovo has no information about the number of these cases that have been completed.

4.7. Juvenile delinquency - criminal cases

The Kosovo Supreme Court received a total of 108 cases, in 100 of which Albanians appeared as parties and Serbs in eight. HLC Kosovo did not receive any information on the number of cases that have been completed so far.

4.8. Criminal cases - Miscellaneous

The court received a total of 3,309 miscellaneous cases. Albanians are parties in 3,078 and members of minority communities in 231 cases, including Serbs in 200 and members of the Roma, Ashkali and Egyptian community in 31 cases. HLC Kosovo did not receive any information on the number of completed cases.

¹⁸ Pejë/Peć District Court, municipal courts and municipal courts for minor offences in Pejë/Peć, Deçan/Dečani, Gjakovë/Đakovica and Istog/Istok.

¹⁹ Municipal court and Municipal court for minor offences Klinë/Klina.

5. HIGH COURT FOR MINOR OFFENCES

The High Court for Minor Offences in Prishtinë/Priština was founded in January 2000. A total of five judges and 16 administration officers, all Albanians, are hired to work in this court.

The High Court for Minor Offences has jurisdiction to decide in the second instance upon appeals lodged against judgements rendered by municipal courts for minor offences, to decide on conflict of jurisdiction between municipal courts for minor offences, to establish general stances and general legal opinions in order to provide for the uniform application of laws and other provisions enacted on the basis of the Law on Municipal Courts for Minor Offences, to provide expert assistance to municipal courts for minor offences, to enact rules for the work of judges' session and to undertake other tasks prescribed by law.

5.1. Cases

The High Court for Minor Offences received a total of 21,841 cases, 20,535 of which relate to Albanians and 1,306 to members of minority communities. HLC Kosovo did not receive any information regarding which of the minority communities are involved in these 1,306 cases or how many of these cases were completed.

6. COURTS IN PEJË/PEĆ REGION

Courts in the region of Pejë/Peć were founded during 2000¹⁸ and 2001,¹⁹ except for the Pejë/Peć District Court, which was founded in 1999. Judges and administration officers in all municipal courts, except for the Pejë/Peć Municipal Court, and in all municipal courts for minor offences in the region are exclusively Albanians. As far as the Pejë/Peć Municipal Court is concerned, five of the judges are Albanians and one judge is Bosniak. A total of 35 administration officers are employed in this court, 34 of whom are Albanians and one is Bosniak. As far as the Pejë/Peć District Court is

concerned, a total of six judges are employed in the court, four of whom are Albanians, one is Bosniak and one is Ashkali. A total of 36 administration officers are employed in this court, 33 of whom are Albanians and three are Bosniaks.

In municipal courts in Istog/Istok, Klinë/Klina, Gjakovë/Đakovica and Pejë/Peć, all magistrates are Albanians, and in the Deçan/Dečane Municipal Court, one Ashkali judge has been appointed. Out of 34 magistrates in the Pejë/Peć District Court, 27 are Albanians, five are Bosniak, and two are Ashkali.

6.1. PEJË/PEĆ DISTRICT COURT

The majority of cases before the Pejë/Peć District Court relate to violations of property rights. Members of minority communities are mainly parties in these cases. Since this area is close to the border with Albania and Montenegro, a great number of cases involve illegal border crossing.

6.1.1. Criminal cases

HLC Kosovo has no overview of how many criminal cases this court received since it was founded or how many cases were completed structured on the basis of parties' ethnic background, but it has information on the number of cases in which members of minority communities appeared as parties to proceedings, it is a total of 535 cases. Serbs were parties in 361 proceedings, Montenegrins in 26, Bosniaks in 52, and members of the Roma, Ashkali and Egyptian community in 29 proceedings, while foreign citizens were parties in 67 cases.

6.2. MUNICIPAL COURTS IN THE PEJË/PEĆ REGION

6.2.1. Municipal Court in Pejë/Peć

6.2.1.1. Criminal Cases

Since it was founded in 2000 until June 2009, the Municipal Court in Pejë/Peć received a total of 6,708 criminal cases, 227 of which involved members of minority communities as parties,

Serbs in 35 cases, Bosniaks in 149 and foreign citizens in 43 cases. The court has completed a total of 5,538 cases,²⁰ 5,366 of which refer to Albanians, 24 to Serbs, 112 to Bosniaks and 36 cases of foreigners. As far as Serbs are concerned, during 2005, in most of the completed cases, a total of 19, Serbs appeared as parties. During other years, only one or two cases were resolved at the annual level. As far as Bosniaks are concerned, at the annual level one to eight cases were solved, except for 2007 when 19 cases were completed. (See Appendix 2 with tabular presentation)

6.2.1.2. Litigation

From the time it was founded until June 2009, the Municipal Court in Pejë/Peć received a total of 12,312 cases. HLC Kosovo researchers did not obtain any information on the number of cases on a year by year basis in which Albanians or members of minority communities appear as parties. A total of 3,708 cases were completed. However, HLC Kosovo does not have information on the number of members of minority communities or Albanians who were parties in these proceedings.

From 2004 until 2008, the Municipal Court in Pejë/Peć received a total of 2,842 damage claims from UNMIK in which Serbs appear as plaintiffs. Serbs sue Kosovo Government, the Municipality of Pejë/Peć, UNMIK, and KFOR because of the usurpation of their property and disturbance in the use of their property. During the same period Roma filed 89 lawsuits against KFOR, the Municipality of Peć/Pejë, and Muslims filed 30 lawsuits (only in 2004) because of the usurpation of their property. Albanians filed 1,175 compensation lawsuits against the State Union of Serbia and Montenegro. HLC Kosovo does not possess precise information on how many such cases have been completed. 125 of all cases initiated by Serbs, Roma and Muslims during 2004 were handed over to the Kosovo Property Agency and so were three cases initiated in 2005. Nine of these cases were dismissed and returned for retrial.

As far as the lawsuits initiated by Albanians dur-

ing 2004 against the State Union of Serbia and Montenegro are concerned, 64 were aborted the same year and another 103 procedures were aborted in 2005.

6.2.1.3. Execution of civil cases

From its foundation until June 2009, the Municipal Court in Pejë/Peć received a total of 32,159 cases, 21,629 of which have been completed and 10,530 cases are pending execution. HLC Kosovo did not receive any information on the number of received and completed cases at the annual level in which parties were members of minority communities or Albanians.

6.2.2. Municipal Court in Istog/Istok

6.2.2.1. Inheritance Cases

Members of minority communities have been parties to proceedings before this court since it was founded. The court has received a total of 768 inheritance cases: in 566 cases Albanians were parties and in 202 members of minority communities were parties, including Bosniaks in 66 cases, Serbs in 121 cases, and Roma in 15 cases. As is the case with other courts, the Municipal Court in Istog/Istok has a high percentage of completed inheritance cases. It is noticeable that the number of cases in which minority community members are parties is increasing annually. For example, the number of cases in which Serbs are parties, in particular, has been rising since 2006. With slight alterations, the number of cases in which Bosniaks appear as parties is also increasing, while the number of cases in which Roma are parties stays almost the same. (See Appendix 2 with tabular presentation)

6.2.2.2. Criminal Cases

Minorities have started becoming parties to criminal proceedings since 2002, Bosniaks in particular; while Serbs became parties as of 2003, and Roma as of 2008. This court received a total of 1,965 criminal cases in 1,922 of which Albanians are

²⁰ Some of the completed cases are not among those received during certain years, but refer to cases the court had received during earlier years.

parties and members of minority communities are parties to 43 proceedings, Serbs in 13 proceedings, Bosniaks in 29, and Roma in one case. A total of 1,046 cases have been completed. HLC Kosovo has not received any information on the exact number of completed cases structured according the lines of parties' nationalities.

6.2.2.3. Civil cases

Members of minorities have begun filing lawsuits since the foundation of the court in 2000, Bosniaks and Serbs in particular. Bosniaks started filing lawsuits in 2000 and Serbs in 2001, and Roma in 2004. The Municipal Court in Istog/Istok received a total of 4,010 cases: Albanians were parties in 1,986 cases and members of minorities in 2,034 cases, Serbs in 1,962 cases, Bosniaks in 49 cases and Roma in 23 cases. The fact that UNMIK handed over 1,741 damage claims filed by Serbs against the Government of Kosovo, Istog/Istok Municipal Assembly, KFOR, and UNMIK because of the usurpation and disturbance of the use of their property to this court, affected the great number of lawsuits filed by minority members. 97 out of 1,741 cases have been completed so far. (See Appendix 2 with tabular presentation)

6.2.2.4. Issuing certificates and notarization

As far as other cases relating to issuance of various certificates, notarization of contracts, signatures and so forth, are concerned, members of minority communities have begun filing cases as of 2002 (Roma). A total of 366 cases have been filed before this court and Albanians are parties in 349 of these cases and members of minorities in 17 cases, including Roma in six cases, Serbs in five cases and Bosniaks in six cases. A total of 16 cases in which minority members were parties have been completed so far. The only case in which a minority is a party that has not been completed is from 2009 in which a Serb is a party.

6.2.3. Municipal court in Deçan/Deçane

6.2.3.1. Criminal cases

As far as criminal cases involving members of minority communities as parties are concerned, the court received only one such case in 2007. The party was a member of the Roma, Ashkali and Egyptian community. This case has not been completed. All other cases before this court related to Albanian parties. A total of 1,837 cases were received by this court since it was founded, 1,272 of which have been completed. A total of 565 cases have not yet been completed.

6.2.3.2. Civil cases

This court has received 2,417 cases since it was founded and Albanians were parties to 2,074 cases and members of minorities in 343 cases. All these cases refer to damage claims filed by Serbs against the Government of Kosovo, the municipality of Deçan/Deçani UNMIK, and KFOR because of the usurpation and disturbance of their property. UNMIK administration handed these cases over to this court in 2004. Not a single case has been completed so far. The Municipal Court has completed a total of 1,546 cases in which Albanians were parties.

6.2.4. Municipal Court in Gjakovë/Đakovica

HLC Kosovo did not manage to obtain information on cases pending before the Municipal Court in Gjakovë/Đakovica due to the lack of will on the side of the court administrator R.E.

6.2.5. Municipal Court in Klinë/Klina

The majority of cases before the Municipal Court in Klinë/Klina in which members of minority communities appear as parties refer to violations of property rights. During 2007 and 2008, UNMIK administration handed over 1,309 damage claims submitted by Serbs to this court. As was the case in similar cases before other courts in Kosovo, Serbs filed lawsuits against the Government of Kosovo, the Municipality of Klinë/Klina, KFOR

and UNMIK because of the usurpation and disturbance of their property. HLC Kosovo has no information on the number of these cases that have been completed so far or on the total number of cases or cases in which members of minority communities are parties, or the number of completed cases.

6.3. MUNICIPAL COURTS FOR MINOR OFFENCES IN THE PEJË/PEĆ REGION

6.3.1. Municipal Court for Minor Offences in Pejë/Peć

Minority communities in Pejë/Peć started appearing as parties in cases conducted before this court in 2000. The greatest number of offences refers to traffic violations and economic offences. Serbs committed the most traffic violations, 127 of them, and Bosniaks committed 1198. As far as other communities are concerned, Turks, Montenegrins, Gorani, and Roma, they were occasionally fined and the number of traffic violations committed by them is small: Turks are parties in 23 cases, Montenegrins in 43, members of the Roma, Ashkali and Egyptian community in 10, and Gorani in 15 cases. As far as offences against public peace and order are concerned, Bosniaks are parties to 88 cases, Serbs in 15, Turks in three, and members of the Roma, Ashkali and Egyptian community in 19 cases. As far as public safety violations are concerned, Bosniaks are parties in 33 cases, Serbs in two and Montenegrins in one case.

6.3.2. Municipal Court for Minor Offences in Istog/Istok

Members of minority communities started appearing in cases before this court already in 2000, mainly Bosniaks, while Serbs started appearing as parties in 2002 when first traffic offences were reported. As far as traffic offences are concerned, Serbs are parties in 146 cases, Bosniaks in 398, and member of the Roma, Ashkali and Egyptian community in 123 cases; in the area of violations of public peace and order, Serbs are parties in 16 cases, Bosniaks in 44, and members of the Roma,

Ashkali and Egyptian community in 20 cases; as far as offences against provisions regulating public safety are concerned, Serbs and Bosniaks are parties in two cases and members of the Roma, Ashkali and Egyptian community in six cases.

6.3.3. Municipal Court for Minor Offences in Deçan/Dečane

This court received a total of 22516 cases, 193-41 of which refer to traffic offences, from this number Albanians were parties in 19337 cases, in 2 cases were Montenegrins and in 2 cases Serbian parties, 1042 to offences against public peace and order and 2,133 to economic offences. Members of minorities committed traffic offences and offences against public peace and order. Serbs committed offences against public peace and order (at total of three offences), Bosniaks committed three traffic offences and one offence against public peace and order, Montenegrins committed two traffic offences and members of the Roma, Ashkali and Egyptian community committed three traffic offences and five offences against public peace and order. All other offences were committed by Albanians. Also is important to emphasize that we didn't receive the data about types of offences for the years 2000, 2001 and 2009.

6.3.4. Municipal Court for Minor Offences in Gjakovë/Đakovica

Members of minorities started appearing as parties in cases conducted before this court in 2001 and these were Bosniaks and Montenegrins, as well as some foreign citizens like Macedonians and Bulgarians. Serbs were parties in a total of 21 procedures, Bosniaks in 65, Macedonians and Montenegrins in one, and Bulgarians in four procedures.

6.3.5. Municipal Court for Minor Offences in Klinë/Klina

During the reporting period, HLC Kosovo obtained information on the national background of persons, who committed offences, however;

it did not obtain any information on types of the offences committed: if these were traffic offences, offences against public peace and order, or other offences from the jurisdiction of municipal courts for minor offences. Nevertheless, members of minority communities started appearing as parties in proceedings conducted before this court since it was founded in 2001, and these minorities were mainly Bosniaks, Montenegrins, and Croats. Serbs appear as parties from 2004.

7. COURTS IN MITROVICË/ MITROVICA REGION

Municipal and district courts in Srbica/Skenderaj and Vushtrri/Vučitrn were founded in 2000. All judges in municipal courts and municipal courts for minor offences are Albanians, except for one judge in the Municipal Court of Vushtrri/Vučitrn, who is a Serb. As far as administration officers are concerned, only Albanians are employed in courts in Srbica/Skenderaj and in the Municipal Court in Vushtrri/Vučitrn, there is a total of 26 administration officers, 24 of whom are Albanians, one is a Serb, and one is a Turk, while one employee out of 13 administration officers employed in the Municipal Court for Minor Offences in Vushtrri/Vučitrn is a member of the Roma, Ashkali and Egyptian community, and other 12 are Albanians. All magistrates in municipal courts in Skenderaj/Srbica and Vushtrri/Vučitrn are Albanians.

7.1. Municipal courts in the region of Mitrovicë/Mitrovica

7.1.1. Municipal Court in Skenderaj/ Srbica

7.1.1.1. Criminal cases

The court received a total of 1,799 criminal cases. In 1,781 cases Albanians are parties and members of minority communities are parties in 18 cases: Serbs in 13 and Bosniaks in five cases. A total of 1,400 cases have been completed and 1,383 of these completed cases refer to Albanians and 17

to members of minority communities: 12 refer to Serbs and five to Bosniaks.

7.1.1.2. Litigation cases

The Municipal Court in Skenderaj/Srbica received a total of 2,783 cases, 1,450 of which relate to Albanian parties, and 786 to members of minority communities, that is 785 to Serbs and one to Bosniaks. A total of 1,579 cases have been completed and Albanians were parties in 1,348 of these cases and Serbs in 166. Since 2004, the Municipal Court in Skenderaj/Srbica has begun receiving damage claims filed by Serbs against the Government of Kosovo, the municipality of Skenderaj/Srbica, UNMIK and KFOR because of the usurpation and disturbance in the use of their property. HLC Kosovo, however, does not have any information on the exact number of such cases and the number of these cases that have been completed so far. (See Appendix 2 with tabular presentation)

7.1.2. Municipal Court in Vushtrri/ Vuçitrn

7.1.2.1. Criminal cases

The Municipal Court in Vushtrri/Vučitrn received a total of 5,271 cases. In 5,206 of these cases Albanians are parties and members of minority communities are parties in 65 cases, that is, Serbs in 59 and Bosniaks in six cases. Out of the total of 2,332 completed cases, almost all cases in which Serbs and Bosniaks appeared as parties have been completed: 50 cases in which Serbs appeared as parties and five cases in which Bosniaks appeared as parties.

7.1.2.2. Civil proceedings - the first instance litigation procedures

The Municipal Court in Vushtrri/Vučitrn received a total of 10,017 cases, in 9,406 of which Albanians were parties and members of minority communities, all Serbs, were parties in 611 cases. It is necessary to underline that in 2004 the Municipal Court in Vushtrri/Vučitrn received 432 cases that once were in the jurisdiction of UNMIK

administration. These are damage claims filed by Serbs against the Government of Kosovo, the municipality of Vushtrri/Vučitrn, UNMIK and KFOR because of the usurpation and unlawful use of their property. These property claims have only been taken into consideration and no decisions have been rendered upon them. Out of the total of 4,203 completed cases, 263 refer to cases in which Serbs appeared as parties. (See Appendix 2 with tabular presentation)

Since 2001, when Serbs started appearing as parties in these proceedings, the number of cases has increased, with a great increase during 2004, after which, during 2005, it decreased to around the number from 2003, and after this it decreases sharply.

7.1.2.3. Non-contentious civil cases

This court received 4,029 cases since it was established. In 3,954 of these cases, Albanians appeared as parties and members of the minority communities, all Serbs, appeared as parties in 75 cases. All cases in which Serbs appeared as parties have been completed. A total of 3,457 cases have been completed.

7.1.2.4. Inheritance

This court received a total of 1,943 cases, in 1,722 of which Albanians were parties and members of minority communities were parties in 221 cases and all of them were Serbs. All cases in which parties were Serbs were completed. A total of 1,750 cases have been completed.

7.1.3. MUNICIPAL COURTS FOR MINOR OFFENCES IN THE REGION OF MITROVICË/MITROVICA

7.1.3.1. Municipal Court for Minor Offences in Skenderaj/Srbica

HLC Kosovo has no information on the total number of received cases structured along ethnic background of parties or type of offences from the jurisdiction of this court (traffic offences, offences against public peace and order, etc). However,

it obtained information on the total number of completed cases (total of 20,338 cases), but still without an overview of the number of completed cases for each of the offences. It also obtained information on the number of completed cases in which minority members were parties and the types of offences they were involved in. All these parties were Serbs: in the field of traffic offences a total of 61 cases were completed, eight cases of offences against public peace and order, and five cases of violations of economic provisions. A person interviewed by HLC Kosovo in the Municipal Court in Skenderaj/Srbica underlined that a very small number of members of minority ethnic communities lives in this municipality; hence the number of offences committed by members of these communities is small.²¹

7.1.3.2. Municipal Court for Minor Offences in Vushtrri/Vučitrn

HLC Kosovo researchers did not obtain information on how many cases this court receives and completes at the annual level and which offences the received cases refer to. The Municipal Court in Vushtrri/Vučitrn deals with a serious problem since the District Court, Municipal Court and the Municipal Court for Minor Offences of Mitrovicë/Mitrovica, as well as the Office of the Public Prosecutor from Mitrovicë/Mitrovica moved to the building of this court after Kosovo declared independence on February 17th 2008 and the conditions for work are very difficult.²²

8. COURTS IN GJILAN/GNJILANE REGION

Courts in the region of Gjilan/Gnjilane were founded in 2000.²³ All judges in all courts in this region are Albanians. As far as administration staff is concerned, in the District Court and Municipal Court in Gjilan/Gnjilane all employees are Albanians. Out of 19 employees in the Gjilan/Gnjilane Municipal Court for Minor Offences, 18 are Albanians and one is a Serb; out of 21 administration officers employed in the administration of the Viti/Vitina Municipal Court, 17 are

21 Mr. Hajullah Aruqi, administrator of the Municipal Court for Minor Offences in Srbica/Skenderaj, HLC Kosovo interview October 2009

22 Šaip Merovci/Shaip Merovci, an administration officer in the Vuçitrn/Vushtrri Municipal Court for Minor Offences, HLC Kosovo interview from October 27th 2009.

23 The District Court in Gjilan/Gnjilane municipal courts and municipal courts for minor offences in Gjilan/Gnjilane, Viti/Vitina and Kamenicë/Kamenica.

24 Sadik Azemi, an administration officer in the Municipal Court in Gjilan/Gnjilane, HLC Kosovo interview, April 10th 2009.

25 *Ibid.*

Albanians and four are Serbs; in the administration of the Municipal Court in Kamenicë/Kamenica there are 13 administration officers 11 of whom are Albanians and two are Serbs. As far as magistrates are concerned, all magistrates in the Gjilan/Gnjilane District Court and Municipal Court are Albanians; in the Viti/Vitina Municipal Court there are 23 magistrates 19 of whom are Albanians, and there are two Serbs and two Bosniaks. Out of 14 magistrates in the Kamenicë/Kamenica Municipal Court, 12 are Albanians and two are Serbs.

8.1. Gjilan/Gnjilane District Court

8.1.1. Criminal cases

The Gjilan/Gnjilane District Court received a total of 1,723 cases in 1,477 of which Albanians are parties, Serbs are parties in 145 cases, and members of the Roma, Ashkali and Egyptian community are parties in two cases, Croats in one, and foreign citizens in 98 cases. HLC Kosovo has no information on the number of these cases that have been completed so far.

8.1.2. Civil cases

Since it was founded, the Gjilan/Gnjilane District Court has received a total of 2,347 cases in 2,337 of which Albanians were parties, and Serbs were parties in 10 cases. HLC Kosovo has no information on the number of these cases that have been completed.

8.2. Municipal courts in the region of Gjilan/Gnjilane

8.2.1. Municipal Court in Gjilan/Gnjilane

The majority of cases processed by the Municipal Court in Gjilan/Gnjilane relate to violations of property rights. In 2008, UNMIK administration handed over to this court a great number of cases in which Serbs appear as plaintiffs and respondents are the Government of Kosovo, the municipality of Gjilan/Gnjilane, KFOR and UNMIK and the subject is the usurpation of property and

disturbance of its use. As representatives of this court claim, the priorities are cases in which Serbs appear as parties.²⁴ However, representatives of the Municipal Court were not able to provide information on the total number of cases pending before this court, completed cases, and the number of cases in which members of minority communities and Albanians appear as parties, i.e. information on the number of these cases that have been completed.²⁵

8.2.2. Municipal Court in Kamenicë/Kamenica

8.2.2.1. Civil cases

The Municipal Court in Kamenicë/Kamenica received a total of 2,952 civil cases. Albanians are parties in 2,497 of these cases and members of minority communities are parties in 455 cases, Serbs in 427 and members of the Roma, Ashkali and Egyptian community are parties in 28 of these cases. A total of 2,206 cases were completed during 2008: in 1,921 of these cases Albanians appeared as parties, and Serbs appeared as parties in 261 cases. Serbs started appearing as parties before this court since its foundation in 2000 and the number of cases in which they appear as parties is constantly rising and so is the number of completed cases, with certain oscillation. However, cases filed by members of the Roma, Ashkali and Egyptian community are still pending.

The Municipal Court also received damage claims filed by Serbs against the Government of Kosovo, the municipality of Kamenicë/Kamenica, KFOR and UNMIK because of the property usurpation and disturbance in the use of the property that UNMIK administration handed over to this court. HLC Kosovo has no information on the total number of these cases; hence they were not included in the total number of received and completed cases.

8.2.2.2. Criminal cases

Since it was founded in 2000, the Municipal Court

in Kamenicë/Kamenica received a total of 1,512 cases, 1,048 of which refer to cases in which Albanians appear as parties and 464 are cases in which members of minority communities appear as parties, Serbs in 106 cases and members of the Roma, Ashkali and Egyptian community appear as parties in 358 cases. A very high percent of the cases have been completed, a total of 1,252 cases, and almost all of them involving Albanians and Serbs as parties have been completed, 981 for Albanians and 95 for Serbs. As far as Serbs are concerned, almost all cases filed during one year are usually completed during the same year, which is not the case in other municipal courts, which also have criminal cases in which Serbs appear as parties. A percent of completed cases in which Roma, Ashkali and Egyptians appear as parties is slightly lower, 169. The number of cases in which Serbs appear as parties decreased in the period from 2000 until 2003 when the number of these cases started increasing and stagnating until 2007, when a slight increase was registered. As far as cases involving Roma, Ashkali and Egyptians as parties are concerned, they started appearing in 2001. As of this moment, the number of these cases started decreasing until 2004 when a sudden increase in the number of cases was registered. After this moment, the number of these cases started decreasing suddenly and this number has been decreasing every year as of this moment, with certain oscillation. (See Appendix 2 with tabular presentation)

8.2.3. Municipal Court in Viti/Vitina

According to a representative of the Viti/Vitina Municipal Court, members of minority communities do not have any problems in addressing the court.²⁶ The greatest number of cases before this court refers to violation of property rights and plaintiffs are mainly Serbs. During 2008, the court received several hundreds of damage claims from UNMIK in which Serbs sued the Government of Kosovo, the municipality of Viti/Vitina, UNMIK and KFOR because of the usurpation of their property and the prevention

of use of their property. The court has only begun considering these cases.

HLC Kosovo researchers did not receive any information on the number of pending and completed cases before this court nor did they receive information on cases structured according to the national background of parties to proceedings.

8.3. MUNICIPAL COURTS FOR MINOR OFFENCES IN THE REGION OF GJILAN/GNJILANE

8.3.1. Municipal Court for Minor Offences in Gjilan/Gnjilane

HLC Kosovo does not have any precise information on the number of cases received by this court or information on the total number of completed cases structured according to the national background of parties. They only received information on the number of cases in which members of minority communities, Serbs and members of the Roma, Ashkali and Egyptian community in particular, appeared as parties. Serbs committed traffic offences, offences against public peace and order, economic offences and offences against public safety and they started appearing as parties as of 2000 when the court was founded (for traffic offences a total of 2,888 cases, offences against public peace and order a total of 539 cases, and a total of six cases of offences against public safety), and in cases of economic offences they started appearing as parties as of 2001 (a total of 46 cases). As far as Roma are concerned, they were registered only in 2008 as perpetrators of traffic violations (a total of six cases) and offences against public peace and order (a total of three cases).

8.3.2. Municipal Court for Minor Offences in Kamenicë/ Kamenica

8.3.2.1. Traffic violations

Since it was founded, the court has received a total of 31,297 cases. A total of 29,857 of these cases refer to Albanians, 1,429 to Serbs, six to members

26 Servet Sadiku, an administration officer in the Municipal Court in Viti/Vitina, HLC Kosovo interview, March 16th 2009

27 Foreign citizens

28 Foreign citizens

29 Foreign citizens

30 Prishtinë/Priština District Court

31 Municipal courts and courts for minor offences in Prishtinë/Priština, Podujevë/Podujevo, Glllogovc/Glogovac, Ferizaj/Uroševac and the Municipal Court in Lipjan/Lipljan.

32 Municipal Court and Municipal Court for Minor Offences in Kačanik/Kaçanik and Municipal Court for Minor Offences in Lipjan/Lipljan

33 Department of the Municipal Court and the Municipal Court for Minor Offences in Ferizaj/Uroševac located in Shtërpe/Shtërpce were founded on June 12th 2003. Serbs are majority population in the municipality of Shtërpe/Shtërpce

34 Department of the Municipal Court in Prishtinë/Priština located in Gračanica/Gračanicë was founded on May 15th 2005.

35 Three Serbs worked in this court until the declaration of Kosovo's independence and they have not returned to work after February 17th 2008.

of the Roma, Ashkali and Egyptian community and five to others.²⁷ A total of 29,726 of these cases have been completed. 28,302 of these completed cases refer to Albanians, 1,413 to Serbs, six to communities of Roma, Ashkali and Egyptians, and five refer to foreign citizens.

8.3.2.2. Public peace and order

The court has received a total of 1,128 cases, 926 of which involve Albanians, 186 Serbs, one members of the community of Roma, Ashkali and Egyptians, and 15 to others.²⁸ A total of 872 cases have been completed. All cases in which Roma, Ashkali and Egyptians and persons falling under the group titled *others* appeared as parties have been completed and almost all cases in which Serbs appeared as parties have been completed (a total of 178). Other 678 pending cases refer to Albanians as parties.

8.3.2.3. Economic offences

The Municipal Court in Kamenicë/Kamenica received a total of 1,44 cases, 1,292 of which relate to Albanians as parties, 151 to Serbs and one to others.²⁹ A total of 1,220 cases have been completed, 1,073 of which refer to Albanians, 146 to Serbs, and one to others.

9. COURTS IN PRISHTINË/PRIŠTINA REGION

Courts in the region of Prishtinë/Priština were founded in 1999,³⁰ 2000³¹ and 2001,³² 2003³³ and 2005.³⁴ All judges in courts in the region of Prishtinë/Priština are Albanian, except for the department of the Municipal Court in Prishtinë/Priština located in Gračanica/Gračanicë where only one Serb judge works. All employees in court administration in municipal courts and municipal courts for minor offences in Podujevë/Podujevo, Glllogovc/Glogovac, Kačanik/Kaçanik, Municipal Court in Lipjan/Lipljan, and the Municipal Court for Minor Offences in Prishtinë/Priština and a department of the Municipal Court for Minor Offences in Ferizaj/Uroševac located in Štrpce/Shtërpce are Albanian.³⁵

However, in the District Court in Prishtinë/Priština 50 out of 52 administration officers are Albanians and Serbs and Roma, Ashkali and Egyptian community have one administration officer each; out of 36 administration officers in the Ferizaj/Uroševac Municipal Court, 35 are Albanians and one is a member of the Roma, Ashkali and Egyptian community; in the department of the Ferizaj/Uroševac Municipal Court located in Štrpce/Shtërpce, eight of 15 employees are Serbs and seven are Albanians; in the department of the Prishtinë/Priština Municipal Court located in Gračanica/Gračanicë there are five administration officers, three Serbs and two Albanians; in the Municipal Court for Minor Offences in Lipjan/Lipljan 11 of 13 administration officers are Albanians and two are Serbs; in the Municipal Court for Minor Offences in Ferizaj/Uroševac 22 of 23 administration officers are Albanians and one is a member of the Roma, Ashkali and Egyptian community.

Concerning the nationality of magistrates, in the Prishtina/Prishtinë District Court and municipal courts in Podujevë/Podujevo, Glllogovc/Glogovac, Kačanik/Kaçanik and Ferizaj/Uroševac, magistrates are exclusively Albanians, while in the Municipal Court in Lipjan/Lipljan two out of 15 magistrates are Serbs and 13 are Albanians. In the department of the Ferizaj/Uroševac Municipal Court in Štrpce/Shtërpce, six out of nine magistrates are Serbs and three are Albanians; in the department of the Prishtinë/Priština Municipal Court in Gračanica/Gračanicë 12 out of 13 magistrates are Serbs and one is Albanian.

9.1. Prishtinë/Priština District Court

In the district court are employed 14 judges and all of them are Albanians. Court has 50 administrative staff members from whom 2 staff members are from the minority community (one Bosniak and one Montenegrin)

9.1.1. Civil Cases

During the period from 2000 until 2009 the District court in Prishtinë/Priština received in total 7266

cases from which Albanians as parties were in 6862 cases, Serbs in 404 cases and 1 case with Macedonian citizen as a party. The number of civil cases in the first instance received from 2000 until 2009 is in total 5995 and it was impossible to get overview of the cases divided by the ethnic division.

9.1.2. Criminal Cases

Total criminal cases received by this court received 5696 cases during the period from 2000 – 2009. From this number in 5448 cases Albanians are appearing as parties and in 248 cases minorities are court parties (202 Serb, 28 Bosniaks, 2 Turks, and 16 RAE) and as well 75 cases were the parties are foreign citizens (Bulgarian, Chinese, Moldavian, Macedonian etc).

9.1.3. Criminal Cases second instance

Total number of received cases for the period from 2000 until 2009 is 5730 and from this number, there are 192 cases were Serbs appears as court parties and Albanians in 5538 cases.

9.2. Municipal courts in the region of Prishtinë/Priština

HLC Kosovo researchers didn't manage to obtain the information's on the number of cases from Prishtinë/Priština municipal court.

9.2.1. Podujevë/Podujevo Municipal Court

9.2.1.1. Criminal cases

HLC Kosovo has no information on the number of criminal cases that this court has received, but it has information that Serbs appear as parties in 35 cases. These cases refer to traffic violations, tax evasion, illegal border crossing and document counterfeiting. HLC Kosovo has no information on the number of these cases that have been completed. Members of other communities from Kosovo have not appeared as parties before the Podujevo/Podujevë Municipal Court in this field.

9.2.1.2. Civil cases

Since it was founded, the Municipal Court in Podujevë/Podujevo has received a total of 1,277 cases and in 847 of these cases Albanians appeared as parties and members of Serbian community in 430 cases. The Municipal Court in Podujevë/Podujevo received from UNMIK administration 358 damage claims filed by Serbs against the Government of Kosovo, the municipality of Podujevë/Podujevo, UNMIK and KFOR because of the usurpation of their property and illegal use of their property. HLC Kosovo has no information on the number of cases pending before this court.

9.2.2. Municipal Court in Glllogovc/Glogovac

There are almost no members of minority communities living on the territory of Glllogovc/Glogovac, therefore, they almost do not appear as parties in proceedings from the jurisdiction of the Glllogovc/Glogovac Municipal Court. Practically, the only parties are Albanians. Serbs appear as parties only in civil procedures from 2004 in 24 cases. HLC Kosovo has no information on the number of these cases that have been completed.

9.2.3. Municipal Court in Lipjan/Lipljan

9.2.3.1. Inheritance cases

The Municipal Court in Lipjan/Lipljan has received a total of 1,295 inheritance cases since 2000 in which Albanians appear as parties in 752 cases and Serbs in 543. A total of 1,062 cases have been completed and in 506 of these cases Serbs appeared as parties and Albanians in 556. The number of cases in which Serbs appeared as parties has been constantly increasing since 2000, with minor exceptions. As for the total number of cases, they were generally increasing until 2005 when a dip was registered and after this their number started increasing again. (See Appendix 2 with tabular presentation)

³⁶ Some of the completed cases were received before the court was founded in 2001.

9.2.3.2. Criminal proceedings

The Municipal Court in Lipjan/Lipljan has received a total of 648 cases since 2001. Albanians appeared as parties in 614 cases and members of minorities in 34, and they were all Serbs. There are a total of 676 completed cases.³⁶ 18 of the completed cases refer to cases in which Serbs appeared as parties.

9.2.4. The Municipal Court in Ferizaj/Uroševac

9.2.4.1. Litigation cases

This court has received a total of 9,660 litigation cases. Albanians appeared as parties in 6,798 of these cases and members of minority communities in 2,862 cases, including Serbs in 2,856 cases and members of the Roma, Ashkali and Egyptian community and other parties appeared in six cases. Serbs started filing lawsuits in 2001, while members of the Roma, Ashkali and Egyptian community started filing lawsuits in 2002. The number of cases involving members of the Roma, Ashkali and Egyptian community is almost the same; it varies from 1 to 2 cases per year. However, as far as Serbs are concerned, the number of cases was increasing from 2001 until 2007 when they started decreasing and then somewhat more than 60 lawsuits were filed during 2008 and 2009. In this analysis of the increase/decrease in the number of cases in which Serbs appear as parties, 2004 and 2006 are excluded and that is when the court took over a great number of property cases in which Serbs appear as plaintiffs and UNMIK, KFOR, the Kosovo authorities, and the municipality of Ferizaj/Uroševac as respondents sued because of the usurpation of Serbs' property and disturbance in the use of the property. (See **Appendix 2 with tabular presentation**)

The court resolved a total of 2,680 cases: in 2,453 cases Albanians appeared as parties, members of the Roma, Ashkali and Egyptian community appeared as parties in six cases and Serbs in 221.

9.2.4.2. Inheritance cases

Just like in the case of other municipal courts in this and other regions, the percent of completed cases of inheritance is very high. Only Serbs of all minority communities have appeared as parties to these proceedings and they have realized their rights since the foundation of the court, which was in 2000. The number of such cases was low only during the first year, 2000. However, as of 2001 the number of inheritance cases in which Serbs appear as parties has been increasing and in the period from 2001 until 2009, the number of cases at the annual level is between 23 and 53. The Municipal Court in Ferizaj/Uroševac has received a total of 2,988 cases: Serbs were parties in 368 cases and Albanians in 2,620. A total of 2,246 cases have been resolved and 326 of these cases involved Serbs as parties and 1,920 involved Albanians as parties.

9.2.4.3. Criminal cases

Members of minority communities have started appearing as parties in criminal cases before the Municipal Court in Ferizaj/Uroševac since it was founded. Generally speaking, the number of these cases in which minority members appeared as parties is very low in comparison to the number of cases in which Albanians are parties. The court received a total of 8,020 criminal cases: Albanians were parties in 7,916 and members of minority communities in 104 cases, including Serbs in 57 cases and members of the Roma, Ashkali and Egyptian community in 47 cases. A total of 5,072 cases have been completed and in 5,004 of these cases Albanians appeared as parties, Serbs in 38 and Roma, Ashkali and Egyptians in 30 cases.

9.2.4.4. Non-contentious litigation cases

The court has received a total of 7,969 non-contentious litigation cases, 53 of which relate to Serbs and 7,916 to Albanians. 5,030 cases have been completed, 26 of which refer to Serbs and 5,004 to Albanians. Members of minority communities, Serbs in particular, started appearing as parties before this court in 2001. The number of cases in which Serbs appear as parties varies from one to eight at the

annual level, with the exception of 2006 when there were 10 cases and 2007 when there were 17 cases. After this, in 2008 and 2009, the number of cases in which Serbs were parties decreased.

9.2.5. Municipal Court in Kačanik/Kaçanik

Serbs started appearing as parties before this court in 2007. During that year, UNMIK handed over to this court compensation lawsuits against the Government of Kosovo, the municipality of Kačanik/Kaçanik, KFOR and UNMIK filed by Serbs because of the usurpation of their property and disturbances in the use of their property. The same type of cases arrived in the court during 2008 as well. The Municipal Court does not have information on the exact number of these cases. In all other cases, which are in the jurisdiction of this court, Albanians are parties.

9.3. MUNICIPAL COURTS FOR MINOR OFFENCES IN THE REGION OF PRISHTINË/PRIŠTINA

9.3.1. Municipal court for minor offences in Podujevë/Podujevo

According to the information received by HLC Kosovo, members of minority communities, Serbs in particular, committed traffic violations; they committed a total of 348 traffic violations. Other offences from the jurisdiction of this court were committed by Albanian majority population: 1,999 offences against public peace and order, 34,398 traffic violations, 3,388 economic offences, and 211 offences against public safety.

9.3.2. Municipal court for minor offences in Glogovac/Glogovac

HLC Kosovo did not receive any information on the total number of cases this court has received since it was founded. They only received information on traffic violations committed by Serbs (a total of seven), Bosniaks (a total of 19) and Turks (one), while foreign citizens committed 17 traffic violations.

9.3.3. Municipal court for minor offences in Lipjan/Lipljan

HLC Kosovo researchers did not receive any information on the total number of received cases, but they did receive the number of cases in which members of minority communities appeared as parties. They committed the following offences: traffic violations – Serb appear as parties in 1,447 cases, Bosniaks in 21, Croats in 50, Roma in 8, while foreign citizens (Macedonians) committed four traffic violations; in the field of offences against public peace and order – Ashkali are parties in 16 cases, Serbs in 163, Croats in 16, and Roma in two cases; in the field of economic offences Croats appear as parties in 14 cases and Ashkali in 13.

9.3.4. Municipal court for minor offences in Kačanik/Kaçanik

HLC Kosovo only received information on traffic violations. The court received a total of 27,383 cases and in 26,958 of these cases Albanians appeared as parties and in 425 foreign citizens, Bulgarians and Macedonians in particular, appeared as parties. Members of minority communities were not registered as perpetrators of traffic violations.³⁷

9.3.5. Municipal Court for Minor Offences in Ferizaj/Uroševac

Members of minority communities committed offences against public peace and order and traffic violations. The court received a total of 4,350 cases referring to disturbances of public peace and order. Albanians appear as parties in 1,809 of these cases and members of minority communities in 25, and they are all Serbs are unsolved there is³⁸ As far as traffic violations are concerned, the court received a total of 99,018 cases. Albanians appear as parties in 98,629 of these cases and members of minority communities in 377 cases, Serbs in 325 cases, Bosniaks in 51 and Turks in one case. Foreign citizens also appear as perpetrators of traffic violations, in a total of 126 cases. As for the offences in the jurisdiction of this court, such as economic offences and offences against public

³⁷ Mrs. Kadrije Goga Lubishtani administrator of the Municipal Court in Uroševac/Ferizaj, HLC Kosovo interview held on October 2009

³⁸ All offences were committed during 2004.

³⁹ The Prizren/Prizren District Court, municipal courts in Prizren/Prizren, Suva Reka/Suharekë, Dragash/Dragash and Orahovac/Rahovec; municipal courts for minor offences in Prizren/Prizren, Mališevë/Mališevë, Suva Reka/Suharekë and Orahovac/Rahovec.

⁴⁰ Municipal Court in Mališevë/Mališevë.

safety, Albanians appeared as perpetrators of these offences as well. The court received 4,733 cases from the field of economic offences and 128 cases from the field of offences against public safety.

10. COURTS IN PRIZREN/PRIZREN REGION

Courts in the region of Prizren/Prizren were founded in 2000³⁹ and 2001.⁴⁰ All judges are Albanian in the municipal courts in Suharekë/Suva Reka, Mališevë/Mališevë and Rahovec/Orahovac and municipal courts for minor offences in Suharekë/Suva Reka, Mališevë/Mališevë, Rahovec/Orahovac and Dragash/Dragaš. As far as judges in the Prizren/Prizren District Court, municipal courts in Dragash/Dragaš and Prizren/Prizren are concerned, members of minority communities are also employed besides Albanians judges: out of nine judges in the Prizren/Prizren District Court, three are Turks, one is Bosniaks, while five judges are Albanians. In the Municipal Court in Prizren/Prizren a total of 10 judges are Albanians and three are Bosniaks. In the Municipal Court for Minor Offences in Prizren/Prizren, a total of 10 judges are employed, six of whom are Albanians, three are Bosniaks and one is a member of the Turkish community and one is a member of the Roma, Ashkali and Egyptian community. Out of two judges in the Dragash/Dragaš Municipal Court, one is Gorani and one is an Albanian. Administration officers in municipal courts and municipal courts for minor offences in Suharekë/Suva Reka and Mališevë/Mališevë are Albanians. However, in the Prizren/Prizren District Court, municipal courts and municipal courts for minor offences in Prizren/Prizren, Dragash/Dragaš and Rahovec/Orahovac, members of minority communities are also employees besides Albanians who constitute the majority of employees. In the Rahovec/Orahovac Municipal Court, out of 12 employees, three are members of the Serb community and one is an Ashkali, while the remaining employees are Albanians. In the Municipal Court for Minor Offences in Rahovec/Orahovac, out of 12 officers, one member of the Serb community is employed as well

as one member of the Ashkali community, while other 10 employees are Albanians. In the Dragash/Dragaš Municipal Court 21 administration officers are employed, 16 of whom are Albanians and 5 are Gorani. In the Dragash/Dragaš Municipal Court for Minor Offences 11 officers are employed, 9 of whom are Albanians and two are Bosniaks. Out of 48 employees in the Prizren/Prizren District Court, 39 are Albanians, three are Turks, one is a Bosniak and three are members of the Roma, Ashkali and Egyptian community. In the Prizren/Prizren Municipal Court a total of 37 employees are employed, 32 of whom are Albanians, two are Bosniaks and three are Turks. In the Municipal Court for Minor Offences in Prizren/Prizren, a total of 29 administration officers are employed: 18 Albanians, five Bosniaks, four Turks and two members of the Roma, Ashkali and Egyptian community.

Concerning the nationality of magistrates in the Prizren/Prizren District Court and municipal courts in the region: in the Mališevë/Mališevë Municipal Court all magistrates are Albanians. Out of 15 magistrates in the Municipal Court in Suharekë/Suva Reka, one is a Serb and others are Albanians. A total of 16 magistrates are employed in the Orahovac/Rahovec Municipal Court, four of whom are Serbs, one is an Ashkali and the others are Albanians. In the Dragash/Dragaš Municipal Court, out of five magistrates, one is a Bosniak and four are Albanians. In the Municipal Court in Prizren/Prizren there are 11 magistrates, 10 of whom are Albanians and one is a Turk; in the Prizren/Prizren District Court there are 26 magistrates, 22 of whom are Albanians, two are Turks, one is a Bosniak, and one is a Roma.

10.1. Prizren/Prizren District Court

10.1.1. First instance criminal cases

A total number of cases received by this court in 2,258: Albanians are parties in 2,173 cases and members of minority communities in 85, Bosniaks are parties in 37 cases, Serbs in 28, Turks in 19 and foreign citizens in one case. HLC Kosovo res-

earchers did not receive information on the total number of completed cases and the number of cases in which representatives of ethnic communities appear as parties.

10.1.2. Second instance criminal cases

The court received a total of 2,317 cases. Albanians appear as parties in 2,173 and members of minority communities in 144 cases, including Bosniaks in 129 cases, Serbs in six cases and Turks in nine cases. HLC Kosovo researchers did not receive information of the total number of completed cases or the number of cases in which members of ethnic communities appear as parties.

10.1.3. First instance civil cases

The Prizren/Prizren District Court received a total of 4,788 first instance civil cases, 4,665 of which relate to Albanians and 123 relate to members of minorities, 97 to Bosniaks, 23 to Turks and three to Serbs. HLC Kosovo researchers did not obtain information on the number of cases that have been completed in general or the number of cases in which members of certain ethnic communities appear as parties.

10.1.4. Second instance civil cases

The Prizren/Prizren District Court received a total of 4,130 cases in the period from 2000 until September 2009 and in 3,849 of these cases Albanians appear as parties and members of minority communities in 281 cases: Bosniaks in 134 cases, Turks in 68, and Serbs in 79. HLC Kosovo researchers did not receive information on the total number of completed cases or the number of cases in which members of minority communities appeared as parties.

10.2. Municipal courts in the region of Prizren/Prizren

10.2.1. Municipal Court in Prizren/Prizren

10.2.1.1. Civil cases

As of 2000 when the Municipal Court in Prizren/Prizren was founded, a total of 9,146 cases were received, and members of minority communities appeared as parties in 938 of these cases and Albanians in 8,208 cases. A total of 485 of the cases involving minority members as parties have been completed. HLC Kosovo has no information on the number of the cases completed before this court or the number of cases in which Albanians appeared as parties or the number of cases among these 465 completed cases in which Serbs, Turks, Bosniaks, or Roma, Ashkali and Egyptians appeared as parties.

During 2007 and 2008, the Municipal Court in Prizren/Prizren received several hundreds of UNMIK cases. These are the damage claims filed by Serbs against the Government of Kosovo, KFOR, UNMIK, and the municipality of Prizren / Prizren because of the usurpation and disturbance in the use of their property. HLC Kosovo has no information in the number of such cases that have been completed.

10.2.1.2. Criminal cases

Members of minorities started appearing as parties before the Prizren Municipal Court as of 2000. HLC Kosovo has no information on the total number of cases received by this court, but it has information that in 587 cases before this court, members of minority communities appear as parties, Serbs in 13 cases, Bosniaks in 439, Turks in 103, members of the Roma, Ashkali and Egyptian community in 24, and foreign citizens in eight cases.⁴¹ HLC Kosovo researchers did not receive information on the total number of these cases that have been completed.

10.2.2. Municipal Court in Malishevë/Mališevo

The Municipal Court in Malishevë/Mališevo has received a total of 74,846 cases since it was founded: Albanians appeared as parties in 74,816

⁴¹ Romanians, Moldovians, Croats, Chinese, etc.

cases and members of minority communities in 30 cases, Serbs in 23 and the Government of Serbia in five cases, and Bosniaks in two cases. Out of 23 cases in which Serbs appeared as parties, a total of seven have been completed plus all of the cases in which Bosniaks appeared as parties (a total of two). During 2008, the Municipal Court in Malishevë/Mališevo took over from the UNMIK administration several hundreds of damage claims filed by Serbs. Serbs filed damage claims against the Government of Kosovo, the municipality of Malishevë/Mališevo, UNMIK and KFOR because of the usurpation of their property and inability to use their property. These property claims have only been taken into consideration and there are still no completed cases in this field.

10.2.3. Municipal Court in Suharekë/Suva Reka

10.2.3.1. Civil cases

Members of minority communities, Serbs in particular, started filing civil lawsuits before this court since it was founded in 2000, while members of the Roma, Ashkali and Egyptian community started doing so in 2002. A significant increase in the number of cases occurred in 2004 when the Municipal Court received from the UNMIK administration cases in the field of property rights in which Serbs sued UNMIK, KFOR, the municipality of Suharekë/Suva Reka and the Government of Kosovo because of the usurpation and the use of their property. A total of 514 of such cases were filed. As far as the intensity of filing lawsuits before and after 2004 is concerned, between 5 and 16 lawsuits were filed at the annual level.

A total of 2,970 cases are pending before this court. In 2,375 Albanians appear as parties and in 595 members of minority communities appear as parties, Serbs in a total of 590 cases and members of the Roma, Ashkali and Egyptian community in five cases. Out of 595 cases, 36 have been completed, 31 in which Serbs appeared as parties and five in which members of the Roma, Ashkali and Egyptian community appeared as parties. Out of the total of

2,375 received cases in which Albanians appeared as parties, a total of 759 have been completed. (See **Appendix 2 with tabular presentation**)

10.2.3.2. Criminal cases

The Municipal Court in Suva Reka/Suharekë received a total of 2,787 of these cases. In 2,769 Albanians appeared as parties and members of minority communities in 18: Serbs in five cases and members of the Roma, Ashkali and Egyptian community in 13. Out of 568 completed cases, in 558 cases Albanians appeared as parties and 10 were members of minority communities, Serbs in three cases and members of the Roma, Ashkali and Egyptian community in seven.

10.2.4. Municipal Court in Dragash/Dragaš

Most of the cases received by the Municipal Court in Dragash/Dragaš refer to violations of property rights. According to the information possessed by HLC Kosovo, there are no records kept by this court relating to the national structure of plaintiffs, hence there is no possibility to know at the moment the number of cases in which Serbs, Bosniaks, Gorani or members of some other ethnic community appear as parties or on the number of cases that have been completed.⁴² It is important to note that during 2007 and 2008 the court received a large number of cases from the UNMIK administration in which Serbs appear as plaintiffs and they sue the municipality of Dragash/Dragaš, the Government of Kosovo, KFOR and UNMIK because of the usurpation and inability to use their own property. HLC Kosovo researchers were not able to obtain information on the exact number of received cases or the number of these cases that have been completed.

10.2.5. Municipal Court in Rahovec/Orahovac

The greatest number of cases processed before the Municipal Court in Rahovec/Orahovac relates to offences against property. During 2007 and 2008

UNMIK administration delivered to the Municipal Court a great number of cases in which Serbs appear as plaintiffs suing the municipality of Rahovec/Orahovac, the Government of Kosovo, KFOR and UNMIK, because of the usurpation of their property and inability to use property. Representatives of this court were not able to give information on the exact number of these cases or the number of the cases that have been completed. As far as other litigation cases are concerned, HLC Kosovo received information that minority communities appeared as parties in 71 cases and that 36 of them have been completed. However, there is no information of the ethnic background of parties to these procedures.

As far as the execution of civil cases is concerned, a total of three cases in which parties are members of minority communities were received and one case have been completed: the nationality of parties is unknown.

Out of 11 non-contentious cases in which parties are members of minorities, eight cases have been resolved; however, the nationality of parties is unknown.

The court received five criminal cases, two of which have been resolved; nationality of the parties is unknown.

10.3. Municipal courts for minor offences in the region of Prizren/Prizren

10.3.1. Municipal Court for Minor Offences in Malishevë/Mališevo

Albanians were parties in almost all of the cases before this court since it was founded. As far as members of minority communities are concerned, Bosniaks were parties in three cases of traffic violations before this court in 2007. All other cases involved Albanians as parties: Albanians appeared as parties in 28,874 cases of traffic violations, in 1,074 cases of offences against public peace and order, 2,299 cases of economic offences and 43 cases of offences against public safety.

10.3.2. Municipal Court for Minor Offences in Suharekë/Suva Reka

Since this court was founded, Albanians appeared as parties in almost all cases: they were parties in 37,036 cases of traffic violations, in 2,388 cases of offences against public peace and order, in 5722 cases of economic offences and in 42 cases of offences against public safety.

10.3.3. Municipal Court for Minor Offences in Dragash/Dragaš

HLC Kosovo was not able to obtain information on the total number of cases or the number of completed cases.

10.3.4. Municipal Court for Minor Offences in Rahovec/Orahovac

This court received a total of 49,585 cases, 45,125 of which refer to traffic violations, 1,545 to offences against public peace and order, and 2,915 to economic offences. The only parties coming from minority communities have been Serbs. They committed 34 traffic violations and in 14 cases they were perpetrators of offences against public peace and order. Foreign citizens perpetrated traffic violations in two cases. All other offences were committed by Albanians. HLC Kosovo did not obtain information on violations of public safety provisions.

11. ACCESS TO KOSOVO COURTS FROM MINORITY POINT OF VIEW...

11.1. Pejë/Peć Region

HLC Kosovo focused on the Bosniak community as the biggest ethnic community in the region. Also, some of the interviewees were from the Egyptian community. Both communities do not experience any problem in approaching and communicating with courts in the region: both communities communicate in their mother tongue (Bosnian and Albanian). Bosniaks mostly receive court decisions in Bosnian.⁴³ However, from time to time, Bosniaks

43 K.R. - Bosniak citizen from Vitomiricë/Vitomirica, pensioner (HLC- Kosovo interview, February 4th 2010)

44 K.E. - Bosnian citizen from Vitomiricë/Vitomirica, unemployed (HLC Kosovo interview, February 4th 2010)

45 B.K. - Member of Egyptian community, from Vitomiricë/Vitomirica (HLC Kosovo interview, February 4th 2010)

46 T.M. a Serb from village Shillovë/Šilovo, HLC Kosovo interview from January 25th 2010.

47 *Ibid.*

48 S.J, vice-president of Gjilan/Gnjilane Municipal Assembly. HLC Kosovo interview from January 25th 2010; I.Z, Liaison Officer to the Kosovo courts in Kamenica/Kamenicë and Novobrdë/Novo Brdo, HLC Kosovo interview from February 26th 2010

complain because they receive court rulings in Albanian.⁴⁴ Some Bosniaks say that they do not have problem with that since they speak Albanian.⁴⁵ On the other hand, Egyptians receive all documentation in Albanian. The biggest concerns of both communities is that courts are slow in solving cases in which Bosniaks and Egyptians are parties, and they are not learnt about their right to enjoy free legal aid, although they need it.

"I had a case on front of court regarding illegal carrying of weapons. I had a hunting weapon with proper license for carrying it, but it has been confiscated. The court trial was held in my mother tongue but when it comes to the correspondence I must say that I approached the court with the letter written in the Bosnian language and I receive the decision in Albanian. However, I complaint about court' decision for weapon confiscation to the Supreme Court and I still didn't have the answer on my case" I didn't know about opportunity for free legal aid"

K.R. - Bosniak citizen from Vitomiricë/Vitomirica, pensioner (HLC- Kosovo interview, February 4th 2010)

"My case was regarding the inheritance and I approached the municipal court in Pejë/Peć. I approached the court with documents written in Bosnian language and I received the decision in Albanian but I didn't complain about that"

K.E.- Bosniak citizen from Vitomiricë/Vitomirica, unemployed (HLC- Kosovo interview, February 4th 2010)

B.K.- Member of Egyptian community, from Vitomiricë/Vitomirica

"I had a case regarding property issues at the Pejë/Peć municipal court. The cadastre documentation which I submitted to the court was in Albanian language. The court decision which I received was written in Albanian language. Now I wasn't aware about free legal aid otherwise I will use it"

B.K.- Member of Egyptian community, from Vitomiricë/Vitomirica (HLC- Kosovo interview, February 4th 2010)

11.2. Gjilan/Gnjilane Region

HLC Kosovo conducted interviews with members of Serb and Roma communities in Gjilan/Gnjilane Region. Serb and Romani freely approach municipal and minor offences courts in the regions and generally have trust in the Kosovo judicial system. From time to time some Serbs file complaints against certain judges because they were not satisfied how they led proceeding. In those cases, complaints were discontinued.⁴⁶ They have not experienced problems in communication with administration officers and judges. Serbs receive all documentation in their own language. Exceptionally, they receive official documentation in Albanian, like it was the situation with cadastre documents or documents from the directorate for Economy and finance of the Gjilan/Gnjilane Municipality.⁴⁷ In case when judges are Albanians who use Albanian during proceedings, Serbs receive assistance of the court translator who translates proceedings in Serbian. In the case when Romani are parties, courts do not provide documentation in Roma language, but either in Serbian or in Albanian, which depend on understanding of the parties (Romani). Members of Roma community have expressed no dissatisfaction with that. However, both communities have serious concerns in regards to court efficiency and speed in relation to solving of cases. Especially members of Serb community underline that problem, dominantly those who submitted files against UNMIK administration, KFOR, Kosovo government and municipalities because of usurpation of Serb private property. Until today, very small numbers of cases of this kind have been resolved, although such cases have been submitted 2004.⁴⁸ Also, both communities, ordinary Serbs and Romani generally are not learnt about possibility to use free legal aid, although they needed it. Although some Serbs have known about their right to free legal aid by their position, like police officers of the Kosovo Police, they have not been in position to use it, although they needed it. They believe that there has not been readiness from the part of Kosovo institutions to provide free legal aid to Serbs. However, official representatives of the Roma community as well as representatives

of the Roma Community within office of communities of Gjilan/Gjilane Municipality have been learnt about the right to the free legal aid, and successfully used it.⁴⁹

I haven't been learnt about the free legal aid. Nobody informed me that such right exists, because of that I haven't used right to free legal aid.

R.H, a Romani from Kamenicë/Kamenica

HLC Kosovo interview from January 26th 2010.

I know about free legal aid, but I have not used my right so far, although I needed and asked for it. I think that those who are obliged to provide free legal aid to me, haven't been ready to help me.

T.M. a Serb from village Shillovë/Šilovo

HLC Kosovo interview from January 25th 2010.

11.3. Prizren/Prizren Region

In the Prizren/Prizren Region HLC Kosovo conducted interviews with Serbs and Turks. Members of both communities are free to approach to all courts in the region, and generally have faith in the Kosovo judicial system. According to the Liaison office to the Kosovo courts in Rahovec/Orahovac, Serbs in bigger number approach to Kosovo judicial institutions.⁵⁰ It is important to stress that in Prizren/Prizren Municipality Turkish language is an official language, beside Serbian and Albanian, and courts issue documentation in all three languages to parties. However, as it was already stressed, all forms prepare Judicial Council of Kosovo, and those are in Serb and Albanian, but are not in Turkish language, although Turkish language is official language in Prizren.

Serb and Turks communicate with administration officers and judges on their languages. Courts in Prizren/Prizren region provide interpretation in Serbian and Turkish during proceedings. While interviewed Turks have not had particular opinion about whether courts solve cases up-to-date, Serbs have serious concerns in regards to court efficiency. Serbs are particularly dissatisfied with solving of submitted files against UNMIK administration, KFOR, Kosovo government and municipalities in

the Prizren/Prizren region because of usurpation of Serb private property. Other cases are solved in shorter period of time.

Having in mind the right to free legal aid, HLC Kosovo interviewees stressed different answers: some of them, both Serbs and Turks have learnt about their right,⁵¹ while, others have not.⁵² That means that Kosovo judicial institutions are not up-to-date in informing parties about their legal right. Those who have been informed about the possibility to exercise their right to free legal aid have done so.

We have approximately 300 cases where Serbs sued Kosovo government, Rahovec/Orahovac Municipality, UNMIK administration and KFOR for damage and usurpation of their property during 1998 and 1999. Courts are very slow in solving particularly those cases. Other cases were solved in the shorter period of time.

M.K. Liaison Office to the Kosovo courts in the Rahovec/Orahovac Municipality

HLC Kosovo interview on February 4th 2010

11.4. Prishtinë/Priština Region

In the Prishtinë/Priština Region HLC Kosovo has been focused on representatives of Serb community in Prishtinë/Priština and Lipjan/Lipljan municipalities. Opinions of Serbs regarding professionalism and impartiality of judicial institutions comparison to both municipalities significantly differ: interviewed Serbs from Lipjan/Lipljan have faith in courts in Lipjan/Lipljan, while Serbs from Prishtinë/Priština are totally dissatisfied with Kosovo judicial system. Interviewed Serbs from both municipalities communicate with court officers in their own language, receive decisions and follow procedures in their own language through interpretation. However, those facts, at least in the mind of interviewed Serbs from Prishtinë/Priština do not give perception of professionalism and readiness of Kosovo institution to deal with cases in which Serbs appear as parties in impartial way. That is mostly connected with insufficient speed of courts' work in regards to solving cases in which Serbs appear as parties, although it is also

⁴⁹ G.H, representative of the Roma community in Gjilan/Gjilane Municipality, HLC Kosovo interview from January 26th 2010; E.K. a Romani, representative of the office of communities of Gjilan/Gnjilane Municipality, January 26th 2010.

⁵⁰ M.K, Liaison Office to the Kosovo courts in Rahovec/Orahovac Municipality, HLC Kosovo interview on February 4th 2010.

⁵¹ N.Z. a Serb from Hoqë Madhe /Velika Hoca, HLC Kosovo interview on February 4th 2010; E.S.K, a Turk on Prizren/Prizren, HLC Kosovo interview on February 4th 2010.

⁵² E.Y a Turk from Prizren/Prizren, HLC Kosovo interview January 28th 2010.

53 T.J. chief of the Liaison Office to the Kosovo courts, Coordination office in Gračanica/Graçanicë. February 2nd 2010.

54 UNMIK Administrative direction No 2005/7 on implementing UNMIK regulation No 2002/13 on the Establishment of a Special Chamber of the Supreme Court of Kosovo on Kosovo Trust Agency Related Matters.

stressed that courts are not up-to-date enough in relation to cases in which Albanians and members of other communities appear as parties. Major complaints are related to the work of the Kosovo Property Agency which failed to do its job properly.⁵³ Criticism goes towards insufficiently efficient work of the Special Chamber of the Supreme Court which is formed to deal with matters related to the KPA work.⁵⁴ Interviewed Serbs have not been learnt about possibility to use free legal aid, although they needed it.

My case is the example of the judicial inefficiency, example for the robberies legalizations and ethnic and economic cleansing which my family is experiencing. There have been years and years since we are complaining about work of Kosovo courts - dilation in purpose - because our case is a classical case of linkage and influence between policy, criminal and institutions which are democratic only by declarations. Til now we have been complaining to: UNMIK - department for judicial inspection, Ministry of Justice, Ombudsperson in Prishtinë/Priština, President of Kosovo, Kosovo Prime Minister, Kosovo Assembly, embassies and liaison offices, Prishtinë/Priština District and Municipal Court, Kosovo Supreme Court, Kosovo Police Service, UNMIK police, Human Rights Commission, Ministry for Return and Communities, International Crisis Group in Prishtinë/Priština... I have never been informed about free legal aid, although I needed it.

Z.S a Serb from Prishtinë/Priština

HLC Kosovo interview on February 17th 2010.

I have not been learnt about free legal aid, therefore I could not use it. Nobody informed me about my right.

S.T. a Serb from Lipjan/Lipljan

HLC Kosovo interview on February 3th 2010

GENERAL CONCLUSIONS

ACCESS TO JUSTICE and CONFIDENCE -

In spite of the fact that court registers do not register information about the ethnic background

of parties involved in cases in the Kosovo justice system and according to the data collected from manual registers, HLC has found that the number of cases in which members of minority communities are parties is increasing year by year. In general, the minority members' perspective is that when it comes to the access to Kosovo courts they do not feel reluctant to approach the Kosovo justice system. Positive steps have been made by establishing the Court Liaison offices which are under jurisdiction of Kosovo Ministry of Justice and have a mandate to assist in transport for court parties and as well providing translations of the basic documents up to the establishing the contacts with lawyers etc.

• USE OF LANGUGES - IN PRACTICE

- From the courts perspective, the Law on Use of Languages is completely implemented. However, insufficient number of court translators and a lack of equipment for simultaneous interpretation often delays courts proceedings. The insufficient number of human and financial resources might put at risk the implementation of the Law on the Use of Languages. A large number of interviewed minority members stated that they received court decisions in the Albanian language, and only after complaints made to the respective courts were the documents submitted in their mother tongue.

• **EMPLOYMENT** – In spite of quotas introduced to ensure at least 15% representation of non-Albanians, incl. 8% of the Kosovo Serb community, in the Kosovo judiciary and prosecutorial service, their proportion among judges and courts administrative staff remains significantly smaller. The underrepresentation of non-majority communities can be explained by unsuccessful recruitment efforts by the Kosovo judicial system, at times hindered by a lack of applications or qualified candidates from non-majority communities. Some opinions also refer to the lack of interest by judges especially among the Serbian community since the salaries offered by Kosovo

vo courts are lower in comparison to the salaries offered by the Serbian parallel structures. HLC's findings support the Councils of Europe, Framework Convention recommendations regarding remedies and law - enforcement,⁵⁵ that there is a need for Kosovo authorities to increase efforts to improve the functionality of the judiciary and to build the confidence of minority communities in the Kosovo courts, inter alia, by further recruiting persons belonging to minorities and improving the speed which cases are dealt with.

- **LEGAL AID** - From the courts' perspective, all communities have the right to free legal aid under the same conditions as prescribed by the UNMIK regulation 2006/36. According to the interviews held with members of minority communities, beside the positive examples from Prizren/Prizren region where the court parties have been informed about free legal aid, the situation in other municipalities shows that parties have been rarely informed about possibility to use free legal aid. Taking in to consideration that dissemination of the information's about legal aid can be crucial in reaching as much as possible court parties who fulfill the criteria for receiving such service; HLC Kosovo proposes that a possible solution might be to improve public awareness campaign about legal aid.
- **COURT EFFICIENCY** - It is important to mention that courts have to deal with significant problems such as the lack of technical and human resources for a more successful processing rate of cases in their jurisdiction. There is also a lack of resources for these problems to be resolved. All interviewed representatives of courts also underlined that their priority are cases in which Serbs appear as parties, but that they have huge problems during the prosecution of these cases since they often do not have the parties' correct addresses because they do not live at their previous places of residence any more. In

the communities members view, the criticism goes towards slow proceedings. According to the Court liaison offices, great reservations remain in regard to performance of the Special Chamber of the Supreme Court, perceived as weak.⁵⁶

RECOMMENDATIONS FOR THE KOSOVO AUTHORITIES

The Kosovo authorities should assure that appropriate budgetary sources should be dedicated to the justice system in order to improve capacities of judicial institutions in technical and educational sense in order to improve courts' efficiency.

Significant budgetary resources should be allocated for increasing the number of judges generally, especially those from non – Albanian communities. Regarding that Kosovo authorities should assure all necessary conditions for implementing Regulatory Framework for the Justice System and Kosovo Constitution that judicial institutions should be comprised of at least 15 per cent of non-Albanians, out of which 8 per cent should be representatives of the Serb community.

The Kosovo authorities should allocate sources for creating standardized register/data base of all cases in courts.

The Kosovo authorities should assure conditions for implementation of all legal measures and mechanisms for the protection of minority rights related to courts' work (i.e. UNMIK Regulation No 2006/36, Kosovo Law on the Use of Languages articles 12,13, 13.1, 13.2,14; Constitution of Republic of Kosovo – Chapter II - Articles 24, 31 and 32; Chapter III – Articles 57, 58, 59, 60, 61, and 62, Kosovo Law No 03/L-047 on the Protection and Promotion of the Rights of Communities and their Members in Kosovo).

The Kosovo authorities must follow whether the Legal Aid Commission functions in line with UNMIK regulation on Legal Aid 2006/36.

⁵⁵ Council of Europe, Committee of Ministers Resolution ResCMN (2006) 9 Adopted by the Committee of Ministers on June 21st 2006 at the 969 meeting of the Minister's Deputies

⁵⁶ UNMIK Administrative direction No 2005/7 on implementing UNMIK regulation No 2002/13 on the Establishment of a Special Chamber of the Supreme Court of Kosovo on Kosovo Trust Agency Related Matters.

RECOMMENDATIONS FOR THE KOSOVO JUDICIAL COUNCIL

The Kosovo Judicial Council should assure full implementation of the UNMIK regulation 2006/36 on legal aid. Judicial Council will strictly follow whether courts learnt parties about their right to free legal aid.

The Kosovo Judicial Council must develop more effective mechanisms for speeding up the proceeding of cases since it's obvious that during the years the number of received and pending cases is increasing.

The Kosovo Judicial Council should make a unique and standardized register (data base) for all courts and at all levels on the territory of Kosovo where information on all cases would be entered. The ethnic background of parties should also be listed in these registers. (The lack of computerised court database and the fact that defendants are not classified according to the ethnic background, equally prevent availability of data on the prosecution of ethnically motivated crimes).

It is necessary to train court officers who would service and use the register/database.

The Kosovo Judicial Council should prepare subpoenas, delivery notes, bills of lading, and other documents for the communication with members of communities in Turkish, besides Albanian and Serbian, because Turkish is an official language in Prizren/Prizren, hence it is an official language in the District Court, Municipal Court and the Municipal Court for Minor Offences in Prizren/Prizren.

The Kosovo Judicial Council should assess needs of each court in Kosovo in order to propose which sources are necessary in order to obtain functioning of the court system on the more efficient way (number of judges, administration officers and interpreters; courtrooms, judges' offices, offices for administration officers, equipment for simultaneous interpretation; trainings etc).

RECOMMENDATIONS FOR DONORS

Donor agencies should focus more on building capacity of courts in technical sense (data base/register, courtrooms, etc) but also in educational sense (trainings etc).

Donor agencies should support initiatives for public information campaigns on Legal Aid

Acknowledgments:

HLC Kosovo would like to express its gratitude to:

Mrs. Ajne Gashi, Administrator of the Supreme Court Prishtinë/Priština, Mr. Asllan Rusinovci, clerk at the High Court for Minor Offences Prishtinë/Priština, Mr. Feriz Berisha Administrator of the District Court in Prishtinë/Priština, Mr. Ymer Hoxha the President of District Court Prizren/Prizren, Mrs. Besa Krajku, The President of the Municipal Court Prizren, Mr. Irfan Kamberi the Administrator of Municipal Court in Dragash/Dragaš, Mr. Zija Ramadani the Administrator of Municipal Court for Minor Offences in Dragash/Dragaš, Mr. Hajrullah Aruqi the Administrator of Municipal Court for Minor Offences in Skenderaj/Srbica, Mr. Fahri Qollaku the Administrator of Municipal Court in Skenderaj/Srbica, Mr. Bajram Rama the Administrator of the Municipal Court in Glogovc/Glogovac, Mr. Vesel Gorani the Administrator of the Municipal Court for Minor Offences in Glogovc, Mr. Ismajl Haziri Administrator of the Municipal Court in Vushtrri/Vučitrn, Mr. Shaip Merovci Administrator of the Municipal Court for Minor Offences Vushtrri/Vučitrn, Mr. Sadri Krasniqi Administrator of the Municipal Court in Kamenicë/Kamenica, Mr. Islam Thaqi Administrator of the Municipal Court for Minor Offences in Kamenicë/Kamenica, Mr. Agim Bytyqi Administrator of the Municipal Court in Malishevë/Mališevo, Mr. Lulzim Paqarizi, President of the Municipal Court for Minor Offences in Malishevë/Mališevo, Mr. Flamur Hasku, President of the Municipal Court for Minor Offences in Rahovec/Orahovac, Mr. Muha-

rrem Preboqi, Administrator of the Municipal Court in Rahovec/Orahovac, Mr. Islam Azemi Administrator of Municipal Court for Minor Offences in Gjilan/Gnjilane, Mr. Avdirrahim Gashi Administrator of the Municipal Court in Lipjan/Lipljane, Mrs. Sevdije Rrahimi, Administrator at the Municipal Court for Minor Offences, in Lipjan/Lipljane, Mrs. Kadrije Goga Lubishtani, Administrator of the Municipal Court in Ferizaj/Uroševac, Mr. Bahri Jashari, Administrator of the Municipal Court for Minor Offences in Ferizaj/Uroševac, Mr. Ismet Ahmeti Administrator of the Municipal Court in Podujevë/Podujevo, Mr. Haki Blaku Administrator of the Municipal Court for Minor Offences in Podujevë/Podujevo, Mr. Hazir Ahmeti Administrator of the Municipal Court in Shterpce/Štrpce, Mrs. Nazife Beqiri the President of the Municipal Court for Minor Offences in Shterpce/Štrpce, Mr. Isuf Hakiu President of the Municipal Court for Minor Offences in Kaçanik/Kaçanik, Mr. Kemajl Runjeva Administrator of the Municipal Court in Kaçanik/Kaçanik, Mr. Haxhi Hoti Administrator of the Municipal Court in Suharekë/Suva Reka, Mr. Mehdi Sylaj Administrator of the Municipal Court for Minor Offences in Suharekë/Suva Reka, Mrs. Safete Tolaj

the President of the Municipal Court for Minor Offences in Deqan/Deçane, Mr. Rudin Elezi Administrator of the Municipal Court in Gjakovë/Đakovica, Mr. Muhamet Delija Administrator of the Municipal Court for Minor Offences in Gjakovë/Đakovica, Mr. Bajram Bujupi Administrator of the Municipal Court in Istog/Istok, Mr. Imer Demaj Administrator of the Municipal Court for Minor Offences in Istog/Istok, Mr. Habib Morina Administrator of the Municipal Court in Klinë/Klina, Mrs. Sabrije Rraci Administrator of the Municipal Court for Minor Offences in Klinë/Klina, Mrs. Hydajete Dervishi Administrator of the Municipal Court for Minor Offences in Peja/Peć, Mr. Faik Balić, the Director of the Cultural Centre in Vitomiricë/Vitomirica, Mr. Elez Kurteshi the representative of the Roma Community from Gjilan/Gnjilane, Mr. Galip Hyseni the President of the Roma Community in Gjilan/Gnjilane, Mr. Ivica Živković, officer at the liaison office to the courts in NovoBrdë/Novo brdo office, Mr. Srdan Stojanović deputy Mayor of Gjilan/Gnjilane municipality, Mr. Trifun Jovanović chef of the division liaison office to the courts in Gračanica/Graçanicë and Mrs. Micić Katarina officer at the liaison office to the courts in Hoqa e Madhe/ Velika Hoça.

Appendix: Tabular presentation
MUNICIPAL COURT IN PEJË/PEĆ -
Criminal cases

PEJË/PEĆ MUNICIPAL COURT - Criminal cases	TOTAL NUMBER OF RECEIVED CASES	RECEIVED CASES STRUCTURED ACCORDING TO THE NATIONALITY OF THE PARTIES				TOTAL NUMBER OF COMPIED CASES	COMPLETED CASES STRUCTURED ACCORDING TO PARTIES' ETHNIC BACKGROUND				TOTAL NUMBER OF PENDING CASES	PENDING CASES STRUCTURED ACCORDING TO PARTIES' ETHNIC BACKGROUND			
		ALB	SRB	BOS	Foreigners		ALB	SRB	BOS	Foreigners		ALB	SRB	BOS	Foreigners
Year															
2000	315	305	1	8	1	213	204	0	8	1	102	101	1	0	0
2001	452	442	0	10	0	237	228	0	9	0	215	214	0	1	0
2002	348	342	1	5	0	256	251	0	5	0	92	91	1	0	0
2003	392	371	1	13	7	167	150	0	11	6	225	222	0	2	1
2004	1174	1163	0	8	3	448	443	0	3	2	726	720	0	5	1
2005	740	699	20	14	7	724	693	19	7	5	16	6	1	7	2
2006	640	616	2	20	2	869	846	2	19	2	-229	-230	0	1	0
2007	695	661	2	24	8	991	959	2	22	8	-296	-298	0	2	0
2008	1118	1064	6	34	14	992	952	1	28	11	126	112	5	6	3
2009	834	818	2	13	1	641	640	0	0	1	193	178	2	13	0
TOTAL	6708	6481	35	149	43	5538	5366	24	112	36	1170	1116	10	37	7

MUNICIPAL COURT ISTOG/ISTOK – INHARITANCE CASES

MUNICIPAL COURT ISTOG/ISTOK INHERITANCE CASES	TOTAL NUMBER OF RECEIVED CASES	RECEIVED CASES STRUCTURED ALONG ETHNIC LINES					COMPLETED CASES STRUCTURED ALONG ETHNIC LINES					PENDING CASES STRUCTURED ALONG ETHNIC LINES				
		ALB	SRB	BOS	TUR	RAE	ALB	SRB	BOS	TUR	RAE	ALB	SRB	BOS	TUR	RAE
Year																
2001	71	67	1	3		67	1	3								
2002	95	81	3	8		2	80	3	8		2	1				
2003	105	84	8	11		2	84	8	11		2					
2004	87	72	2	10		2	70	2	10		1	2			1	
2005	62	52	4	4		2	50	4	4		2	2				
2006	69	44	25	8		2	37	25	8		2	7				
2007	95	52	32	11			48	31	10			4	1	1		
2008	119	76	29	10		4	64	26	8		2	12	3	2	2	
2009	57	38	17	1		1	25	8	1		1	13	9			
TOTAL	768	566	121	66		15	525	108	63		12	41	13	3	3	

MUNICIPAL COURT ISTOG/ISTOK – CIVIL CASES

MUNICIPAL COURT ISTOG/ISTOK –Civil cases	TOTAL NUMBER OF RECEIVED CASES	RECEIVED CASES				TOTAL NUMBER OF COMPLETED CASES	COMPLETED CASES				TOTAL NUMBER OF UNSOLVED CASES	PENDING CASES					
		ALB	SRB	BOS	RAE		ALB	SRB	BOS	RAE		ALB	SRB	BOS	RAE		
YEAR																	
2000	117	115		2		116	114		2		1	1					
2001	135	131		4		135	131		4		0	0					
2002	126	121	3	2		126	121	3	2		0	0					
2003	199	189	2	8		199	189	2	8		0	0					
2004	1937	179	1741	7	10	290	177	97	7	9	1647	2	1644	0	1		
2005	391	239	144	7	1	250	231	12	7	0	141	8	132		1		
2006	338	308	26	4		294	284	6	4		44	24	20	0	0		
2007	273	235	25	5	8	234	214	7	5	8	39	22	17				
2008	334	306	15	9	4	230	217	5	7	1	104	89	10	2	3		
2009	170	163	6	1		35	33	1	1		135	130	5				
TOTAL	4010	1986	1962	49	23	1909	1711	133	47	18	2111	276	1828	2	5		

MUNICIPAL COURT SKENDERAJ/SRBICA– LITIGATION CASES

MUNICIPAL COURT SRBICA/ SKENDERAJ – Litigation cases	Cases transferred from previous years	Cases received during the year	A total of pending cases	RECEIVED CASES STRUCTURED ALONG NATIONAL BACKGROUND				Total of completed cases	COMPLETED CASES STRUCTURED ALONG NATIONAL BACKGROUND				Total of pending cases	PENDING CASES STRUCTURED ALONG NATIONAL BACKGROUND			
				ALB	SRB	BOS	RAE		ALB	SRB	BOS	RAE		ALB	SRB	BOS	RAE
Year																	
2000		7	7	7			7	7									
2001		92	92	90	2		60				32	30	2				
2002	32	95	127		3		113	108			14	12	2				
2003	14	179	193		7		164	160	4		25	22	3				
2004	25	300	325	195	130		164	156	8		161	39	122				
2005	161	165	326	188	138		145	142	3		181	46	135				
2006	181	204	385	1	147		201	192	9		184	46	138				
2007	184	256	440	286	154		173	130	43		243	132	111				
2008	243	268	511	393	118		370	327	43		141	66	75				
2009	141	236	377	290	86	1	182	126	56		195	164	30	1			
Total	981	1802	2783	1450	785	1	1579	1348	166		1176	557	618	1			

MUNICIPAL COURT SKENDERAJ/SRBICA – LITIGATION CASES

MUNICIPAL COURT SRBICA/SKENDERAJ – Litigation cases	Cases transferred from previous years	Cases received during the year	A total of pending cases	RECEIVED CASES STRUCTURED ALONG NATIONAL BACKGROUND				Total of completed cases	COMPLETED CASES STRUCTURED ALONG NATIONAL BACKGROUND				Total of pending cases	PENDING CASES STRUCTURED ALONG NATIONAL BACKGROUND			
				ALB	SRB	BOS	RAE		ALB	SRB	BOS	RAE		ALB	SRB	BOS	RAE
Year																	
2000		7	7	7				7	7								
2001		92	92	90	2			60				32	30	2			
2002	32	95	127		3			113	108			14	12	2			
2003	14	179	193		7			164	160	4		25	22	3			
2004	25	300	325	195	130			164	156	8		161	39	122			
2005	161	165	326	188	138			145	142	3		181	46	135			
2006	181	204	385	1	147			201	192	9		184	46	138			
2007	184	256	440	286	154			173	130	43		243	132	111			
2008	243	268	511	393	118			370	327	43		141	66	75			
2009	141	236	377	290	86	1		182	126	56		195	164	30	1		
Total	981	1802	2783	1450	785	1		1579	1348	166		1176	557	618	1		

MUNICIPAL COURT VUSHTRRI/VUÇITRN – CIVIL PROCEEDINGS – FIRST INSTANCE LITIGATION PROCEDURES

Municipal Court Vushtrri/Vuçitrn – Civil proceedings – the first instance litigation procedures	TOTAL OF RECEIVED CASES	RECEIVED CASES			Total of completed cases	COMPLETED CASES			Total of pending cases	PENDING CASES			Transferred cases
		ALB	SRB	BOS		ALB	SRB	BOS		ALB	SRB	BOS	
Year													
2000	174	174			124	124			50	50			
2001	321	317	4		218	214	4		102	102			1
2002	406	398	8		225	217	8		174	174			7
2003	517	476	41		352	311	41		161	161			4
2004	989	557	432		393	252	141		586	295	291		10
2005	1732	1679	53		666	666			1053	1053			13
2006	1610	1590	20		657	637	20		944	944			9
2007	1644	1625	19		648	629	19		982	982			14
2008	1491	1466	25		557	534	23		934	932	2		
2009	1133	1124	9		363	356	7		770	768	2		
TOTAL	10017	9406	611	0	4203	3940	263	0	5756	5461	295	0	58

MUNICIPAL COURT KAMENICA/KAMENIĆE – CRIMINAL CASES

MUNICIPAL COURT KAMENICA – Criminal Cases	Total of received cases	RECEIVED CASES STRUCTURED ALONG NATIONAL BACKGROUND OF PARTIES				Total of received cases	COMPLETED CASES STRUCTURED ALONG NATIONAL BACKGROUND OF PARTIES				Total pending cases
		ALB	SRB	RAE	Other		ALB	SRB	RAE	Other	
Year											
2000	91	64	1	26		91	64	1	26		0
2001	163	136	4	23		162	136	4	22		1
2002	139	120	5	14		138	120	5	13		1
2003	151	118	16	17		151	118	16	17		0
2004	293	93	12	188		141	93	12	36		152
2005	210	171	11	27	1	199	170	11	17	1	11
2006	148	108	15	25		145	107	15	23		3
2007	142	103	22	17		132	100	21	11		10
2008	176	135	20	21		93	79	10	4		83
TOTAL	1513	1048	106	358	1	1252	987	95	169	1	261

MUNICIPAL COURT LIPLJAN/LIPLJAN – INHERITANCE CASES

Municipal Court Lipljan/Lipljan – Inheritance cases	Total of received cases	RECEIVED CASES		Total of completed cases	COMPLETED CASES		Total of pending cases	PENDING CASES	
		ALB	SRB		ALB	SRB		ALB	SRB
Year									
2000	19	11	8	17	9	8	2	2	0
2001	70	32	38	69	31	38	1	1	0
2002	109	69	40	107	68	39	2	1	1
2003	124	57	67	126	58	68	0	0	0
2004	121	64	57	120	64	56	1	0	1
2005	83	40	43	77	38	39	6	2	4
2006	141	84	57	123	78	45	18	6	12
2007	243	155	88	223	124	99	20	20	0
2008	247	131	116	133	46	87	114	88	26
2009	138	109	29	67	40	27	71	69	2
TOTAL	1295	752	543	1062	556	506	235	189	46

CHART WITH THE NUMBER OF RECEIVED AND COMPLETED LITIGATION, INHERITANCE, CRIMINAL AND NON-CONTENTIOUS CASES IN THE MUNICIPAL COURT IN FERIZAJ/UROSEVAC

Year	Civil litigation cases										Inheritance										Non-contentious cases										Criminal cases									
	ALB		OTHERS		SERBS		ALB		SERBS		NOT SOL		ALB		SERBS		ALB		SERBS		ALB		SERBS		ALB		SERBS		OTHERS											
	Total	SOL	REC	SOL	REC	SOL	REC	SOL	REC	SOL	REC	SOL	REC	SOL	REC	SOL	REC	SOL	REC	SOL	REC	SOL	REC	SOL	REC	SOL	REC	SOL	REC	SOL	REC									
2000	7	47				0	0	43	40	2	2	2	288				779	288	10	1	9	4																		
2001	399	156				12	11	138	126	34	34	674					809	674	12	5	7	17	0																	
2002	493	273	2	1	1	32	13	255	237	52	50	2	650	548	5	4	1	650	548	16	3	13	12	4																
2003	457	258				59	29	271	200	50	48	2	736	558	1			736	558	10	10	8	6																	
2004	2525	269	2	1	1	2019	38	268	216	37	37		681	346	5	4	1	681	346	3	9	1	5																	
2005	750	334	1	2		147	16	370	233	45	41	4	879	384	8	4	4	879	384	1	7	8	1																	
2006	776	258	1			289	9	408	287	38	31	7	805	458	10	4	6	805	458	1	1	2	2																	
2007	614	353				167	55	340	239	53	35	18	948	650	17	6	11	948	650	1	1	2	1																	
2008	441	329				68	27	303	233	34	28	6	1087	691	2	1	1	1087	691	2	1	1	1																	
2009	190	176				63	23	224	109	23	20	3	542	407	5	2	3	542	407	1																				
Total	6798	245	6	6	3	2856	221	2620	1920	368	326	44	7916	5004	53	26	27	7916	5004	57	38	38	47	3	0	0	0	0	0	0										

APPENDIX 2

LEGAL FRAMEWORK ON NATIONAL MINORITIES – THE CHRONOLOGY:

CONSTITUTIONAL FRAMEWORK FOR PROVISIONAL SELF-GOVERNMENT

UNMIK/REG/2001/9 - 15 May 2001 - Chapters 3 and 4

The constitutional Framework for Provisional Self - Government established a comprehensive legal framework for self - government in the legislative, executive and judicial fields. While it gave wide competencies to Kosovo institutions, maintained ultimate authority for United Nations Mission in Kosovo (UNMIK) alone. The Constitutional Framework for Provisional Self - Government was also the first Regulation in which the rights of communities were addressed in some detail. As noted, the term “community” is broadly defined as “inhabitants belonging to the same ethnic or religious or linguistic group”. The Constitutional Framework contained chapter 3 in which stipulated that Provisional Institutions of Self Government PISG shall observe and ensure internationally recognized human rights and fundamental freedoms including a) The Universal Declaration on Human Rights; (b) The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and its Protocols; (c) The International Covenant on Civil and Political Rights and the Protocols thereto; (d) The Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination; (e) The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women; (f) The Convention on the Rights of the Child; (g) The European Charter for Regional or Minority Languages; and (h) The Council of Europe’s Framework Convention for the Protection of National Minorities. The chapter 4 described general provisions on Rights of Communities and their members. The Constitutional Framework was an important milestone in Kosovo’s legal system.

<http://www.unmikonline.org/constframework.htm>

UNMIK REGULATION 2000/1 on KOSOVO JOINT INTERIM ADMINISTRATION (January 14, 2000)

Furthermore, UNMIK regulation 2000/1 on Kosovo Joint Interim Administration structure requires that all communities be involved in the provisional administrative management and that they be fairly represented.

<http://www.unmikonline.org/regulations/2000/reg01-00.htm>

UNMIK REGULATION 2000/45 on SELF GOVERNMENT OF MUNICIPALITIES IN KOSOVO (August 11, 2000)

Next important step towards ensuring minority participation was taken in august 2000 when The Special Representative of the Secretary General (SRSG) promulgated the regulation on 2000/45 on Self Government of Municipalities in Kosovo. The section 2, article 2.3 states that: “All organs and bodies of a municipality shall ensure that inhabitants of the municipality enjoy all rights and freedoms without distinction of any kind, such as race, ethnicity, color, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status, and that they have fair and equal employment opportunities in municipality service at all levels”. Municipalities shall give effect in their policies and practices to the need to promote coexistence between their inhabitants and to create appropriate conditions enabling all communities to express, preserve and develop their ethnic, cultural, religious

and linguistic identities. In the present Regulation, the term communities mean communities of inhabitants belonging to the same ethnic or religious or linguistic group.

<http://www.unmikonline.org/regulations/2000/reg45-00.htm>

THE ANTI - DISCRIMINATION LAW No 2004/3 (February 19, 2004)

The purpose of this Law is prevention and combating discrimination, promotion of effective equality and putting into effect the principle of equal treatment of the citizens of Kosovo under the rule of Law. (*Article 1*)

The regulation of the issues dealing with non-discrimination is based on:

- a) the principle of equal treatment - there shall be no direct or indirect discrimination against any person or persons, based on sex, gender, age, marital status, language, mental or physical disability, sexual orientation, political affiliation or conviction, ethnic origin, nationality, religion or belief, race, social origin, property, birth or any other status;
- b) the principle of fair representation of all persons and all the members of communities to employment in the frame of public bodies of all levels.
- c) the principle of good understanding and interethnic tolerance of the citizens of Kosovo. (*Article 2*) and
- (j) the principle of fair trial and fair treatment before tribunals and all other organs administering justice (*Article 4*)

http://www.unmikonline.org/regulations/2004/re2004_32ale04_03.pdf

AGREEMENT BETWEEN UNMIK AND THE COUNCIL OF EUROPE (COE) ON THE TECHNICAL ARRANGEMENTS RELATED TO THE FRAMEWORK CONVENTION FOR THE PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES - June 30, 2004 - Articles 1 and 2

With regard to the implementation of Framework Convention for the Protection of National Minorities Kosovo is subjected to a monitoring arrangement with CoE. (*Article 1 on Compliance with the Framework Convention*) and *Article 2 on Monitoring modalities*).

<http://www.unhcr.org/refworld/category,LEGAL,COE,,SRB,441821b44,0.html>

COUNCIL OF EUROPE'S COMMITTEE OF MINISTERS RESOLUTION ON THE IMPLEMENTATION OF THE FRAMEWORK CONVENTION IN KOSOVO - 21 June 2006

[http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/\(httpDocuments\)/E90EFF7A926630B2C12573A600463555/\\$file/Resolution+ResCMN\(2006\)9.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/(httpDocuments)/E90EFF7A926630B2C12573A600463555/$file/Resolution+ResCMN(2006)9.pdf)

UNMIK REGULATION NO 2006/36 ON LEGAL AID (June 7, 2006)

The purpose of this regulation was to establish an integrated legal aid system for criminal, civil and administrative matters which ensures full protection on the rights and interests of communities in accordance with international instruments. This regulation established the Legal Aid Commission as an independent body providing legal aid to those who would otherwise be denied effective access to justice owing to lack of resources. Under the direction of the Commission, to which it is accountable, the Legal Aid Coordination Office is the secretariat of the Commission responsible for administering

the legal aid system and supervising 5 District Legal Aid Bureaus. The section 2 article 2.4 in the *Guiding Principles of this regulation* states that: *Legal aid shall be provided without direct or indirect discrimination against any persons based on sex, gender, age, marital status, language, mental or physical disability, sexual orientation, political affiliation or conviction, ethnic origin, nationality, religion or belief, race, social origin, birth or any other status.* The article 2.5 stipulates that the legal aid system shall comply with, and legal aid shall be delivered in the languages required by, the applicable law and, in particular the *Framework Convention for the Protection of National Minorities*. The section 10 of the regulation refers to the qualification criteria and describes in details classes of persons, in order of priority for the allocation of resources who are qualified to receive legal aid.

http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/02english/E2006regs/RE2006_36.pdf

KOSOVO LAW ON THE USE OF LANGUAGES - Law No. 02/L-37 (26 July, 2006)

The purpose of this Law is to respect the linguistic identity of all persons and with an intention to create an environment for all communities to express and preserve their linguistic identity. General provisions of the Law on Use of Languages are describing the use of official languages, as well as languages of communities whose mother tongue is not an official language, in Kosovo institutions and other organizations and enterprises who carry out public functions and services. The Law states equal status of Albanian and Serbian as official languages of Kosovo and the equal rights as to their use in all Kosovo institutions. This Law also states that at the municipal level, other community languages, such as Turkish, Bosnian and Roma will be languages in official use under conditions specified in the Law.

http://www.assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/2006_02-L37_en.pdf

THE COMPREHENSIVE PROPOSAL FOR A STATUS SETTLEMENT FOR KOSOVO - MARTTI ATHISAARI - February 2, 2007

In April 2007, UN Special Envoy Martti Ahtisaari submitted to the UN Security Council his Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement (the "Ahtisaari Plan"). The Ahtisaari Plan includes a main text with 15 articles that set forth its general principles, as well as 12 annexes that elaborate upon them. The Ahtisaari Plan primarily focuses on protecting the rights, identity and culture of Kosovo's non-Albanian communities, including establishing a framework for their active participation in public life. Special Envoy Ahtisaari also proposed that Kosovo become independent, subject to a period of international supervision. Among other key provisions of the settlement are: **Multi - ethnic democracy** (Kosovo's multi - ethnic society will govern itself democratically and in full respect for the rule of law, human rights and fundamental freedoms, while promoting peace and prosperity for all its inhabitants; **the Kosovo Constitution** enshrining the above principles: **Minority rights and participation** (a central element of the Plan is protection and promotion of the rights of all people and communities in Kosovo, including the protection of their culture, language, education and community symbols. The Plan also provides for the representation of Kosovo's non - Albanian in key public institutions to safeguard their rights and to encourage their active participation in public life; **Decentralization** -, The Ahtisaari's plan proposes wide - ranging local municipal powers. The Kosovo Serb community will have a high degree of responsibility over its own affairs, to include health care and higher education. Serb - majority communities will have extensive financial autonomy and will be able to accept transparent funding from Serbia and to take part in inter - municipal partnerships and cross- boundary cooperation with Serbian institutions. Six Serb - majority municipalities will be established or greatly expanded: Gračanica/Graçanicë, Novobrdë/Novo Brdo / Novoberdë, Kllokot/Klokot, Ranillug/Ranilug, Partesh/Parteš (already established) and Mitrovicë/Mitrovica. Justice system -

Kosovo's justice system will be ethnically independent, professional, and impartial. The Plan also mandates the creation of a new Constitutional Court.

<http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/de/Europa/Suedosteuropa/Downloads-und-Dokumente/Ahtisaari-Plan.pdf>

CONSTITUTION OF REPUBLIC OF KOSOVO – June 15, 2008

Constitution of Republic of Kosovo entered into force on June 15, 2008. It contains provisions relevant to the public functions based on the principles of equality before the law and respect of fundamental rights and freedoms, according to the international standards. Moreover, the constitution goes a step forward by prescribing imposition of measures, above the principle of equality, in order to protect and promote rights of individuals and groups in unequal position.

<http://www.kushtetutakosoves.info/repository/docs/Constitution.of.the.Republic.of.Kosovo.pdf>

Chapter II Fundamental Rights and Freedoms - articles 24, 31 and 32

The Chapter **II** of the Kosovo Constitution refers to the articles which are describing Fundamental Rights and Freedoms in relation to the: Equality before the Law (article 24) Right to Fair and Impartial trial (article 31) and on Right to Legal Remedies. (article 31).

Chapter III Rights of Communities and Their members - articles 57, 58, 59, 60, 61 and 62

The Chapter **III** refers to the articles which are describing the specific rights in addition to the human rights and fundamental freedoms provided in chapter **II** for inhabitants belonging to the same national or ethnic, linguistic, or religious group traditionally present on the territory of Kosovo of (Communities). As well, the chapter **III** describes the legal obligation deriving from the **article 58** referring to the responsibilities of the Kosovo state to ensure appropriate conditions enabling communities and their members to preserve, protect and develop their identities. Furthermore, **article 59** describes that members of communities shall have the right, individually or in community to: express, maintain and develop their culture and preserve the essential elements of their identity, namely their religion, language, traditions and culture; to receive public education in one of the official languages of the Republic of Kosovo of their choice at all levels, to use their language and alphabet in their relations with the municipal authorities or local offices of central authorities in areas where they represent a sufficient share of the population in accordance with the law. **The article 60** is referring to the establishment of the Consultative Council for Communities which is acting under the authority of the President of the Republic of Kosovo in which all Communities shall be represented and its mandate is: to provide a mechanism for regular exchange between the communities and the Government of Kosovo and afford to the Communities to comment at an early stage on legislative or policy initiatives that may be prepared by the Government; and to suggest such initiatives, and to seek to have their views incorporated in the relevant projects and programs. The representation in Public Institutions Employment and the Representation in the Institutions of Local Government are described in **articles 61** and **62** of this chapter.

KOSOVO LAW ON THE PROTECTION AND PROMOTION OF THE RIGHTS OF COMMUNITIES AND THEIR MEMBERS IN KOSOVO - Law No 03/L- 047 (March 13, 2008)

http://www.gazetazyrtare.com/e-gov/index.php?option=com_content&task=view&id=148&Itemid=56&lang=en

Botuesi / Izdavač / Publisher:

Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë /

Fond za humanitarno pravo Kosovo /

Humanitarian Law Center Kosovo

Për botuesin / Za izdavača / For the Publisher:

Bekim Blakaj

Përgatitën / Pripremili / Prepared by:

Dragan M. Popović, Drita Bala

Tirazhi / Tiraž / Print run:

650 copë / primeraka / copies

Shtypshkronja / Štampa / Printing house:

Grafika Reznici

Prishtinë, Prill 2010 / Priština, april 2010. / Pristina, April 2010